

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Številka: 07002-1/2008/30
Ljubljana, 07.01.2009

PRESEDNIK DRŽAVNEGA ZBORA

L J U B L J A N A

V prilogi vam pošiljamo.

- Informacijo o uresničitvi Priporočil Državnega zbora ob obravnavi Dvanajstega rednega letnega poročila Varuha človekovih pravic za leto 2006 in Mnenje Vlade Republike Slovenije o Trinajstemu rednemu poročilu Varuha človekovih pravic za leto 2007,

ki ju je Vlada Republike Slovenije sprejela na 7. redni seji dne 07.01.2009.

Vlada Republike Slovenije je na podlagi 45. člena poslovnika Vlade Republike Slovenije in na podlagi 235. člena poslovnika Državnega zbora določila, da bodo kot njeni predstavniki na sejah Državnega zbora in njegovih delovnih teles sodelovali:

- Irma Pavlinič-Krebs, ministrica za javno upravo,
- dr. Branko Lobnikar, državni sekretar, Ministrstvo za javno upravo,
- Franc Tomažič, generalni direktor, Ministrstvo za javno upravo,
- predstavniki ministrstev in vladnih služb.

mag. Milan Martin CVIKL
GENERALNI SEKRETAR

PRILOGA: 1

Številka: 07002-1/2008/30
Ljubljana, dne 07.01.2009

INFORMACIJA
O URESNIČITVI PRIPOROČIL
DRŽAVNEGA ZBORA REPUBLIKE SLOVENIJE
OB OBRAVNAVI
12. REDNEGA LETNEGA POROČILA VARUHA
ČLOVEKOVIH PRAVIC
ZA LETO 2006
(URADNI LIST RS, ŠT. 109/07)
IN
MNENJE VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE
O 13. REDNEM POROČILU VARUHA ČLOVEKOVIH
PRAVIC
ZA LETO 2007

KAZALO K INFORMACIJI O URESNIČITVI PRIPOROČIL DRŽAVNEGA ZBORA REPUBLIKE SLOVENIJE OB OBRAVNAVI DVANAJSTEGA REDNEGA LETNEGA POROČILA VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC ZA LETO 2006 (URADNI LIST RS, ŠT. 109/07) IN K MNENJU VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE K TRINAJSTEMU REDNEMU POROČILU VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC ZA LETO 2007

0. UVOD.....	6
0.1 INFORMACIJA O URESNIČITVI PRIPOROČIL DRŽAVNEGA ZBORA REPUBLIKE SLOVENIJE OB OBRAVNAVI DVANAJSTEGA REDNEGA LETNEGA POROČILA VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC ZA LETO 2006 (URADNI LIST RS, ŠT. 109/07).....	9
0.1. I. Ustavne pravice.....	9
0.1. II. Diskriminacija.....	9
0.1. III. Omejitev osebne svobode.....	10
0.1. IV. Pravosodje.....	12
0.1. V. Policijski postopki.....	14
0.1. VI. Upravne zadeve.....	14
0.1.VII. Stanovanjske zadeve.....	15
0.1.VIII. Delovna razmerja.....	15
0.1. IX. Pokojninsko in invalidsko zavarovanje.....	15
0.1. X. Zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje.....	16
0.1. XI. Socialno varstvo.....	18
0.1. XII. Otrokove pravice.....	18
1. UGOTOVITVE, MNENJA IN PREDLOGI VARUHINJE.....	18
2. VSEBINA DELA IN PREGLED PROBLEMATIKE.....	21
2.1 USTAVNE PRAVICE.....	21
2.1.1 Sodelovanje strokovne in druge zainteresirane javnosti pri sprejemanju predpisov.....	21
2.1.2 Pomanjkljivosti pri zakonskem urejanju uveljavljanja ugovora vesti.....	23
2.1.3 Etika javne besede.....	24
2.1.4 Zaščita otrok v medijih.....	25
2.1.5 Sovražni govor v medijih.....	25
2.1.6 Sovražni govor na spletnih portalih in odgovornost ponudnikov spletnih forumov.....	26
2.1.7 O registru pedofilov.....	26
2.1.8 Svoboda izražanja in medijev.....	27
2.1.9 Sankcioniranja sovražnega govora še ni.....	27
2.1.10 Varstvo osebnih podatkov in zasebnosti.....	27

PRIMERI.....	29
2.2 DISKRIMINACIJA.....	30
2.2.1 Nacionalne in etnične manjšine.....	37
2.2.2 Urejanje položaja romske skupnosti.....	37
2.2.3 Razumna prilagoditev potrebam oseb z invalidnostmi.....	38
2.2.4 Težak položaj gluhoslepih oseb.....	43
2.2.5 Nespoštovanje odločb ustavnega sodišča.....	43
PRIMERI.....	44
2.3. OMEJITEV OSEBNE SVOBODE.....	46
2.3.1 Priporniki in obsojenci na prestajanju kazni zapora.....	46
2.3.2 Osebe z duševnimi motnjami.....	52
2.3.3 Tujci, ki nezakonito prebivajo v Sloveniji in prosilci za azil.....	54
PRIMERI.....	56
2.4 PRAVOSODJE.....	57
2.4.1 Sodni postopki.....	57
2.4.2 Prekrški.....	63
2.4.3 Brezplačna pravna pomoč.....	63
2.4.4 Državno tožilstvo.....	64
2.4.5 Notariat.....	64
2.4.6 Odvetništvo.....	64
PRIMERI.....	67
2.5 POLICIJSKI POSTOPKI.....	72
2.5.1 Odločanje o pritožbenih navedbah.....	72
2.5.2 Za sistemski pristop k že rešenim pritožbam.....	72
2.5.3 Neodvisna preiskava v primeru zatrjevanja mučenja, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja.....	73
2.5.4 Policija brez pooblastila za zaseg motornega vozila.....	73
2.5.5 Pogojevanje zdravniške pomoči pridržani osebi z nujnostjo primera.....	74
2.5.6 Brez pravne podlage v primeru romske družine Strojan.....	73
2.5.7 Omejevanje svobode gibanja v okolici romskega tabora.....	73
2.5.8 Obiski policijskih postaj.....	73
2.5.9 Zasebno varovanje.....	74
2.5.10 Učinkovit nadzor nad izvajanjem varnostne dejavnosti.....	74
2.5.11 Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zasebnem varovanju.....	74
PRIMERI.....	74
2. 6 UPRAVNE ZADEVE.....	74
2.6.1 Državljanstvo.....	74
2.6.2 Tujci.....	75
2.6.3 Denacionalizacija.....	77

2.6.4	Davki in carine.....	80
2.6.5	Premoženjskopravne zadeve.....	82
2.6.6	Druge upravne zadeve.....	82
2.6.7	Družbene dejavnosti.....	83
	PRIMERI.....	84
2.7	OKOLJE IN PROSTOR.....	88
2.7.1	Smrad.....	88
2.7.2	Pravni interes za vstop v postopek odločanja o posegu v okolje.....	88
2.7.3	Pravica dostopa do okoljskih podatkov.....	89
2.7.4	Izvajanje in preverjanje kakovosti trajnih meritev zraka (monitoring).....	89
2.7.5	Inšpekcijski postopki.....	89
	PRIMERI.....	89
2.8	GOSPODARSKE JAVNE SLUŽBE.....	89
2.8.1	Komunikacije.....	90
2.8.2	Komunalno gospodarstvo.....	90
2.8.3	Oskrba s pitno vodo.....	90
2.8.4	Energetika.....	91
2.8.5	Promet.....	91
	PRIMERI.....	91
2.9	STANOVANJSKE ZADEVE.....	92
2.9.1	Razpis za dodelitev neprofitnih stanovanj.....	93
2.9.2	Iskanje stanovanjskih rešitev za socialno najbolj ogrožene – bivalne enote.....	94
2.9.3	Subvencioniranje najemnin.....	94
2.9.4	Druge stanovanjska vprašanja.....	95
	PRIMERI.....	95
2.10	DELOVNA RAZMERJA.....	96
2.10.1	Psihično nasilje na delovnem mestu.....	97
2.10.2	Sodelovanje z Inšpektoratom RS za delo.....	97
2.10.3	Zaposlovanje novinarjev.....	98
2.10.4	Pravice v času poklicne rehabilitacije.....	98
2.10.5	Kriteriji za podelitev koncesije za opravljanje javne službe.....	98
2.10.6	Delavci v državnih organih.....	98
2.10.7	Brezposelnost.....	99
2.10.8	Štipendiranje.....	101
	PRIMERI.....	102

2.11	POKOJNINSKO IN INVALIDSKO ZAVAROVANJE.....	103
	PRIMERI.....	103
2.12	ZDRAVSTVENO VARSTVO IN ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE.....	105
2.12.1	Zakon o pacientovih pravicah.....	105
2.12.2	Zakon o duševnem zdravju.....	105
2.12.3	Zdravstveno zavarovanje – Dolgotrajni postopki.....	106
2.12.4	Zdravstveno zavarovanje – Čakalne dobe.....	106
	PRIMERI.....	106
2.13	SOCIALNO VARSTVO.....	107
2.13.1	Socialni prejemki in pomoči.....	108
2.13.2	Socialno varstvene storitve.....	109
2.13.3	Varovanje človekovih pravic starejših.....	110
2.13.4	Institucionalno varstvo odraslih oseb.....	110
2.13.5	Pomanjkanje negovalnih bolnišnic.....	111
2.13.6	Nespoštovanje odločbe Ustavnega sodišča RS in Varuha človekovih pravic ...	111
2.13.7	Revščina.....	111
2.13.8	Nasilje.....	111
2.13.9	Družinski pomočnik in problemi, ki so jih v letu 2007 prinesle spremembe ZSV.....	111
2.13.10	Igralništvo.....	111
2.13.11	Brezdomstvo.....	113
2.13.12	Osebnе težave.....	114
	PRIMERI.....	114
2.14	VARSTVO OTROKOVIH PRAVIC.....	116
2.14.1	Družinska razmerja.....	116
2.14.2	Zdravstveno varstvo otrok.....	117
2.14.3	Socialno varstvo otrok.....	118
2.14.4	Nasilje.....	119
2.14.5	Otroci manjšin in ogroženih skupin.....	119
2.14.6	Otroci s posebnimi potrebami.....	119
2.14.7	Medijsko poročanje kot kršitev otrokovih pravic.....	122
2.14.8	Upravljanje otrokovega premoženja.....	122
2.14.9	Projekt Zagovornik – glas otroka.....	122
	PRIMERI.....	122
2.15	OSTALO.....	123

2.16 OPCIJSKI PROTOKOL.....	123
3 PODATKI O DELU VARUHA.....	123
3.1 VLOGA IN NAČINI DELA.....	123
3.1.1 Odnosi z različnimi javnostmi.....	123
3.1.2 Tehnike odnosov z javnostmi.....	123
3.1.3 Ozaveščanje in proaktivno delovanje.....	123
3.2 ZAPOSLENI.....	123
3.3 FINANCE.....	123
3.4 STATISTIKA.....	123

O. UVOD

Varuhinja človekovih pravic gospa dr. Zdenka Čebašek – Travnik je dne 1.9. 2008 skladno s 43. členom Zakona o varuhu človekovih pravic (Uradni list RS, št. 71/93 in 15/94–popravek) Državnemu zboru Republike Slovenije posredovala Trinajsto redno poročilo Varuha človekovih pravic, ki se nanaša na delo Varuha v letu 2007.

Vlada Republike Slovenije je ob pripravi mnenja o navedenem poročilu pripravila tudi informacijo o realizaciji Priporočil Državnega zbora Republike Slovenije ob obravnavi Dvanajstega rednega letnega poročila Varuha človekovih pravic za leto 2006 (Uradni list RS, št. 109/07) in pošilja navedeno informacijo ter mnenje v državni zbor.

Vlada Republike Slovenije se zaveda realnosti problematike, ki jo izpostavlja varuhinja, prav tako tudi svoje odgovornosti pri tem, zato je bila sprejeta vrsta ukrepov. Nekateri pomembnejši so predstavljeni uvodoma, vsi ostali pa so izčrpno opisani v nadaljevanju.

Sprejem Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 103/07) prinaša **večjo zaščito delavcev in iskalcev zaposlitve pred diskriminacijo** in vsemi vrstami trpinčenja. S tem v zvezi je Inšpektorat Republike Slovenije za delo v začetku leta 2008 izvedel posebno usmerjeno akcijo nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v zvezi z zadovoljstvom delavcev pri delu, s katero se je preverjalo dejansko stanje glede izvajanja tistih določb delovnopravne zakonodaje, ki se v širšem smislu nanašajo na varstvo delavčeve osebnosti in zasebnosti v delovnem razmerju, predvsem pa se je želelo ugotoviti, v kolikšni meri se delodajalci posvečajo preprečevanju pojavov, ki kažejo na nezadovoljstvo delavcev – torej preprečevanju diskriminacije, nadlegovanja in trpinčenja na delovnem mestu. Nadlegovanju in trpinčenju na delovnem mestu je Inšpektorat Republike Slovenije za delo namenil tudi osrednjo temo na svoji letni konferenci v aprilu 2008.

Na področju **odprave sodnih zaostankov** se je še naprej izvajal že v decembru leta 2005 sprejet Program za povečanje učinkovitosti sodstva in odprave sodnih zaostankov – Projekt Lukenda; program ukrepov za odpravo sodnih zaostankov na sodiščih in tožilstvih do 31. 12. 2010. Po pregledu realizacije je možno zaključiti, da se projekt uspešno izvaja na vseh področjih.

Z vidika **varstva ustavne pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja** (prvi odstavek 23. člena Ustave Republike Slovenije) oziroma **konvencijske pravice do sojenja v razumnem roku** (prvi odstavek 6. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah) bi posebej opozorili na Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (Uradni list RS, št. 49/06), ki se je začel uporabljati 1.1. 2007. Le-ta je bil deležen tudi zunanje presoje, saj je Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu v letu 2007 testno presodilo navedeni zakon in ugotovilo, da v skladu s prvim odstavkom 6. člena in v zvezi s 13. členom Evropske konvencije o človekovih pravicah določa učinkovita pravna sredstva za varstvo pravice in da je torej treba ta pravna sredstva izkoristiti v okviru sodnega sistema Republike Slovenije.

Ob tem bi tudi želeli poudariti, da bo Vlada Republike Slovenije pripravila ustrezen predlog sprememb in dopolnitev zakona o pravnem postopku, kjer bo upoštevala odločitev Ustavnega sodišča Republike Slovenije, ki je 20.11. 2008 odločilo, da je zakon o pravnem postopku v neskladju z ustavo, ker ne ureja **pravice slepih in slabovidnih oseb** do dostopa do sodnih pisanj ter pisnih vlog strank in drugih udeležencev v postopku v zanje zaznavni obliki ter naložilo, da mora državni zbor ugotovljeno neskladje odpraviti v roku enega leta po objavi te odločbe.

Vlada Republike Slovenije se zaveda, da so **otroci in mladoletniki** ranljiva skupina in so v tem okviru deležni še posebnega varstva po zakonu o medijih, in sicer varstva pred nasilnimi in pornografskimi vsebinami. V letu 2007 je Ministrstvo za kulturo pripravilo tudi pravilnik o določitvi vizualnega in akustičnega opozorila za programske vsebine, ki niso primerne za otroke in mladoletnike. Pravilnik je začel veljati maja 2007. Treba pa bo storiti nadaljnje poteze glede senzacionalističnega poročanja, posebej v zvezi z ranljivimi oziroma posebej občutljivimi skupinami (otroci, invalidi, starostniki). Stranke, ki so soočene s tovrstnimi težavami, so v primeru, da se obrnejo na resorno ministrstvo, s strani slednjega vselej seznanjene z možnimi pravnimi potmi: kazenski postopek, civilna pravda (odškodnina), Novinarsko častno razsodišče.

V praksi je zaživel institut Varuha pravic gledalcev in poslušalcev RTV Slovenija, kar pomeni, da bo lahko že v letu 2009 napravljena prva konkretnjša analiza njegovega delovanja, kot tudi obravnavanih primerov.

V letu 2007 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Uradni list RS, št. 61/07). S tem v zvezi je predvideno posebno uradniško delovno mesto **zagovornika oziroma zagovornice načela enakosti** znotraj Urada za enake možnosti, ki ga imenuje Vlada Republike Slovenije za dobo petih let. Zagovornik, poleg tega, da obravnava primere domnevnih kršitev prepovedi diskriminacije, daje tudi splošne informacije in pojasnila v zvezi z diskriminacijo, pri obravnavi primera pa opozarja na ugotovljene nepravilnosti ter priporoča, kako te odpraviti, v drugih postopkih za uveljavljanje pravic v zvezi z varstvom pred diskriminacijo pa diskriminiranim osebam nudi pomoč. Zagovornica enakih možnosti žensk in moških ter Zagovornica načela enakosti je v letu 2007 obravnavala skupaj 47 primerov, od tega je bilo kar 17 primerov neenakega obravnavanja zaradi spola.

Glede **primera družine Strojani** (ki ga izpostavlja poročilo varuhinje) je bilo že ob obravnavi poročila o delu zagovornice za leto 2007 na Komisiji Državnega zbora za peticije, človekove pravice ter enake možnosti pojasnjeno, da gre po eni strani za zelo zahteven in kompleksen primer, po drugi strani pa za edinstven primer v smislu, da v Sloveniji ne obstaja situacija, ki bi bila enaka ali vsaj primerljiva z dogodkom, ki se je zgodil romski družini. Zagovornik bo moral v tem primeru sprejeti mnenje na podlagi hipotetične situacije, zato je urad zaprosil za pomoč podobne institucije v tujini, predvsem v smislu, na kakšen način se odločajo, ali je v konkretnem primeru prišlo do diskriminacije ali ne. Urad čaka na odgovor Evropske mreže organov za enakost (EQUINET) in pričakuje, da bo mnenje lahko izdano, ko bo dobil ustrezne odgovore na svoja vprašanja.

V zvezi s **problematiko državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ** (t.i. izbrisani), ki jim je po osamosvojitvi Republike Slovenije v registru stalnega prebivalstva prenehala prijava stalnega prebivališča in so bili preneseni v evidenco tujcev, želi Vlada Republike Slovenije poudariti, da se zaveda resnosti problema ter težkega položaja, v katerem so se nekatere od teh oseb znašle, kljub dejstvu, da je Republika Slovenija državljanom drugih držav naslednic nekdanje SFRJ dala na voljo kar nekaj možnosti za ureditev statusa v Republiki Sloveniji, tako za pridobitev državljanstva Republike Slovenije, kakor tudi za pridobitev dovoljenja za prebivanje v Republiki Sloveniji.

Vlada Republike Slovenije je v oktobru 2007 Državnemu zboru Republike Slovenije poslala Predlog za začetek postopka za dopolnitev Ustavnega zakona za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije z osnutkom ustavnega zakona. Ministrstvo za notranje zadeve se je udeležilo tudi sej Ustavne komisije, javna predstavitev mnenj k predlogu ustavnega zakona pa je bila v državnem zboru organizirana 18. 7. 2008.

Že nekaj let poteka na področju **sodelovanja strokovne in druge zainteresirane javnosti pri sprejemanju predpisov** intenzivna aktivnost, se pa Ministrstvo za javno upravo strinja z ugotovitvami varuhinje in zagovarja stališče, da je treba čim prej sprejeti odločitev glede aktivnega izvajanja ocen učinkov predpisov in izvajanja posvetovanj s strokovno in drugo zainteresirano javnostjo, v smislu sprejema Smernic za boljšo pripravo predpisov, s katerimi se bodo pripravljalci predlogov predpisov zavezali k učinkovitemu izvajanju aktivnosti boljše priprave predpisov, ki ne zajemajo samo izvajanje ocene učinkov predpisov in posvetovanj z javnostjo, ampak tudi odpravo administrativnih ovir in poenostavljanje zakonodaje.

Na področju **denacionalizacije** je Ministrstvo za javno upravo v sodelovanju z Ministrstvom za pravosodje ter upravnimi enotami tudi v letu 2007 nadaljevalo izvajanje ukrepov za pospešitev in zaključek denacionalizacijskih postopkov na upravnih enotah. Po sprejemu Uredbe o dopolnitvah Uredbe o upravnem poslovanju (Uradni list RS, št. 30/06), ki je v tretjem členu odpravila krajevno pristojnost za odločanje o denacionalizacijskih zahtevkih po prvi točki prvega odstavka 54. člena Zakona o denacionalizaciji, je bila namreč vzpostavljena možnost za odločanje v denacionalizacijskih zadevah na prvi stopnji na območju celotne države.

Že v letu 2006 so bili s strani ministra za javno upravo imenovani koordinatorji za skupine upravnih enot (brez Upravne enote Ljubljana, ki je organizirana po izpostavah ter v Sektorju za upravne notranje zadeve) za pospešitev in zaključek denacionalizacije na upravnih enotah. Delo na tem področju je bilo intenzivno tudi v letu 2007, uveljavlja se dobra praksa prevzemanja v reševanje zadev s strani posamezne upravne enote od druge upravne enote, tudi iz različnih koordinacijskih območij.

Od zakonov, ki so bili sprejeti v letu 2008 in vplivajo na področje človekovih pravic Vlada Republike Slovenije izpostavlja Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/08), Zakon o pacientovih pravicah (Uradni list RS, št. 15/08) ter Zakon o duševnem zdravju (Uradni list RS, št. 77/08).

Vlada Republike Slovenije meni, da so bili v letu 2007 na številnih področjih sprejeti in sproženi ukrepi, ki so prispevali k učinkovitejšemu in hitrejšemu reševanju problemov, ki zadevajo spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Ob tem Vlada Republike Slovenije izraža svojo jasno zavezo, da bo tudi v bodoče v okviru svojih pristojnosti posebno pozornost namenjala spoštovanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter zakonitosti in pravni varnosti.

0.1. INFORMACIJA O URESNIČITVI PRIPOROČIL DRŽAVNEGA ZBORA REPUBLIKE SLOVENIJE OB OBRAVNAVI DVANAJSTEGA REDNEGA LETNEGA POROČILA VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC ZA LETO 2006 (URADNI LIST RS, ŠT. 109/07)

0.1. I USTAVNE PRAVICE

2. točka

Ministrstvo za pravosodje: Glede priporočila, da naj se pri pripravi sprememb Kazenskega zakonika na ustrezen način uredijo sankcije za tiste, ki zavestno in grobo kršijo pravice posameznikov do spoštovanja zasebnosti in osebnostnih pravic, zlasti on senzacionalističnem izrabljanju otrok, se pojasnjuje, da je v novem Kazenskem zakoniku, ki velja od 1.11.2008, v tretjem odstavku 143. člena (kaznivo dejanje zlorabe osebnih podatkov) določena nova oblika kaznivega dejanja, po kateri se varujejo podatki žrtev kaznivih dejanj, zlasti otrok kot žrtev kaznivih dejanj, predpisana kazen pa je kazen zapora do treh let.

0.1. II DISKRIMINACIJA

5. točka

Ministrstvo za notranje zadeve: Policija intenzivno preiskuje kazniva dejanja, povezana z različnimi oblikami diskriminacije ali širjenja sovražnega govora preko javnih medijev oziroma v javnosti. Kazenski zakonik ta kazniva dejanja opredeljuje v 300. členu (vzbujanje sovraštva, razdora ali nestrpnosti, ki temelji na kršitvi načela enakosti) in 141. členu (kršitev enakopravnosti).

Statistika kaže, da policija vsako leto obravnava več kaznivih dejanj, ki vsebujejo elemente sovražnega govora ali ksenofobije. Policija je navezala tesne stike z nevladno organizacijo Spletno oko in Mirovnim inštitutom, ki se ukvarjata s preprečevanjem rasizma, ksenofobije in vseh oblik rasnega in verskega razlikovanja. Sodelovanje poteka z obojestranskim obveščanjem o konkretnih primerih, kaznivih dejanjih in dogodkih, ter izmenjavo problemskih poročil. Policija je leta 2008 Direktoratu za elektronske komunikacije v Ministrstvu za gospodarstvo predlagala spremembe in dopolnitve Zakona o elektronskem poslovanju na trgu, ki naj bi omogočile boljši administrativni nadzor pristojnih inšpekcij nad izvajanjem tega zakona ter prepoved in sankcioniranje sovražnega govora v elektronskih medijih.

Programi posameznih izobraževanj, izpopolnjevanj in usposabljanj, ki jih organizira policija, vsebujejo tudi teme, kot so boj proti diskriminaciji, prepoznavanje in obvladovanje stereotipov v večetnični družbi, delo policistov v večetnični skupnosti idr. Policija je sodelovala tudi pri izvajanju projekta Evropske unije o spoštovanju človekovega dostojanstva in načel nediskriminacije pri delu obmejne policije in pri izvajanju zaporniške kazni (primer Slovenije).

6. točka

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št.103/2007) je prinesel večjo zaščito delavcev in iskalcev zaposlitve pred diskriminacijo in vsemi vrstami trpinčenja. Inšpektorat RS za delo pa temu tudi

namenja vse več pozornosti. V začetku leta 2008 je izvedel posebno usmerjeno akcijo nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v zvezi z zadovoljstvom delavcev pri delu, s katero so želeli preveriti dejansko stanje glede izvajanja tistih določb delovne zakonodaje, ki se v širšem nanašajo na varstvo delavčeve osebnosti in zasebnosti v delovnem razmerju, predvsem pa ugotoviti, v kolikšni meri se delodajalci posvečajo preprečevanju pojavov, ki kažejo na nezadovoljstvo delavcev – torej preprečevanju diskriminacije, nadlegovanja in trpinčenja na delovnem mestu. Nadlegovanju in trpinčenju na delovnem mestu je Inšpektorat RS za delo namenil tudi osrednjo temo na svoji letni konferenci v aprilu 2008.

O.1. III OMEJITEV OSEBNE SVOBODE

7. točka

Ministrstvo za notranje zadeve: Ministrstvo za notranje zadeve je v skladu s pristojnostmi iz Zakona o policiji v letu 2007 izvedlo redni nadzor nad postopki policije pri izvajanju pridržanj in zadržanj po Zakonu o kazenskem postopku, Zakonu o policiji, Zakonu o prekrških ter Zakonom o nadzoru državne meje. Nadzor je bil izveden v vseh policijskih upravah, v 21 naključno izbranih policijskih enotah, v katerih se izvajajo pridržanja. Pri nadzoru so bili pregledani prostori za pridržanja in dokumentacija o 107 odrejenih pridržanjih. Ugotovljeno je bilo, da prostori za pridržanja izpolnjujejo standarde, da so primerno opremljeni, urejeni in čisti. Pridržanja so bila odrejena v skladu z zakonskimi pooblastili, pridržanim osebam pa se zagotavlja pravice pridržanih oseb, zagotavljanje teh pa se ustrezno dokumentira. Le v nekaj primerih so bila ugotovljena posamezna manjša odstopanja pri opremljenosti in urejenosti prostorov ter pri evidentiranju izvajanja pridržanja, kar pa ni posegalo v pravice pridržanih oseb. Policiji je bil predlagan način odprave ugotovljenih pomanjkljivosti.

Zaradi uskladitve z Ustavo RS so bile sprejete spremembe in dopolnitve Pravilnika o policijskih pooblastilih (Ur. l. RS, št. 56/08), v katerih je bil 49. člen pravilnika dopolnjen z določbo, da mora biti pridržana oziroma zadržana oseba v tovrstnih primerih pisno obveščena z vročitvijo uradnega zaznamka o pridržanju.

Ministrstvo za pravosodje: Glede priporočila, da naj Vlada Republike Slovenije zagotovi dosledno spoštovanje človekovih pravic ter mednarodnih standardov pri ravnanju z osebami, ki jim je odvzeta prostost, Vlada pojasnjuje, da je bilo to priporočilo na zakonski ravni izvršeno že leta 2006, saj je bil dne 29.9.2006 ratificiran Opcijski protokol h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju Združenih narodov (Zakon o ratifikaciji Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju, Uradni list RS, št. 114/06 - Mednarodne pogodbe, št. 20/06; kratica: MOPPM). Ratifikacija navedenega Opcijskega protokola je začela veljati dne 1.1.2007. Z Zakonom o ratifikaciji navedenega Opcijskega protokola je Republika Slovenija uvedla novo obliko izvajanja nadzorov nad kraji, kjer se nahajajo državljani Republike Slovenije in druge osebe, katerim je bila odvzeta prostost. Ta nadzor po navedenem protokolu sedaj izvaja Varuh človekovih pravic v sodelovanju s pripadniki določenih nevladnih in humanitarnih organizacij, ki so bile izbrane na javnem razpisu. Pripadniki navedenih organizacij izvršujejo nadzor glede ravnanja z osebami, ki se nahajajo v krajih odvzema prostosti skupaj z Varuhom človekovih pravic, delujejo po njegovih odredbah in so dolžni varovati tajnost pri izvajanju nadzora pridobljenih informacij. Navedena nova oblika izvajanja nadzora se je začela uspešno izvajati v mesecu februarju 2008, izvedenih je bilo že 27 nadzorov. Do konca meseca decembra 2008 bo Varuh človekovih pravic predvidoma izvedel nov javni razpis za sodelovanje nevladnih in humanitarnih organizacij pri izvajanju nadzorov po tem Opcijskem protokolu, predvidoma za sodelovanje za dobo dveh let.

8. točka

Ministrstvo za pravosodje: Določba 148. člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1) določa, da zdravstvene zavode, v katerih se lahko izvršujejo varnostni ukrepi obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu, obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti in obveznega zdravljenja alkoholikov in narkomanov, določi ministrstvo, pristojno za zdravstvo.

Omeniti pa velja, da je Ministrstvo za zdravje skupaj z Ministrstvom za pravosodje že oblikovalo delovno skupino, ki pripravlja podzakonski akt o podrobnejšem izvrševanju omenjenih varnostnih ukrepov, kot to določa 151. člen ZIKS-1.

9. točka

Ministrstvo za pravosodje: Z namenom sprejema učinkovitejših ukrepov za resocializacijo storilcev po prestani kazni in proučitve možnosti za uvedbo probacije kot instrumenta resocializacije storilcev kaznivih dejanj, kar so tudi cilji Resolucije o nacionalnem programu preprečevanje in zatiranja kriminalitete za obdobje 2007-2001 (Ur. l. RS, št. 40/07), je bilo na podlagi omenjene resolucije s strani Ministrstva za notranje zadeve dne 13.10.2008 imenovano stalno koordinacijsko telo na državni ravni, katerega naloge so, med drugim, tudi oblikovati in sprejeti načrt skupnih in usklajenih institucionalnih nalog ter ukrepov za zatiranje in preprečevanje kriminalitete ter rehabilitacijo storilcev.

V povezavi s tem bo Ministrstvo za pravosodje v sodelovanju z drugimi pristojnimi organi in organizacijami poglobljeno proučilo možnosti za uvedbo še dodatnih učinkovitejših ukrepov za resocializacijo storilcev po prestani kazni, vključno z organiziranjem učinkovite probacijske službe.

Z namenom vzpostavitve učinkovite pomoči obsojencem po prestani kazni pa je z zadnjo novelo ZIKS-1 vpeljana možnost, da se osebe na prestajanju kazni zapora ali vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom lahko šest mesecev pred odpustom vključijo v program aktivne politike zaposlovanja pri ZRSZ in se v tem času tudi redno zaposlijo zunaj zapora. Priprava na odpust obsojencev se začne že ob samem nastopu kazni in se izvaja v sodelovanju s centri za socialno delo.

Novela ZIKS-1 in novi Kazenski zakonik predvidevata tudi, da se pogojno odpuščenega obsojenca lahko postavi pod varstveno nadzorstvo, pri čemer sodišče lahko obsojencu naloži naslednje naloge:

- 1) zdravljenje v ustreznem zdravstvenem zavodu, z njegovim soglasjem tudi zdravljenje odvisnosti od alkohola ali drog;
- 2) obiskovanje ustrezne poklicne, psihološke ali druge posvetovalnice;
- 3) usposabljanje za poklic ali sprejetje zaposlitve, ki ustreza obsojenčevemu zdravju, sposobnostim ali nagnjenju;
- 4) poraba dohodka v skladu s preživninskimi dolžnostmi;
- 5) prepoved druženja z nekaterimi osebami;
- 6) prepoved približevanja žrtvi ali kakšni drugi osebi;
- 7) prepoved dostopa na posamezne kraje.

O.1. IV PRAVOSODJE

10. točka

Ministrstvo za pravosodje: Že v decembru leta 2005 je bil sprejet Program za povečanje učinkovitosti sodstva in odprave sodnih zaostankov - Projekt Lukenda. Gre za program, ki predvideva mozaik ukrepov za odpravo sodnih zaostankov na sodiščih in tožilstvih do 31.12.2010. Vlada Republike Slovenije je na svoji 148. redni seji dne 28.11.2007 s sklepom št. 70000-7/2007/18 sprejela Program za povečanje učinkovitosti sodstva in odprave sodnih zaostankov – projekt Lukenda, na svoji 185. redni seji dne 06.11.2008 pa se je seznanila s poročilom o izvajanju Programa za povečanje učinkovitosti sodstva in odprave sodnih zaostankov in o tem sprejela sklep št. 70000-4/2008/4.

Nekateri od bistvenih ukrepov za zagotovitev večje učinkovitosti sodstva in odpravo sodnih zaostankov v okviru projekta Lukenda so:

- zagotovitev prostorskih pogojev vseh pravosodnih organov v skladu s strategijo prostorskega razvoja pravosodnega sistema;
- dodatna zagotovitev in organiziranje človeških virov oziroma strokovnega osebja za določen čas – do 31. 12. 2010;
- stimulatívno nagrajevanje sodnega osebja;
- poenostavitev zakonodaje in standardizacija sodnih postopkov;
- informatizacija sodišč;
- dodatno usposabljanje sodnikov in državnih tožilcev z uvedbo specializacije sodnikov;
- reorganizacija in boljše upravljanje sodišč;
- nagrajevanje kakovosti in učinkovitosti dela državnih tožilcev in pravobranilcev;
- sprememba na področju sodnih taks in povprečnin;
- vzpostavitev sistema, ki bo pospešil in poenostavil reševanje bagatelnih zadev;
- zagotovitev večje varnosti na sodiščih;
- zagotovitev stalnosti sodnikov na sodiščih, z možnostjo napredovanja tako v višji plačilni razred kot tudi v višji sodniški naziv na istem sodišču in istem pravnem področju;
- ustanovitev koordinacijskega telesa za statistično spremljanje dela sodišč med Ministrstvom za pravosodje, Sodnim svetom in Vrhovnim sodiščem.

Po pregledu realizacije je mogoče zaključiti, da se Projekt uspešno izvaja na vseh področjih. Potrebno je poudariti, da gre pri izvajanju Projekta Lukenda za vseobsežen projekt, kjer se predvideva aktivno sodelovanje ne le Ministrstva za pravosodje, temveč tudi drugih organov. Ministrstvo za pravosodje je v okviru zakonskih pristojnosti pristojno zagotavljati splošne pogoje za delovanje sodišč, tožilstev in pravobranilstva. Gre predvsem za pripravo zakonov in drugih predpisov, skrb za izobraževanje in strokovno usposabljanje kadrov, izdajanje strokovne literature in zagotavljanje kadrovskih, materialnih, tehničnih in prostorskih pogojev.

11. točka

Ministrstvo za pravosodje: Priporočilo je upoštevano. V tretjem odstavku 65. člena Zakona o kazenskem postopku je določeno, da mora imeti mladoletni oškodovanec pri določenih kaznivih dejanjih ves čas od uvedbe kazenskega postopka dalje pooblaščenca, ki skrbi za njegove pravice, še posebej v zvezi z zaščito njegove integritete med zaslišanjem pred sodiščem in uveljavljanjem premoženjskopravnega zahtevka. Mladoletnemu oškodovancu, ki pooblaščenca še nima, postavi pooblaščenca sodišče po uradni dolžnosti izmed odvetnikov. V četrtem odstavku 65. člena Zakona o

kazenskem postopku je določeno, da je v predkazenskem in kazenskem postopku lahko ob mladoletniku navzoča oseba, ki ji oškodovanec zaupa.

Tudi četrti odstavek 240. člena Zakona o kazenskem postopku vsebuje določilo, da je ob zaslišanju priče, ki je mlajša od 14 let, lahko navzoča oseba, ki ji priča zaupa.

12. točka

Ministrstvo za pravosodje: Vlada namerava v letu 2009 pristopiti k pripravi Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o prekrških, pri čemer bodo posebej preučene določbe, ki se nanašajo na uklonilni zapor.

13. točka

Ministrstvo za pravosodje: ministrstvo bo preučilo v kolikšni meri je pri predpisih, ki so v njegovi resorni pristojnosti, možno upoštevati rasistične motive pri kaznivih dejanjih in prekrških kot posebno obteževalno okoliščino. Sicer pa je v Kazenskem zakoniku in Zakonu o prekrških v določbah, ki se nanašajo na splošna pravila za odmero sankcije kot okoliščina, ki vpliva na to, ali naj bo sankcija manjša ali večja upoštevan tudi nagib, iz katerih je storilec kaznivo dejanje ali prekršek storil. Obteževalne in olajševalne okoliščine so določene le primeroma, kar pomeni, da lahko sodišče upošteva tudi kak drug motiv.

14. točka

Ministrstvo za pravosodje: Glede priporočila, da naj Vlada Republike Slovenije in Ministrstvo za pravosodje pripravita normativne rešitve, ki bodo zagotovile pravico do neodvisne preiskave v primeru verjetnega zatiranje mučenja, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja represivnih državnih organov (policije) v skladu s sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice, Vlada pojasnjuje, da so bile zahteve iz sodbe *Matko proti Sloveniji* z dne 2.11.2006 (št. pritožbe 43393/98) izvršene že leta 2007, s sprejetjem Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državnem tožilstvu (ZDT-D, sprejet 1.2.2007, objava: Uradni list RS, št. 14/07), Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o državnem tožilstvu (ZDT-E, sprejet 25.4.2007, objava: Uradni list RS, št. 40/07) in Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o kazenskem postopku (ZKP-H, sprejet 1.2.2007; objava: Uradni list RS, št. 14/07).

Navedene zakonske novele so določile ureditev, da imajo v primerih, ko so osumljenci kaznivih dejanj pripadniki Policije, Vojaške policije, Obveščevalno varnostne službe ali pa so napoteni na misijo v tujino, primarno pristojnost za odkrivanje in pregon kaznivih dejanj in storilcev kaznivih dejanj policisti in državni tožilci, ki so dodeljeni v nov specializirani oddelek Skupine državnih tožilcev za pregon organiziranega kriminala pri Vrhovnem državnem tožilstvu Republike Slovenije. Specializirani oddelek je začel delovati dne 1.11.2007.

Z navedenimi zakonskimi novelami je bila tako okrepljena pravna varnost in varstvo človekovih pravic ter temeljnih svoboščin slovenskih državljanov, saj je bil z novo ureditvijo odpravljen potencialni sistemski dvom v nepristranskost policije in nekaterih drugih državnih represivnih organov ob izvajanju pooblastil v zvezi z osumljenci, ki so pripadniki te iste policije oziroma drugih represivnih organov (predvsem ko le-ti osumljenci domnevno storijo kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki so lahko kazniva dejanja).

Poleg sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice v primeru *Matko proti Sloveniji* je bila pri pripravi navedenih zakonskih novel upoštevana tudi odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije z dne 6. 7. 2006 (št. Up-555/03 in Up-827/04, 6. 7. 2006; objava: Ur. l. RS, št. 78/06), kjer je bila v konkretnem primeru v zvezi s sodno odločbo ugotovljena kršitev pravice do učinkovitega varstva pravic iz četrtega odstavka 15. člena Ustave RS v zvezi s 13. členom Evropske konvencije o človekovih pravicah in to zato, ker ni prišlo do sodne presoje delovanj policistov v konkretni zadevi hišne preiskave in smrti osumljenca.

V širšem smislu pa je bilo navedeno priporočilo izvršeno delno tudi že leta 2006, s sprejetjem prej navedenega Zakona o ratifikaciji Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/06 - Mednarodne pogodbe, št. 20/06; kratica: MOPPM), ki se je začel učinkovito izvajati meseca februarja 2008. Navedena ureditev je bila predstavljena pod Priporočilo III.7.

O.1.V POLICIJSKI POSTOPKI

15. točka

Ministrstvo za notranje zadeve: Pod pogoji iz 157. člena Zakona o kazenskem postopku sme policija vzeti prostost osebi, izjemoma tudi mladoletniku. Zakon o kazenskem postopku ne predpisuje posebnih ali dodatnih obveznosti pri odvzemu prostosti mladoletnim osebam. Pri izvajanju tega ukrepa policija ugotavlja, da mladoletniki pogosto ne razumejo pravnega pouka, v posameznih primerih pa starši ne opravijo tega, kar se od njih pričakuje. Za zagotavljanje pravic mladoletnih oseb v policijskem postopku je tako kot za nadaljnji kazenski postopek potrebna in koristna pomoč zagovornika. V drugem osnutku Zakona o kazenskem postopku je ta rešitev predvidena v 63. členu.

0. 1. VI UPRAVNE ZADEVE

16. točka

Ministrstvo za notranje zadeve: Glede na to, da je problematika ureditve statusa t. i. izbrisanih oseb večkrat omenjena že v samem Letnem poročilu za leto 2007, se je Ministrstvo za notranje zadeve do nje opredelilo v nadaljevanju. V tej točki Ministrstvo za notranje zadeve dodatno navaja, da je Vlada Republike Slovenije v oktobru 2007 Državnemu zboru Republike Slovenije poslala Predlog za začetek postopka za dopolnitev Ustavnega zakona za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije z osnutkom ustavnega zakona. Ministrstvo za notranje zadeve se je udeležilo tudi sej Ustavne komisije, javna predstavitev mnenj k predlogu ustavnega zakona pa je bila v Državnem zboru organizirana 18. 7. 2008.

17. točka

Ministrstvo za notranje zadeve: Problematika večje kategorije oseb, ki so imele v preteklosti prijavljeno stalno prebivališče v črnih gradnjah ali na naslovih z ukinjeno hišno številko, se je razrešila. Ob prijavi oziroma spremembi naslova stanovanja se veljavnost naslova kontrolira v registru prostorskih enot, ki ga vodi Geodetska uprava Republike Slovenije, kar je bilo uvedeno v letu 2001 z uveljavitvijo Zakona o prijavi prebivališča. Prijava zato ni bila možna na naslovu z ukinjeno hišno številko ali v črnih gradnjah. Ker pa je veliko posameznikov prijavilo prebivališče na takih naslovih pred letom 2001, se je njihov naslov v registru stalnega prebivalstva vodil pod posebno oznako kot

neveljavni naslov in zaradi povezave registra stalnega prebivalstva z ostalimi evidencami te osebe niso mogle pridobiti npr. potne listine, niso bile zdravstveno zavarovane, prav tako pa jih je bilo potrebno ob vsakokratnih volitvah ali referendumih ročno vnašati v volilne imenike. S spremembami in dopolnitvami Zakona o prijavi prebivališča (Ur. l. RS, št. 111/07) pa se je ta problematika rešila. Tako je mogoče na podlagi 7.a člena veljavnega Zakona o prijavi prebivališča prijaviti prebivališče tudi na takem naslovu, po predhodno izpeljanem postopku preverjanja resničnosti prijave in določitvi hišne številke s strani Geodetske uprave Republike Slovenije oziroma njene območne izpostave.

Ne glede na navedeno pa ostaja določena kategorija oseb, ki jih na ta način ni mogoče rešiti, vendar se jih ne glede na to ali so prejemniki socialno varstvene pomoči, v dogovoru s centri za socialno delo, Rdečim križem oz. drugimi organizacijami, kjer osebe prejemajo pomoč, poskuša prijaviti na njihov naslov in jim določiti t. i. zakonsko prebivališče.

0.1. VII. STANOVANJSKE ZADEVE

0.1. VIII. DELOVNA RAZMERJA

22. točka

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: ministrstvo je v Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št.103/2007) za zagotovitev učinkovitejšega izvajanja in nadzora nad izvajanjem zakona vneslo v določbe o inšpekcijskem nadzorstvu širše in jasnejše možnosti ukrepanja inšpektorjev za delo. Z istim ciljem je določena tudi rešitev, da je sporazum o razrešitvi spora med delavcem in delodajalcem, v katerem posreduje inšpektor za delo in je sklenjen v skladu z zakonom, izvršilni naslov. Inšpektorat RS za delo pa si tudi prizadeva, da s svojo preventivno in represivno vlogo pomembno prispeva k večjemu spoštovanju predpisov s področja dela. Kadrovsko problematiko na inšpektoratu skušajo urediti že dlje časa, vendar restriktivna politika zaposlovanja v državni upravi velja tudi za Inšpektorat RS za delo.

0.1. IX. POKOJNINSKO IN INVALIDSKO ZAVAROVANJE

23. točka

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Republika Slovenija je že sklenila sporazume o socialnem zavarovanju z Republiko Hrvaško, Republiko Makedonijo ter Bosno in Hercegovino. Zadnji med njimi, sporazum o socialnem zavarovanju med Republiko Slovenijo ter Bosno in Hercegovino je začel veljati 1. julija 2008.

Pogajanja za sklenitev sporazuma o socialnem zavarovanju z BiH so bila dolgotrajna zaradi kompleksnosti področja, ki ga urejajo tovrstni sporazumi, poleg tega se pogajalski strani dlje časa nista uspeli dogovoriti glede nekaterih odprtih vprašanj. Sporazum je bil potem 19. februarja 2007 podpisan v Sarajevu. Besedilo administrativnega dogovora o izvajanju sporazuma sta delegaciji uskladili in parafirali 19. oziroma 20. aprila 2007 v Banja Luki, dogovor pa sta podpisali 7. novembra 2007 v Sarajevu. Sporazum in administrativni dogovor sta bila ratificirana 2. aprila 2008, veljati pa sta začela 1. julija 2008.

Slovenija še ni sklenila sporazuma o socialnem zavarovanju s Srbijo in s Črno goro. Po političnih spremembah sta iz nekdanje države Zvezne republike Jugoslavije oziroma Srbije in Črne gore nastali novi državi, zato je bilo treba na slovenski strani začeti nov notranjepravni postopek za sklenitev

sporazumov. Notranjepropravna postopka se bosta končala, ko bosta Vlada RS in Državni zbor RS potrdila pobudi za sklenitev sporazumov. Nova pobuda za sklenitev Sporazuma o socialnem zavarovanju med Republiko Slovenijo in Republiko Srbijo je bila že medresorsko usklajena, vendar Vlada RS o njej še ni odločala.

Ministrstvo intenzivno pripravlja tudi pobudo za sklenitev sporazuma o socialnem zavarovanju med Republiko Slovenijo in Črno goro. Ker gre pri sklepanju sporazumov s področja socialnega zavarovanja za kompleksno področje, ki se nanaša na različna področja socialne varnosti, je bilo pri pripravi pobude treba pridobiti podatke tako od ZPIZ-a, ZZZS-ja in ZRSZ kot tudi od črnogorske strani. Predvideva se, da bo pobuda v kratkem posredovana v medresorsko usklajevanje in nato v potrditev Vladi in v Državnemu zboru.

Na podlagi preteklih izkušenj sklepanja sporazumov o socialnem zavarovanju z državami nekdanje Jugoslavije ministrstvo predvideva, da bo potrebnih vsaj nekaj krogov pogajanj tudi pred parafiranjem sporazumov s Srbijo in Črno goro.

0.1. X ZDRAVSTVENO VARSTVO IN ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE

24. točka

Ministrstvo za zdravje:

pripravljen je bil Zakon o duševnem zdravju, ki ga je Državni zbor sprejel in je bil objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 77/2008 z dne 28. 07. 2008.

25. točka

Ministrstvo za zdravje:

Zavod v letu 2007 beleži, da pred imenovanimi zdravniki postopki potekajo znotraj zakonskega roka in do zamud ne prihaja. Do zamud prihaja le v pritožbenem postopku, vendar je zavodu uspelo skrajšati rok za odločitev o pritožbi na povprečno 18 dni.

26. točka

Ministrstvo za zdravje:

Ministrstvo je izvedlo in še izvaja aktivnosti za izvajanje izboljšanja vodenja postopkov načrtovanja in izvedbe investicij v prostore in opremo tako, da se navedena problematika obravnava celovito. To pomeni ureditev ustreznih pravnih in strokovnih podlag in izboljšanje organizacije in poteka dela.

Kar se tiče institucionalne organiziranosti je potrebno poudariti, da je v letu 2007 začel delovati in tekom leta 2008 zaživel (kljub kadrovskim težavam glede na dejanski obseg in zahtevnost dela) Direktorat za zdravstveno ekonomiko, ki na področju organizacije dela združuje področja pomembna za načrtovanje in izpeljavo investicij, to je področja: ekonomike, investicij in javnih naročil, poleg tega tudi področje priprave in izpeljave postopkov za črpanje sredstev iz EU skladov.

Načrtovanje investicij poteka v okviru sistema nacionalnih razvojnih programov tako, da je opredeljen potek posameznega projekta z opredeljeno časovno in vrednostno komponento izvedbe kar načeloma onemogoča zastoje pri izvedbi načrtovane investicije zaradi

morebitnega pomanjkanja sredstev. V postopek je od začetka vključen uporabnik - konkreten javni zavod, ki je zadolžen tudi za pripravo in predložitev investicijske dokumentacije.

Ena od bistvenih sestavin za pravilno pripravo in realizacijo investicije oziroma izvedbo vseh potrebnih postopkov, vključno s postopki javnega naročanja, so tehnične specifikacije objektov ali opreme.

Ministrica za zdravje je v soglasju z ministrom za okolje in prostor kot pristojnim resornim ministrom s Sklepom, št. 315-2/2008/38 z dne 15.07.2008, sprejela izdelano Prostorsko tehnično smernico TSG - 2640-001:2008 za zdravstvene objekte bolnišnica, zdravstveni dom, zavod za zdravstveno varstvo.

Izdana tehnična smernica, v skladu s Pravilnikom o pripravi in sprejemu tehničnih smernic na področju zdravstvene in zdraviliške dejavnosti (Uradni list RS, št. 70/2003, 122/2004), opredeljuje vse vrste pogojev za objekte, prostore, tehnično opremljenost in opremo javnih zdravstvenih zavodov in kot taka predstavlja osnovo pri izvajanju postopkov planiranja, priprave, izvajanja, nadziranja in upravljanja investicij v javne zdravstvene zavode. Tehnična smernica je dokument, s katerim se za določeno vrsto objekta uredi natančnejša opredelitev bistvenih zahtev, pogoji za projektiranje, izbrane ravni oz. razredi gradbenih proizvodov in materialov, ki se smejo vgrajevati in način izvajanja gradnje z namenom, da se zagotovi zanesljivost objekta ves čas njegove življenjske dobe, kadar je potrebno pa tudi postopke, po katerih je mogoče ugotoviti, ali so takšne zahteve izpolnjene.

Tehnična smernica kot dokument predstavlja bistven napredek pri postopkih izvajanja investicij v zdravstvu. Seznam izdane tehnične smernice je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 83/2008 z dne 22.08.2008.

Učinkovitost ukrepov, ki so se izvedli in se izvajajo, se kaže tudi v tem, da je v okviru javnega naročanja, ki ga izvaja Ministrstvo za zdravje, bistveno upadlo število zahtevkov za revizijo, kar pomeni, da se postopki javnega naročanja izvajajo v predvidenih terminskih okvirih, upoštevaje roke, ki jih določa zakonodaja s področja javnega naročanja.

Prav tako so bile bolnišnice pozvane k predložitvi petletnih načrtov na področju investicij. Zbrani so podatki za vse bolnišnice, v zaključni fazi pa je priprava zbirnega nabora podatkov. Na ta način je MZ pristopilo k izboljšanju prve faze načrtovanja investicij v zdravstvu, v kateri se opredeljujejo tovrstne potrebe v slovenskem prostoru.

Na spletni strani Ministrstva za zdravje je bilo pripravljeno in objavljeno "Navodilo o vodenju evidence medicinske opreme" s priloženo tabelo za izpolnjevanje, skladno s katerim so vsi javni zdravstveni zavodi, katerih ustanovitelj je Republika Slovenija, dolžni poročati MZ o medicinski opremi, nabavne vrednosti nad 10.000 EUR. Poročanje poteka dvakrat letno (stanje na dan 30.6. in 31.12.), javni zdravstveni zavodi pa morajo poročati tudi v primeru, da od zadnjega poročanja ni bilo sprememb. MZ je tako pridobilo in ima v procesu načrtovanja natančne podatke o obstoječi opremi v javnih zdravstvenih zavodih in njeni izkoriščenosti, kar je ključnega pomena za načrtovanje posodobitev in nabave nove opreme.

0.1. XI SOCIALNO VARSTVO

27. točka

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Vlada RS že nekaj let z vzpostavljanjem informacijskih sistemov in njihovim povezovanjem zagotavlja večjo preglednost pri podeljevanju oziroma prejemanju socialnih transferjev, na ta način so bile odpravljene že številne nepravilnosti. V zadnjem 4-letnem mandatu si je Vlada RS prizadevala tudi za vzpostavitev enotne vstopne točke za vse socialne transferje in večjo povezanost posameznih transferjev na vseh ravneh, kar je bil eden od ukrepov okvira gospodarskih in socialnih reform. To je Vlada RS že upoštevala v Zakonu o štipendiranju, Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, ki bi to sistemsko uredil, pa ni bil dokončno usklajen.

0.1. XII OTROKOVE PRAVICE

29. točka

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: V predlogu Družinskega zakonika je že vključena določba, ki definira zagovornika otrok. Pri Varuhu človekovih pravic pa že od leta 2006 poteka pilotski projekt Zagovornik – glas otroka, pri katerem sodeluje tudi Vlada RS – prek več ministrstev, Policije, centrov za socialno delo, na katerih se izvaja projekt. Končni namen projekta je zakonska ureditev instituta, ki bo v konkretnih primerih zagotavljal učinkovito zaščito otrokovih koristi.

Ministrstvo za notranje zadeve: Leta 2007 je policija začela z osnovnim usposabljanjem vseh policistov za prepoznavanje, preiskovanje in dokazovanje kaznivih dejanj s področja nasilja v družini. Rezultat teh prizadevanj je tudi skoraj dvakrat večje število obravnavanih primerov tovrstnih kaznivih dejanj v primerjavi z letom 2006.

1. UGOTOVITVE, MNENJA IN PREDLOGI VARUHNJE

POUDARKI IZ DELA

Okolje in prostor

Ministrstvo za okolje in prostor v zvezi s kadrovsko problematiko organov v sestavi poskuša v okviru kadrovskega načrtovanja slediti potrebam le – teh v največji možni meri, vendar je vezano na Skupni kadrovski načrt Vlade Republike Slovenije in s tem povezana izhodišča in usmeritve glede dovoljenega števila zaposlenih v ministrstvu in organih v sestavi.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Ministrstvo pozdravlja odločitev varuhinje človekovih pravic, da se bo prednostno »usmerila na delo s posebej ogroženimi in ranljivimi skupinami ljudi«, med katere je uvrstila tudi invalide. Uresničevanje te zaveze je razvidno tudi iz letošnjega poročila, ko našteva posamezne primere kršitev človekovih pravic invalidov.

Kljub temu da imamo v Sloveniji sodobno in evropsko primerljivo politiko invalidskega varstva, ostajajo invalidi tudi po oceni ministrstva v praksi še vedno pogosto diskriminirani oziroma nimajo enakih možnosti kot neinvalidni državljani. Zato Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v različnih dokumentih **kot eno svojih prednostnih nalog izpostavlja preprečevanje diskriminacije na podlagi invalidnosti in dvig kakovosti življenja invalidov**. Nenazadnje se je **Republika Slovenija k temu zavezala tudi z ratifikacijo Konvencije OZN o pravicah invalidov**. Ugotovitve, mnenja in konkretne predloge bo zato ministrstvo dodatno podrobno preučilo in jih ob pripravi predlogov zakonov in programov v največji možni meri tudi upoštevalo.

Problematika invalidnih in hendikepiranih

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve želi ponovno izpostaviti vprašanje terminologije. V poročilu so za poimenovanje invalidov uporabljeni različni izrazi: invalidi, hendikepirani in invalidne osebe. Ministrstvo ne želi posegati v pravico izbire posameznega izraza, vendar opozarja, da se v zakonih, podzakonskih aktih, programih in drugih uradnih gradivih v zadnjih letih uporabljata izraza invalid oziroma invalidnost, na primer:

- 14. člen Ustave Republike Slovenije določa, da so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, **invalidnost** ali katerokoli drugo osebno okoliščino
- Vlada RS je sprejela Akcijski program za invalide 2007–2013
- imamo Konvencijo o pravicah invalidov, Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov,...
- tudi posamezne pravice so vezane na ugotovljeno invalidnost in ne »hendikep« (na primer v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju).

V poročilu je večkrat **napačno zapisan naslov Konvencije o pravicah invalidov**, in sicer kot Konvencija o pravicah invalidnih oseb. Uradni naslov, uporabljen tudi v imenu zakona, s katerim smo ratificirali konvencijo (Uradni list RS, št. 37/2008), je Konvencija o pravicah invalidov.

NEKATERA AKTUALNA VPRAŠANJA

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve poudarja, da v predzadnjem odstavku razmišljanja pod zgornjim naslovom Varuh človekovih pravic ugotavlja, da bo »nujno izboljšati raven pravic tudi za druge ranljive skupine ljudi: invalide in hendikepirane, starejše, revne in žrtve nasilja. Za te je v naši državi zelo slabo poskrbljeno, saj pravzaprav ne uživajo nobene posebne zaščite«.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve se strinja, da moramo ranljivim skupinam ljudi namenjati posebno pozornost, kar dosledno upošteva pri pripravi svoje zakonodaje in iz nje izhajajočih ukrepov ter pri oblikovanju posameznih strategij in programov, ki usmerjajo delovanje države in njenih organov – tako na področju zaposlovanja ter socialne varnosti in zaščite kot na področju invalidskega varstva in preprečevanja nasilja. Žal ministrstvo ugotavlja, da se nekatere skupine kljub temu še vedno soočajo z diskriminacijo in neenakostjo, vseeno pa se **nikakor ne more strinjati z oceno, da te skupine ljudi »ne uživajo nobene posebne zaščite«**. Konkretno, pravice invalidov so v Sloveniji urejene v številnih predpisih, kar podrobno predstavlja **Vodnik po pravicah invalidov**, ki je izšel leta 2007 – v njem so predstavljene temeljne pravice s področij zaposlovanja in dela, zdravstvenega varstva, starševskega varstva in družinskih prejemkov, socialnega varstva, vzgoje in izobraževanja, vojnih invalidov, dostopnosti, olajšav in oprostitev ter invalidskih organizacij. Seveda pa so invalidi ob izpolnjevanju pogojev **upravičeni tudi do vseh drugih pravic, ki jih daje država** (na primer denarna socialna pomoč, štipendije in podobno).

Zato je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve prepričano, da ocena, da ranljive skupine ljudi niso deležne nobene posebne zaščite, ni upravičena.

Protokol Republike Slovenije: Letno poročilo Varuha človekovih pravic za leto 2007 se v tem delu navezuje tudi na delovno področje Protokola Republike Slovenije (v nadaljevanju: Protokol) le na enem mestu, in sicer v prvem poglavju Ugotovitve, mnenja in predlogi varuhinje – v tretjem odstavku podpoglavja Nekatera aktualna vprašanja (na 20. strani poročila). Tam namreč poročilo omenja formalne poskuse politike za zmanjšanje avtoritete in pomena varuha zaradi **sočasne organizacije proslave ob Dnevu človekovih pravic ter tradicionalnega sprejema varuhinje človekovih pravic**. Tako argumentacijo in predstavljene zaključke Protokol Republike Slovenije ostro zavrača in izraža mnenje, da trditve temeljijo na napačnih predpostavkah in pomanjkljivem poznavanju procesov določanja in izvajanja protokolarnih dogodkov.

Poročilo namreč zmotno navaja, da je Protokol Republike Slovenije bil tisti, ki je proslavo ob dnevu človekovih pravic določil na isti dan »ne oziraje se na že prej načrtovan in več mesecev vnaprej Protokolu Republike Slovenije najavljen tradicionalni sprejem varuhinje človekovih pravic.« Taka trditev je popolnoma napačna, saj Protokol takih pristojnosti sploh nima. V skladu s Sklepom o določitvi protokolarnih pravil (Ur.l. RS, 56/2007) Protokol namreč organizira oziroma izvaja protokolarne dogodke, med katerimi so tudi državne proslave in druge prireditve državnega pomena, nikakor pa jih terminsko ali kakorkoli drugače določa. Tako, kot je datum sprejema varuhinje človekovih pravic bil določen s strani naročnika, to je Urada varuhinje človekovih pravic v dopisu na Protokol, tako je bil tudi datum omenjene proslave oziroma slovesnosti bil določen s strani naročnika, to je Ministrstva za pravosodje Republike Slovenije oziroma Vlade Republike Slovenije.

Predvsem pa je Protokol strokovni organ oziroma vladna služba, ki opravlja protokolarne zadeve za najvišje predstavnike vseh vej oblasti, zato se zavrača trditev, da je Protokol izvajal kakršnekoli pritiske na Urad varuha človekovih pravic in v tem smislu še toliko manj, da je Protokol izvajal formalne politične pritiske z namenom zmanjšanja avtoritete in pomena varuha človekovih pravic, kot je predstavljeno v Poročilu.

Ministrstvo za javno upravo v zvezi z umestitvijo Varuha človekovih pravic in njegovih namestnikov v nov plačni sistem v javnem sektorju pojasnjuje naslednje:

Elementi plače za Varuha človekovih pravic, namestnike in generalnega sekretarja so enaki kot za funkcionarje na državni ravni, kar pomeni, da so poleg osnovne plače deležni še dodatka za delovno dobo. Takšna zakonska ureditev je bila sprejeta na Odboru za notranjo politiko in pravosodje Državnega zbora Republike Slovenije.

Funkcionarji, ki imajo trajni mandat in katerih delovnopравни status je podoben statusu javnih uslužbencev, ki imajo zaposlitve za nedoločen čas, pa imajo poleg osnovne plače lahko tudi del plače za redno delovno uspešnost, delovno uspešnost iz naslova povečanega obsega dela ter glede dodatkov, dodatek za delovno dobo in predvsem dodatek za delo v manj ugodnem delovnem času.

Sama uvrstitev funkcij Varuha človekovih pravic, namestnikov ter generalnega sekretarja, je bila predmet mnogih usklajevanj tako med predstavniki državnih organov kot tudi v Državnem zboru Republike Slovenije. Pri tem je bilo sprejeto stališče, da se v najvišje plačne razrede uvrstijo predsedniki vseh treh vej oblasti (predsednik Vlade Republike Slovenije, predsednik Državnega zbora Republike Slovenije ter predsednik Vrhovnega sodišča Republike Slovenije), poleg naštetih pa tudi predsednik Republike Slovenije in predsednik Ustavnega sodišča Republike Slovenije. Tako je bila

predsedniku Računskega sodišča Republike Slovenije ter Varuhu človekovih pravic plača, v primerjavi s prejšnjim sistemom, ko je bila izenačena s predsedniki vseh treh vej oblasti, znižana. Utemeljitev glede znižanja pa izhaja predvsem iz ravni odgovornosti posamezne funkcije.

2. VSEBINA DELA IN PREGLED PROBLEMATIKE

2.1 USTAVNE PRAVICE

2.1.1 SODELOVANJE STROKOVNE IN DRUGE ZAINTERESIRANE JAVNOSTI PRI SPREJEMANJU PREDPISOV

Ministrstvo za pravosodje: izraženo je mnenje, da so predlogi Varuha človekovih pravic glede potrebe po in okrepiteve sodelovanja strokovne in druge zainteresirane javnosti pri sprejemanju predpisov relevantni z vidika kakovosti in legitimnosti vsebine in postopkov sprejemanja zakonodaje ter drugih predpisov. Dosežena je že bila določena stopnja uspešnega sodelovanja strokovne in druge zainteresirane javnosti na tem področju in je primarno treba okrepiti dobre prakse, ki so se razvile na tem področju.

Podrobno je treba proučiti v Poročilu Varuha človekovih pravic zelo izpostavljen predlog, da naj se način sodelovanja uredi z zakonom. Predlog je treba proučiti z vidika ustavne skladnosti, sistemske primernosti in kakšna bi lahko bila njegova potencialna vsebina. Sprejetje takšnega zakona bi namreč lahko bilo problematično z vidika ustavnega načela delitve oblasti iz drugega odstavka 3. člena Ustave Republike Slovenije, oziroma v tem primeru ustavne odgovornosti tako izvršilne kot zakonodajne veje oblasti. Ni izraženo izrecno prepričanje, da iz ustavnopravnega vidika izhaja, da je 44. člen Ustave Republike Slovenije ustrezna pravna podlaga za izvajanje sodelovanja strokovne in druge zainteresirane javnosti pri sprejemanju predpisov, kvečjemu je to 45. člen Ustave Republike Slovenije, vendar je le-ta namenjen najprej varovanju klasične pravice do peticije, šele sekundarno pa obravnavanju pobud splošnega pomena. Poleg tega bi kakršenkoli zakon, ki bi urejal to sodelovanje, moral veljati ne le za izvršilno vejo oblasti, temveč tudi za zakonodajno vejo oblasti, kar pa bi bilo težko združljivo z notranjo politično in pravno avtonomijo parlamentarnega odločanja (89. in 94. člen Ustave Republike Slovenije).

Urejanje sodelovanja strokovne in druge zainteresirane javnosti pri sprejemanju predpisov s posebnim zakonom pa bi lahko bilo tudi sistemsko nevarno, saj bi se morda lahko štelo, da je v primeru sprejetja takšnega zakona prišlo do t.i. "podržavljenja" civilne družbe, pa čeprav morda samo na simbolni ravni.

Vprašanje morebitnih sankcij za primere nesodelovanja sodelovanja strokovne in druge zainteresirane javnosti pri sprejemanju predpisov bi prav tako težko bilo urejeno v zakonu - sankcije so namreč lahko le politične narave, v skladu z določbami Ustave Republike Slovenije - razmerje med zakonodajno in izvršilno vejo oblasti (nadzorna funkcija zakonodajne veje oblasti) ter z vidika razmerja državljeni - zakonodajna veja oblasti - naknadni zakonodajni referendum.

Glede na zgoraj navedena sistemskopravna stališča se izraža mnenje, da gre pri tem predlogu za dokaj pomembna ustavnopravna vprašanja, ki posegajo v samo srž delovanja in ustavne odgovornosti izvršilne in zakonodajne veje oblasti ter njunih ustavnih odgovornosti, in je treba navedene vidike torej dokaj podrobno proučiti, preden bi se lahko sprejela odločitev, da je treba pripraviti predlog zakona.

Ministrstvo za javno upravo: V Letnem poročilu Varuha človekovih pravic za leto 2007 se poglavje 2.1.1 Sodelovanje strokovne in druge zainteresirane javnosti pri sprejemanju predpisov konkretno sklicuje na (ne)uporabo analitičnega orodja za pomoč odločanju pri sprejemanju predlogov predpisov, to je izvajanje ocen učinkov predpisov (angl. Regulatory Impact Assessment) skupaj s posvetovanji s strokovno in drugo zainteresirano javnostjo.

Pri odgovoru na letno poročilo Varuha človekovih pravic za leto 2007 se Ministrstvo za javno upravo sklicuje na odgovor varuhinji človekovih pravic glede sodelovanja strokovne in druge zainteresirane javnosti pri sprejemanju predpisov št. 010-71/2008/27, z dne 26.5.2008, v katerem je navedeno ministrstvo zapisalo, da je ureditev področja s Poslovníkom Vlade RS dovolj zavezujoča.

Ministrstvo za javno upravo se z ugotovitvami varuhinje človekovih pravic strinja in zato zagovarja stališče, da je treba čim prej sprejeti odločitev glede aktivnega izvajanja ocen učinkov predpisov in izvajanja posvetovanj s strokovno in drugo zainteresirano javnostjo, v smislu sprejema Smernic za boljšo pripravo predpisov, s katerimi se bodo pripravljavci predlogov predpisov zavezali k učinkovitemu izvajanju aktivnosti boljše priprave predpisov, ki ne zajemajo samo izvajanje ocene učinkov predpisov in posvetovanj z javnostjo, ampak tudi odpravo administrativnih ovir in poenostavljanje zakonodaje.

Ministrstvo za javno upravo že nekaj let intenzivno sodeluje s strokovno in drugo zainteresirano javnostjo in skuša tudi preko stalne medresorske delovne skupine za pripravo boljših predpisov in odpravo administrativnih ovir kot preko različnih konferenc in delavnic, svoje dobre prakse prenesti ostalim ministrstvom oziroma oblikovalcem predlogov predpisov:

- od leta 2006 je Ministrstvo za javno upravo na **elektronski predal** oao.predlogi@mju.si prejelo 976 predlogov, na podlagi katerih se oblikuje letni program vlade za odpravo administrativnih ovir;
- od leta 2006 je Ministrstvo za javno upravo izdalo **2866 mnenj na predloge predpisov** tako v medresorskem usklajevanju kot na predloge predpisov sekundarne zakonodaje in jih zavrnilo 30% z naslovna preprečitve nastajanja novih administrativnih ovir kot z vidika nezadostnega izvajanja posvetovanj z javnostjo na podlagi Metodologije za izpolnjevanje in spremljanje **Izjave o odpravi administrativnih ovir in sodelovanju zainteresirane javnosti**;
- v letu 2007 je navedeno ministrstvo pripravilo **sezname organizacij civilnih družb**, ki so zainteresirane za sodelovanje pri pripravi predlogov predpisov in jih poslalo resornim ministrstvom;
- v letu 2007 je navedeno ministrstvo omogočilo javnosti sodelovanje pri pripravi predlogov predpisov preko spletne strani **e-demokracija** na državnem portalu RS;
- v letu 2007 je navedeno ministrstvo poslalo v medresorsko usklajevanje tudi **Smernice za boljšo pripravo predpisov**, ki vsebujejo minimalna priporočila za izvajanje ocene učinkov predpisov in minimalna priporočila za izvedbo posvetovanj z zainteresirano javnostjo;
- v letu 2008 je navedeno ministrstvo oblikovalo **Priročnik za načrtovanje, vodenje in vrednotenje procesov sodelovanja javnosti**.

Ministrstvo za javno upravo bo takoj po sprejemu Smernic za boljšo pripravo predpisov pričelo z razvojem modulov za usposabljanje in izpolnjevanje s področja izvajanja ocen učinkov predpisov in sodelovanja z javnostjo.

Ministrstvo za zdravje: ministrstvo (MZ) je v postopku priprave predpisov dosledno sodelovalo s strokovno in drugo javnostjo. Vsi predlogi predpisov so bili objavljeni na spletni strani MZ, ki je prispele pripombe proučilo in jih v primeru, da so bile te utemeljene tudi upoštevalo. MZ je sprejelo oziroma vključilo precejšnji del pripomb v končno besedilo predpisov, sprejelo pa ni tistih, za katere je menilo, da niso dovolj strokovno utemeljeni, pravno-sistemsko neustrezni ali pa ne bi bili izvedljivi zaradi pretiranega povečanja javno finančnih izdatkov.

2.1.2 POMANJKLJIVOSTI PRI ZAKONSKEM UREJANJU UVELJAVLJANJA UGOVORA VESTI

Urad za verske skupnosti je podal naslednje pojasnilo:

V poglavju 2. Vsebina dela in pregled problematike, podpoglavju 2.1 Ustavne pravice in področju 2.1.2 Pomanjkljivosti pri zakonskem urejanju uveljavljanja ugovora vesti, Varuh človekovih pravic v luči pobude radijskega novinarja, ki mu delodajalec zaradi njegovega zavračanja podajanja vsebin, ki so bile v nasprotju z njegovim verskim prepričanjem ni podaljšal pogodbenega delovnega razmerja, novega Zakona o verski svobodi, predpisanih zakonskih pogojev za zaposlitev v Policiji ter opozorila, po katerem se od muslimank ob zaposlitvi v javni upravi terja, da snamejo ruto, opozarja na pomanjkljivosti pri zakonskem urejanju uveljavljanja ugovora vesti v Zakonu o verski svobodi, ker je ta zakon določitev položajev za uveljavljanje ugovora vesti prepustil posebnim zakonom, oziroma na širše vprašanje ustreznosti veljavne zakonske ureditve ugovora vesti.

Svoboda vesti je pravica, ki je širša od verske svobode in se ne nanaša samo na versko prepričanje, pač pa tudi na moralne, filozofske in druge življenjske nazore. Verska svoboda se nanaša zgolj na vero – religijo. Iz imena zakona – Zakon o verski svobodi (ZVS) in določbe 1. člena tega zakona, v kateri je opisana vsebina zakona, je razvidno, da imenovani zakon ne ureja svobode vesti in ugovora vesti, pač pa versko svobodo in ugovor vere. Ugovor vere opredeljuje četrti odstavek 2. člena ZVS kot pravico do odklonitve izpolnitve obveznosti, določene z zakonom, ki resno nasprotuje verskemu prepričanju osebe. Zato trditev o pomanjkljivosti urejanja uveljavljanja ugovora svobode vesti v ZVS ne drži, saj bi ZVS lahko bil pomanjkljiv le glede urejanja uveljavljanja ugovora vere oziroma izostanka določitve položajev za uveljavljanje ugovora vere.

Ugovor vere in ugovor vesti, ki je širši pojem, pomenita posameznikovo nasprotovanje pravnemu redu, zato takšne pravice kar na splošno ni mogoče priznati. Prevladujoče mnenje pravne teorije je, da če bi lahko vsakdo kadarkoli iz subjektivno utemeljenih verskih, moralnih, filozofskih in podobnih razlogov odrekel poslušnost pravu, potem bi bila pravna ureditev ogrožena. Temu mnenju je sledil tudi ZVS, po katerem je ugovor vere dopusten le v omejenem obsegu. Uradovo načelno stališče je, da bi bilo glede na veljavno sistemizacijo prava smiselno, da se te izjeme od pravil uredijo v področnih predpisih. Potrebo po ureditvi ugovora vere ali ugovora vesti bo na posameznem področju družbenega življenja najprej zaznal tisti državni organ, ki je pristojen za izvajanje predpisov na posameznem področju družbenega življenja.

Uradova ocena je, da ne razpolaga s podatki, iz katerih bi izhajala očitna potreba, in na podlagi katerih bi zakonodajalec lahko določil možnost za uveljavljanje ugovora vere ali vesti in predpisal pogoje in postopek za njuno uveljavljanje. Urad opozarja tudi na možnost zmanjšanja pravnega normiranja na določenih področjih kot alternativo dodatnemu normiranju pravice do ugovora vesti.

2. 1. 3 ETIKA JAVNE BESEDE

Ministrstvo za notranje zadeve: Zaradi spoštovanja človekove osebnosti, domneve nedolžnosti in pravice do zasebnosti oziroma varstva osebnih podatkov žrtev, osumljenih in ovadenih oseb policija že od januarja 2004 javnosti ne sporoča podatkov, ki bi lahko prispevali k razkritju njihove identitete. Izjema so lahko objave imen in fotografij pogrešanih oseb ob soglasju svojcev ali nevarnih osumljencev, če za to obstaja širši interes javnosti.

Osebnosti podatki, ki jih zbira policija, se smejo uporabljati izključno za opravljanje nalog policije. Drugim subjektom se smejo dajati samo takrat, ko za to obstaja jasna zakonska obveznost, zakonsko pooblastilo ali pooblastilo nadzornega telesa, če je dajanje podatkov nedvoumno v interesu posameznika ali če je nujno za preprečitev resne in neposredne nevarnosti. Pri navajanju podatkov o udeležencih nesreč, kršiteljih, osumljenih in ovadenih oseb je policija še zlasti previdna, saj se zaveda, da bi bila njihova identifikacija v predkazenskem postopku v nasprotju z ustavno domnevo nedolžnosti, dokler oseba še ni pravnomočno obsojena. Policija tudi pazi, da se pri poročanju o različnih dogodkih ne škodi časti in dobremu imenu oseb, na katere se informacije nanašajo. Javnosti sporoča čim bolj splošne podatke, kot sta starost in kraj bivanja (omembi majhnih krajev se na primer izogne z navedbo okolice večjega kraja ali mesta). Ne more pa vplivati na to, ali bodo mediji pri poročanju uporabili še kakšen drug vir in kako bodo povzemali obvestila policije.

Ministrstvo za kulturo: ministrstvo dodatno pojasnjuje, da se težave, ki jih Varuh človekovih pravic izpostavlja v zvezi z etiko javne besede, nanašajo na zasebne medije, ki so po zakonu o medijih avtonomni, za njihovo uredniško politiko pa odgovarjajo odgovorni uredniki. Iz navedb prav tako izhaja, da se nanašajo na kršitve, ki se sankcionirajo pred kazenskim sodiščem ali pred civilnim sodiščem z odškodninsko tožbo ter pred Novinarskim častnim razsodiščem.

Ministrstvo za kulturo je s skrbno pozornostjo pregledalo tiste dele Letnega poročila Varuha človekovih pravic 2007, ki kot problematična na področju medijev navaja:

- senzacionalistično poročanje (npr. razkrivanje zasebnosti otrok in družinskih tragedij v medijskih prispevkih) in pravila za poročanje o otrocih v medijih;
- učinkovitost internih pravil izdajateljev medijev v praksi;
- pritiske na posamezne medije in novinarje in vpliv na delovnopravno področje (t.i. vprašanje novinarske neodvisnosti);
- spoštovanje ustavnih pravic pri medijskih objavah;
- sovražni govor in njegovo sankcioniranje;
- določitev sankcij za kršitev določila o prepovedi spodbujanja k neenakopravnosti v medijih;
- odgovornost ponudnikov spletnih storitev.

Ministrstvo za kulturo sprejema vsa priporočila Varuha človekovih pravic in jih bo preučilo ter v največji možni meri upoštevalo pri pripravi sprememb s področja medijske zakonodaje.

Ker varuh v poročilu izrecno napotuje na popravke medijskega zakona, ki bi vsaj prekrškovno sankcionirali sovražni govor v medijih, se Ministrstvo za kulturo izrecno zavezuje, da bo v procesu javne razprave in noveliranja Zakona o medijih predlagalo konkretne rešitve za izboljšanje stanja. Enaka zaveza velja tudi za opozorilo varuha glede neposrednega imenovanja varuha pravic poslušalcev in gledalcev RTV SLO, kar ni zagotavljalo zadostne neodvisnosti tega instituta.

2.1.4 ZAŠČITA OTROK V MEDIJIH

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve se zaveda pomena problematike poročanja medijev v primerih nasilja v družini. Z namenom zaščite žrtev nasilja v družini in med njimi predvsem otrok je bil v **Zakonu o preprečevanju nasilja v družini** (Uradni list RS, št. 16/2008) oblikovan **poseben člen, ki ureja to problematiko.** V prvem odstavku 9. člena zakon jasno določa, da o žrtvah ali povzročiteljih nasilja ne smejo biti javno posredovani podatki, na podlagi katerih bi bilo mogoče prepoznati žrtev ali njeno družino. Posredovanje podatkov je mogoče le, če polnoletna žrtev s tem soglaša. Ker je velika verjetnost, da se bo v primeru, ko so ob polnoletni osebi žrtve tudi otroci, razkrila tudi identiteta otrok, zakon v drugem odstavku 9. člena **nalaga staršem, otrokovim skrbnikom, rejnikom ali posvojiteljem odgovornost, da otroka v okviru izvajanja skrbi zanj varujejo pred izpostavljanjem javnosti.**

Za zaščito otrok v medijih je **Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve** ob podpori Varuha človekovih pravic predlagatelju Kazenskega zakonika **predlagalo**, da se novi drugi odstavek 287. člena predloga Kazenskega zakonika dopolni tako, **da se kot kaznivo dejanje opredeli objava osebnih podatkov otroka**, ki je udeleženec v sodnem, upravnem ali v kakršnemkoli drugem postopku, ali objava druge informacije, na podlagi katere bi bilo mogoče prepoznati njegovo identiteto. Kot sankcijo je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve **predlagalo denarno kazen ali kazen zapora do treh let.**

Predlagana dopolnitev je bila **sprejeta v Kazenski zakonik** (Uradni list RS, št. 55/2008), ki je začel veljati 1. novembra 2008. Navedena določba bo učinkovita zakonska podlaga za varovanja otrokove ustavne pravice do zasebnosti.

Ministrstvo za kulturo: Otroci in mladoletniki so kot ranljiva skupina deležni še posebnega varstva po zakonu o medijih, in sicer varstva pred nasilnimi in pornografskimi vsebinami. Na Ministrstvu za kulturo so v letu 2007 pripravili tudi pravilnik o določitvi vizualnega in akustičnega opozorila za programske vsebine, ki niso primerne za otroke in mladoletnike. Omenjeni pravilnik je začel veljati meseca maja 2007. Korak naprej pa bo potrebno storiti glede senzacionalističnega poročanja, zlasti v zvezi z ranljivimi oz. posebej občutljivimi skupinami (otroci, invalidi, starostniki itd.). Pri tem Ministrstvo za kulturo obvešča Varuha človekovih pravic, da njihove stranke, ki so se soočile s tovrstnimi težavami, vselej seznanijo z možnimi pravnimi potmi: kazenski postopek, civilna pravda (odškodnina), Novinarsko častno razsodišče.

2.1.5 SOVRAŽNI GOVOR V MEDIJIH

Ministrstvo za kulturo: Kar zadeva problematiko sovražnega govora v medijih, na Ministrstvu za kulturo stranke vselej seznanijo z možnimi pravnimi potmi. Prav tako so se tudi sami večkrat obrnili na Programski svet RTV Slovenija, vendar odgovora niso prejeli (npr. v zvezi s posredovanjem glede pravic gluhih in naglušnih oseb, invalidov ipd.). Vsi javni organi morajo zagotavljati ustrezno odzivnost v skladu s pravili in načeli odprte ter uporabnikom prijazne javne uprave. Kljub temu pa velja omeniti, da je v preteklem letu v praksi zaživel institut Varuha pravic gledalcev in poslušalcev RTV Slovenija, kar pomeni, da bo lahko že v letu 2009 napravljena prva konkretnjša analiza njegovega delovanja, kot tudi obravnavanih primerov.

Na Ministrstvu za kulturo pa prav tako ugotavljajo, da se je nanje začelo z zaprosili po tolmačenju Zakona o medijih obračati tudi Novinarsko častno razsodišče, pri čemer se je izpostavilo tudi vprašanje odgovornosti izdajateljev spletnih vsebin in sovražnega govora v elektronskih medijih. Ministrstvo za kulturo je zavzelo stališče, da je v primeru uredniško oblikovanih vsebin za razširjanje sovražnega govora (npr. t.i. komentarji) poleg avtorja odgovoren tudi odgovorni urednik pravne osebe izdajatelja spletnih vsebin oz. elektronskega medija. Za naknadni vsebinski nadzor pa je odgovoren ponudnik spletnih storitev (t.i. Internet Service Provider). Ministrstvo s tem poudarja, da se je začela oblikovati tudi praksa na področju varstva človekovih pravic v elektronskih medijih, čeprav bo v prihodnosti, skladno z razvojem tehnologije, potrebno še marsikaj postoriti.

2.1.6 SOVRAŽNI GOVOR NA SPLETNIH PORTALIH IN ODGOVORNOST PONUDNIKOV SPLETNIH FORUMOV

Ministrstvo za gospodarstvo: Poročilo se nanaša tudi na delo Tržnega inšpektorata Republike Slovenije (TIRS) v povezavi z nadzorom po Zakonu o elektronskem poslovanju na trgu (ZEPT). Stališče varuha, da je TIRS edini pristojen za ugotavljanje kršitev v zvezi s sovražnostjo, nestrpnostjo in žaljenjem dostojanstva posameznikov in skupin v svetovnem spletu, po mnenju TIRS ni pravilno in so takšno mnenje varuhu tudi že sporočili. V večini takšnih kršitev namreč po mnenju TIRS ne gre za področje trga, poleg tega pa ZEPT v 9., 10. in 11. členu govori o pristojnosti upravnega organa in sodišča, ne pa o izrecni pristojnosti TIRS.

2.1.7 O REGISTRU PEDOFILOV

Ministrstvo za pravosodje: Konec maja 2008 je Državni zbor Republike Slovenije sprejel novi Kazenski zakonik (KZ-1, Ur. l. RS, št. 55/2008), ki je začel veljati 1. 11. 2008. V 9. poglavju določa rehabilitacijo, izbris obsodbe ter pogoje za dajanje podatkov iz kazenske evidence. V primerjavi z ureditvijo prejšnjega Kazenskega zakonika (KZ, Ur. l. RS, št. 95/2004 - prečiščeno besedilo) je nova ureditev, z namenom večje zaščite otrok, na katero opozarja varuh v svojem poročilu, v 84. členu uvedla posebno kazensko evidenco.

V posebno evidenco se vpišejo obsodbe za kazniva dejanja po 173. členu (Spolni napad na osebo mlajšo od 15 let), po drugem odstavku 174. člena (Kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja), po drugem odstavku 175. člena, kadar se dejanje nanaša na mladoletno osebo (Zloraba prostitucije), ter po 176. členu (Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva) KZ-1. Podatki se v evidenci hranijo tudi po izbrisu obsodbe v kazenski evidenci.

Z namenom varstva pravic žrtev tovrstnih kaznivih dejanj je KZ-1 določil tudi upravičence za dostop do podatkov o storilcih. Tako so upravičeni zahtevati podatke iz posebne evidence ustanove ali društva, ki so jim otroci ali mladoletniki zaupani v učenje, vzgojo, varstvo ali oskrbo. S tem je bil urejen tudi obseg obdelave in varovanja takšnih podatkov in onemogočeno, da se s podatki iz posebne evidence seznanijo javnost brez omejitev. Pravice obsojenca do zakonske rehabilitacije s tem niso okrnjene. V vseh tistih primerih, ko njegova zaposlitev ali delo ni v ničemer povezana z mladoletniki (ko torej ni upravičenca za vložitev zahteve) se namreč izbris obsodbe upošteva.

Kazenski zakonik kot krovni zakon določa temeljne okvire s področja kazenskih evidenc, natančnejšo ureditev pa prepušča zakonu, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij. Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1, Ur. l. RS, 110/06 - UPB1, 76/08) v 250a. členu določa, da se s področnimi zakoni predpišejo pogoji in omejitve za dajanje podatkov o obsodbah po 84. členu KZ-1.

Ureditev takšne kazenske evidence za kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost otrok in mladoletnikov sledi Okvirnemu sklepu Sveta EU 2004/68/JHA z dne 22. decembra 2003 o boju proti spolnemu izkoriščanju otrok in otroški pornografiji, ki določa, da vsaka država članica EU sprejme potrebne ukrepe, s katerimi zagotovi, da se fizični osebi, ki je bila obsojena za eno od kaznivih dejanj s področja spolnega izkoriščanja otrok ali otroške pornografije, če je to ustrezno, začasno ali za stalno prepreči izvajanje strokovnih dejavnosti, povezanih z nadziranjem otrok.

2.1.8 SVOBODA IZRAŽANJA IN MEDIJEV

Ministrstvo za kulturo: Pristojnosti Ministrstva za kulturo so na področju položaja novinarjev žal omejene, saj se ta navadno nanaša na interna razmerja znotraj posamezne osebe izdajatelja medijev, ki so pravne osebe zasebnega prava.

2.1.9 SANKCIONIRANJA SOVRAŽNEGA GOVORA ŠE NI

2.1.10 VARSTVO OSEBNIH PODATKOV IN ZASEBNOSTI

Ministrstvo za pravosodje: Glede kršitev pravice do varstva osebnih podatkov in pravice zasebnosti na delovnem mestu s strani delodajalcev ministrstvo opozarja na učinkovito proaktivno delovanje Informacijskega pooblaščenca ter državnih nadzornikov za varstvo osebnih podatkov iz Urada Informacijskega pooblaščenca, zlasti v letu 2008. Ministrstvo meni, da sistemska ureditev nadzornih oziroma inšpekcijskih pristojnosti v Zakonu o varstvu osebnih podatkov ter v povezanih zakonih (Zakon o inšpekcijskem nadzoru, Zakon o splošnem upravnem postopku) omogoča odkrivanje in sankcioniranje kršitev ter proaktivno delovanje na področju preprečevanja (nastanka) kršitev varstva osebnih podatkov in zasebnosti na delovnem mestu (zasebnosti delojemalcev). Glede vprašanja varstva komunikacijske zasebnosti (37. člen Ustave Republike Slovenije), kar vključuje tudi pisemsko tajnost in tajnost telefonskih pogovorov itd., ministrstvo opozarja na učinkovito proaktivno delovanje Informacijskega pooblaščenca ter na precedenčno odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije z dne 2.10.2008, št. Up-106/05; objava: Uradni list RS, št. 100/08. Iz navedene odločbe Ustavnega sodišča dokaj jasno izhaja, da so posegi v komunikacijsko zasebnost možni le zaradi potreb kazenskega postopka, varnosti države in še v primeru, če posameznik sam privoli (posameznikova privolitev) v razkritje podatkov s področja komunikacijske zasebnosti.

Ne glede na navedeno bo verjetno treba posvetiti posebno pozornost vprašanju varstva zasebnosti na delovnem mestu, npr. določiti splošen okvir zasebnosti na delovnem mestu v Zakonu o delovnih razmerjih in nato dodatno razdelati v področnih zakonih.

S splošnega vidika pa je dana ocena, da sistemska ureditev varstva osebnih podatkov po Zakonu o varstvu osebnih podatkov, še zlasti nadzorne pristojnosti Informacijskega pooblaščenca in državnih nadzornikov za varstvo osebnih podatkov delujejo učinkovito, legitimno in proaktivno, tako da se čimbolj kakovostno varuje uresničevanje pravice do varstva osebnih podatkov in varstva zasebnosti na splošno ter varstva zasebnosti na delovnem mestu, in torej niso potrebne nobene sistemske spremembe glede na navedene vidike. To izhaja tudi iz večine predstavljenih primerov na str. 34-39 Poročila. Navedeno pa ne pomeni, da niso možne določene znatne izboljšave v t.i. "področni zakonodaji", npr. v Zakonu o delovnih razmerjih, Zakonu o bančništvu, zakonodaji s področja varstva osebnih podatkov v zdravstvu ipd.

Varuh v svojem poročilu navaja, da so že v poročilu za leto 2006 obravnavali vprašanje medijskih prispevkov o obravnavi kaznivih dejanj spolne zlorabe otrok in mladoletnikov. Opozorili so na problem objavljanja podatkov iz sodnih obravnav in spisov v medijih in na svetovnem spletu. Opozorila so dobila odziv v predlogu Kazenskega zakonika (KZ-1), ki takšno ravnanje označuje kot posebno kaznivo dejanje. V letu 2007 so nadaljevali obravnavo primera, ko obsojenec, ki je pravnomočno obsojen zaradi kaznivega dejanja spolnega napada na osebo, mlajšo od 14 let, razkriva podatke o žrtvi in sodnem postopku, pri katerem je bila javnost izključena. Pobudnica se je pritoževala zaradi neučinkovitosti državnih organov zoper obsojenca. Kazenski postopek je bil v teku. Informacijski pooblaščenec je izdal odločbe o umiku zasebnih podatkov s spletne strani, vendar pa je storilec objavo nadaljeval, čeprav je pobudnica v enem primeru dosegla, da je gostitelj spletne strani sporne vsebine odstranil. Pobudnico so usmerili tudi na civilno pot, da bi dosegla umik spornih vsebin s svetovnega spleta.

Iz poročila Okrožnega sodišča v Ljubljani izhaja, da so preverili poročilo Varuha človekovih pravic, kakor tudi svoje postopanje v omenjeni zadevi. Na podlagi vsega navedenega ocenjujejo, enako kot ugotavlja že poročilo Varuha, da v takšnih primerih ni ne tehničnih ne zakonskih možnosti preprečitve zlorab osebnih podatkov, ki jih je dejansko uporabil obsojeni. Glede navedene problematike so bili že v letu 2007 seznanjeni s strani pobudnice, ki je opozorila na pisma in elektronska sporočila obsojenca, s katerimi posega v zasebno življenje in kjer komentira podatke iz postopka, ki se je sicer vodil brez prisotnosti javnosti. Pobudnica je bila povabljen, da uporabi institut brezplačne pravne pomoči, glede na oceno, da bi v tem primeru lahko zahtevala odškodnino v pravnem postopku. Zoper obsojenca naj bi potekal tudi kazenski postopek pri okrajnem sodišču, zaradi kaznivega dejanja zlorabe osebnih podatkov po 154. členu Kazenskega zakonika. Prav tako je bil obveščen namestnik varuha človekovih pravic o stanju stvari v času, ko je bil obsojeni še na prostosti zaradi postopka z izrednimi pravnimi sredstvi. V času od stikov z oškodovanko in namestnikom varuha človekovih pravic doslej je prišlo do spremembe v toliko, da je sedaj obsojenec že na prestajanju kazni.

Predsednik sodišča v poročilu opozarja, da žal nikakor ni mogoče preprečiti tega, da nekdo spravi v javnost takšne podatke, ki posegajo v zasebnost ljudi, kot je to storil obsojenec. Znano je, da ni mogoče učinkovito nadzirati, kaj vse se pojavi na svetovnem spletu, pri tem pa naj bi obsojenec uporabljal tudi tuje spletne strani. Prav tako ni mogoče preprečiti obsojencu, da pošilja v javnost pisma, za tista, ki jih prejmejo mediji, pa je seveda stvar zakonodaje in njihovega kodeksa, da podatkov, ki posegajo v tujo zasebnost, ne spravijo v javnost. Kazenski postopek zaradi nezakonitega posega v zasebnost, kakor tudi morebitni pravdni odškodninski postopek, pa so lahko sproženi seveda šele po tem, ko do kršitve oz. določene škode že pride.

Predsednik sodišča je ocenil, da je ob dejstvu, da sicer protipravnih ravnanj obsojenca ni bilo mogoče preprečiti, sodišče ustrezno reagiralo, poleg tega pa je bil obsojenec nazadnje, kljub svojemu izmikljanju, tudi uspešno priveden na prestajanje kazni.

Ministrstvo za notranje zadeve: Policija se pri dajanju osebnih podatkov drugim subjektom strogo drži zakonskih omejitev in splošnih načel, ki jih vsebuje Zakon o varstvu osebnih podatkov. Pri tem upošteva načelo sorazmernosti, zato subjektom, ki imajo zakonsko podlago za pridobitev podatkov, podatke daje le v obsegu, do katerega so upravičeni. Dajanje podatkov iz policijskih evidenc je podrobno urejeno v Pravilniku o načinu vodenja policijskih evidenc, ki v 14. členu določa, da policija osebne podatke, katerih upravljavka je, daje posameznikom ali drugim uporabnikom zunaj policije, če je tako določeno z zakonom in če ti izkažejo zakonit interes. V 16. členu je določeno, da se daje le najmanjši možen obseg podatkov, ki upravičeni osebi še zagotovi uveljavljanje njenih pravic. V 18. členu pa je določeno, da se mora za vsako dajanje osebnih podatkov iz policijskih evidenc zagotoviti

možnost ugotavljanja, kateri podatki so bili poslani, komu, kdaj in kako so bili poslani ter za kakšen namen. V zahtevnejših primerih se pred dajanjem podatkov policija posvetuje tudi z Informacijskim pooblaščencom.

V poročilu so omenjeni strokovni timi, v katerih sodelujejo tudi družbene organizacije. Policija jim daje samo statistične podatke (npr. število primerov družinskega nasilja v nekem okolju), ne pa osebnih podatkov o udeležencih dogodkov ali podatkov o podrobnostih posameznih dogodkov.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini v 33. členu določa, da se osebni podatki v zbirkah hranijo največ 10 let, po preteku tega roka pa se arhivirajo. Na to določbo je treba gledati tudi z vidika varstva pravic žrtev oziroma oškodovancev, ki te podatke potrebujejo za uveljavitev svojih pravic v postopkih, ti postopki pa se včasih začnejo, ko od samega dogodka preteče že veliko časa.

PRIMERI

Primer številka 4 - Iz naslova pošiljatelja na ovojnici pisemske pošiljke lahko tretje osebe domnevajo o zdravstvenem stanju naslovnika

Ministrstvo za zdravje:

Ministrstvo pozdravlja prizadevanja Urada varuha človekovih pravic (v nadaljnjem besedilu: Varuh) na področju varstva t. i. občutljivih osebnih podatkov, kamor v skladu z določili Zakona o varstvu osebnih podatkov spadajo tudi podatki o zdravstvenem stanju posameznika. Na MZ delijo mnenje Varuha in javnih zavodov, ki sta tovrstne nalepke že uvedla, o tem, da so le-te primernejše ter da predstavljajo še korak dlje v prizadevanjih za boljše varstvo podatkov o zdravstvenem stanju posameznika.

Primeri številka 5 – Policijska postaja je podatke o osumljencu v predkazenskem postopku posredovala njegovi lovski družini

Ministrstvo za notranje zadeve:

Policijska postaja je lovski družini dala osebne podatke o osumljencu kaznivega dejanja, pri čemer pa ni bilo pravne podlage za vsebinsko tako obširen odgovor lovski družini, ki je zaprosila za nekatere podatke o svojem članu v skladu z Uredbo o upravnem poslovanju. Odgovor je vseboval osebne podatke o ovadeni osebi, podatke o kaznivem dejanju, ki ga je bila osumljena, in izvedenih ukrepih v zvezi z obravnavanim kaznivim dejanjem.

V policijski enoti so opravili inšpekcijski nadzor državni nadzorniki za varstvo osebnih podatkov pri Informacijskem pooblaščenču, ki so ugotovili kršitev določil Zakona o varstvu osebnih podatkov. Državna nadzornica je komandirju izrekla opozorilo, enak ukrep pa mu je izrekel tudi direktor policijske uprave. S primerom in ukrepom so bile seznanjene vse policijske enote.

Primer številka 6 - Kako ravnati z gradivi psihiatričnih ustanov

Ministrstvo za zdravje:

le-to je v prvi polovici preteklega leta v javno razpravo dalo predlog Zakona o evidencah in gradivu na področju zdravja in zdravstvenega varstva (v nadaljnjem besedilu: Zakon o evidencah). V drugi

polovici leta je bil omenjeni zakon o evidencah poslan še v medresorsko usklajevanje. Vendar pa je bilo po pripravi programa, ki je določil zakonske in podzakonske akte, ki bodo sprejeti v mandatnem obdobju 2004-2008, ugotovljeno, da je zaradi obsežnosti omenjenega programa nujno omejiti število planiranih zakonskih in podzakonskih besedil. Priprava Zakona o evidencah v zdravstvu se je tako žal časovno zamaknila, tako da bo Zakon o evidencah dan v nadaljnjo obravnavo v mandatnem obdobju 2008-2012. Ministrstvo za zdravje pa si seveda želi širšega sodelovanja pri pripravi in sprejemanju tega in ostalih zakonov ter bo tudi v tem primeru upoštevalo predloge širše zainteresirane javnosti.

2.2 DISKRIMINACIJA

Urad za enake možnosti je k tej materiji podal naslednje pojasnilo:

V letu 2007 je Državni zbor na seji dne 27. septembra 2007 potrdil uradno prečiščeno besedilo Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja (v nadaljevanju: ZUNEO), ki obsega Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Ur. list RS, št. 50/04) in Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Ur. list RS, št. 61/07).

Delovno mesto zagovornika oziroma zagovornice načela enakosti (v nadaljevanju: zagovornik) je opredeljeno kot posebno uradniško delovno mesto v okviru Urada za enake možnosti (v nadaljevanju: urad), imenuje pa ga Vlada RS za obdobje petih let. Pristojnosti zagovornika so bile dopolnjene. Zagovornik poleg tega, da obravnava primere domnevnih kršitev prepovedi diskriminacije, daje tudi splošne informacije in pojasnila v zvezi z diskriminacijo, pri obravnavi primera pa opozarja na ugotovljene nepravilnosti ter priporoča, kako te odpraviti, v drugih postopkih za uveljavljanje pravic v zvezi z varstvom pred diskriminacijo pa diskriminiranim osebam nudi pomoč. Glede na navedeno, se je s spremembami zakonodaje z namenom zagotavljanja večjega varstva in pomoči osebam pred diskriminacijo bistveno razširil obseg del in nalog zagovornika glede na pretekla leta. V skladu s prvim odstavkom 11.b člena ZUNEO zagovornik opravlja strokovne in organizacijske naloge pri obravnavi primerov domnevnih kršitev prepovedi diskriminacije na podlagi tega zakona samostojno, nepristransko in neodvisno od navodil predstojnika oziroma predstojnice urada.

Državni zbor Republike Slovenije je na svoji 41. seji 11. julija 2008 v zvezi s Poročilom o delu zagovornice za leto 2007, sprejel priporočilo št. 700-01/05-0088/0004, EPA 2112-IV, naj Vlada preuči ustreznost zakonske ureditve položaja zagovornika in finančnih osnov za njegovo delovanje ter predlaga morebitne spremembe. Dano priporočilo bo urad preučil in vladi podal svoje mnenje o tem.

V zvezi z zagotavljanjem varstva pred diskriminacijo v inšpekcijskem postopku velja omeniti, da po določbah ZUNEO zagovornik lahko iz razloga neupoštevanja določb prvega odstavka 15. člena s strani domnevnega kršitelja oziroma kršiteljice, odstopi primer pristojni inšpekciji oziroma ji pošlje pisno mnenje, če kršitelj ne ravna v skladu s priporočili zagovornika oziroma zagovornice.

Nov Zagovornik načela enakosti je bil imenovan na podlagi sklepa Vlade RS z dne 4. 9. 2008, do takrat pa je naloge zagovorništva opravljala Zagovornica enakih možnosti žensk in moških ter Zagovornica načela enakosti, ki je v letu 2007 obravnavala skupaj 47 primerov, od tega je bilo kar 17 primerov neenakega obravnavanja zaradi spola.

Poleg tega je zagovornica v več primerih posameznicam in posameznikom nudila splošen nasvet v zvezi z diskriminacijo. Za pojasnila v zvezi z diskriminacijo, veljavno pravno ureditvijo in pravnimi sredstvi, ki so jim na voljo, pa so se diskriminirane osebe lahko obrnile tudi na brezplačno anonimno telefonsko številko urada.

V zvezi z obravnavo primera domnevne diskriminacije romske družine Strojan iz Postojne, ki ga izpostavlja poročilo Varuhinje človekovih pravic, je bilo na obravnavi poročila o delu zagovornice za leto 2007 na Komisiji DZ za peticije, človekove pravice ter enake možnosti pojasnjeno, da gre po eni strani za zelo zahteven in kompleksen primer, po drugi strani pa za edinstven primer v smislu, da v Sloveniji ne obstaja situacija, ki bi bila enaka ali vsaj primerljiva z dogodkom, ki se je zgodil romski družini. Zagovornik bo moral v tem primeru sprejeti mnenje na podlagi hipotetične situacije. Ker podobnega primera urad še ni obravnaval, so se sklenili obrniti na podobne institucije v tujini, in jih poprositi za pomoč pri obravnavi hipotetičnih situacij, predvsem v smislu, na kakšen način se odločajo, ali je v konkretnem primeru prišlo do diskriminacije ali ne. Trenutno urad čaka odgovor Evropske mreže organov za enakost (EQUINET). Urad pričakuje, da bo mnenje lahko izdano, ko bo dobil ustrezne odgovore na svoja vprašanja.

V zvezi z izvajanjem aktivnih ukrepov za ozaveščanje in zmanjševanje diskriminacije je urad v letu 2007 pripravil predlog sprememb ZUNEO ter dal številne predloge, mnenja in pripombe k nacionalnim in EU aktom. V skladu s svojimi pristojnostmi je urad spremljal tudi izvajanje Uredbe o kriterijih za uravnoteženo zastopanost spolov (Ur. list RS, št. 103/2004) in dajal pripombe k vladnim gradivom zaradi neupoštevanja te uredbe. Na podlagi določb Zakona o enakih možnostih žensk in moških (Ur. list RS, št. 59/02, v nadaljevanju: ZEMŽM) je urad v letu 2007 začel pripravljati poročilo o izvedbi Prvega periodičnega načrta za izvajanje Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških in pripravljati Drugi periodični načrt, ki sta bila dokončana v letošnjem letu.

Z namenom spremljanja in spodbujanja izvajanja aktov ter spremljanja položaja žensk je urad v obdobju od novembra 2006 do januarja 2007 izvedel akcijo »Ni ti treba povedati delodajalcu, lahko poveš nam!« s katero je ozaveščal delavce oziroma delavke in delodajalce o spoštovanju 25. člena Zakona o delovnih razmerjih. Urad je organiziral tudi dve okrogli mizi »Ženske na trgu dela – statistika in dejstva« in »Nasilje nad ženskami. Enotna strategija dela institucij. Od prakse k zakonu.«

Urad je bil partner pri mednarodnem projektu »Integracija načela enakosti spolov na lokalni ravni«, ki se izvaja v okviru Programa Okvirne strategije Skupnosti za enakost spolov in ga sofinancira Evropska komisija in je v ta namen organiziral in izvedel več izobraževalnih delavnic po različnih krajih Slovenije. Pripravil je dokument »Smernice za enakost žensk in moških v lokalnem razvoju« in izdal priročnik »Pot k enakosti spolov: Smernice in dokumenti za izvajanje politike enakosti spolov.«

Urad je sodeloval pri aktivnostih mednarodnih in regionalnih medvladnih organizacij za spodbujanje enakosti spolov in izboljšanje položaja ter krepitev vloge žensk v kampanji Sveta Evrope proti nasilju nad ženskami. Predstavnice in predstavniki Urada so se udeležili tudi številnih delovnih sestankov, zasedanj, konferenc in seminarjev na mednarodni ravni.

Z namenom preseganja spolnih in kulturnih stereotipov v družbi, ki moškim preprečujejo aktivnejšo udejstvovanje v družinskem delu in starševstvu, je bil pri uradu v okviru projekta »Očka, aktiviraj se!« na nacionalni televiziji predvajan poseben spot z namenom večje seznanitve očetov s pravico do starševskega oziroma očetovskega dopusta.

V letu 2007 je urad je aktivno izvajal tudi naloge v zvezi s pripravami na predsedovanje Slovenije Svetu EU. V okviru Trio predsedovanja je urad z Nemčijo in Portugalsko pripravil Trio deklaracijo, v sodelovanju z zunanjimi izvajalci so začeli pripravljati poročila o zastopanosti žensk pri političnem odločanju in položaju deklic in deklet, pripravili so vprašalnik o deklicah in dekletih ter zbirali podlage za pripravo indikatorjev deklice in dekleta. Pripravili smo vse vsebinske podlage za

konferenco »Odprava spolnih stereotipov: Misija (ne)mogoče?« in naredili izbor govorcev in govork. Planirali, usklajevali in dogovarjali so se tudi glede logističnih zadev v zvezi z organizacijo konference, neformalnega ministrskega sestanka in udeležbe na zasedanju Komisije ZN za status žensk. Udeležili so se usklajevalnih sestankov z Nemčijo in Portugalsko ter Evropsko komisijo in številnih izobraževanj za pridobivanje veščin in znanj za predsedovanje. Urad je opravljal tudi administrativno tehnične naloge za Svet Vlade RS za uresničevanje načela enakega obravnavanja.

Kot v preteklih letih je urad v letu 2007 izvedel tudi javna razpisa za sofinanciranje projektov nevladnih organizacij in izdajanje publikacij na področju enakih možnosti žensk in moških. Sofinanciranih je bilo 11 projektov NVO in ena knjiga. Projekti so se nanašali na vlogo očetov, nasilje nad ženskami, spolno nadlegovanje, enakost spolov, delo s storilci nasilja ter ženske v podjetništvu.

Ministrstvo za kulturo:

Priloga 1: PREDSTAVITEV MANJŠINSKE KULTURNE POLITIKE MK

Širša pravna podlaga na področju kulture

Pravna podlaga (61. člen Ustave, 8. in 65. člen ZUJIK, Nacionalni program za kulturo -NPK) na področju kulture je nekoliko širša kot na drugih področjih, zato pristojni Sektor Ministrstva za kulturo že vrsto let ne obravnava le ustavno priznanih manjšinskih etničnih skupnosti, ampak tudi različne druge in soustvarja pogoje za kulturno raznolikost kot bogastvo kulturnega življenja. Temeljno poslanstvo omenjenega sektorja je ustvarjati pogoje za kulturno raznolikost na etnični podlagi in za participacijo invalidov v kulturnem življenju. Sektor namreč trenutno vodi tudi en javni razpis za senzorno ovirane, ki je v letu 2008 še ostal v njegovi pristojnosti, kljub strokovnim opozorilom za njegovo integrirano obravnavo. Sektor tudi skrbi za usklajeno poročanje MK o integraciji invalidov v kulturno življenje. Dodatna skrb za ranljive skupine na manjšinskem področju je zapisana v NPK in se udejanja. V letnih programih so namreč prioriteten obravnavani projekti za invalide, otroke, begunce in druge pripadnike občutljivih skupin. Sofinancirani projekti se tekoče objavljajo na spletnih straneh MK.

O sektorju kot pristojni samostojni organizacijski enoti MK za manjšine

Za manjšinsko kulturno politiko je sicer pristojna organizacijska enota MK, ki je ena najmanjših na MK, vendar prevzema pomembne razvojne naloge. Gre za samostojni sektor, odgovoren neposredno ministrici/ministru, v pristojnost katerega spada obravnava različnih manjšinskih skupnosti v Sloveniji. Sektor šteje 5 redno zaposlenih, od tega je ena sodelavka zaposlena le za določen čas, samo za Evropski socialni sklad, pokriva pa izvajanje 7 javnih razpisov in pozivov ter vse strateške, pravne, medresorske, mednarodne in druge zadeve povezane s področjem etničnih manjšin in invalidov, ki jih je zelo veliko. V sektorju je zaposlen tudi pripravnik, ki dela na podlagi Akcijskega programa za invalide in se pripravlja za svetovalca za invalidsko problematiko ter je zainteresiran za redno zaposlitev na tem področju, ko opravi pripravništvo. Ta zaposlitev pomeni realizacijo enega od ukrepov za zaposlovanje invalidov.

Pred letom 2004, ko je bil samostojni sektor vzpostavljen, je bila skrb za manjšinsko politiko dodeljena oddelku, ki je bil vključen v organizacijsko enoto, zadolženo za kulturno-umetniške programe, kar je zelo oteževalo obravnavo vsebinskih specifik, zlasti tistih, ki se nanašajo na celostno obravnavo manjšinske problematike na ravni Vlade, na medresorski in mednarodni ravni. Leta 2004 je bila vzpostavljena samostojna organizacijska enota, sistematično spremljanje razvoja področja pa je pripeljalo do strokovnih spoznanj o potrebi po nekaterih nujnih organizacijskih ukrepih, saj se je obseg dela v omenjeni NOE MK v letu 2007 bistveno povečal. V delo so, da bi izboljšali finančne možnosti NVO na področju manjšin, sprejeli zelo zahtevno financiranje iz Evropskega socialnega sklada, vzpostavili finančne pogoje za delovanje profesionalnega zavoda italijanske narodne skupnosti in

obravnnavali bistveno več vlog različnih manjšinskih skupnosti zaradi 100 % povečanja sredstev v letu 2005. Vzpostavljen je bil tudi nov tip programa, namenjen manjšinam na podlagi meddržavnega sporazuma. Konkretno se že izvaja za nemško govorečo skupnost v Republiki Sloveniji na podlagi podpisanega programa z Avstrijo v letu 2007. Nemško govoreča skupnost je tako dobila še eno dodatno možnost za financiranje svojih projektov. Kot rezultat profesionalne skrbi za nenehni razvoj področja so bile vodstvu Ministrstva za kulturo podane naslednje pobude, ki so bile realizirane:

- 100% povečanje sredstev za različne manjšinske skupnosti (izvedeno z rebalansom 2005),
- posredovanje idejne zasnove za širšo strategijo na področju manjšinskega varstva v RS (poslano v kabinet predsednika Vlade aprila 2007);
- ustanovitev interne delovne skupine za človekove pravice, v kateri sodelujejo predstavniki vseh organizacijskih enot MK;
- integrirana obravnava invalidske problematike v vseh organizacijskih enotah MK, na novo urejeno v Nacionalnem programu za kulturo;
- posebna skrb za ranljive skupine (zapisano v novem NPK, prednostna obravnava projektov za otroke, begunce itd.) ;
- integracija kulturnih projektov z manjšinsko tematiko v javno kulturno infrastrukturo (primer: projekt Islamska skupnost v Mestnem muzeju Ljubljana, številne prireditve so bile že organizirane v Slovenskem etnografskem muzeju in Cankarjevem domu), kar pomeni razvoj integracijskega programa;
- akontacije za evropski program od naslednjega razpisa naprej
- in drugo.

Ustvarjanje pogojev za kulturno raznolikost in načela manjšinske politike

Dejanska vsebina ali poslanstvo dela Ministrstva za kulturo je ustvarjanje pogojev za kulturno raznolikost in omogočanje pripadnikom manjšinskih etničnih skupnosti, da ohranjajo in razvijajo svojo identiteto. Prav tako je pomembno, da se kulturno raznolikost pojmuje kot bogastvo skupnega bivanja. Vse to je zapisano v Nacionalnem programu za kulturo in v dokumentu o načelih in ciljnih manjšinske kulturne politike, ki je sestavina vsake dokumentacije poziva ali razpisa na tem področju.

Poglobljene strokovne podlage in načela za delo na manjšinskem področju Ministrstva za kulturo izhajajo iz pojmovanja kulturnih pravic kot kategorije človekovih pravic. Vzpostavljeni so cilji, ki so usmerjeni k čim širšemu zajetju kulturne raznolikosti in omogočajo participacijo v kulturnem življenju predvsem tistim, ki lahko ponudijo kaj izvirnega in avtentičnega. Participacija pa se uresničuje tudi prek legalnih predstavnikov manjšinskih skupnosti in se nanaša na ukrepe, ki so jim namenjeni. S tem se uresničuje koncept izhajanja iz izraženih kulturnih potreb. S svojim pristopom h kulturnim pravicam manjšin Ministrstvo za kulturo udejanja pozitiven koncept manjšinskega varstva in nenehno razvija ter nadgrajuje posebne ukrepe.

Uresničevanje pravic posamično ali v skupnosti

Kolektivne pravice so v Republiki Sloveniji (Ustava) priznane italijanski in madžarski narodni skupnosti v 64. členu Ustave RS ter romski skupnosti v 65. členu Ustave RS, medtem ko se 61. člen Ustave nanaša na individualne kulturne pravice. Spričo omenjenih pravnih podlag imamo torej v Sloveniji tridelni sistem manjšinskega varstva, ki bo pojasnjen v nadaljevanju. Vsakršna drugačna ureditev bi zahtevala spremembo Ustave. V zadnjem času zelo intenzivirana javna prizadevanja nekaterih društev in združenj ljudi, ki so se v Slovenijo priselili iz nekdanje Jugoslavije, je možno razumeti kot prizadevanje za priznanje kolektivnih pravic. Ta prizadevanja bi bilo koristno obravnavati in osvetliti z različnih strokovnih zornih kotov in z vidika možnosti realne implementacije

v času, ko se govori o modernem suverenem državljanu kot nosilcu različnih identitet. Nekateri teoretiki opozarjajo na svojevrstno napetost med individualnimi in kolektivnimi pravicami in navajajo, da je v ozadju tega obstoj dveh paradigem: paradigme kulturne raznolikosti in paradigme multikulturalnosti. Koncept človekovih pravic kot individualnih je bližji prvi, koncept kulturnih pravic kot kolektivnih pa drugi. Če modernost odpira prostor izbiri in postmodernost še naprej prepletanju kulturnih vzorcev ter je sodobni čas migracij, čas, ko migrirajo ljudje posamezniki, nosilci individualnih pravic, potem je na mestu razmislek o aktualnosti prizadevanj za kolektivne pravice tistih skupin, ki so teritorialno razpršene. Trenutno so namreč v RS kolektivne pravice v Ustavi priznane le italijanski in madžarski narodni skupnosti ter romski skupnosti. Odprto ostaja, kako celovito urediti položaj etničnih manjšinskih skupnosti v Sloveniji.

Enaka obravnava pred zakonom, posebni ukrepi (upoštevanje posebnih okoliščin)

V Sloveniji imamo tridelni model manjšinskega varstva, ki je razviden iz treh členov Ustave (61., 64. in 65.). Kolektivne pravice za narodni skupnosti so bile zapisane že v prejšnjih ustavah in to se ni spreminjalo. Državni organi so dolžni spoštovati ustavni red in zagotoviti primerljivo obravnavo tistim skupnostim in njihovim pripadnikom, ki so zajete v posamezni ustavni določbi pač skladno z določbo. Tako na Ministrstvu za kulturo skrbijo, da zagotavljajo primerljive pogoje za obe narodni skupnosti: italijansko in madžarsko. Še posebej podpirajo njun kulturni razvoj, zato so pred leti podprli tudi ustanovitev zavoda italijanske narodne skupnosti. Za romsko skupnost, ki jo uradno predstavlja Svet romske skupnosti, velja dodatno tako kot za druge manjšinske skupnosti posebni ukrep, s katerim so omogočili neposredno posredovanje mnenj o ukrepih MK. Gre za Dan odprtih vrat vodje sektorja za ustvarjalce na manjšinskem področju (storitev je objavljena na spletni strani MK), ko se lahko se pogovarjamo zlasti o problemih ustvarjanja in prisluhnemo njihovim predlogom za integrativno delovanje na različnih področjih kulture.

Različne druge manjšinske skupnosti (večinoma gre za društva, v katerih delujejo ljudje, ki so se v Slovenijo priselili iz nekdanje Jugoslavije) obravnava Ministrstvo za kulturo s posebno skrbjo v posebnem programu (in posebnem sektorju MK), ki je namenjen predvsem ohranjanju njihovih posebnih kulturnih identitet ter varovanju in promociji kulturne raznolikosti. Posebni program tudi upošteva specifične okoliščine, v katerih delujejo manjšinska društva. Že samo dejstvo namreč, da so obravnavana v manjšinskem sektorju in so deležna posebnih storitev, kot so: svetovanje, strokovna pomoč, mediacije, pregled in hramba gradiv v INDOK, storitve za umetnike ipd. kaže na to, da so upoštewane njihove posebne razmere in da so jim namenjeni posebni ukrepi, kar je zapisano tudi v 4. členu Okvirne Konvencije Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin in tudi nasploh velja kot načelo v manjšinski strokovni doktrini. Ministrstvo se zaveda, da se število društev in število projektov iz leta v leto povečuje in da je za to potrebno zagotoviti tudi več denarja. Sredstva so se dejansko povečevala, najbolj pri programu različnih manjšinskih skupnosti v letu 2005, in sicer za 100%, ker so bili prav tu izkazani primanjkljaji največji. Prav tako so prisluhnili kadrovskim in prostorskim problemom omenjenih skupnosti in uredili financiranje iz ESS ter normativne pogoje za uporabo javne kulturne infrastrukture v členih 74 - 79 ZUJIK. Realizacija vsega omenjenega pa je bolj kompleksna zadeva in bi bila lahko tema sam zase.

Zaščita pred asimilacijo: skrb za ohranitev in razvoj kulturnih identitet

Politika Ministrstva za kulturo je politika razvitega kulturnega pluralizma in interkulturalizma, ki je nasprotje asimilacije. Za njeno udejanjanje je ministrstvo doslej razvilo 3 tipe programov (na podlagi 7 razpisov in pozivov) s specifičnimi normativnimi, organizacijskimi in finančnimi instrumenti, ki skupaj tvorijo koherentno politiko MK do manjšin. Prvi je že omenjeni posebni program, ki je namenjen podpori združevanja in delovanja za ohranjanje posebnih identitet. Gre za podporo zelo

raznolikim projektom: knjige, CD, literarni večeri, predavanja, glasila – vse v jeziku manjšinske skupnosti ali dvojezično. Potem gre za integracijski program, ki pomeni integracijo v umetniške in druge programe MK po enakih kriterijih in udeležanje načela enakih možnosti ter kakovostno vključevanje v javno kulturno infrastrukturo. Navedena sta dva taka primera. Eden je financiranje CD romskega društva Amala v glasbenem programu MK, drugi pa Islamska skupnost v Mestnem muzeju od 14. 10. 2008 do 2. 11. 2008. Tretji program, ki so ga vzpostavili v letu 2008, pa je osredotočen na razvoj lastnih manjšinskih kadrov in na njihovo usposabljanje ter zaposlovanje. Gre za program, ki se financira iz evropskega strukturnega sklada (v nadaljevanju ESS) in odgovarja na že izražene potrebe manjšinskih skupnosti glede lastnih kadrov. Razpis je zelo zahteven, vendar se sistematično prizadeva (udeležbe na seminarjih, delavnice, svetovanja ipd.), da se bo postopoma razvilo tudi znanje, ki je potrebno za uspešne prijave in da bo vse več financiranih uspešnih projektov. Precej visoka sredstva bodo na voljo do leta 2015. Ta program naj bi rešil sedanje težave s kadri in hkrati pospešil razvoj manjšinskih skupnosti.

Spodbujanje medkulturnega dialoga, razumevanja, sodelovanja, varstvo ogroženih oseb

Med prednostnimi nalogami so v novem NPK (stran 87) zapisane dejavnosti Ministrstva za kulturo za izboljšanje pogojev za medkulturni dialog in za medsebojno razumevanje. Med kriterije prednostne obravnave v javnih razpisih in pozivih je ministrstvo zapisalo: medsebojno sodelovanje različnih manjšinskih skupnosti ter kulturne dejavnosti za otroke in begunce. Ministrstvo veseli, da že prejemajo vabila na take prireditve, kot je na primer vabilo Makedonskega kulturnega društva Makedonija za odprtje razstave ob nacionalnem prazniku 11. oktobru v prostorih Zveze hrvaških društev v Sloveniji-Hrvaškem domu. Takih primerov sodelovanja je vse več. Tudi ustanovitev Koordinacijskega odbora, ki vključuje pripadnike različnih nacionalnosti, je tak primer. Ministrstvo razvija tudi instrument mediacije, ki ga uporabijo takrat, ko pride do kakih napetosti, percepcijskih konfliktov, nesporazumov, problematičnih interpretacij in podobnih situacij, ki bi se lahko razvile v resnejše konflikte, vendar se manjšinska društva nanje žal še ne odzivajo tako, kot bi želeli (na primer slaba udeležba na mediaciji za nekatera srbska društva 17. 9. 2008).

Spoštovanje združevanja

Na Ministrstvu za kulturo spoštujejo svobodo združevanja, kar dokazuje tudi dejstvo, da je takratni minister dr. Vasko Simoniti 6. 6. 2006 sprejel Koordinacijski odbor t. i. novih manjšin in da je bil z njimi organiziran tudi sestanek v kabinetu predsednika Vlade aprila 2007.

Občila

Na Ministrstvu za kulturo se zavedajo, kako pomembno je širjenje pravih informacij o delovanju in prispevkih manjšinskih skupnosti k skupnemu življenju, zato že vrsto let financirajo številna glasila manjšinskih društev in zvez, njihove internetne strani in različne publikacije, vse omenjeno v okviru programa posebne skrbi. Vse, kar so doslej financirali, je dostopno za ogled v knjižnici INDOK, Metelkova 4, pa tudi prek COBISS. Celo več: na pobudo sektorja je ministrica za kulturo 15. 7. 2002 RTV Slovenija poslala priporočilo, naj v svoje programe vključi več program v manjšinskih jezikih. Več kot priporočilo s strani MK ni možno zaradi neodvisnosti medijev. V Sektorju tudi sistematično spremljajo medijsko poročanje o manjšinah in po potrebi opozarjamo. Tak primer je bil seznanitev inšpektorja za medije o neprimerni uporabi kolektivnega imena (Rom) ob osebnem imenu storilca kaznivega dejanja.

Jezikovni projekti in jeziki

Jezik je ena temeljnih identitetnih značilnosti etničnih manjšin, zato jezikovne projekte na manjšinskem področju ministrstvo podpira že vrsto let prednostno. Hkrati pa pri novih kadrih, ki jih v Sektorju zaposlujejo, pazijo tudi na njihovo znanje različnih jezikov, tudi madžarskega. Zanimiva je ugotovitev, da se je v letu 2007 glede na leto 2006 bistveno povečalo število jezikovnih projektov v posebnem programu Ministrstva za kulturo pri Romih, nekoliko tudi pri madžarski skupnosti, približno enako pa je ostalo pri italijanski narodni skupnosti. To bi lahko interpretirali z dejstvom, da še ni kodifikacije romskega jezika, da pa je zelo prisotna skrb za jezikovno identiteto Romov, tako pri Romih samih, ki prijavljajo projekte kot tudi v strokovni javnosti in na Ministrstvu za kulturo.

Ukrepi v zvezi z raziskavami

Ministrstvo za kulturo je v zadnjem času financiralo dve raziskavi, ki ju uporablja kot del strokovnih podlag pri svojem delu, spremlja pa tudi drugo raziskovalno delo in se do njega opredeljuje z vidika praktičnih izkušenj in možnosti glede priporočil raziskovalcev. Že leta tudi intenzivno sodeluje z Inštitutom za narodnostna vprašanja in uglednimi strokovnjaki na manjšinskem področju, ki so člani posebne ekspertne skupine MK za izbor projektov za financiranje. Ena od sofinanciranih raziskav s strani MK je Percepcija slovenske integracijske politike (nosilec prof. dr. Miran Komac), druga je Primerjalna analiza in primeri dobre prakse glede urejanja romske kulturne problematike v evropskih državah (nosilec dr. Jaka Repič).

Sodelovanje v kulturnem življenju

Za rešitev pereče prostorske problematiko je Ministrstvo za kulturo vzpostavilo normativni ukrep, usmerjen v ustvarjanje pogojev za kakovostno integracijo. V členih 74 do 79 ZUJIK je vzpostavljena možnost za aktivno sodelovanje pripadnikov manjšin v kulturnem življenju in za uporabo javne kulturne infrastrukture. Hkrati dosledno udejanja institut pridobivanja mnenj tako od reprezentativnih organov narodnih skupnosti in romske skupnosti kot tudi od samih društev in zvez, ko gre seveda za ukrepe, ki so jim namenjeni. Ministrstvo jim tudi daje možnost, da sami opredelijo prednostne projekte v okviru razpoložljivih finančnih možnosti ministrstva, s katerimi najbolje lahko zadovoljijo svoje kulturne potrebe.

Stiki z matičnim narodom

Na Ministrstvu za kulturo se zelo dobro zavedajo, kako pomembno za ohranjanje in razvoj posebnih kulturnih identitet je ohranjati in še razvijati stike z matičnim narodom. Gre za zelo pomembno poglavje, ki je sestavina posebnega programa pri vseh manjšinskih skupnostih.

Meddržavni sporazumi

V letu 2007 je ministrstvo vzpostavilo temelje za nov, dodatni tip programa s posebno proračunsko postavko: Etnične manjšine na podlagi meddržavnih sporazumov, ki je v letu 2008 že zaživel za nemško govorečo skupnost na podlagi meddržavnega sporazuma z Avstrijo in novega programa, v katerem je bil sprejet predlog ministrstva za novo točko tega programa: Promocija kulturne raznolikosti. Še nekaj aktivnosti bo potrebnih, da ta program zaživi zares kot dodatna možnost za tiste skupnosti, kjer je tako bilateralno dogovarjanje prisotno in tudi formalizirano. Sektor sodeluje pri pripravi tovrstnih dokumentov na Ministrstvu za kulturo z zornega kota vključenosti manjšin v bilateralno dogovarjanje.

Instrumenti Ministrstva za kulturo

Ministrstvo za kulturo je doslej razvilo dinamični model varovanja kulturnih pravic manjšin, ki ga nenehno dopolnjuje in nadgrajuje na podlagi analize preteklih izkušenj. V tem modelu gre za tri tipe instrumentov: normativni, organizacijski in finančni. To pomeni, da v profesionalnem delovanju Ministrstva za kulturo za potrebe manjšin ne gre le za financiranje, ampak tudi za aktivno soustvarjanje normativnih pogojev in za razvoj storitev sektorja. Za ilustracijo so navedene naslednje storitve sektorja :

- posredovanje za dopolnitev 1. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine, kjer je sedaj eksplicitno zapisano, da gre za dediščino, ki so jo ustvarili pripadniki narodnih skupnosti in drugi državljani RS, ki imajo lahko tudi drugačno etnično identiteto od večinske;
- aktivno sodelovanje pri ureditvi formalnega statusa KD Lendava na narodnostno mešanem območju;
- aktivno sodelovanje pri oblikovanju členov 74-79 ZUJIK (odprtost javne infrastrukture za manjšine);
- delavnice kot način posredovanja strokovnih informacij in analitičnih ugotovitev za program, ki se financira iz ESS (opravljajo se tudi evalvacije te storitve Ministrstva za kulturo);
- mediacije za preventivno reševanje etničnih in drugih konfliktov (zapisano tudi v NPK);
- posredovanje za strokovno hrambo financiranih gradiv v INDOK, ker gre za trajnostno zasnovan prikaz raznolikega ustvarjanja na območju RS;
- dan odprtih vrat za ustvarjalce na manjšinskem področju (zapisano tudi na spletni strani Ministrstva za kulturo).

2.2.1 NACIONALNE IN ETNIČNE MANJŠINE

2.2.2 UREJANJE POLOŽAJA ROMSKE SKUPNOSTI

Glede področij »Nacionalne in etnične manjšine« in »Urejanje položaja romske skupnosti« podaja Urad RS za narodnosti po skrbni proučitvi poročila pojasnilo, da je Varuhu človekovih pravic že večkrat posredoval svoja mnenja in stališča, da pa bo odprta vprašanja, ki so izpostavljena v omenjenih dveh poglavjih, ponovno skrbno proučil.

Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko: Varuh v tem delu poročila kot negativno presenečenje navaja sprejetje 15. člena Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 60/07), ki pooblašča vlado, da z uredbo določi kriterije in merila, na podlagi katerih se opredeli avtohtonost naseljene romske skupnosti, ki je pogoj za določitev predstavnika Romov v občinskem svetu in s tem povezani 28. člen, ki naj ne bi varoval že pridobljenih pravic. Varuh meni, da je rešitev v očitnem neskladju z ustavo in pove, da proučuje možnosti, da bi v letu 2008 vložil zahtevo za presojo ustavnosti te določbe zakona.

Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko meni, da se je na opozorila Varuha človekovih pravic treba odzvati v skladu s Priporočili Državnega zbora Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 109/07) o dolžnem ravnanju Vlade Republike Slovenije in drugih pristojnih organov v zadevah opozoril o institucionalno pogojeni diskriminaciji (točka II.5). Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko meni, da opozorila varuha terjajo proučitev skladnosti zakonske ureditve ugotavljanja avtohtonosti naseljene romske skupnosti v občini in uresničevanja njene pravice do predstavnika v občinskem svetu z ustavo in načeli lokalne samouprave. Navedena služba bo predlagala, da se posvetovanje o tem vprašanju opravi v strokovnih krogih, organizacijah romske skupnosti in združenjih občin. Na tej podlagi bodo pripravljene morebitni predlogi za spremembo zakona.

2.2.3 RAZUMNA PRILAGODITEV POTREBAM OSEB Z INVALIDNOSTMI

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve pozna ovire, s katerimi se soočajo invalidi v svojem življenju, zato pri oblikovanju predlogov posameznih predpisov in programov oziroma pri njihovem medresorskem usklajevanju **dosledno uveljavlja zahtevo po upoštevanju pravic invalidov** in bodo tako delovali še naprej, še posebno po sprejetju Zakona o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov. Pravica do razumne prilagoditve, pravica do dostopnosti grajenega okolja in informacij ter komunikacij, pravica do sodnega varstva, pravica do sodelovanja v političnem in javnem življenju, pravica do ustrezne življenjske ravni in socialnega varstva ter druge pravice so že zapisane v konvenciji in bodo **implementirane v slovenski pravni red** – tudi s predlogom Zakona o izenačevanju možnosti invalidov, na katerega opozarja tudi poročilo. V Akcijskem programu za invalide 2007–2013 so zapisani cilji s konkretnimi ukrepi za vsa področja življenja invalidov, ki se že uresničujejo, s čimer se je že seznanila Vlada RS.

Ministrstvo za kulturo: Na Direktoratu za kulturno dediščino se na področju premične kulturne dediščine s problematiko dostopnosti premične kulturne dediščine invalidnim osebam, osebam s posebnimi potrebami in starejšimi od leta 2006 intenzivno ukvarjajo.

Že v letu 2006 je ministrstvo v sodelovanju Sektorja za kulturne pravice manjšin in razvoj kulturne raznolikosti in Direktorata za kulturno dediščino pripravilo vprašalnik glede dostopnosti muzejev otrokom in invalidom, ki je bil poslan na naslove 31 muzejev, katerih letne programe dela financira ministrstvo. V skladu s kategorizacijo WHO sta se upoštevali v navedeni raziskavi med oblikami invalidnosti gibalna in senzorna (slepi, slabovidni, gluhi, naglušni in gluhonemi).

Na podlagi prispelih odzivov iz muzejev je bila izdelana *Analiza dostopnosti muzejev otrokom in invalidom*, ki je objavljena tudi na spletnih straneh Ministrstva za kulturo (www.kultura.gov.si). Namen analize je bilo zbiranje podatkov o dostopnosti muzejev invalidom in otrokom. Z rezultati je bilo nato ugotovljeno stanje, ki je tudi podlaga za sprejemanje prihodnjih ukrepov Ministrstva za kulturo.

Tako je v novi Nacionalni program za kulturo 2008-2012, ki se je pripravljal v letu 2007 in bil v začetku leta 2008 v Državnem zboru tudi sprejet (objavljen v Uradnem listu RS, št. 35/2008) že vključen na področju premične kulturne dediščine pomemben cilj: *»Omogočanje večje dostopnosti muzejskega gradiva za dvig splošne prepoznavnosti pomembnih kulturnih vsebin in predmetov (spomenikov) kulturne dediščine v javnosti, povečati število manjšinskih in ranljivih skupin (invalidov, starejših med muzejskimi obiskovalci.«* in ukrep: *»izboljšati fizično dostopnost do muzejev in pripraviti projekte za predstavitev premične kulturne dediščine, namenjene gibalno in senzorno oviranimi osebam.«*

Tudi v nov Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1) (Uradni list RS, št. 16/08) je v 2. člen, vključeno *»omogočanje dostopa do dediščine ali do informacij o njej vsakomur, še posebej mladim, starejšimi in invalidom«*.

Eden od temeljnih ciljev varstva dediščine je torej zagotavljanje javne dostopnosti dediščine. Vse pogosteje se zato pojavljajo tudi pobude za možnosti izboljšanja dostopnosti muzejev gibalno in senzorno oviranim osebam. Ta dolžnost izhaja že iz Ustave RS in mednarodnih dokumentov, konkretno pa je določal Pravilnik o strokovnih, prostorskih in tehničnih pogojih za izvajanje javne službe (Uradni list RS, št. 113/00) v 7. členu: *»Pri načrtovanju in prenovi prostorov muzejev je potrebno poskrbeti za posebne potrebe in invalidnih oseb z odstranjevanjem arhitektonskih ovir in z napravami in opremo, ki invalidnim osebam omogoča dostop v prostore muzeja.«*

O problematiki dostopnosti se vsako leto tudi razpravlja in podaja pobude ter išče rešitve problemov v okviru organiziranih srečanj - okroglih miz, ki potekajo v sodelovanju z muzeji in predstavniki

nevladnih invalidskih organizacij. V letu 2007 je bila tako v organizaciji Slovenskega šolskega muzeja izvedena okrogla miza z naslovom »Kakšen muzej je prijazen slepim in slabovidnim«. Po realizirani okrogli mizi so krajši prispevki o dostopnosti muzejev slepim in slabovidnim objavljeni v publikaciji, ki jo izdaja Slovenski šolski muzej, v Šolski kroniki 16/2007, Zborniku za zgodovino šolstva in vzgoje – XL, Ljubljana 2007, str. 341- 387.

V zvezi z zagotavljanjem dostopnosti dediščine invalidom je poleg fizične dostopnosti potrebno zagotoviti tudi dostopnost programov, ki se izvajajo v okviru nalog programa javne službe (razstave, programi dostopnosti do informacij o dediščini - pedagoški in andragoški programi, publikacije, ki jih izdajajo muzeji). Po analizi fizične dostopnosti objektov se ugotavlja, da so problemi kompleksne narave, pri čemer je potrebno upoštevati dejstvo, da se večina muzejev nahaja v historičnih stavbah. V historični stavbi, na Prešernovi 20, v Ljubljani, se nahajata dva državna muzeja, Prirodoslovni muzej Slovenije in Narodni muzej Slovenije. Ker se realizacija načrtovane novogradnje Prirodoslovnega muzeja zaradi drugih nujnih investicij v kulturi, še ni pričela, zato še ni mogoče pristopiti k realizaciji celostne adaptacije stavbe, v kateri bo ostal Narodni muzej Slovenije. Razstavní prostori stavbe na Prešernovi so dostopni invalidom z dvigalom, vendar preko službenega vhoda. Le vhod v lapidarij ob stavbi omogoča samostojen vstop tudi invalidom. V drugih državnih muzejih je situacija naslednja: Slovenski gledališki muzej se nahaja v prostorih, ki so last Mestne občine Ljubljana, Tehniški muzej Slovenije, ki ima razstavne prostore v Bistri, pa je v postopku denacionalizacije, zato investicije v izboljšave, razen v najnujnejše (npr. klančine), niso možne. Edini muzej, ki ustreza vsem kriterijem fizične dostopnosti, je Slovenski etnografski muzej, ki se nahaja v adaptirani stavbi, v muzejskem kompleksu na Metelkovi. V pričetku leta 2008 pa tudi odpira vrata javnosti nova enota Narodnega muzeja Slovenije, prav tako prenovljena stavba v muzejskem kompleksu na Metelkovi, ki je namenjena zbirkam Kulturno zgodovinskega oddelka.

Sicer pa Ministrstvo za kulturo vsako leto namenja sredstva v okviru investicijskih prioritet, ki jih predlagajo direktorji muzejev, za izboljšanje fizične dostopnosti do muzejskih zbirk državnim muzejem. Občinskim muzejem, pa glede na obstoječo zakonodajo teh sredstev v infrastrukturo v občinski lasti, ni mogoče dodeljevati. Iz letnih poročil o realizaciji programa se ugotavlja, se, čeprav počasi problemi fizične dostopnosti rešujejo (namestitve zaščitnih ograj, izgradnja dvigal). Projekti, ki rešujejo problem fizične dostopnosti so dragi projekti (npr.: izgradnja dvigala), ki morajo pri načrtovanju upoštevati tudi kulturno varstvene pogoje.

Glede dostopnosti muzejskih programov invalidom se ugotavlja, da bi morali muzeji, zlasti državni, del razstavnega programa prilagoditi tej skupini obiskovalcev. Tudi rezultati navedene opravljene analize so pokazali, da je v muzejih slabo poskrbljeno za to skupino obiskovalcev, predvsem pri dostopnosti razstav. Redki so muzeji, ki pri postavitvah upoštevajo potrebe invalidnih oseb, posebno slepih in slabovidnih. Nekateri muzeji za izboljšanje dostopnosti pripravijo: kopije razstavljenih predmetov, ki jih obiskovalci lahko otipajo, dobro osvetlitev razstavnih prostorov, posnetke in filme z govornim besedilom, gradiva v Braillovi pisavi, gradiva s povečanim in odebeljenim tiskom, posebne označbe in prilagojena vodstva po razstavi.

V okviru izvajanja programa dostopnosti so v muzejih obiskovalcem na voljo tudi številni kvalitetni pedagoški in andragoški programi (delavnice, vodstva po muzejskih zbirkah, predavanja...), ki so vezani na poslanstvo muzeja in muzejske zbirke, s poudarkom na aktualnem razstavnem programu. Preko tovrstnih aktivnosti so tudi odprte možnosti slepim in slabovidnim osebam za seznanjanje in pridobivanje novih vedenj o predmetih in vsebinah s področja premične kulturne dediščine. Nekateri muzeji tudi izvajajo slepim in slabovidnim prilagojena vodstva po razstavah in predavanja.

V muzejih se v okviru posredovanja informacij javnosti, izdajajo tudi različne publikacije, s katerimi se strokovno nadgrajujejo vsebine s področja dejavnosti muzejev, s poudarkom na razstavah. Publikacije nekaterih muzejev so dostopne na njihovih spletnih straneh. Ministrstvo za kulturo pa tudi vsako leto obveže direktorje v muzejih, da besedila izdanih publikacij pošljejo tudi na CD rom-ih v elektronski obliki, ministrstvu. Zapisi na nosilcih se hranijo nato v INDOK centru, in so na voljo zainteresiranim. Ker so slepim in slabovidnim osebam na voljo računalniški programi, s katerimi je mogoče besedila v elektronski obliki, spremeniti v takšno obliko, da je možna njihova uporaba tudi njim, je to tudi eden izmed načinov seznanjanja z muzejsko dejavnostjo.

Da bi se kratkoročno izboljšala dostopnost tudi v muzejih, da bodo razstavnimi programi delno prilagojeni invalidom, pa bo potrebno s strani izvajalcev programov, v prihodnje bolj aktivno nastopiti k reševanju te problematike in storiti nekaj konkretnih korakov. Pri tem ne gre za izvedbo takšne razstave, ki bi bila prilagojena v celoti, ampak je npr. po mnenju slepih in slabovidnih dovolj že, da bi bilo ob postavljeni razstavi, nekaj predmetov možno otipati, in da bi bile tekstovne informacije podane na način, ki bi bil tudi prilagojen slepim in slabovidnim (vrsta in velikost črnih črk na beli podlagi), imeli možnost uporabe audio vodnikov.

Na podlagi navedenega se ugotavlja se, da je bilo na temo dostopnosti muzejskih programov invalidom, v strokovnih muzejskih periodičnih publikacijah, objavljenih že več prispevkov.

Zato je Skupnost muzej Slovenije, na pobudo Ministrstva za kulturo, pristopila k pripravi projekta – priročnika (delovni naslov: *Dostopnost v Slovenskih muzejih in galerijah za osebe s posebnimi potrebami*), ki bo z inkluzivnim pristopom do invalidov, ljudi s posebnimi potrebami in starejših, predstavil možnosti za dostopnost muzejev in muzejskih zbirk navedenim uporabnikom. Na osnovi poznavanja posebnih potreb navedenih skupin uporabnikov, bodo pripravljena teoretična izhodišča, priporočila in praktični napotki za doseganje minimalnih standardov, ki bodo omogočali pripravljalcem iz izvajalcem programov razumevanje specifičnih potreb za dostopnost muzejskih programov navedenim skupinam. Pri pripravi priročnika sodeluje projektna skupina, v katero so vključeni člani pedagoške sekcije Skupnosti muzejev Slovenije, v skupini pa sodeluje tudi specialni pedagog. Skupina je že pričela z delom, o svojem delu redno obvešča tudi Ministrstvo za kulturo, ki bo financer projekta – izdaje priročnika. Priročnik, ki bo izšel v drugi polovici leta 2009, besedilo pa bo objavljeno tudi na spletnih straneh ministrstva, bo v pomoč zaposlenim v muzejih (kustosom, vodnikom po muzejskih zbirkah), oblikovalcem razstav, arhitektom in drugim. Priročnik bo upošteval evropske smernice ter dobre tuje in domače prakse, s poudarkom potreb v slovenskem prostoru z upoštevanjem finančnih možnosti proračunskih postavk ministrstva za financiranje projektov dostopnosti. Ob izdani publikaciji so predvidena tudi usposabljanja zaposlenih v muzejih. Tako se bo Slovenija pridružila maloštevilnim evropskim državam, ki tak priročnik že imajo.

Navedenemu je v posebni prilogi (**Priloga 2**) dodana nekoliko širša informacija o dostopnosti muzejev, ki jih financira MK, invalidom.

Priloga 2: PREDSTAVITEV DOSTOPNOSTI MUZEJEV INVALIDOM

Ministrstvo za kulturo: V zvezi z dostopnostjo muzejev, ki jih programsko financira ministrstvo, je bilo glede konkretnih možnosti dostopnosti oziroma prilagojenosti dela stalne/in dela občasne razstave

invalidom, s poudarkom dostopnosti slepim in slabovidnim, v letu 2007, poslano vprašanje, na katerega so se odzvali naslednji muzeji:

a) Slovenski etnografski muzej

Muzej je prilagojen invalidom, ima dvigalo, na razstavi se je med vitrinami mogoče gibati tudi z invalidskim vozičkom. Posebna pozornost je namenjena skrbi, da se slepim in slabovidnim omogoči dostopnost razstav s tipom, poslušanjem, vonjem in okusom.. Ker pa to ni možno početi z originalnimi predmeti, imajo na nekaterih nivojih stalne razstave »Med naravo in kulturo« narejene kopije in pomagala, ki jih je možno prijeti v roke ter posnetke zvokov instrumentov, tako da le te prepoznavajo s poslušanjem.

Želijo pa poudariti, da v okviru programa izvajajo vodstva, v katera se lahko vključijo tako posamezniki kot skupine slepih in slabovidnih po vnaprejšnji najavi. Z živo besedo in tipanjem predmetov (pedagoški oddelek ima fond predmetov, ki se zbirajo z namenom, da jih je možno prijemat, preizkusiti delovanje, obleči....) poskušajo približati nekatere teme, ki so na ogled na stalni razstavi.

b) Prirodoslovni muzej Slovenije

Dostop do razstave je možen tudi invalidom. Prirodoslovni muzej Slovenije ima vse dele stalne razstave tudi delno prilagojene za slepe in slabovidne. V letošnjem letu je bila poleti ponudba dopolnjena z uporabo avdio vodnikov. V letu 2007 za začetek v slovenskem in angleškem jeziku (več http://www2.pms-lj.si/info/avdio_vodniki.html), prav tako so deli stalne razstave ozvočeni oziroma bodo še v tem letu (predstavitev človeške ribice, predstavitev mamuta - do konca leta, filmska predstavitev brazdastega kita - do konca leta).

Občasne razstave v letu 2007 niso bile posebej prilagojene slepim in slabovidnim, čeprav so bili deli razstave »Kaj spreminja svet« ozvočeni (Film nastanek sveta, oglašanje netopirjev) ali kako drugače zanimivi tudi slepim in slabovidnim (npr. uporaba potresne mizice ipd.). Glede na to, da imajo v muzeju avdio vodnike, bodo v letu 2008 predvidoma uporabljeni tudi za predstavitev občasne razstave Skrivnosti gozda. Občasno izvajajo vodene ogleda za organizirane obiske invalidov. Na organizirano pobudo slepih in slabovidnih so organizirali predavanje o pticah (predaval je dr. Tomi Trilar).

Izdali so zvočni CD Gozdne ptice Slovenije (dr. Tomi Trilar), ob katerem slepi in slabovidni lahko prejmejo besedilo spremne knjižice v Braillovi pisavi (knjižico se prejme brezplačno ob nakupu cedeja - potrebno je opozoriti osebje na blagajni muzeja).

c) Posavski muzej Brežice

Stalne razstave v muzeju so v delu prilagojene tudi slepim in slabovidnim, prav tako se po predhodni najavi organizira vodstvo.

d) Pokrajinski muzej Celje

V preteklosti je bilo omogočeno, da si s pomočjo dotikanja ogledajo stalno razstavo v Lapidariju (antični nagrobniki, stele, votivne are, noriški vojak...).

e) Muzej novejšje zgodovine Celje

Muzej je prilagojen invalidom, ima dvigalo, na razstavi se je med vitrinami mogoče gibati tudi z invalidskim vozičkom. V sklopu stalne razstave Živeti v Celju, Muzeja novejših zgodovine Celje, imajo didaktični pripomoček »Kaj se skriva v škatli«. Obiskovalci z roko otipajo različne muzejske predmete, ki so skriti v različnih zabojčkih. Pripomoček je primeren za slepe in slabovidne.

f) Gorenjski muzej Kranj

V Gorenjskem muzeju v okviru sedanjih stalnih razstav olajšajo vidno oviranim obiskovalcem ogled s prilagojeno (dodatno) osvetlitvijo predmetov na razstavi Železna nit ter s posebnimi spremnimi listi z večjimi črkami, ki so na voljo za vse stalne in občasne razstave.

Kot posebna dopolnitev razstavnega programa poteka v letu 2007 projekt »Kovček svetlobe«, ki je potujoča različica našega razstavnega niza Vitrina meseca. Z nekaj originalnimi predmeti in kopijami bolj občutljivih muzealij njihov zunanji sodelavec obiskuje skupine ljudi, ki jim je onemogočen običajen obisk v muzeju. Tako je že opravil preko 20 obiskov v domovih ostarelih po vsej državi. Gre za projekt, ki združuje kulturno, andragoško in socialno dejavnost. V obliki poljudnega predavanja o neki muzejski razstavnini vsebini (npr. Preja in tkanje, Sitarstvo, Arheološka najdišča,...), podkrepjeni z ustreznimi muzejskimi predmeti (ki jih ljudje lahko vzamejo v roke) ter nazornim in estetskim slikovnim gradivom se med predavateljem in udeleženci kaj hitro razvije pogovor, po eni strani koristen za udeležence, po drugi pa muzej pridobi zanimive nove informatorje.

Za tradicionalni praznik svetlobe sv. Lucije je načrtovan muzejski večer s pevko Klariso Jovanovič, ki bo predstavila svojo novo publikacijo obenem pa bo dogodek tudi promocija dejavnosti, namenjenih senzorno oviranim.

g) Pokrajinski muzej Kočevje

V okviru razstavnega programa muzeja je pripravljena občasna razstava z naslovom »Edina tema je neznanje« - Šolstvo in skrb za slepe in slabovidne. Razstava je prilagojena slepim in slabovidnim osebam, in sicer z izbiro: ustrezne velikosti in barve panojev, ustreznega tiska, lupami za povečavo tiska, tekstom v povečanem tisku, s simulacijskimi očali, s tekstom v Braillovi pisavi, predmeti, ki jih je bilo v čim večji meri mogoče otipati, zvočnimi posnetki intervjujev z gojenci kočevskega in ljubljanskega zavoda za slepe, posnetki glasbene skupine Slepí potnik, filmi.

Razstava je gostovala v Slovenskem šolskem muzeju od 13. junija do 16. novembra 2007, v letu 2008 pa bo gostovala še v Trbovljah in Hrastniku.

h) Belokranjski muzej Metlika

Belokranjski muzej ima manjši del stalne razstave v Metliškem gradu prilagojen tudi slepim in slabovidnim osebam. V etnološki zbirki, kjer je predstavljena o ljudska umetnost, šege in oblačilna kultura je besedilo napisano tudi z večjimi črkami in v Braillovi pisavi. Nekaj predmetov (različne vrste platna, preslice, vretenca, izrezljane palice, skrinja) pa je razstavljenih tako, da jih slepi lahko otipajo.

i) Zasavski muzej Trbovlje

Precejšen del stalnih razstav je prilagojen tudi slepim in slabovidnim. Na razstavah so predmeti prosto postavljeni in jih obiskovalci lahko otipajo. Muzej izvaja tudi strokovno vodstvo, ki nadomesti tekstualni del. Na ta način predstavljajo:

- obe rudarski stanovanji,
- dele stalne postavitve Srečno... črne doline (rudarstvo, gostilna, industrija),
- Batičevo zbirko,
- v Hrastniku čevljarsko delavnico, šolstvo.

j) Loški muzej Škofja Loka

Del stalne zgodovinske zbirke »Loško gospostvo. Gradovi. Mesto. Cehi« je prilagojen slepim in slabovidnim na naslednje načine:

- obiskovalcem sta na voljo dve kopiji muzejskih eksponatov v velikosti 1:1, ki ju lahko otipajo: lesena skrinjica čevljarskega ceha ter kopija pergamentne listine - učnega lista čevljarja V.S. iz leta 1755, tudi na pergamentu;
- spremno besedilo zbirke »Cehi« je obiskovalcem na voljo tudi v Braillovi pisavi in še kot besedilo s povečanimi črkami; obiskovalci ju lahko vzamejo v roke in preberejo;
- v muzejski trgovini so obiskovalcem na voljo razglednice z muzejskimi motivi, opremljene z napisom »pozdrav iz LM« v Braillovi pisavi;
- poleg tega so vse štiri zgodovinske vsebine oz. prostori te zbirke obiskovalcem dostopni v enotnem nivoju, tlaki so izravnani v enotno višino, brez vmesnih »pragov«;
- občasna razstava »Škofja Loka – čas pasijona«: razstavo, ki je bila na ogled v muzejski galeriji, je bila senzorno oviranim prilagojena tako, da je bil razstavljen tudi faksimile »Škofjeloškega pasijona« v Braillovi pisavi, ki je izšel ob zadnji uprizoritvi pasijona v Škofji Loki leta 2000. Faksimile je bil razstavljen na način, da je bil obiskovalcem stalno dostopen na otip;
- ob razstavi so poleg kataloga in tujejezičnih zloženek izdali tudi zloženko za slepe in slabovidne v Braillovi pisavi.

2.2.4 TEŽAK POLOŽAJ GLUHOSLEPIH OSEB

Ministrstvo za zdravje:

Ministrstvo se je seznanilo s problematiko zdravstvene rehabilitacije članov društva YHD. Zdravstveno problematiko so na pobudo MZ obravnavali na treh sestankih, a je društvo sodelovanje prekinilo, kar MZ obžaluje. Težaven in zakonsko neurejen položaj gluhoslepih oseb pa MZ rešuje z drugimi ministrstvi, strokovnimi službami, ter Zvezami slepih in gluhih.

2.2.5 NESPOŠTOVANJE ODLOČB USTAVNEGA SODIŠČA

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve se zaveda, da je **sprememba Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju nujna** za rešitev navedene problematike, zato so to **že vključili v delovno gradivo predloga** Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki so ga pripravili v **letu 2007**. Vendar je to pomembno in občutljivo področje, glede katerega je **bilo v strokovnih ter političnih krogih v preteklosti sprejetih veliko različnih stališč**. Ustrezna umestitev v sistem je zato mogoča le ob pravilnem razumevanju ter širšem

družbenem konsenzu. Vsekakor bodo rešitve za odpravo ugotovljenega **neskladja urejene ob naslednji spremembi zakona.**

Na očitke varuha človekovih pravic, da se Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve ni odzvalo na opozorilo glede sodbe ustavnega sodišča v zadevi U-I-358/04, pa le-to poudarja, da je **ministrstvo posredovalo varuhu svoja pojasnila 17. 3. 2008.**

PRIMERI

Primer številka 10. – Pravica do uporabe Brajllove (Braillove) pisave v sodnem postopku

Ministrstvo za pravosodje:

Varuh človekovih pravic je v svojem poročilu zapisal, da Zakon o pravnem postopku slepim osebam ne daje pravice do rabe svoje pisave (62. člen Ustave), razen na lastne stroške. Zakonodajalec je na nekaterih drugih mestih že upošteval posebnost položaja invalidov z drugimi senzornimi okvarami. Tako ima po Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika gluha oseba pravico uporabljati slovenski znakovni jezik, med drugim tudi v postopkih pred sodišči. Pravica se uresničuje z uveljavljanjem pravice do tolmača za znakovni jezik. Po mnenju Varuha sta položaja obeh skupin smiselno primerljiva. Varuh človekovih pravic je zapisal, da je Ministrstvo za pravosodje argumente o diskriminaciji na podlagi invalidnosti zavrnilo z navedbo, da bi posebna obravnava slepih oseb pomenila neupravičeno privilegiranje teh oseb.

V zvezi s tem Ministrstvo za pravosodje poudarja, da je Ustavno sodišče Republike Slovenije dne 20.03.2008 sprejelo pobudo za oceno ustavnosti Zakona o pravnem postopku. Ustavno sodišče je sklenilo, da bo pobudo, s katero se izpodbija 102. člen Zakona o pravnem postopku, obravnavalo absolutno prednostno.

V zvezi z navedeno pobudo pa je Vlada RS sprejela stališče, da izpodbijane določbe 102. člena Zakona o pravnem postopku, v katere je vgrajeno načelo enakega obravnavanja pravnih strank, niso v neskladju z Ustavo. Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja v 2. a členu določa izjeme, ki ne izključujejo različnega obravnavanja (pozitivna diskriminacija), če tako določa poseben zakon. Poseben zakon oziroma Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika je že na poseben način uredil materialna upravičenja v vseh postopkih za gluhe osebe. Vlada je v svojem mnenju zavzela stališče, da je potrebno v posebnem zakonu tudi za slepe osebe urediti materialna upravičenja (plačilo stroškov) tako, da bo na njegovi podlagi slepim osebam omogočena uporaba braillove pisave v vseh postopkih pred državnimi organi, organi lokalne samouprave, izvajalci javnih pooblastil oziroma javne službe, s čimer bi bila rešitev smiselno primerljiva z rešitvijo, ki je že uzakonjena za gluhe osebe.

Vsekakor pa bo Vlada RS pripravila ustrezen predlog zakona, v katerem bo upoštevala odločitev Ustavnega sodišča RS, ki je v opisani zadevi dne 20.11.2008 odločilo, da je Zakon o pravnem postopku v neskladju z ustavo, ker ne ureja pravice slepih in slabovidnih oseb do dostopa do sodnih pisanj ter pisnih vlog strank in drugih udeležencev v postopku v zanje zaznavni obliki, ter naložilo, da mora Državni zbor ugotovljeno neskladje odpraviti v roku enega leta po objavi te odločbe.

Primer številka 12. – Nerazumna razlaga pogojev za pravice do medicinskih tehničnih pripomočkov

Ministrstvo za zdravje:

Tretji odstavek 84. člena Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja (Uradni list. RS, št. 79/1994, 73/1995, 39/1996, 70/1996, 47/1997, 3/1998, 3/1998, 51/1998 odl.US: U-I-125/97, 90/1998 (6/1999 popr.), 109/1999 odl.US: U-I-50/97, 61/2000 (64/2000 popr., 91/2000 popr.), 59/2002, 11/2003 skl.US: U-I-279/00-42, 18/2003, 30/2003 (35/2003 popr.), 78/2003, 84/2004, 44/2005, 86/2006 (90/2006 popr.), 64/2007, 33/2008, 71/2008; v nadaljnjem besedilu: Pravila) določa, da je zavarovana oseba z izgubo vida iz 4 ali 5. kategorije poslabšanja vida (vidna ostrina z najboljšo možno korekcijo) po Mednarodni klasifikaciji bolezni in sorodnih zdravstvenih problemov za statistične namene (MBK- 10), ki obvlada Brajevo pisavo, upravičena do Brajevega pisalnega stroja ali Brajeve vrstice, če je usposobljena za delo z Brajevim pisalnim strojem oziroma Brajevo vrstico. MZ se strinja z Varuhom, da je določba Pravil diskriminatorna do starejših slepih oseb, zato si bo v prihodnje prizadevali za spremembo omenjene določbe Pravil tako, da do diskriminacije ne bi več prišlo.

Primer številka 14. – Sporni kriteriji ocenjevanja prošenj za financiranje programov majhnih etničnih skupnosti

Ministrstvo za kulturo:

Navedbe ne odražajo dejanskega stanja. Projekte društev nemško govoreče skupnosti MK financira že od leta 1998 v okviru posebnega manjšinskega programa in sredstva, ki so na voljo, dodeljuje na osnovi javnega poziva. Financiranje poteka dosledno skladno z ZUJIK in pravilnikom. Pridobivajo se mnenja o predlogu strokovne komisije in predlagatelji imajo možnost pritožbe. Uradnih pritožb MK doslej ni prejelo, je pa skrbno analiziralo vsa opozorila in mnenja pripadnikov teh skupnosti. Po številnih posvetih in presojah (tudi s pripadniki nemško govorečih skupnosti) je bil tako v letu 2007 za leto 2008 uveden nov, dodatni program za nemško govorečo skupnost na podlagi meddržavnega sporazuma. Tako imajo od leta 2008 pripadniki nemško govoreče skupnosti dve možnosti v posebnem programu: da se prijavijo na javni poziv za različne manjšinske skupnosti in tudi na javni razpis na podlagi meddržavnega programa, ki je osredotočen v glavnem na ohranjanje njihove posebne identitete, to je jezika in običajev. Kljub opravljenemu svetovanju o obeh možnostih, so se društva žal prijavljala zgolj na razpis, prve informacije za leto 2008 pa so bolj obetavne. V letu 2008 je bila uvedena še dodatna možnost: financiranje usposabljanja in izobraževanja iz Evropskega socialnega sklada. Seveda pa imajo pripadniki te skupnosti tako kot vsi drugi tudi možnost prijave na druge razpise MK, na katerih se njihove vloge obravnavajo pač skladno s kriteriji teh razpisov.

Ministrstvo za kulturo nadgrajuje in razvija pogoje za ohranjanje in razvoj manjšinskih etničnih identitet. Glede na splošno priporočilo Varuha o potrebi po bolj celostni obravnavi manjšin s strani Vlade je vodja Sektorja za kulturne pravice manjšin in razvoj kulturne raznolikosti izdelala osnutek zamisli o obravnavi različnih manjšinskih skupnosti v okviru Vlade in ga na pobudo vodje kabineta predsednika Vlade in v soglasju z ministrom za kulturo aprila 2007 posredovala v kabinet predsednika Vlade. Ukrepi MK so bili na ravni predlogov celo širši od pristojnosti MK oz. Sektorja in so bili oblikovani z namenom, da bi prispevali k čim boljšim pogojem za udejanjanje kulturnih pravic kot kategorije človekovih pravic.

Primer številka 15. - Nadlegovanje na delovnem mestu, na podlagi narodnosti

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve:

Inšpektorat RS za delo je novembra 2007 prejel prijavo delavke in pristojna inšpektorica je še v istem mesecu pri delodajalcu opravila inšpekcijski nadzor. Pri tem je ugotovila, da je delavka v oktobru 2007 na odgovorno osebo delodajalca prvič naslovila dopis v zvezi z žaljenjem, podtikanjem ter grožnjami, katerih je bila deležna s strani sodelavca. Odgovorna oseba delodajalca je na podlagi tega dopisa opravila razgovor s predstojnico laboratorija, drugih ukrepov pa do dneva inšpekcijskega nadzora ni izvedla.

Delodajalec je po opravljenem inšpekcijskem nadzoru pisno poročal o tem, da je bil zoper delavca uveden postopek redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz krivdnega razloga, s predlogom, da se delavcu izreče pisni opomin z opozorilom pred redno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi iz krivdnega razloga.

Pristojna inšpektorica je delodajalcu **izdala ureditveno odločbo**, s katero mu je naložila, da je **dolžan zagotoviti delovno okolje, v katerem ne bo nihče od delavcev diskriminiran in izpostavljen nadlegovanju**.

2. 3. OMEJITEV OSEBNE SVOBODE

Ministrstvo za pravosodje: Sodelovanje med Ministrstvom za pravosodje oz. Generalnim uradom Uprave Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju: Generalni urad UIKS) in Varuhom človekovih pravic RS je bilo tudi v preteklem letu dobro, saj so se vse zadeve sprti reševale. V roku je bilo odgovorjeno na vsa poročila Varuha o nadzorih v posameznih zavodih, kakor tudi na pobude posameznih zaprtih oseb. Predstavniki Varuha in Generalnega urada UIKS so se sestali po opravljenih nadzorih v nekaterih zavodih in se skupaj pogovorili o ugotovitvah.

2.3.1 PRIPORNIKI IN OBSOJENCI NA PRESTAJANJU KAZNI ZAPORA

Ministrstvo za pravosodje: Glede opozorila Varuha, da je bila glavna značilnost slovenskih zavodov za prestajanje kazni zapora tudi v letu 2007 njihova prezasedenost ter da v tem letu ni bilo večjega izboljšanja prostorskih in bivalnih razmer za zaprte osebe, oziroma se ni zmanjšala preobremenjenost zaposlenih, je treba pojasniti, da si Ministrstvo za pravosodje in Vlada prizadevata za pridobitev dodatnih bivalnih kapacitet za zaprte osebe oziroma zboljšanje nastanitvenih, delovnih in drugih pogojev za zaprte osebe. S tem namenom že potekajo aktivnosti za celovito prenovu prostorov Zavoda za prestajanje kazni zapora Dob pri Mirni oziroma izgradnja novega bivalnega objekta. Podobno pa se načrtuje tudi gradnja objekta za potrebe izvrševanja kazni zapora in pripora v Ljubljani.

Vlada RS je s sklepom, št. 10002-38/2007/3, z dne 31. 7. 2007 povečala kadrovski načrt Ministrstva za pravosodje za potrebe UIKS za 20 zaposlitev v letu 2007 in 2008, s sklepom, št. 10002-40/2007/16, z dne 29. 9. 2007 za 18 zaposlitev v letu 2008 in 20 zaposlitev v letu 2009, s sklepom, št. 00402-1/2008/31, z dne 17. 7. 2008 pa za 20 zaposlitev za leto 2008 in 2009, upošteva, da so finančne posledice zaposlovanja v okviru veljavnega finančnega načrta Ministrstva za pravosodje v navedenih letih.

Na UIKS je trenutno v teku 55 razpisnih postopkov za 67 zaposlitev, s katerimi bo kljub določenemu številu upokojitev in napovedanih odhodov (sporazumne prekinitve delovnega razmerja) dovoljena kvota konec letošnjega leta predvidoma zapolnjena. Ministrstvo je UIKS pozvalo, naj natečajne postopke izvaja hitro in učinkovito, da bodo dodatno dodeljena mesta čim hitreje zasedena, saj bo le na ta način povečanje

kvote dovoljenih zaposlitev doseglo svoj namen, razbremenitev paznikov in drugega osebja, ki morajo zaradi pomanjkanja kadrov opravljati nadurno delo.

V zvezi z opravljanjem nadurnega dela, ki presega z Zakonom o delovnih razmerjih določen največji obseg dela, je pojasnjeno, da je bilo vse nadurno delo izvedeno v dogovoru z zaposlenimi in da nihče, ki ni bil pripravljen sprejeti dogovora, ni opravljal nadur. Sklepanje takšnih dogovorov je omogočilo tudi izvajanje poslanstva UIKS, to je zagotavljanja varnosti družbi, zaprtim in zaposlenim in izvajanja odločb sodišč, hkrati pa na ta način tudi niso bile kršene pravice zaprtim osebam. Tako v dogovoru z zaposlenimi prihaja tudi do prenosa ur v naslednje obdobje. Ob tem se dodatno pojasnjuje, da je bilo na UIKS v prvi polovici leta 2008 število nadur najnižje v zadnjih desetih letih.

Glede ugotovitve Varuha, da je posledica prezasedenosti bivalnih kapacitet v zavodih tudi to, da v zavodih med seboj niso ločeni obsojenci in osebe, kaznovane za prekršek, je pojasnjeno, da je ta ugotovitev sicer točna, vendar se to dogaja le izjemoma, ko število oseb, zoper katere se izvršuje uklonilni zapor, presega določeno število, saj prostorske razmere omogočajo ločeno prestajanje uklonilnega zapora le za omejeno število zaprtih oseb. V mejah realnih možnosti pa zavodi temu problemu posvečajo maksimalno skrb, da so obsojenci v bivalnih prostorih ločeni od oseb, zoper katere se izvršuje uklonilni zapor.

Priporočilu Varuha, da bi k zmanjšanju prezasedenosti zavodov lahko pripomogla pogostejša uporaba alternativnih sankcij, je Ministrstvo za pravosodje sledilo pri pripravi kazenske zakonodaje. V novem KZ-1 je namreč opredeljena možnost izvrševanja hišnega zapora. V zadnji noveli ZIKS-1 kazenskih sankcij pa je poleg razširitve alternativnega načina izvrševanja kazni zapora z delom v splošno korist in prestajanja vikend kazni zapora opredeljena tudi možnost, da se obsojenec v okviru vključitve v program aktivne politike zaposlovanja pri Zavodu RS za zaposlovanje v zadnjih šestih mesecih prestajanja kazni zapora lahko zaposli pri delodajalcu zunaj zavoda. V takem primeru obsojencu, ki s pogodbo o zaposlitvi zunaj zavoda dokaže, da je sklenil delovno razmerje, zavod omogoči delo zunaj zavoda med prestajanjem kazni zapora.

Za zavode bodo tovrstni načini alternativnih oblik izvrševanja kazenskih sankcij pomenili občutno manjši strošek, kot tudi razbremenitev zaposlenih in prostorske stiske med delovnimi dnevi.

Bistveno se zmanjšuje obseg nepotrebne administrativne obremenitve strokovnih delavcev v zavodih kot tudi paznikov in zavodskega osebja, saj novela ZIKS-1 močno zmanjšuje število upravnih zadev. Vse večja obremenitev delavcev na tem področju je namreč bistveno zmanjševala obseg njihovega strokovnega dela z obsojenci in mladoletniki.

Na podlagi drugih sprememb pa bodo razbremenjeni zaposleni zavodov za prestajanje kazni zapora, ker ne bo več potrebno izdajati odločb o stroških privedbe niti skrbeti za prisilno izvršitev teh odločb, saj bo po novem to počela policija, ki tudi opravlja privedbe obsojencev in oseb, zoper katere je bil določen uklonilni zapor.

Spremembe in dopolnitve Pravilnika o izvrševanju kazni zapora kot korak nazaj

Ministrstvo za pravosodje: *V zvezi s stališčem Varuha, da bi obsojenec med prestajanjem zaporne kazni moral imeti v vsakem primeru poseganja v njegove pravice možnost zahtevati preizkus pravilnosti in zakonitosti izrečenega ukrepa, se izraža mnenje, da s tem, ko je bil spremenjen Pravilnik o izvrševanju kazni zapora, po katerem vpis odločitve v njegov osebni spis, da se ga namesti v strožji režim prestajanja kazni zapora nadomesti odločbo, ne pomeni, da v takih primerih nima pravice do pritožbe, saj se zoper tako odločitev lahko pritoži, čeprav o tem ni bila izdana ustrezna pisna odločba.*

Uporaba prisilnih sredstev s strani paznikov

Ministrstvo za pravosodje: Pazniki so že na podlagi 57. člena Pravilnika o izvrševanju nalog paznikov (Ur. l. RS, št. 78/01) dolžni vsako zaprto osebo, zoper katero je bilo uporabljeno prisilno sredstvo, poslati na zdravniški pregled z namenom, da se ugotovi morebitne poškodbe, oziroma se zaprti osebi nudi ustrezna zdravniška pomoč. Pregled pri zdravniku mora biti opravljen najkasneje v roku 24 ur po uporabi prisilnega sredstva.

Nadalje pa je še določeno, da mora v primerih, ko zaprta oseba odkloni obisk pri zdravniku, o tem podpisati ustrezno izjavo. V primeru da tudi to odkloni, je paznik o tem dolžan napisati uradni zaznamek.

Kdaj do vključitve zdravstvenega varstva obsojencev v javno zdravstveno mrežo?

Ministrstvo za pravosodje: Glede na uvedbo novih zavarovalnih podlag, v katere so vključene tudi podlage za vključitev oseb iz 22. točke prvega odstavka 15. člena Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Ur. l. RS, št. 72/06-UPB3, 114/06-ZUTPG, 91/07, 71/08 in 76/08) v obvezno zdravstveno zavarovanje, se postopoma zaključuje dialog med sistemoma za vključitev zavodskih ambulant v javno zdravstveno mrežo.

Z dnem 1. 1. 2009 bodo imele skoraj vse kategorije zaprtih oseb zagotovljeno popolno zdravstveno zavarovanje – obvezno in dopolnilno. Zaprtim osebam bo omogočeno obveščanje svojcev, ki so zavarovani po njih, da si uredijo omenjeno zavarovanje, saj ne bodo več mogli biti zavarovani kot družinski člani. Zaprtim osebam bodo izdane izkaznice ZZ, tako kot vsem ostalim občanom.

Enako bo urejeno zdravstveno zavarovanje oseb, ki jim je izrečen varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu.

Glede osebja, ki naj bi prevzelo zavodske ambulante, še potekajo pogovori med Ministrstvom za zdravje in območnimi zdravstvenimi domovi ter koncesionarji. Zdravstvene storitve in administrativna logistika se bo izvajala v okviru t. i. zunanjih zdravstvenih timov.

Ministrstvo za zdravje:

Varuh v svojem prispevku pod zgornjim naslovom opozarja, da obsojenci še vedno niso vključeni v javno zdravstveno mrežo pri uveljavljanju pravice do zdravstvenih storitev.

MZ pojasnjuje, da je bila novela Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, ki je vključila osebe na prestajanju kazni v obvezno zdravstveno zavarovanje (22. točka prvega odstavka 15. člena) sprejeta letos poleti, zato sedaj pospešeno tečejo razgovori in usklajevanja z Ministrstvom za pravosodje (v nadaljnjem besedilu: MP), Zavodom za zdravstveno zavarovanje Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Zavod) in direktorji zdravstvenih domov iz občin, na območju katerih se nahajajo zavodi za prestajanju kazni, da bi organizirali zdravstveno službo tako, da bi bili vzpostavljeni optimalni pogoji za uveljavljanje pravice do zdravstvenih storitev za osebe na prestajanju zaporne kazni.

Kdaj do »zaporske bolnišnice«?

Ministrstvo za pravosodje: V zvezi z opozorilom Varuha, da je zaradi številnih problemov, ki so prisotni pri izvajanju zdravstvenega varstva in zdravljenja zaprtih oseb v zunanjih zdravstvenih institucijah ustanovitev forenzične psihiatrične bolnišnice nujna, je dano pojasnilo, da so bili glede ustanovitve forenzičnega psihiatričnega oddelka za potrebe zdravljenja zaprtih oseb opravljeni številni pogovori z vodstvom Psihiatrične bolnišnice Ljubljana Polje oziroma Ministrstvom za zdravje. Psihiatrična obravnava in zdravljenje zaprtih oseb sedaj poteka na različnih lokacijah v psihiatričnih bolnišnicah v Sloveniji po regionalnem principu, vendar posamezne psihiatrične bolnišnice odklanjajo sprejem in zdravljenje tovrstnih pacientov.

Ministrstvo za zdravje:

Tudi v zvezi z ustanovitvijo "forenzične" bolnišnice potekajo med MZ in MP intenzivni razgovori. Še vedno pa obstaja dilema ali oblikovati znotraj ene od psihiatričnih bolnišnic poseben oddelek, kjer bi se nahajale osebe, ki jim je bil izrečen varnostni ukrep psihiatričnega zdravljenja v zdravstvenem zavodu, ali organizirati tako bolnišnico v okviru enega od zavodov za prestajanje zaporne kazni. Oba predloga imata pozitivne in negativne strani. Stroka se še ni dokončno opredelila, čeprav obstaja več lokacij, kjer bi bilo možno realizirati projekt "zaporske" bolnišnice.

Zdravniški pregledi ob navzočnosti paznikov

Ministrstvo za pravosodje: Problematika prisotnosti paznikov pri zdravniških pregledih zaprtih oseb je vidna predvsem v primerih, ko se zdravniški pregledi izvajajo v zunanjih zdravstvenih ustanovah, ki niso prilagojene za oskrbo begosumnih oseb. Popolnoma se strinjajo, da je potrebno zagotavljati pogoje za zaupen odnos med zdravnikom in pacientom, vendar so v zunanjih zdravstvenih ustanovah arhitektonski pogoji bolj ali manj neprimerni in ne omogočajo kvalitetnega varovanja, ki bi omogočilo izvajanje te pravice. To dokazuje tudi preprečen pobeg zaprte osebe avgusta 2007, ki ga je poskušala izvesti v času zdravniškega pregleda in je bil onemogočen samo zaradi neposredne prisotnosti paznikov, ki sta osebi preprečila pobeg skozi okno. Da do pobega na omenjen način ne pride, pa je zaradi bližine oken in drugih izhodov iz ordinacij nujno zagotoviti neposredno prisotnost paznika.

Opozoriti je treba, da o tej zadevi (prisotnosti paznikov pri zdravniških pregledih) podal mnenje tudi Informacijski pooblaščenec dne 16.01.2007 pod številko 0712-34/2007/2 z naslovom: Navzočnost paznikov pri psihiatričnem pregledu zapornika, pri čemer je zavzel naslednje stališče (izvleček):

»Strogo tolmačenje določb Ustave in ZVOP-1 bi namreč lahko napeljevalo na sklep, da paznik v nobenem primeru ne sme prisostvovati zdravniškemu pregledu zapornika, pri čemer se je potrebno zavedati, da se na osebe, ki jim je odvzeta prostost, zaradi posebnega režima, ki so mu podvrženi, omenjeni 35. člen Ustave že tako ne nanaša v celoti in prav zato je potrebno pazljiveje uporabljati in omejevati vsako od pravic, ki tem osebam pripada po 35. členu Ustave. Pooblaščenec zato izpostavlja, da bi ob uporabi načela sorazmernosti neprisotnost paznikov na pregledih pri zdravnikih morala veljati vedno, razen, kadar bi pristojni organ (Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij ali uprava zapora) ob svojem delu zaznal, da je potrebno nad osebo, ki prestaja kazen zapora, zaradi določenih razlogov vršiti še prav poseben nadzor.

V takem primeru, torej ob ustrezni varnostni oceni pristojnega organa, se prisotnost paznika pri samem zdravniškem pregledu obsojenca, po pregledu določb ustreznega področnega zakona pooblaščenec ne

zdi sporna. Pooblaščenec poudarja, da so v primeru, ko obstaja potreba, pazniki pri pregledu lahko prisotni, saj imajo za to izrecno zakonsko podlago. Prvi odstavek 235. člena ZIKS-1 namreč določa, da pazniki skrbijo za varnost, zavarovanje, red in disciplino v zavodu, spremljajo obsojence zunaj zavoda in nadzirajo obsojence na zunanjih deloviščih. Ob upoštevanju navedenih argumentov terjajo navzočnost paznika pri pregledu lahko že sami razlogi varnosti, pazniki pa so tudi odgovorni, da obsojenec, ki se nahaja zunaj zavoda, ne pobegne. Ob tem je nezanemarljivo dejstvo, da ima tudi zdravnik vedno pravico zahtevati, da je iz naslova njegove varnosti pri pregledu obsojenca vedno prisoten paznik, ne glede na to, ali se pregled opravlja znotraj zavoda, ali ne. V tem primeru pa seveda paznik podatkov o zdravstvenem stanju obsojenca, ki jih je izvedel na pregledu, ne sme posredovati nikomur. To mu nalaga drugi odstavek 51. člena ZZDej, ki določa, da so podatke iz prejšnjega odstavka (gre za podatke o zdravstvenem stanju posameznika in o vzrokih, okoliščinah in posledicah tega stanja, op. Pooblaščenca) dolžne varovati kot poklicno skrivnost tudi osebe, ki so jim ti podatki dosegljivi, zaradi narave njihovega dela.«

Tudi v prihodnje si bo Ministrstvo za pravosodje prizadevalo, da bo število zdravniških pregledov ob prisotnosti paznikov čim manjše, kar pa je odvisno zlasti od ocene begosumnosti zaprtih oseb, delno pa tudi od kadrovske zasedenosti.

Ministrstvo za zdravje

Ta ugotovitev Varuha mora biti obravnavana tudi s stališča Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij, ki je odgovorna za organizacijo in delovanje zavodov za prestajanje kazni, v okviru katerih se mora organizirati zdravstvena oskrba zaprtih oseb tako, kot zahteva medicinska stroka ob upoštevanju človekovega dostojanstva. Opozoriti pa moramo na Zakon o pacientovih pravicah (Uradni list RS, št. 15/2008), ki v 11. členu določa, da pacient ima pravico do primerne, kakovostne in varne zdravstvene oskrbe v skladu z medicinsko doktrino. Primerna zdravstvena oskrba je tista, ki je skladna s pacientovimi potrebami ter zmožnostmi zdravstvenega sistema v Republiki Sloveniji in temelji na enostavnih, preglednih in prijaznih administrativnih postopkih ter vzpostavlja s pacientom odnos sodelovanja in zaupanja.

Obsojenci brez pravice do obveznega pokojninskega zavarovanja

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Kot navaja tudi Varuh človekovih pravic je Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 26/2003 – ZPIZ-1-UPB1) v 24. členu določal, da se obvezno zavarujejo državljani Republike Slovenije, ki med prestajanjem kazni zapora na območju Republike Slovenije delajo s polnim delovnim časom. Namen te določbe je bil tudi obsojencem zagotoviti socialno varnost za primer starosti, invalidnosti ali smrti.

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o izvrševanju proračuna Republike Slovenije za leti 2003 in 2004 (Uradni list RS, št. 63/2003) pa je v 18. členu razveljavil 24. člen ZPIZ-1-UPB1, čemur je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve sicer ostro nasprotovalo, ker po njihovem mnenju razlog, ki je bil naveden ob črtanju, ni sprejemljiv, saj je državna pokojnina socialna dajatev.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve meni, da morajo imeti obsojenci, ki delajo polni delovni čas, pravico do vštetevanja tega obdobja v pokojninsko osnovo. To mnenje so posredovali tudi Upravi za izvrševanje kazenskih sankcij (in v vednost Ministrstvu za pravosodje), v katerem so pojasnili tudi možni način uresničitve, ne glede na dejstvo, da splošni predpisi nimajo te določbe.

Ministrstvo za pravosodje: V zvezi z navedbo varuha, da obsojenci niso bili seznanjeni, da je Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o izvrševanju proračuna Republike Slovenije za leti 2003 in 2004 (Ur. l. RS, št. 63/2003) v 18. členu razveljavil 24. člen Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, kar pri obsojencih povzroča zmedo, se pojasnjuje, da so bili že 21. 7. 2003 pisno obveščeni vsi zavodi za prestajanje kazni zapora in njihovi dislocirani oddelki, da je bila razveljavitev te določbe predlagana zaradi neprimerljivosti z ureditvijo v drugih evropskih državah, hkrati pa zaradi zagotavljanja sredstev iz državnega proračuna. Zakonska določba tudi ne ustreza spremenjenim določbam pokojninskega zakona, ki omogoča izplačilo državne pokojnine. Iz teh razlogov je od 1. 7. 2003 dalje obveznost obračuna in plačila po 24. členu Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju prenehala. Skladno z zgoraj citiranim predpisom je bilo zavodom naročeno z dnem 30. 6. 2003 zaključijo evidence prijav in odjav – obr. M4/M8, ki jih pošiljajo Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Z razveljavitvijo 24. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju so se posledično prenehale uporabljati določbe 64., 65., delno pa tudi drugi odstavek (pravica do pritožbe, če obsojenca zavod ni prijavil v pokojninsko zavarovanje) 67. člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij oziroma 61. ter tiste določbe 63. člena Pravilnika o izvrševanju kazni zapora, ki določajo postopek za vložitev pritožbe, če obsojenca zavod ni prijavil v pokojninsko zavarovanje.

Priprava programa potrebnih ukrepov za pomoč po odpustu s prestajanja kazni zapora

Ministrstvo za pravosodje: Z namenom vzpostavitve učinkovite pomoči obsojencem po prestani kazni je z zadnjo novelo ZIKS-1 vpeljana možnost, da se osebe na prestajanju kazni zapora ali vzgojnega ukrepa oddaje v prevzgojni dom lahko šest mesecev pred odpustom vključijo v program aktivne politike zaposlovanja pri ZRSZ in se v tem času tudi redno zaposlijo zunaj zapora. Priprava na odpust obsojencev se začne že ob samem nastopu kazni in se izvaja v sodelovanju s centri za socialno delo.

Novela ZIKS-1 in novi Kazenski zakonik (KZ-1) predvidevata, da se pogojno odpuščenega obsojenca lahko postavi pod varstveno nadzorstvo, pri čemer sodišče lahko obsojencu naloži naslednje naloge:

- 1) zdravljenje v ustreznem zdravstvenem zavodu, z njegovim soglasjem tudi zdravljenje odvisnosti od alkohola ali drog;
- 2) obiskovanje ustrezne poklicne, psihološke ali druge posvetovalnice;
- 3) usposabljanje za poklic ali sprejetje zaposlitve, ki ustreza obsojenčevemu zdravju, sposobnostim ali nagnjenju;
- 4) poraba dohodka v skladu s preživninskimi dolžnostmi;
- 5) prepoved druženja z nekaterimi osebami;
- 6) prepoved približevanja žrtvi ali kakšni drugi osebi;
- 7) prepoved dostopa na posamezne kraje.

Obiski zavodov za prestajanje kazni zapora

Obisk ZPKZ Ljubljana

Ministrstvo za pravosodje: Z ugotovitvijo Varuha ob nadzoru v ZPKZ Ljubljana, da prezasedenost bivalnih in drugih kapacitet ne pomeni samo prostorske stiske in slabih bivalnih razmer, vpliva tudi na splošno počutje vseh, vključno z osebje zavoda, se soglašja in hkrati dodaja, da je problematiko prezasedenosti oziroma vse druge probleme, ki jih prostorska utesnenost povzroča, mogoče rešiti le z izgradnjo novega objekta za potrebe izvrševanja kazni zapora in pripora, kar pa je v načrtu.

Tudi ugotovitev Varuha, da so bile temperature v nekaterih bivalnih prostorih zaprtih oseb v času nadzora izjemno visoke, je točna. Šlo je namreč za poletni čas, ko se temperature dvignejo tudi v stanovanjskih in delavnih prostorih zunaj zavoda. Ta problem je ZPKZ Ljubljana objektivno lahko omilil le na ta način, da je zaprtim osebam omogočil dodatno prezračevanje bivalnih prostorov.

V zvezi z opozorilom Varuha, da so se zaprte osebe pritoževale zaradi nedostopnosti in slabe kakovosti zdravstvene ter zobozdravstvene oskrbe, je stališče Ministrstva za pravosodje, da je treba tozadevne pritožbene navedbe zaprtih oseb ocenjevati vsestransko, pri čemer ni mogoče spregledati nezadovoljstva tudi iz subjektivnih razlogov. Pri tem je treba poudariti, da zaprtim osebam nudi zdravniško pomoč in oskrbo vedno isti zdravnik, ki pozna zdravstvene težave zaprtih oseb. Res pa je, da kot samostojni zdravstveni strokovnjak z dolgoletnimi izkušnjami ne dopušča izsiljevanja velikih količin uspaval in pomirjeval, saj dobro ve, da le-te zaprte osebe pogosto želijo dobiti z namenom preprodaje. Podatek, da zaprte osebe nemalokrat zdravnika žalijo in zmerjajo, ker jim zdravil ne predpisuje po njihovih željah, je verodostojen dokaz, da pri zaprtih osebah ni priljubljen, zato se ne kaže čuditi, ker se pritožujejo zoper njega.

Obisk ZPKZ Dob pri Mirni

Ministrstvo za pravosodje: Razmere zaradi prezasedenosti v ZPKZ Dob je mogoče izboljšati, s tem pa odpraviti tudi vse druge pomanjkljivosti, na katere opozarja Varuh, le z ustrežno dograditvijo novih bivalnih objektov za zaprte osebe oziroma temeljito prenavo obstoječih objektov. Z nadgradnjo in adaptacijo upravne zgradbe, ki se prav v tem času zaključuje, bo ta zavod pridobil dodatne prostore za izvajanje izobraževalnih in drugih programov za zaprte osebe, kakor tudi za zaposlene. Že nekaj časa pa potekajo aktivnosti za izdelavo projektov ter pridobivanje vse potrebne dokumentacije za temeljito prenavo ZPKZ Dob, ki bo po predvidevanjih zaključena v obdobju treh let, če bodo v proračunu RS zagotovljena potrebna finančna sredstva.

Obisk ZPKZ Maribor, Oddelek Murska Sobota

Ministrstvo za pravosodje: Predlog Varuha, da se preveri ustreznost kadrovske zasedbe v Oddelku Murska Sobota, je po stališču ministrstva sicer na mestu, vendar pa ocenjuje, da ta oddelek glede kadrovske zasedbe ni v slabšem položaju v primerjavi z drugimi zavodi, zato so bila pazniška delovna mesta, ki jih je Vlada RS povečala za 20, razdeljena med tiste zavode, kjer je stanje neprimerno bolj kritično.

Obisk Odprtega oddelka ZPKZ Maribor v Rogozi

Ministrstvo za pravosodje: V zvezi s predlogom Varuha, da se preuči možnost zagotovitve uporabe mobilnih telefonov obsojencem v Odprtem oddelku Rogoza, se pojasnjuje, da peti odstavek 75. člena ZIKS-1 po uveljavitvi zadnje novele določa, da obsojenci lahko uporabljajo tudi elektronske komunikacije, kot so elektronska pošta, svetovni splet, faksimilna sporočila, glasovna pošta, storitev SMS in tudi mobilna telefonija, pod pogojem, da izvajanje teh komunikacij ne ogroža varnosti v zavodu in izven njega.

2.3.2 OSEBE Z DUŠEVNIMI MOTNJAMI

Ministrstvo za pravosodje: *Varuh človekovih pravic je v poglavju Osebe z duševnimi motnjami opozoril na dejstvo, da tudi v letu 2007 ni bil sprejet zakon, ki bi celovito uredil področje duševnega zdravja, upošteva odločbo Ustavnega sodišča RS, sprejeto v letu 2003. Opozorjeno pa je bilo tudi na prekoračitev roka pri obveščanju sodišč o pridržanjih oseb, na institut zagovornika in problematiko vročanja sklepov o pridržanju.*

V zvezi s tem je poudarjeno, da je Državni zbor Republike Slovenije dne 15. julija 2008 sprejel Zakon o duševnem zdravju (v nadaljnjem besedilu ZDZdr). ZDZdr je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 77/08 dne 28.07.2008 in je začel veljati petnajsti dan po objavi, uporabljati pa se začne eno leto po njegovi uveljavitvi.

ZDZdr v 30. členu na nov način ureja t. i. "pridržalne zadeve", kot posebne in različne nepravdne postopke pred pristojnim sodiščem. Ti postopki so:

- postopek za sprejem na zdravljenje v psihiatrično bolnišnico v oddelek pod posebnim nadzorom brez privolitve na podlagi sklepa sodišča,
- postopek za sprejem na zdravljenje v psihiatrično bolnišnico v oddelek pod posebnim nadzorom brez privolitve v nujnih primerih,
- postopek za sprejem v obravnavo v varovani oddelek socialno varstvenega zavoda brez privolitve na podlagi sklepa sodišča in
- postopek za sprejem na zdravljenje v nadzorovano obravnavo brez privolitve na podlagi sklepa sodišča.

Eden od razlogov za sprejem zakona je bil med drugim tudi uskladitev z odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-60/03 z dne 4.12.2003, v kateri je Ustavno sodišče ugotovilo, da so določbe 70. do 81. člena Zakona o nepravdnem postopku, ki urejajo postopek prisilnega pridržanja oseb v psihiatričnih bolnišnicah, v neskladju z Ustavo, zato besedilo zakona v delu, ki ureja postopke pred sodiščem, sledi ugotovitvam odločbe Ustavnega sodišča. V postopkih pred sodiščem se uporabljajo določbe ZDZdr, glede vprašanj, ki niso urejena na poseben način, pa se ta zakon sklicuje na uporabo Zakona o nepravdnem postopku. V skladu z odločbo Ustavnega sodišča zakon med drugim določa kratke roke za procesna dejanja in ureja institut zagovornika.

OBISKI ZAVODOV IN BOLNIŠNIC

Ministrstvo za zdravje: ministrstvo je že leta 2003 natančno seznanilo zavode in Razširjeni strokovni kolegij za psihiatrijo s Priporočili Vladi RS (Dokument CPT/Inf (2002)36, Strasbourg) in zaprosilo za dosledno upoštevanje CPT priporočil pri uporabi posebnih varovalnih ukrepov v psihiatriji, še posebej sistematično beleženje uporabe teh ukrepov v posebnem registru. V Sloveniji je bil zadnji obisk Delegacije Evropskega odbora za preprečevanje mučenja (v nadaljevanju: CPT), ki spremlja izvajanje Evropske konvencije o preprečevanju mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (Ur.l. RS št. 2/94, MP št. 1-1/1994) februarja 2006. Ob tej priložnosti je MZ ponovno naslovilo vsem psihiatričnim bolnišnicam in Razširjenemu strokovnemu kolegiju za psihiatrijo dopis, v katerem jih je ponovno seznanilo o ugotovitvah in priporočilih CPT delegacije v času obiska v Sloveniji leta 2001 in 2006 ter zaprosilo za pisno zagotovitev, da se dosledno vodijo registri uporabe posebnih varovalnih ukrepov v skladu s priporočili CPT iz leta 2001. Vse psihiatrične bolnišnice so pisno zagotovile, da dosledno spoštujejo omenjena navodila.

Zakon o duševnem zdravju natančno določa pogoje in postopke za uporabo posebnih varovalnih ukrepov, zagotavlja pa tudi neodvisen nadzor in možnost sankcioniranja

nespoštovanja določil zakona, zaradi česar Ministrstvo za zdravje pričakuje, da v prihodnje do ugotovljenih pomanjkljivosti pri uporabi posebnih varovalnih ukrepov ne bo več prihajalo.

Strinjanje s pridržanjem in zdravljenjem na varovanem oddelku

Ministrstvo za zdravje: Zakon o duševnem zdravju poleg postopka sprejema na oddelku pod posebnim nadzorom psihiatrične bolnišnice, ki zavezuje sprejemnega zdravnika, da osebo pouči ustno in pisno o njenih pravicah, ki jih ima po tem zakonu, določa tudi, da ima oseba v vseh postopkih obravnave v oddelku pod posebnim nadzorom pravico do zastopnika pravic oseb na področju duševnega zdravja, ki varuje pravice, interese in koristi osebe. S tem bo zagotovljeno dosledno spoštovanje pravice do odločanja o samem sebi, ki izvira iz 35. člena Ustave Republike Slovenije.

Obveščanje sodišča o pridržanjih in vročanje sklepov o pridržanju

Ministrstvo za zdravje: Zakon o duševnem zdravju natanko določa postopek obveščanja sodišča o pridržanjih, zato ministrstvo pričakuje, da ne bo prihajalo več do prekoračitve rokov zaradi vikendov ali drugih odsotnosti. Prav tako določa, da mora tako oseba kot njen odvetnik prejeti sklep sodišča o pridržanju. Sodišče v enem dnevu po izdaji sklepa o uvedbi postopka osebo obišče v oddelku pod posebnim nadzorom in jo v prisotnosti odvetnika, izvedenca in zastopnika pravic oseb na področju duševnega zdravja zasliši. Zato v prihodnje ne bo mogoče dvomiti v spoštovanje pravice do sodnega varstva, kot se je zgodilo v navedenem primeru, ko oseba ni imela možnosti braniti svojih pravic, ker sklepa sodišča ni prejela.

2.3.3 TUJCI, KI NEZAKONITO PREBIVAJO V SLOVENIJI IN PROSILCI ZA AZIL

Ministrstvo za notranje zadeve: Uvodoma opozarja, da se celotna vsebina letnega poročila, ki se nanaša na področje azila, nanaša na Zakon o azilu (Ur. l. RS, št. 51/06 - uradno prečiščeno besedilo in št. 134/06- odločba US RS), ki ga je dne 4. 1. 2008 nadomestil Zakon o mednarodni zaščiti (Ur. l. RS, št. 117/07), s katerim so bile tudi vsebine, na katere se nanaša letno poročilo varuha, urejene na novo oz. modificirane.

• Začasna omejitev gibanja - 27. člen ZAzil

V zvezi z začasno omejitvijo gibanja prosilcem za azil po 27. členu Zakona o azilu varuhinja opozarja na vprašanje izdaje in vročanja pisnih odpravkov sklepa o omejitvi gibanja in opozarja na nepravilno pojasnilo glede pravnega pouka pri ustnem naznanilu ukrepa omejitve gibanja. Ministrstvo je v zvezi z navedenim primerom varuhinji že pojasnilo, da je pri sestavi enega od zapisnikov o ustnem naznanilu ukrepa omejitve gibanja, kjer je bil prosilec seznanjen z možnostjo pritožbe na Upravno sodišče RS, prišlo do nenamerne napake, pri tem pa še ministrstvo dodaja, da pa vsi pisni odpravki o omejitvi gibanja vsebujejo pravilen pravni pouk, torej o pravici do tožbe, kar se je izkazalo tudi v enem od primerov, ki ju navaja varuhinja.

V zvezi z vprašanjem izdajanja in vročanja pisnih odpravkov o ukrepu omejitve gibanja ministrstvo odgovarja, da tako Zakon o azilu kot tudi Zakon o mednarodni zaščiti rok 48 ur veže izrecno na izdajo, zato po njihovem mnenju termina izdaja ni mogoče tolmačiti kot vročanje. Posebej bi ministrstvo želelo poudariti da je v postopkih mednarodne zaščite pred vročitvijo potrebno vsak upravni akt brez izjeme prevesti, kar pomeni, da je ministrstvo tudi v postopkih omejitve gibanja vezano na zunanje

izvajalce. Prav zaradi prevajanja pisnih odpravkov v zadevah omejevanja gibanja, ima ministrstvo z vsemi pogodbenimi prevajalci sklenjene pogodbe, ki prevajalce zavezujejo, da se v nujnih primerih na potrebe po prevajanju odzivajo takoj.

Pisni odpravki naznanjenega ukrepa o omejitvi gibanja prosilcem so vselej brez izjeme izdani v zakonsko določenem roku, vročeni pa takoj po prejemu prevoda upravnega akta.

- **Dublinski postopki po 40a. členu ZAzil**

40a. člen Zakona o azilu je določal, da se prosilca za azil,

- ki mu je bil izdan sklep na podlagi t. i. Dublinske uredbe (uredba, ki določa merila in mehanizme za določitev države članice, ki je odgovorna za obravnavo prošnje za azil)
- ali s pridobitvijo rezultata o obstoju prstnih odtisov v bazi EURODAC na podlagi t. i. uredbe EURODAC (uredba za izvajanje dublinske uredbe) do predaje pristojni državi nastani pri organu, ki je pristojen za odstranitev iz države.

Varuhinja v letnem poročilu opozarja na način obveščanja prosilca glede razlogov za nastanitev v Center za tujce in navaja, da prosilec ob nastanitvi v Center za tujce ne prejme tudi sklepa po 40a. členu Zakona o azilu, s čimer je prosilcu kršena pravica do pravnega sredstva iz 25. člena Ustave in podana kršitev 19. člena Uredbe Sveta, ker niso določene sestavine sklepa.

Po 40a. členu Zakona o azilu se je prosilca, za katerega je bilo ugotovljeno, da Republika Slovenija ni pristojna za obravnavo njegove prošnje za azil, ob izdaji sklepa v t. i. dublinskem postopku, nastanilo v Centru za tujce. Sklep o določitvi odgovornosti za obravnavo prosilčeve prošnje za azil je vseboval vse sestavine iz 19. člena Uredbe Sveta ES o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vloži državljani tretje države, ni pa bil s tem sklepom določen kraj bivanja v času do predaje.

Kadar je ministrstvo že pri sprejemu prošnje pridobilo podatek o obstoju prstnih odtisov v bazi EURODAC, je prosilca o nastanitvi v Center za tujce obvestilo v obliki pisnega obvestila, prevedenega v jezik, ki ga prosilec razume, ki je bilo v vednost poslano tudi Centru za tujce. Na tej podlagi je Center za tujce izdal sklep o nastanitvi.

Z uveljavitvijo Zakona o mednarodni zaščiti se osebe, za katere se ugotovi, da obstaja kateri izmed t. i. dublinskih razlogov, do predaje državi, odgovorni za obravnavo njegove prošnje za mednarodno zaščito, lahko nastani v za na to omenjen objekt azilnega doma ali drug ustrezen objekt ministrstva (Center za tujce), v skladu z 51. členom Zakona o mednarodni zaščiti (omejitev gibanja). Ta določa razloge in načine izvajanja ukrepov omejitve gibanja, ukrep omejitve gibanja se tudi v t. i. dublinskih primerih ustno naznani in v 48 urah izda pisni odpravek, zoper katerega ima tudi vse pravice iz sodnega varstva. Glede na navedeno je omejitev gibanja z uveljavitvijo Zakona o mednarodni zaščiti za vse prosilce za mednarodno zaščito, ne glede na razlog, urejena na enak način in z enakimi postopkovnimi garancijami.

- **Ponovna prošnja po 41. členu ZAzil**

V zvezi z vlaganjem ponovnih prošenj za azil po 41. členu Zakona o azilu varuhinja opozarja na negotov položaj tujca, ki je vložil ponovno prošnjo za azil, ker je potrebno najprej ugotoviti, ali gre v

primeru takega tujca za bistveno spremenjene okoliščine, zaradi katerih je potrebno uvesti nov postopek, v tem času pa je gibanje takemu tujcu omejeno.

Varuhinja navaja, da je ministrstvo pojasnilo, da se obstoj bistveno spremenjenih okoliščin v primerih iz 41. člena Zakona o azilu obravnava prednostno in da je o teh prošnjah v praksi odločeno v nekaj dneh.

Praksa odločanja o zahtevkih za uvedbo ponovnega postopka za mednarodno zaščito, kot se ta postopek imenuje po uveljavitvi Zakona o mednarodni zaščiti (56. člen), ostaja nespremenjena.

V zvezi z obravnavo ponovnih prošenj za mednarodno zaščito bi želelo Ministrstvo za notranje zadeve opozoriti, da Zakon o mednarodni zaščiti navedeno vprašanje ureja podrobneje, kot je to urejal Zakon o azilu in v celoti upošteva odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije št. U-I-238/06-19 z dne 7. 12. 2006 (Ur. l. RS, št. 134/06). Glede na navedeno je v 56. členu Zakona o mednarodni zaščiti določeno, da se ponovna prošnja za mednarodno zaščito lahko vloži samo, če državljan tretje države ali oseba brez državljanstva, ki mu je bila prošnja v Republiki Sloveniji že pravnomočno zavrnjena ali je prošnjo izrecno umaknil, predloži nove dokaze, da izpolnjuje pogoje za priznanje mednarodne zaščite. V zvezi s predložitvijo dokazov zakon določa, da morajo ti nastati po izdaji predhodne odločbe, v kolikor pa so obstajali že v času prvega postopka, pa mora tujec navesti upravičene razloge, zaradi katerih jih takrat ni uveljavljal. Dokaze, ki opravičujejo uvedbo novega postopka mednarodne zaščite, mora tujec predložiti sam, in sicer skupaj z zahtevkom za uvedbo ponovnega postopka mednarodne zaščite.

Ustavno sodišče Republike Slovenije je v citirani odločbi v postopkih ponovnih prošenj za mednarodno zaščito postavilo višji dokazni standard, kot je to običajno v postopkih mednarodne zaščite, saj mora tujec pri zahtevku za uvedbo ponovnega postopka za priznanje mednarodne zaščite predložiti formalni dokaz, kar ministrstvo v praksi v celoti upošteva.

PRIMERI

Primer številka 18. – Potrebo za zdravniški pregled lahko oceni le zdravnik

Ministrstvo za zdravje:

V opisanem primeru se MZ strinja z ugotovitvijo Varuha, da bi moral zavod za prestajanje kazni zapora zaprti osebi omogočiti zdravniški pregled, kajti le zdravnik je tisti, ki ugotovi ali je ta pregled potreben ali ne.

Primer številka 23. – Psihiatrična klinika zavrnila sprejem obsojenca

Ministrstvo za zdravje:

MZ je s sklepom št. 72-1/2008/13 z dne 3.9.2008 imenovalo delovno skupino za pripravo podzakonskega akta iz 150. člena ZIKS (Ur.l. RS, št. 22/00, 59/02, 70/06 in 76/08), v kateri so predstavniki MZ, Ministrstva za pravosodje in psihiatrične stroke. Delovna skupina je ugotovila, da je sedanje stanje, ko sodišče napotuje forenzične bolnike v psihiatrične bolnišnice neustrezno, saj se poleg zdravljenja zahteva tudi ukrep varovanja bolnikov, za kar pa bolnišnice niso usposobljene ne kadrovsko ne prostorsko. Delovna skupina bo pripravila izhodišča za dolgoročno rešitev izvajanja varnostnih ukrepov obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu, obveznega psihiatričnega

zdravljenja na prostosti in obveznega zdravljenja alkoholikov in narkomanov. Kot začasno rešitev pa bo določila pogoje in postopke za prehod med različnimi oblikami zdravstvene obravnave obsojencev ter zdravstvene zavode oziroma bolnišnice, kjer so bo to izvajalo.

Primer številka 25. – V izolacijo namesto k psihiatrinji

Ministrstvo za zdravje:

MZ se strinja se z mnenjem Varuha, da lahko le zdravnik oceni, ali je obsojenec res potreboval zdravniško pomoč, zato je bil ukrep osamitve obsojenca, ne da bi ga pred tem pregledal zdravnik, neustrezen.

Primer številka 28. – Zdravljenje obsojenca v zunanji zdravstveni instituciji

Ministrstvo za zdravje:

MZ ob naveden primeru, ko si zaprta oseba želi rešiti odvisnosti od mamil tako, da bi se izrečni ukrep obveznega zdravljenja narkomanov izvrševal v zdravstvenem zavodu, sporoča Varuhu, da pripravlja podzakonski predpis, ki bo uredil izvrševanje varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja v zdravstvenem zavodu, na prostosti in obvezno zdravljenje alkoholikov in narkomanov v zdravstvenem zavodu, kot to določa 150. člen Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij. Predpis bo izdal minister, pristojen za zdravje v soglasju z ministrom, pristojnim za pravosodje.

Primer številka 35. – Nestrinjanje pobudnice s pridržanjem v psihiatrični bolnišnici

Ministrstvo za zdravje:

Zakon o duševnem zdravju določa postopke in pogoje za pridržanje v psihiatrični bolnišnici in zdravljenje. Določa tudi posebne metode zdravljenja, med katere se uvrščajo zdravljenje z elektrokonvulzivno terapijo, hormonsko zdravljenje in zdravljenje s psihotropnimi zdravili, ki presegajo največji predpisani odmerek. Pri teh metodah zdravljenja je poleg izpolnjevanja pogojev iz zakona in pisne privolitve osebe potrebno tudi mnenje zdravniškega konzilija, ki bo sestavljen z najmanj tremi psihiatri, od katerih najmanj eden ne bo zaposlen v psihiatrični bolnišnici, ki osebo zdravi, in osebe ni zdravil, torej "neodvisni psihiater". Za vse ostale metode zdravljenja bodo veljala v psihiatričnih bolnišnicah ista določila, ki opredeljujejo somatska zdravljenja, varstvo pravic pacientov pa ureja Zakon o pacientovih pravicah.

2. 4 PRAVOSODJE

2.4.1 SODNI POSTOPKI

Ministrstvo za pravosodje: Varuh človekovih pravic je v poglavju Sodni postopki opozoril, da se je tudi v letu 2007 največ prejetih pobud nanašalo na sodne postopke, od tega največji delež pripada civilnim postopkom. Pobudniki so največkrat izrazili nezadovoljstvo zaradi večkratnih razveljavitev prvostopenjske sodne odločbe. Takšen sodni postopek ne daje zaupanja v delo sodišča, saj razveljavitvene odločbe pritožbenih sodišč večkrat kažejo, da se v postopku na prvi stopnji niso obravnavale vse okoliščine, pomembne za odločitev. Po mnenju Varuha človekovih pravic bi moral

procesni predpis omejevati pritožbena sodišča pri razveljavitvah odločitev sodišč prve stopnje oziroma dati več možnosti za odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti oziroma nepravilnosti.

V zvezi z navedenimi ugotovitvami oziroma opozorili se pojasnjuje, da je v Uradnem listu RS, št. 45/2008 objavljen Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pravnem postopku (ZPP-D), ki je začel veljati 1. oktobra 2008 (razen določb 2. in 4. člena tega zakona, ki zvišujeta vrednost spornega predmeta kot osnovo za razmejitev stvarne pristojnosti med okrajnimi in okrožnimi sodišči in se začneta uporabljati 1. januarja 2010).

ZPP-D s spremembami v pritožbenem postopku odpravlja eno od pomanjkljivosti v okviru sodnega sistema, na katero je že večkrat v svojem letnem poročilu opozoril Varuh človekovih pravic in na kar je smiselno opozorilo tudi že Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu (na primer v zadevi Lesjak in zadevi Huseinović - v obeh primerih je višje sodišče razveljavilo sodbo prve stopnje kar devetkrat, kar po mnenju Evropskega sodišča lahko kaže na resne pomanjkljivosti sodnega sistema). Na podlagi študije Modernizacija pravosodnega sistema Republike Slovenije (Ministrstvo za pravosodje, Ljubljana, 2006) in študije Institut pritožbene obravnave, ki jo je pripravila posebna delovna skupina, imenovana s strani predsednika Vrhovnega sodišča RS, v okviru skupnega državnega projekta Lukenda, je v ZPP-D vključen nov koncept postopka na drugi stopnji s ciljem, da se poveča število sodnih zadev, ki bodo pravnomočno rešene »v teku ene poti« in s tem skrajša povprečen čas od začetka sodnega postopka do končne odločitve oziroma zaključka zadeve.

Z uveljavitvijo ZPP-D bo lahko sodišče druge stopnje le še izjemoma razveljavilo sodbo sodišča prve stopnje in mu vrnilo zadevo v novo sojenje, in sicer, če kršitve postopka glede na njeno naravo ne bo moglo samo odpraviti in če je bilo zaradi zmotne uporabe materialnega prava dejansko stanje nepopolno ugotovljeno in sodišče glede na naravo stvari in okoliščine primera oceni, da samo ne more dopolniti postopka oziroma odpraviti omenjene pomanjkljivosti. Meritorno odločanje namesto vračanja zadev v novo sojenje bo bistveno skrajšalo čas za končno odločitev v zadevi. Nove določbe omogočajo rešitev zadeve v razumnem roku in predstavljajo možnost za zmanjšanje stroškov postopka kot celote.

Ob tem, da ZPP-D prinaša večjo obremenitev zaradi meritornega odločanja (višje sodišče bo odločilo o pritožbi bodisi na podlagi opravljene pritožbene obravnave bodisi na seji senata), pa je s ciljem razbremenitve pritožbenega sodišča zmanjšan obseg preizkusa izpodbijane odločitve po uradni dolžnosti, s čimer se hkrati povečuje odgovornost strank za skrbno pripravo pritožbe.

Pravica do sojenja v razumnem roku

Ministrstvo za pravosodje: Varuh človekovih pravic navaja: »Dolgotrajnega čakanja na začetek obravnavanja ne moremo opredeliti kot sojenje v razumnem roku. Tako sojenje zagotavlja pravica do sodnega varstva po 23. členu slovenske ustave oziroma do poštenega sojenja po 6. členu Evropske konvencije o človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Ob številnih pobudah, ki zatrjujejo sojenje zunaj razumnega roka, ne preseneča podatek, da je bila Republika Slovenija pred Evropskih sodiščem za človekove pravice obravnavana več kot 200-krat (večinoma zaradi kršitve pravice do sojenja v razumnem roku), več kot 800 primerov pa v Strasbourgu še čaka na odločitev. Državno pravobranilstvo RS je v letu 2007 iz naslova odškodnin zaradi kršitve pravice do sojenja v razumnem roku izplačalo 1,383.685,56 evra in še več 10.000 evrov iz naslova odvetniških stroškov, v letu 2008 pa načrtuje več kot 50-odstotno povečanje teh izplačil, kar pomeni, da bi ta lahko dosegla dva milijona evrov«.

Z vidika varstva ustavne pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (prvi odstavek 23. člena Ustave Republike Slovenije) oziroma konvencijske pravice do sojenja v razumnem roku (prvi odstavek 6. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah) je potrebno posebej opozoriti na Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (v nadaljevanju: ZVPSBNO). ZVPSBNO je Vlada pripravljala zlasti od meseca oktobra 2005, sprejet je bil dne 26.4.2006, objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 49/06, uporabljati pa se je začel dne 1.1.2007.

Zakon je bil sprejet tudi kot posledica sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice v Strasbourgu v primeru *Lukenda proti Sloveniji* (sodba ESČP, št. pritožbe 23032/02, 6.10.2005), v kateri je bilo odločeno, da Republika Slovenija nima učinkovitega pravnega sredstva za varstvo pravice do sojenja v razumnem roku iz 6. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah, oziroma da v Republiki Sloveniji ni učinkovitega pravnega sredstva, na podlagi katerega bi lahko stranke sodnih postopkov dosegle sojenje v razumnem roku (pospešitev sodnega odločanja v njihovi konkretni zadevi pred sodiščem).

ZVPSBNO je dal strankam konkretnih sodnih postopkov pred sodišči Republike Slovenije na razpolago učinkovita pravna sredstva, s katerimi lahko dosežejo pospešitev sodnih postopkov, ki se neutemeljeno dolgo rešujejo. Za čim lažje uveljavljanje pravic, ZVPSBNO določa minimalno količino osebnih in drugih podatkov, ki jih morajo stranke posredovati sodiščem, poleg tega strankam po ZVPSBNO ni treba plačevati nobenih sodnih ali upravnih taks. Ministrstvo za pravosodje je za pomoč strankam oblikovalo tudi poseben priporočen obrazec, ki je dostopen tako na spletni strani Ministrstva za pravosodje (<http://www.mp.gov.si>) kot tudi na vseh sodiščih.

Na podlagi tega zakona stranke sodnih postopkov od 1. 1. 2007 dalje, ko se je zakon začel uporabljati, vlagajo pravna sredstva za pospešitev sodnega odločanja v konkretnih zadevah. Ministrstvo za pravosodje je v letu 2007 odstopilo na pristojna sodišča 395 nadzorstvenih pritožb in v letu 2008 (do 1. 8. 2008) 232 nadzorstvenih pritožb, ki se vsebinsko nanašajo na vprašanje časovnega trajanja sodnih postopkov.

ZVPSBNO je bil že deležen zunanje presoje, saj je Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu v letu 2007 testno presodilo navedeni zakon in ugotovilo, da v skladu s prvim odstavkom 6. člena in v zvezi s 13. členom Evropske konvencije o človekovih pravicah določa učinkovita pravna sredstva za varstvo pravice do sojenja v razumnem roku in da je torej treba ta pravna sredstva izkoristiti v okviru sodnega sistema Republike Slovenije. Sodišče je o tem odločilo v primerih *Grzinčič proti Sloveniji* (sodba ESČP, št. pritožbe 26867/02, 3.5.2007) in *Korenjak proti Sloveniji* (odločba ESČP, št. pritožbe 463/03, 15.5.2007).

Glede na konkretne navedbe Varuha človekovih pravic so od Državnega pravobranilstva pridobljena pojasnila, v nadaljevanju Ministrstvo za pravosodje povzema njihov odgovor.

Iz odgovora Državnega pravobranilstva izhaja, da se podatki v Letnem poročilu Varuha človekovih pravic za leto 2007 v celoti ne ujemajo s podatki Državnega pravobranilstva. Državnemu pravobranilstvu ni znano, kako je Varuh človekovih pravic prišel do podatka, da je Državno pravobranilstvo iz naslova odškodnin zaradi kršitve pravice do sojenja v nerazumnem roku izplačalo 1.383.685,56 EUR in še več 10.000 EUR iz naslova odvetniških stroškov. Takšni podatki ne izhajajo iz letnega poročila Državnega pravobranilstva, niti jih po znanih podatkih Državno pravobranilstvo Varuhu človekovih pravic pisno ni posredovalo. Iz podatkov finančno računovodske službe Državnega pravobranilstva izhaja, da je Državno pravobranilstvo v letu 2007 iz naslova odškodnin zaradi kršitve do sojenja v razumnem roku v celoti izplačalo 1.439.250,00 EUR in 180.784,00 EUR iz naslova

odvetniških stroškov. V navedenih zneskih so zajeta izplačila za 556 poravnav, ki so bile sklenjene pred Državnim pravobranilstvom, ki je ugotavljalo kršitev pravice do sojenja v razumnem roku; 9 zadev, v katerih je bila sklenjena prijateljska poravnava in 23 zadev, v katerih je bila Republika Slovenija s strani Evropskega sodišča za človekove pravice obsojena na plačilo zadoščenja zaradi povzročitve nematerialne škode.

V letnem poročilu Državnega pravobranilstva za leto 2007 so navedene posamezne vrste odškodnin po posameznih področjih, skupni znesek pa predstavlja 1.606.127,47 EUR, poleg tega pa so za plačila po sodbah in prijateljskih poravnavaš še izrecno navedeni odvetniški stroški, v skupnem znesku 42.868,28 EUR.

V zvezi s pričakovanim povečanjem izplačil v letu 2008 je bilo v letošnjem letu do 14. 10. 2008 izplačanih iz naslova navedene odškodnine skupni znesek 1.588.200,74 EUR ter za 140.181,84 EUR odvetniških stroškov.

Ker državni pravobranilci Strokovni komisiji Vlade Republike Slovenije za presojo utemeljenosti sklepanja poravnav in internim komisijam Državnega pravobranilstva še pošiljajo predloge za sklenitev izvensodnih poravnav, je pričakovati, da se bodo v letošnjem letu iz navedenega naslova še izplačevale odškodnine in odvetniški stroški.

Za alternativno reševanje sporov

Ministrstvo za pravosodje: *V poročilu je navedeno, da Varuh spodbuja večjo uporabo postopkov mirnega reševanja sporov, tudi na sodiščih in predlaga, da se postopki mediacije čim prej zakonsko uredijo. Vlada Republike Slovenije se zaveda pomena zakonskega normiranja alternativnega reševanja sporov, zato je v zakonodajni postopek vložila Predlog zakona o arbitraži, ki ga je Državni zbor Republike Slovenije sprejel na seji 25. aprila 2008, objava Uradni list RS, št. 45/08.*

V skladu z Zakonom o arbitraži (v nadaljevanju ZArbit) je arbitraža kot ena od oblik alternativnega reševanja sporov, odgovor na nove izzive, kako zmanjšati obseg obremenitev sodišč. Ravno slednje dejstvo povzroča težave državljanom, ki ne morejo v celoti uresničiti svoje pravice do sojenja v razumnem roku. Arbitraža predstavlja tako pomembno sredstvo razbremenitve državnih sodišč in zagotavlja strankam učinkovit alternativen način reševanja sporov. ZArbit sledi trendom modernega razvoja arbitraže in povzema temeljna izhodišča mednarodnih pravnih aktov, tako Vzorčnega zakona Komisije Združenih narodov za mednarodno trgovinsko pravo (UNCITRAL) o mednarodni trgovinski arbitraži z dne 21.6.1985, Vzorčnega zakona o mednarodni trgovinski conciliaciji iz leta 2003 kot tudi konvencijska pravila. Stranke lahko s sklenitvijo pisnega arbitražnega sporazuma arbitraži predložijo v reševanje vse ali določene spore, ki so med njimi že nastali, ali ki utegnejo nastati v zvezi z določenim pogodbenim ali nepogodbenim pravnim razmerjem. S pojmom arbitraže je mišljena vsaka oblika arbitražnega postopka ne glede na to, ali poteka pred stalnim ali začasnim telesom. V sporazumu stranke uredijo tudi temeljna pravila samega postopka.

Postopek se konča z izdajo arbitražne odločbe, ki je po pravnem učinku izenačena s pravnomočno sodbo. Tožba za razveljavitev arbitražne odločbe je edino pravno sredstvo, ki ga imajo stranke zoper arbitražno odločbo. Obseg izpodbijanja je omejen na razloge, ki se nanašajo na veljavnost arbitražnega dogovora, njegovo vsebino, konstituiranje arbitražnega senata, nekatere najtežje kršitve postopka in kršitev javnega reda, ne pa na zmotno ali nepopolno ugotovitev dejanskega stanja in zmotno uporabo materialnega prava.

Vlada Republike Slovenije pa je pripravila tudi Predlog zakona o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah, ki ga je ki ga je Državni zbor Republike Slovenije sprejel 23. maja 2008, na svoji 39. seji. Zakon o mediaciji v civilni in gospodarskih zadevah je objavljen Uradnem listu RS, št. 56/08 (v nadaljevanju ZMCGZ). Namen zakona je spodbujanje izvensodnega reševanja sporov v civilnih in gospodarskih zadevah z uporabo mediacije.

Mediacija je izmed vseh oblik alternativnega reševanja sporov v Sloveniji najbolj razširjena, zakonsko pa doslej še ni bila urejena. Pri postopku mediacije pomaga strankam doseči sporazum, ki bi razrešil njihov spor in na novo uredil njihova medsebojna razmerja, tretja nevtralna oseba - mediator. Vloga mediatorja je v pomoči strankam, da same dosežejo sporazumno rešitev spora, nima pa mediator pristojnosti za sprejem zavezujoče rešitve.

ZMCGZ vsebuje splošne procesne in materialne določbe ter načela mediacijskega prava, kot so zlasti:

- vpliv mediacije na sodne postopke,
- zaupnost v mediaciji razkritih podatkov,
- prepoved njihove kasnejše uporabe v dokazne namene ter
- vpliv mediacije na tek zastaralnih in prekluzivnih rokov.

Hkrati pa sledi trem ciljem:

- 1) Mediacija strankam pomaga brez sodnega postopka doseči sporazum tako, da se razreši njihov spor, z namenom ohranitve nadaljnjih osebnih in poslovnih odnosov. Takšna rešitev je sprejemljiva za vse stranke, saj le-te same oblikujejo vsebino sporazuma. Mediacija je iz tega razloga primerna tako za fizične osebe, obrtnike, kot tudi za druge gospodarske subjekte.
- 2) Postopek mediacije je izrazito neformalen, zato je enostaven in mnogo hitrejši od sodnega postopka, ki lahko traja kar nekaj časa. Tak način reševanja sporov je zato za stranke veliko bolj prijazen.
- 3) Za stranke je mediacija mnogo cenejša od sodnega postopka. Ker stranke v postopku mediacije dosežejo sporazum, se namreč ne plačuje nobene takse, pa tudi stroški odvetnikov so bistveno nižji (manjši), kajti plačilo odvetniških storitev ni odvisno od uspeha v sodnem postopku.

Razlog za sprejem ZMCGZ je tudi postopna mednarodna harmonizacija zakonskih ureditev mediacije. Za slednje si prizadeva Komisija Združenih narodov za mednarodno trgovinsko pravo (UNCITRAL), ki je leta 2002 sprejel Vzorčni zakon o mednarodni trgovinski conciliaciji. Generalna skupščina Združenih narodov je na svojem 57. zasedanju državam priporočila, da preučijo možnost uzakonitve Vzorčnega zakona zaradi zagotovitve enotnosti pravne ureditve reševanja sporov, upoštevajoč posebne potrebe mednarodne trgovinske conciliacije.

Izvršba

Ministrstvo za pravosodje: Izraženo je zavedanje pomena, ki ga ima učinkovito in ažurno obravnavanje izvršilnih postopkov za delovanje sodnega in pravosodnega sistema v Republiki Sloveniji. Na slovenskih sodiščih je namreč kar 60 % zaostankov s področja izvršbe. Z njo se trenutno ukvarja 44 okrajnih sodišč, ki so tudi sicer najbolj obremenjena sodišča. Med izvršilnimi zadevami pa je skoraj 80 % zadev prav zahtev za izvršbo na podlagi verodostojne listine.

Z namenom pospešitve izvršilnega postopka je bila pripravljena tudi novela Zakona o izvršbi in zavarovanju (ZIZ-E; Uradni list RS, št. 115/06). Bistveno novost novele predstavlja pisno ali elektronsko vlaganje predlogov za izvršbo v postopku izvršbe na podlagi verodostojne listine na predpisanih obrazcih pri posebnem oddelku Okrajnega sodišča v Ljubljani - t.i. Centralnem oddelku za verodostojno listino (CoVL).

CoVL od 1. 1. 2008 vodi celoten postopek do pravnomočnosti sklepa o izvršbi, od izdaje sklepov o popravilu in sklepov o izvršbi, do reševanja ugovorov dolžnikov, opravljanja poizvedb ter pošiljanja pravnomočnih sklepov o izvršbi izvršiteljem, dolžnikovim dolžnikom, zemljiški knjigi in sodnemu registru.

Vzpostavitev in zagotovitev operativnega delovanja Centralnega oddelka predstavlja največji in najpomembnejši projekt slovenskega pravosodja v letih po osamosvojitvi Republike Slovenije. Strateška cilja projekta sta zmanjšanje zaostankov na področju izvršilnih postopkov ter izboljšanje učinkovitosti delovanja sodnega sistema v izvršilnih postopkih. Projekt temelji na uporabi dobrih praks v tujini in njihovi implementaciji v okolje slovenskih sodišč. Način zagotovitve ciljev je predvsem v ustanovitvi posebnega centralnega oddelka za odločanje v postopku izvršbe na podlagi verodostojne listine, avtomatizaciji postopka izvršbe na podlagi verodostojne listine do faze vročitve sklepa o dovolitvi izvršbe, ter ustrezni organizacijski in informacijski podpori postopkov na CoVL.

Varuh navaja, da so poseben problem postopki izvršbe zaradi izterjave preživninske terjatve

Izraženo je zavedanje, da je v Sloveniji problematika preživnin zelo boleča tema. Seveda so problematične tiste preživnine, ki niso sklenjene na podlagi sporazumnega dogovora. Postopki za urejanje preživnine so zapleteni, zamudni in ne nazadnje tudi dragi, saj se postopki pred sodiščem v glavnem vršijo s pomočjo odvetnikov.

Vlada Republike Slovenije je zato 28.11.2007 sprejela Program ukrepov za odpravo administrativnih ovir za leto 2008/2009. Med navedenimi ukrepi je tudi 38 UKREP: Poenostavitev postopka za podaljšanje pravice do preživnine na sodišču, katerega rok za izvedbo je december 2008.

Pristojni ministrstvi Ministrstvo za pravosodje in Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve bosta ob sodelovanju z Vrhovnim sodiščem Republike Slovenije sledili cilju, da se poenostavi postopek podaljševanja preživnine na sodišču in pripravi nov obrazec, ki bi bil skupaj z navodili strankam (upravičencem) dostopen morda na spletnih straneh Centrov za socialno delo in resornega ministrstva. Odpraviti je potrebno zahtevo prilaganja prilog, ki jih sodišče lahko pridobi iz že vodenih evidenc. Preučili bosta možnost, da se v primerih, ko se zavezancu redno odteguje plačevanje preživnine od plače, sodišču omogoči avtomatično podaljšanje zavarovanja do preklica sodišča, oziroma naj se rok za zavarovanje podaljša. Stranke, ki redno prejemajo preživnino, bodo tako vsako leto razbremenjene skrbi za podaljševanje formalnosti. Sodišča pa bodo imela določeno število nalog opravljenih na enostavnejši način, ker ne bo potrebno opraviti celega postopka vlaganja zahtevka. Postopek pred sodiščem bi se skrajšal in bil cenejši.

Veljavni predpisi za vložitev predloga za izvršbo na podlagi izvršilnega naslova zaradi izterjave preživnine ne določajo oblike in vsebine standardnega obrazca, ki bi strankam (upravičencem, v postopku izvršbe: upniku) olajšal njeno uveljavljanje. Sodišča so sama pripravila obrazec, ki je na sodiščih dosegljiv, da bi se strankam vsaj nekoliko olajšalo delo in ne bi bilo potrebno pozivanje na dopolnjevanje predloga za izvršbo. V praksi je zaznati probleme zlasti pri izpolnjevanju navedenega obrazca predvsem zaradi zahtevnosti vsebine, kot administrativna ovira pa je tudi zahteva, da se vloži

na primer prilaga izvornik izvršilnega naslova in obvestila Centra za socialno delo o povišanju preživitve.

Seznanjanje z obveznostjo plačila sodne takse

Ministrstvo za pravosodje: S spremembami in dopolnitvami Sodnega reda, ki so bile objavljene v Uradnem listu RS, št. 93/08, se spreminja drugi odstavek 135. člena Sodnega reda tako, da je izrecno določeno, da za odmero sodnih taks in izterjavo neplačanih taks skrbi vpisničar ali druga z razporedom dela določena oseba sodišča. Prvi odstavek 217. člena se s tem v zvezi spreminja tako, da se v primeru, če stranka neposredno predloži pisanje, za katero ni plačana taksa ali taksa ni plačana v zadostni vrednosti, stranko na to opozori, kar pomeni, da tovrstno opozorilo ni več vezano le na takso, ki bi morala biti plačana v kolkih, temveč na vsako takso ne glede na vrsto plačila. Poleg tega pa je v četrtem odstavku 135. člena po novem določeno, da v primeru, če taksa ob nastanku taksne obveznosti ni plačana ali je premalo plačana, vpisničar oziroma druga z razporedom dela določena sodna oseba poleg drugih opravil pošlje plačilni nalog zavezancu za plačilo.

Navedene določbe Sodnega reda predstavljajo prilagoditev novemu Zakonu o sodnih taksah (Uradni list RS, št. 37/08), ki v 34. členu določa, da v primeru, če prejme sodišče po pošti vlogo za začetek postopka, za katerega sploh ni plačana ali ni plačana vsa taksa, oziroma če je taksni zavezanec ob nastanku taksne obveznosti navzoč v sodnem postopku ali pri sodnem dejanju, za katero mora plačati takso, in je ne plača takoj ali v celoti, mu sodišče izroči ali pošlje plačilni nalog, naj plača dolžno takso v določenem roku. V plačilnem nalogu je treba taksnega zavezanca tudi opozoriti na posledice, če takse ne bi pravočasno plačal. Med temi posledicami pa ni več opomina in opominske takse, saj ju je novi zakon odpravil.

Novi Zakon o sodnih taksah torej za vsak primer določa, da je treba taksnemu zavezancu najprej izročiti ali poslati plačilni nalog, s katerim se ga seznanja z njegovo obveznostjo plačila sodne takse, in šele nato lahko nastopijo posledice njenega neplačila, na katere pa je treba zavezanca v plačilnem nalogu posebej opozoriti. Tej ureditvi sledijo tudi določbe Sodnega reda, kar pomeni, da v praksi ne bo moglo priti do situacije, na katero opozarja Varuh človekovih pravic v letnem poročilu za leto 2007, ko so za taksnega zavezanca nastopile posledice neplačila takse (opominska taksa), čeprav ob oddaji vloge sploh ni bil seznanjen z obveznostjo plačila sodne takse in njeno višino.

Zaslišanje osumljenca z zamudo zaradi izostalega obvestila o njegovi privedbi

Ministrstvo za pravosodje: V zvezi z opisanim primerom Ministrstvo za pravosodje meni, da je edino logično, da mora o prijetju in privedbi osebe, zoper katero je odrejen pripor, v zavod za prestajanje kazni zapora, ta zavod takoj obvestiti sodišče, ki je odredilo pripor, zaradi postavitve zagovornika po uradni dolžnosti, zaslišanja oziroma čimprejšnjega razpisa glavne obravnave. Ob spreminjanju zakonskih oziroma podzakonskih predpisov s tega področja pa bo ministrstvo proučilo potrebo po normativni ureditvi tega obveščanja oziroma postopanja pristojnih organov po prijetju osebe na podlagi sklepa o priporu.

2.4.2 PREKRŠKI

2.4.3 BREZPLAČNA PRAVNA POMOČ

Ministrstvo za pravosodje: V zvezi z navedbami Varuha človekovih pravic glede brezplačne pravne pomoči ministrstvo pojasnjuje, da se je s 1. septembrom 2008 pričela uporabljati novela Zakona o

brezplačni pravni pomoči (Uradni list RS, št. 23/08), ki je med drugim prinesla poenotenje pogojev za brezplačno pravno pomoč s socialnimi transferji, določitev novega cenusa in dopolnitev določb o ugotavljanju dohodkovnega in premoženjskega stanja prosilca. Cenzus za brezplačno pravno pomoč se je z novelo povečal za 32 EUR. Po novem ni več vezan na minimalno plačo (379 EUR neto), ampak na minimalni dohodek (205,57), in sicer 2-kratnik minimalnega dohodka (411 EUR) - podatki za leto 2007. To posledično pomeni, da se je število upravičencev do brezplačne pravne pomoči povečalo. Res pa je, da zakon sedaj določa, da je tudi za prvi pravni nasvet potrebno izpolnjevati pogoje, ker se je v preteklosti dogajalo, da je bil ta institut pogosto zlorabljen, saj so se ga posluževali tudi državljani, ki sicer imajo zadostna sredstva, da bi lahko pravno pomoč poiskali pri odvetniku.

2.4.4 DRŽAVNO TOŽILSTVO

Ministrstvo za pravosodje: Varuh človekovih pravic v svojem poročilu navaja: Ne gre spregledati tudi opozoril posameznih pobudnikov, da so obtožni akt zastopali različni državni tožilci. Take organizacije dela pobudniki niso ocenjevali kot prispevek k učinkovitemu pregonu storilca kaznivega dejanja.

Ker gre za konkretne navedbe, je ministrstvo za odgovor prosilo Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije. V odgovoru je Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije pojasnilo, da se te problematike zaveda, žal pa kadrovska zasedenost tožilstva v primerjavi s sodiščem, upošteva tudi pripad zadev na posameznega tožilca, zaenkrat ne omogoča učinkovite rešitve problema. Sodniki namreč na isti dan razpisujejo glavne obravnave v kazenskih zadevah, katerih nosilci so različni državni tožilci, ki ne morejo biti istočasno prisotni na več obravnavah hkrati. Vodje okrožnih državnih tožilstev se sicer v okviru svojih upravnih in organizacijskih nalog trudijo zagotoviti kar največjo udeležbo državnih tožilcev na obravnavah v lastnih zadevah, trenutno pa je v dogovoru s predsedniki sodišč to možno dosledno zagotoviti le v zahtevnejših oziroma pomembnejših kazenskih zadevah.

2.4.5 NOTARIAT

2.4.6 ODVETNIŠTVO

Ministrstvo za pravosodje: Tudi v letu 2007 je Varuh človekovih pravic prejel več pobud, povezanih z delom odvetnikov. V njih so pobudniki zatrjevali nestrokovno delo odvetnikov, pomanjkanje sodelovanja odvetnika s stranko in (ne) preglednost pooblastilnega razmerja, zlasti v primerih, ko jim ni uspelo v sodnem postopku (odvetnik ne pride na narok, pristop nadomestne osebe, ne da bi bila o tem stranka predhodno seznanjena). Številne pobude pa Odvetniški zbornici Slovenije oziroma njenim disciplinskim organom očitajo počasnost, nezainteresiranost in neučinkovitost pri obravnavanju predlogov strank za uvedbo disciplinskega postopka zoper odvetnika.

Ministrstvo za pravosodje je v letu 2008 pripravilo Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o odvetništvu (ZOdv-B), ki je bil sprejet dne 20.5.2008 ter objavljen v Uradnem listu RS, št. 54/2008. Zakon je začel veljati 3.6.2008, razen 7. člena, ki se začne uporabljati 1.1.2009. Novela zakona prinaša bistvene novosti na področje odvetništva, še posebej na področju disciplinske odgovornosti odvetnikov, konkretne rešitve pa bodo predstavljene v nadaljevanju.

Ravnanje odvetnika pri zastopanju

Ministrstvo za pravosodje: Nesporno ima odvetništvo v vsaki pravni in demokratični državi posebno vlogo in pomen (odločba Ustavnega sodišča št. U-I-371/98). Temeljna naloga odvetnika tudi po

sprejemu novele Zakona o odvetništvu ostaja zastopanje strank pred sodišči in drugimi državnimi organi, saj ZOdv v nespremenjenem 2. členu določa, da odvetnik v okviru opravljanja odvetniškega poklica pravno svetuje, zastopa in zagovarja stranke pred sodišči in drugimi državnimi organi, sestavlja listine in zastopa stranke v njihovih pravnih razmerjih. Za opravljanje teh nalog je poleg strokovne usposobljenosti nedvomno potreben tudi višji standard obnašanja odvetnikov pri opravljanju odvetniške dejavnosti, saj je odvetnik pri zastopanju stranke dolžan ravnati vestno, pošteno, skrbno ter po načelih odvetniške poklicne etike. ZOdv-B po novem zakonsko opredeljuje lažje in hujše disciplinske kršitve, prej pa je bilo to urejeno v Statutu Odvetniške zbornice. Zakonska ureditev celotnega disciplinskega postopka je bila potrebna zato, ker gre pri disciplinski odgovornosti vsebinsko tudi za urejanje pravic in obveznosti. Ministrstvo za pravosodje je pri urejanju disciplinskih kršitev izhajalo iz dosedanjih opredelitev, pri tem je bilo upoštevano tudi dejstvo, da je bilo potrebno nekatere disciplinske kršitve opredeliti drugače ali na novo - zaradi doseganja večje učinkovitosti celotnega disciplinskega postopka.

Odvetništvo kot del pravosodja in Obravnavanje pritožb nad odvetniki

Ministrstvo za pravosodje: Disciplinski postopek je po novi ureditvi bolj pregleden in učinkovit. Pri oblikovanju določb ZOdv-B, ki urejajo disciplinski postopek, je Ministrstvo za pravosodje izhajalo iz ugotovitev Varuha človekovih pravic v letnih poročilih za leta 2000 do 2006, kjer je bila večkrat poudarjena neučinkovitost dela disciplinskih organov Odvetniške zbornice Slovenije in neustreznost ureditve disciplinskega postopka. Ker gre pri disciplinski odgovornosti vsebinsko tudi za urejanje pravic in obveznosti, je primerno, da je to področje v celoti urejeno z zakonom. Pri pripravi zakonskih rešitev je Ministrstvo za pravosodje upoštevalo tudi priporočila Državnega zbora, na podlagi katerih je bilo Odvetniški zbornici predlagano, da naj preveri učinkovitost disciplinskih organov zbornice ter preuči možnosti za spremembo sestave disciplinskih organov tako, da bo ustrezno spoštovan javni interes. V ZOdv-B je zato disciplinski postopek na novo urejen. Člani disciplinskih komisij I. in II. stopnje so namreč odvetniki, ki jih izvoli Odvetniška zbornica, in drugi univerzitetni diplomirani pravniki z najmanj tremi leti praktičnih izkušenj po opravljenem pravniškem državnem izpitu, ki jih imenuje Sodni svet. Disciplinsko komisijo I. stopnje sestavljajo predsednik in dva člana. Predsednika in enega člana izvoli skupščina Odvetniške zbornice Slovenije izmed odvetnikov, enega člana pa imenuje Sodni svet izmed univerzitetnih diplomiranih pravnikov z najmanj tremi leti praktičnih izkušenj pri pravniških delih po opravljenem pravniškem državnem izpitu. Predsednik in člana disciplinske komisije I. stopnje so izvoljeni za dobo treh let. Disciplinsko komisijo II. stopnje sestavljajo predsednik in dva člana. Predsednika in enega člana imenuje Sodni svet. Enega od njiju imenuje izmed univerzitetnih diplomiranih pravnikov z najmanj tremi leti praktičnih izkušenj na pravniških delih po opravljenem pravniškem državnem izpitu, enega pa izmed odvetnikov. Drugega člana disciplinske komisije II. stopnje izvoli skupščina Odvetniške zbornice Slovenije izmed odvetnikov. Predsednik in člana disciplinske komisije II. stopnje so izvoljeni za dobo treh let.

Po prejšnji ureditvi je podrobnejše določbe o postopku pred disciplinsko komisijo urejal Statut zbornice, kar je ZOdv-B spremenil tako, da je sedaj celoten disciplinski postopek urejen v ZOdv. Disciplinski postopek je sedaj bolj jasen, pregleden in bolj natančen, saj je urejen le v enem zakonu, namesto prejšnje ureditve, ko je bil delno urejen ZOdv, delno pa v Statutu odvetniške zbornice Slovenije. Eno od načel pravne države (2. člen Ustave RS), to je načelo jasnosti in določnosti, med drugim zahteva, da morajo biti pravna izhodišča za vedenje in ravnanje pravnih subjektov vnaprej določena ali določljiva, kar je bilo ob pripravi novele Zakona o odvetništvu tudi upoštevano.

Poleg tega so v ZOdv-B po novem primeroma naštetje lažje in hujše disciplinske kršitve, kar vodi k večji določnosti predpisov. Disciplinski ukrepi so po novem ustrežnejše ovrednoteni in sicer ZOdv-B predvideva: pisni opomin, denarno kazen, ki znaša od 500-20.000 EUR, odvzem pravice opravljati odvetniški poklic oz. delo v odvetniški pisarni v trajanju od enega do petih let in odvzem pravice opravljati prakso v odvetniški pisarni v trajanju od enega do treh let.

Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o odvetništvu

Ministrstvo za pravosodje: V zvezi s prvim delom navedbe varuha ministrstvo poudarja, da so imeli odvetniki pri pripravi predloga novele Zakona o odvetništvu in Zakona o odvetniški tarifi možnost sodelovati, številne pobude in pripombe pa so bile tudi upoštevane. Predlog zakona je bil v različnih fazah postopka večkrat poslan v mnenje Odvetniški zbornici Slovenije, organiziranih je bilo več sestankov predstavnikov Ministrstva za pravosodje s predstavniki Odvetniške zbornice Slovenije, predlog zakona je bil predstavljen na dveh novinarskih konferencah, ter objavljen na spletnih straneh Ministrstva za pravosodje. Poleg tega sta bila predlog novele Zakona o odvetništvu in predlog Zakona o odvetniški tarifi posredovana sodiščem in pozitivno se je odzvalo kar osem sodišč, med njimi Okrožno sodišče v Krškem, Okrožno sodišče v Novem mestu, Okrajno sodišče v Slovenskih Konjicah, Okrajno in Okrožno sodišče v Ljubljani in druga. Tudi iz letnih poročil o delu sodišč so bile razvidne težnje po spremembi ureditve odvetništva, kar je Ministrstvo za pravosodje upoštevalo pri pripravi normativnih rešitev.

Glede drugega dela pa ministrstvo pojasnjuje, da ZOdv po novem določa, da zahtevo za uvedbo disciplinskega postopka lahko podajo: predsednik sodišča, minister za pravosodje ali Varuh človekovih pravic. Prav tako vsi trije navedeni subjekti lahko vložijo pritožbo zoper odločitev disciplinske komisije. 68. člen ZOdv določa: "Na zahtevo predsednika sodišča, ministra, pristojnega za pravosodje ali Varuha človekovih pravic s soglasjem tistega, katerega človekove pravice ali temeljne svoboščine v posamični zadevi varuje v razmerju do državnih organov, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil, je disciplinski tožilec dolžan zahtevati uvedbo disciplinskega postopka najpozneje v 30 dneh od prejema zahteve." Menimo, da je ta ureditev ustrezna in da v ničemer ne posega v nepristranskost varuha, saj varuh lahko sproži postopek le s soglasjem tistega, katerega človekove pravice in temeljne svoboščine varuje in to le v postopkih, kadar gre za varovanje človekovih pravic in svoboščin v razmerju do državnih organov, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil.

Dogovarjanje o višini plačila za odvetnikovo delo

Ministrstvo za pravosodje: ZOdv po novem v 7. členu določa, da se odvetniška tarifa določi z zakonom, ki ureja odvetniško tarifo. Ta zakon je Zakon o odvetniški tarifi (Uradni list RS, št. 67/2008, ZOdvT), ki bo začel veljati 1.1.2009. Ustava RS v 137. členu daje zakonodajalcu pooblastilo, da določi način opravljanja odvetništva kot sicer neodvisne službe. Del tega je tudi urejanje plačil za odvetniške storitve. Pri tem je zakonodajalec dolžan upoštevati stališče Ustavnega sodišča, da odvetništvo ni klasična pridobitna dejavnost, temveč dejavnost, ki se opravlja v javno korist in v korist posameznikov in drugih oseb, ki jih odvetniki zastopajo. ZOdvT sicer določa, da se odvetnik s stranko lahko dogovori za plačilo višjih nagrad, kot so določene z zakonom, vendar dogovor ne sme biti v nasprotju s tretjim odstavkom 17. člena ZOdv, ki omejuje višino dogovorjene nagrade, in sicer se odvetnik v premoženjskopravnih zadevah lahko dogovori s stranko za plačilo tako, da si izgovori največ 15-odstotni delež od zneska, ki ga bo sodišče prisodilo stranki. Poleg tega mora biti po določbah ZOdvT dogovor o višjem plačilu sklenjen pisno ter ločen od pooblastila in drugih dogovorov, kar bo pripomoglo k večji preudarnosti strank pri njegovem sklepanju.

Podobno kot Varuh človekovih pravic, se tudi Ministrstvo za pravosodje zaveda, da dogovarjanje o višini odvetniškega plačila ni vedno dogovarjanje enakopravnih, zato nova ureditev za stranke uvaja jasno in transparentno določanje odvetniške nagrade že od vsega začetka. Prejšnja ureditev odvetniške tarife je omogočala odvetnikom zaračunavanje vsake storitve posebej, kar je povzročalo nepotrebno kopičenje vlog in prelaganje obravnav, posledično pa zavlačevanje postopkov. Za stranke je bil tak način določanja odvetniških tarif dražji, postopek pa dolgotrajnejši. Poleg tega ureditev ni bila dovolj transparentna, saj stranka vnaprej na začetku postopka ni vedela, koliko jo bo postopek stal do pravnomočne rešitve zadeve. Bistvena prednost je, da je odvetniška tarifa po novem znana že na začetku postopka, kar za stranko pomeni večjo jasnost in preglednost. Zakon namreč uvaja plačilo nagrade za opravo določenega sklopa storitev in ukinja nagrado za izdelavo vsakega posameznega pisanja oz. vloge ter opravo vsakega posameznega opravila. Po novem število posameznih vlog ali število opravljenih narokov v zadevi ne vpliva več na višino nagrade.

Pri tem ne gre prezreti tudi interesa strank v sodnih postopkih, da se ti končajo čim hitreje, kar jim kot pravico do sojenja v razumnem roku zagotavlja 23. člen Ustave. Poglavitni razlog za sprejem nove ureditve odvetniške tarife je predvsem v vzpostavitvi takšnega sistema nagrajevanja odvetniških storitev, ki bi odvetnike spodbujal k čim hitrejši rešitvi spora oz. k rešitvi spora z uporabo alternativnih sredstev reševanja sporov (npr. mediacije). Poleg tega za uspešno sklenjeno poravnavo zakon uvaja posebno nagrado za sporazum, katere višina se zmanjša najprej ob uvedbi sodnega postopka ter dodatno še ob uvedbi glavne obravnave. Tako so odvetniki spodbujeni k izvensodni rešitvi zadeve, v primeru, da je sodni postopek že uveden, pa k njegovemu čimprejšnjemu zaključku s sodno poravnavo.

Pravica do obrambe s pomočjo zagovornika

Ministrstvo za pravosodje se zaveda pogostih pritožb strank, da po uradni dolžnosti postavljeni zagovornik naloge, ki mu je bila zaupana na stroške države, ne opravlja dovolj dobro, kar posledično pomeni, da je stranki kršena pravica do poštenega sojenja. Zato ZOdv v 60. členu jasno določa primere lažjih in hujših disciplinskih kršitev odvetnikov. Med lažjimi kršitvami so po novem opredeljene tudi naslednje kršitve: neredno ali nevestno opravljanje odvetniške prakse, nevestno ravnanje pri nadomeščanju odvetnika, nevestno, nepravočasno ali malomarno opravljanje odvetniškega poklica, ki ni v skladu s pravili stroke, nevestno, nepravočasno ali malomarno zastopanje stranke in druge. Kot hujša disciplinska kršitev pa je po novem okvalificirana tudi neupravičena odklonitev zagovarjanja ali zastopanja stranke po uradni dolžnosti ali v primeru izvajanja storitev brezplačne pravne pomoči, kadar odvetnika v skladu z zakonom postavi sodišče s seznama odvetnikov, če se je odvetnik pred tem prijavil na seznam za zagovarjanje strank po uradni dolžnosti. Poleg tega ZOdv-B na novo ureja disciplinske sankcije, ki so sedaj ustrezneje ovrednotene, ter natančneje in na enem mestu določa pravila disciplinskega postopka, ki bodo pripomogla k večji učinkovitosti postopkov zoper nevestne odvetnike.

PRIMERI

Primer številka 41. – Zadovoljstvo pritožnika s pritožbeno odločitvijo

Ministrstvo za notranje zadeve

Na seji senata za reševanje pritožb Ministrstva za notranje zadeve je bila kot utemeljeno ocenjena pritožba državljana, ki je prišel na policijsko postajo prijaviti soseda, vendar ga niso seznanili z možnostjo, da lahko v zvezi z naznanjeno zadevo vloži tudi predlog za pregon kaznivega dejanja.

Policisti so njegovo prijavo obravnavali kot naznanitev kršitve javnega reda in miru in v zvezi s kršitvijo tudi ustrezno ukrepali. Šele po vložnem predlogu za pregon kaznivega dejanja ogrožanja varnosti, ki ga je zoper pritožnika vložila druga oseba, vpletena v konflikt, se je pritožnik odzval in v pritožbi očital policistom neustrezno ukrepanje. Pritožnik je pozneje izkoristil to možnost in tudi sam vložil predlog za pregon kaznivega dejanja zoper drugo osebo. Pri tem je treba omeniti, da se pritožnik ni udeležil obravnave njegove pritožbe pri vodji organizacijske enote policije, kjer bi mu bile pojasnjene ugotovitve glede obravnavanega primera, temveč je sporočil, da želi, da pritožbeni postopek obravnava senat za pritožbe.

Primer številka 42. – Pregled zaseženih predmetov z zamudo

Ministrstvo za notranje zadeve

Policija pri izvrševanju odredbe za hišno preiskavo išče in zaseže predmete, ki so povezani s kaznivim dejanjem, zaradi katerega je bila odrejena preiskava. Iz pisne odredbe mora biti razvidno, kateri predmeti se iščejo in tudi zasežejo. Določbe 217. člena Zakona o kazenskem postopku dajejo policiji pooblastilo, da lahko zaseže tudi predmete, ki kažejo na kakšno drugo kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, vendar mora s temi predmeti ravnati, kot da so bili zaseženi na podlagi odredbe sodišča. Policija se strinja, da se je treba hitro odločiti o zaseženih predmetih, bodisi s čim prejšnjim začetkom kazenskega pregona, bodisi z njihovo vrnitvijo tistemu, ki so mu bili zaseženi, ali z izdajo odločbe o odvzemu predmetov, če so izpolnjeni pogoji iz 498. člena omenjenega zakona. Da bi policija lahko sprejela takšno odločitev, je treba zasežene predmete ustrezno strokovno pregledati, kar pa je pogosto zahtevno in dolgotrajno opravilo, še zlasti kadar je zasežena računalniška oprema. Policija takšne preglede obravnava prednostno, čeprav je kriterij za prednostno obravnavo datum zasega predmetov. Zato je bil pripravljen predlog za ustanovitev štirih dodatnih oddelkov v policijskih upravah in centra za računalniško preiskovanje na državni ravni, ki bo s svojim digitalnim laboratorijem pripomogel k hitrejšemu pregledu zasežene računalniške opreme.

Primeri, katere skupaj komentira Ministrstvo za pravosodje

Primer številka 38. - Pol leta odločanja o ugovoru ni hitro postopanje sodišča

Primer številka 39. - Pojasnilo o zamudi šele po posredovanju Varuha človekovih pravic RS

Primer številka 43. - Dolgotrajnost odločanja o pritožbi v priporni zadevi

Primer številka 45. - Koliko generacij bo še čakalo na dostop do hiše?

Primer številka 53. - Zaradi napake sodišče odločalo o že odločeni stvari

Ministrstvo za pravosodje: Varuh človekovih pravic v teh in nekaterih drugih primerih opozarja na nerazumno dolge postopke, ki pomenijo ne le kršitev posameznikove ustavne pravice do sojenja v razumnem roku, ampak lahko pri posamezniku tudi povzročijo oziroma močno podaljšajo socialno stisko.

Problematika dolgotrajnosti sodnih postopkov je znana že dalj časa. Gre za večrazsežno problematiko, ki je terjala sprejem določenih ukrepov na ustrezni ravni. Tako je bil sprejet Projekt Lukenda - operativni delovni načrt, ki predvideva odpravo sodnih zaostankov do leta 2010. Cilj projekta je odprava sodnih zaostankov na sodiščih in tožilstvih do 31.12.2010. Gre za skupni državni projekt za odpravo sodnih zaostankov, ki se je pričel izvajati konec leta 2005, izvajalci projekta pa so vsi sodni in pravosodni organi ter drugi organi, ki so na različne načine lahko vključeni v reševanje sodnih zaostankov. Projekt Lukenda je leta 2007 potrdila Vlada Republike Slovenije.

V konkretnih primerih, v katerih se stranke obračajo na Ministrstvo za pravosodje, ministrstvo ukrepa v skladu s svojimi pristojnostmi. Pristojnosti Ministrstva za pravosodje jasno izhajajo iz področnih zakonov (Zakon o sodiščih, Zakon o notariatu, Zakon o odvetništvu, Zakon o državnem tožilstvu, Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja ipd.) ter številnih podzakonskih aktov. Pri tem je potrebno v razmerju do sodnih postopkov upoštevati načelo neodvisnosti sodne veje oblasti, ter predpisana razmerja med sodno in pravosodno upravo.

Primer številka 46. - Bo treba na razdelitev nepremičnine čakati še enajst let?

Ministrstvo za pravosodje je prejelo poročilo pristojnega sodišča. Iz poročila izhaja, da po izdaji sklepa o postavitvi izvedenca z dne 4.1.2007 predlagateljica sodišču ni sporočila, da je založila predujem za njegovo delo. Sodišče je opravljalo poizvedbe v računovodstvu. Iz njihovega zadnjega poročila z dne 8.6.2007 izhaja, da predujem še vedno ni bil založen. Sodišče je nato predlagateljico pozvalo na predložitev dokazila o založitvi predujma (poziv vročen 26.6.2007). Na poziv do danes ni odgovorila, prav tako ni predložila dokazila. Izvedenec je sicer dvignil spis, vendar pa ga je vrnil 19.10.2007, ker predujem še vedno ni bil založen.

Sodišče v postopku delitve nepremičnine z vzpostavitvijo etažne lastnine ne more odločiti brez sodelovanja izvedencev. Gre za nepremičnino, ki jo je po podatkih v spisu vsekakor možno deliti v naravi in bo sodišče postopek nadaljevalo, ko bo predujem založen, k čemur bo predlagateljico ponovno pozvalo.

Primer številka 47. - Ko sodišče naredi napako...

Ministrstvo za pravosodje: Iz poročila Višjega sodišča v Ljubljani izhaja, da so bili s problemom seznanjeni 10.10.2007, ko jim je Varuh človekovih pravic poslal v vednost dopis, naslovljen na stranko v postopku. Predsednik sodišča je od sodnika poročevalca zahteval poročilo, ta je s pribavo in ponovnim pregledom spisa sodišča prve stopnje ugotovil, da je pri obravnavanju zadeve zaradi pomote na pisemski kuverti prezrl oznako, da je bila poslana priporočeno.

Žal so v času, ko je bilo Višje sodišče v Ljubljani s problemom seznanjeno, že potekli roki za vložitev izrednih pravnih sredstev, z uporabo katerih bi bilo mogoče odpraviti napako. Ugotovili so, da je na razpolago le še ustavna pritožba, ki jo lahko po 50. čl. ZUST vloži tudi Varuh človekovih pravic. Na to so Varuha z dopisom posebej opozorili. Kot izhaja iz njegovega poročila, je bilo to pravno sredstvo tudi vloženo.

Nadalje je v poročilu navedeno, da so bili z ugotovitvami Varuha človekovih pravic seznanjeni vsi sodniki Višjega sodišča v Ljubljani. Predsednik sodišča jim je priporočil, da v primerih, ko prihaja v poštev zavrženje pritožbe, spis vrnejo sodišču prve stopnje in temu predlagajo, da opravi preizkus pravočasnosti oziroma dovoljenosti pritožbe, za kar je to sodišče primarno tudi pristojno. Napačno ugotovitev odločilnega dejstva pri sodišču prve stopnje je namreč najlažje popraviti v rednem pritožbenem postopku.

Primer številka 48. - Tudi o izrednem pravem sredstvu mora biti odločeno v razumnem roku

Ministrstvo za pravosodje: Iz poročila sodišča izhaja, da je sodnica, ki ji je bila zadeva dodeljena v

delo, vlogo, ki jo je tožena stranka naslovila kot predlog za obnovo postopka, presojala po vsebini. Pri tem je ocenila, da stranka le navaja nestrinjanje s sodbami I. in II. stopnje in pri tem ni navedla za katera nova dejstva je izvedela oziroma ni navedla okoliščin iz katerih bi bilo mogoče sklepati, da predlaga nove dokaze in jih brez svoje krivde ni mogla uveljavljati. Vlogo tako ni štela kot predlog za obnovo postopka, saj ni bila niti pomanjkljiva, da bi ji jo lahko vrnila v popravo in dopolnitev.

Primer številka 49. - Ko izvedenec rok za izdelavo mnenja prekorači za skoraj za leto dni

Ministrstvo za pravosodje: Minister, pristojen za pravosodje lahko razreši sodne izvedence in cenilce na podlagi 89. člena Zakona o sodiščih (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo in št. 45/08). Na podlagi 2. člena Pravilnika o sodnih izvedencih in sodnih cenilcih (Ur. list RS, št. 7/02, zadnja sprememba št. 84/08, v nadaljevanju Pravilnik) je izvedenec oziroma cenilec pri svojem delu dolžan upoštevati določila zakonov in svoje delo opraviti redno in vestno, v skladu s pravili znanosti in stroke ter svoj izvid in mnenje podati v roku, ki ga določi sodišče oziroma drug organ, ki ga je imenoval za izdelavo izvida in mnenja, na zahtevo stranke pa v roku, ki ga določi stranka, ki pa ne sme biti krajši kot 30 in ne daljši kot 60 dni. Določba 19. člena Pravilnika določa, da Ministrstvo za pravosodje prične razrešitev na predlog predsednika sodišča ali po uradni dolžnosti. Ministrstvo za pravosodje med drugim pregleduje tudi prispela poročila sodišč v okviru instituta nadzorstvene pritožbe, tako, da je v poročilih zasledilo pritožbe nad dolgotrajnostjo dela v izdelavi izvedenskega mnenja posameznega sodnega izvedenca oziroma cenilca. Ministrstvo za pravosodje je na podlagi prejete pritožbe stranke oziroma sodišča poslalo zaprosilo za poročilo posameznemu sodnemu izvedencu oziroma sodnemu cenilcu, proti kateremu je vložena pritožba ter z odgovorom seznanilo vlagatelja pritožbe.

Ministrstvo za pravosodje je zaradi zamude pri izdelavi izvedenskega mnenja v letu 2007 razrešilo osem sodnih izvedencev, in sicer s področja gradbene stroke, motornih vozil, prometa in medicine, podpodročji psihiatrije in sodne medicine. Zaradi vsebine dela pa je razrešilo sodnega cenilca kmetijske stroke in sodnega izvedenca medicine, podpodročje medicine dela, prometa in športa.

Ministrstvo za pravosodje je zaradi zamude pri izdelavi izvedenskega mnenja v letu 2008 razrešilo sodnega izvedenca s področja medicine, podpodročja psihiatrije. Zaradi vsebine dela pa je razrešilo sodnega izvedenca s področja gradbeništva in arhitekture.

Poudarjeno je, da je Ministrstvo za pravosodje v postopkih razrešitve sodnih izvedencev in sodnih cenilcev odvisno predvsem od povratnih informacij oziroma ažurnega obveščanja samih sodišč in strank v postopku.

Na podlagi navedbe v Letnem poročilu Varuha človekovih pravic za leto 2007 je Ministrstvo za pravosodje opravilo poizvedbo pri Okrožnem sodišču v Celju za pridobitev imena sodnega izvedenca, ki je sodeloval v predmetni sodni zadevi. Ministrstvo za pravosodje je prejelo poročilo in opravilo poizvedbo za pojasnilo sodnemu izvedencu medicinske stroke ter v nadaljevanju ravnalo kot določa Zakon o sodiščih in Pravilnik o sodnih izvedencih in cenilcih.

V tem segmentu je potrebno poudariti naslednje:

V okviru pristojnosti Ministrstva za pravosodje so bila sodišča že pred leti opozorjena na zakonsko možnost nadziranja sodnih izvedencev, ki svojega dela ne opravljajo redno in vestno. V postopku pri ministrstvu je bilo več primerov, kjer se je izvedencem očitalo neredno delo, tj. delo, ko izvedenec svojega mnenja ni izdelal pravočasno oziroma v rokih, ki mu jih je v konkretni zadevi postavilo

sodišče. Tako veljavni Zakon o sodiščih kot tudi Pravilnik o sodnih izvedencih in sodnih cenilcih sta bila ustrezna podlaga, da je ministrstvo lahko začelo s postopkom razrešitve.

V zadnjem času pa se je mogoče seznaniti z odločitvami upravnega sodišča in s tem sodno prakso s področja razrešitve sodnega izvedenca. Gre za nadaljevanje postopkov, ki so se na Ministrstvu za pravosodje zaključili z izdajo odločbe o razrešitvi sodnega izvedenca iz razloga po določbi tretje točke prvega odstavka 89. člena Zakona o sodiščih, čemur je sledil upravni spor, ki ga je sprožil razrešeni izvedenec. Ministrstvo bi želelo opozoriti na stališča sodišč, ki zahtevajo, da morata biti v konkretnem primeru izpolnjena oba taksativno navedena pogoja za razrešitev, in sicer tako pogoj, da izvedenec svojega dela ne opravlja vestno, in hkrati tudi pogoj, da svojega dela ne opravlja redno (torej pravočasno oziroma v rokih, ki mu jih je v konkretni zadevi postavilo sodišče). Nadalje vestno opravljanje dela po presoji sodišča ne pomeni le kvalitete opravljenega dela, temveč tudi ravnanje v skladu z določbo 2. člena Pravilnika o sodnih izvedencih. V enem od primerov, kjer je predlogu predsednika sodišča, iz razloga, ker izvedenec kljub večkratnim urgencam ni prevzel sodnega spisa, sledila razrešitev izvedenca, je sodišče obrazložilo, da "njegovega dela ni mogoče ocenjevati zgolj na podlagi enkratnega ravnanja in ne da bi bilo ugotovljeno, ali je mogoče izvedencu očitati tudi nevestnost pri delu".

Zagotovo lahko tekoče in hitro delo sodnih izvedencev pomembno doprinese k hitrejši odločitvi sodnika v posamičnem primeru. A kljub temu, da sodna praksa v Sloveniji ne pomeni formalnega vira prava, je potrebno upoštevati, da kot sekundaren vir prava zagotavlja enotno uporabo formalnih virov prava in služi kot posvetovalno orodje.

Kljub zavedanju in želji po strožjem nadzoru nad delom sodnih izvedencev, ki naj bi ga vršilo Ministrstvo za pravosodje, je iz razlogov, kot so navedeni zgoraj, potrebno upoštevati ne le normativnih podlag, temveč tudi sodno prakso, ki se izoblikuje na tem področju.

Primer številka 55. - Prijavo je treba skrbno prebrati

Ministrstvo za pravosodje: Odvetniška zbornica Slovenije je v zvezi s konkretnim primerom pojasnila naslednje:

Zadeva se nanaša na prijavo kaznivega dejanja odvetnika iz Maribora, ki je bila dne 04.05.2006 naslovljena na Odvetniško zbornico Slovenije. V prijavi se odvetniku očita dejanje goljufije, ki se je, kot je bilo iz te prijave razbrati, nanašalo na ravnanje odvetnika pred sklenitvijo dogovora med prijaviteljem in odvetnikom z dne 05.01.2005. Glede na tovrstni očitke je Odvetniška zbornica prijavitelja obvestila, naj poda prijavo pristojnim organom in mu glede na dejstvo, da sta z odvetnikom sklenila dogovor, odgovorila, da ne vidi razloga za postopek proti odvetniku.

Po dodatnem dopisu Varuha človekovih pravic z dne 04.01.2007, v katerem izpostavlja tudi dejstvo, da odvetnik svojih obveznosti tudi po sklenitvi dogovora z dne 05.01.2007 ni izpolnil, je Odvetniška zbornica zadevo odstopila disciplinskim organom odvetniške zbornice Slovenije. Postopek se nahaja v fazi obravnavanja pred Disciplinsko komisijo prve stopnje pri Odvetniški zbornici Slovenije.

V konkretnih primerih pritožb zoper ravnanja odvetnikov je, kot je bilo omenjeno zgoraj, potrebno spoštovati vsebino pristojnosti posameznih organov (ministrstvo za pravosodje, odvetniška zbornica), kot je določena v področnih predpisih (Zakon o odvetništvu).

2.5 POLICIJSKI POSTOPKI

2.5.1 ODLOČANJE O PRITOŽBENIH NAVEDBAH

Ministrstvo za notranje zadeve: Namen pritožbenega postopka, ki temelji na določbah 28. člena Zakona o policiji in Pravilnika o reševanju pritožb, je odločiti o pritožbenih navedbah na podlagi pravnega in popolno ugotovljenega dejanskega stanja posameznega postopka policista.

Varuh navaja, da ni dolžnost pritožnika, da dokazuje utemeljenost svojih navedb. S tem se ni mogoče povsem strinjati, saj je v Pravilniku o reševanju pritožb, v poglavju o vložitvi in sprejemu pritožbe, navedeno, da mora pritožba vsebovati tudi dejstva in dokaze, na katerih temelji. Ta določba zavezuje pritožnika, da že v pritožbi navede tudi dokaze za svoje navedbe o spornosti policistovega postopka, s katerim naj bi mu bile kršene pravice in svoboščine. Seveda pa je dolžnost tistega, ki je zadolžen za preverjanje pritožbenega primera, ki se rešuje pri vodji organizacijske enote policije, in pooblaščenca ministra za notranje zadeve, da temeljito prouči vsako pritožbeno zadevo. Pravilnik o reševanju pritožb glede tega predvideva več možnih ukrepov za ugotovitev dejanskega stanja, ki so podlaga za odločitev o pritožbi. Vendar je tudi dolžnost pritožnika, da v postopku korektno sodeluje in posreduje vse dokaze, s katerimi razpolaga.

Varuh v poročilu navaja primer, pri katerem predlaga, da naj bi se po zaključenem pritožbenem postopku opravil še pogovor s pritožnikom in o njem sestavil zapis, ki bi ga podpisal pritožnik. Ministrstvo za notranje zadeve je varuhu v zvezi s tem že poslalo zavrnilni odgovor, sklicujoč se na to, da je odločitev senata dokončna in da je pritožbeni postopek s tem zaključen.

Policija si prizadeva, da tisti, ki vodijo pritožbene postopke na ravni vodje organizacijske enote policije, in poročevalci v pritožbenih zadevah, ki so iz vrst policije, z vso skrbnostjo in natančnostjo preverjajo očitke, ki jih pritožniki navajajo zoper postopke policistov. Zato sproti opozarja izvajalce pritožbenih postopkov na ugotovljene pomanjkljivosti in zanje organizira vsakoletna usposabljanja.

2.5.2 ZA SISTEMSKI PRISTOP K ŽE REŠENIM PRITOŽBAM

Ministrstvo za notranje zadeve: Pritožbeni postopek, predpisan v 28. členu Zakona o policiji, se konča z odločitvijo članov senata o utemeljenosti pritožbe. Varuh zahteva od ministrstva in policije ustrezno ukrepanje, če je pritožba ocenjena kot utemeljena. Policija takšne ukrepe tudi izvaja. Če je v pritožbenem postopku pri vodji organizacijske enote policije ugotovljeno, da policistovo ravnanje ni bilo v skladu s predpisi, se to pritožniku na obravnavi njegove pritožbe tudi jasno predstavi in se mu opraviči. Povzročeno stanje se odpravi v okviru možnosti, pritožnika pa se seznanijo tudi z nadaljnjimi možnostmi za uveljavljanje njegovih pravic zaradi ugotovljenih nepravilnosti v policijskem postopku. Vodje organizacijskih enot policije morajo v vseh takšnih primerih nadrejenemu organu poročati, kakšne ukrepe so sprejeli zoper policiste, ki niso ravnali v skladu s predpisi, in kako bodo preprečili ponavljanje takšnih in podobnih napak.

Ker sta v pritožbenem senatu dva predstavnika javnosti, ki lahko s preglasovanjem odločita o utemeljenosti posamezne pritožbe oziroma pritožbenega razloga, so lahko odločitve senata tudi sporne. V takšnih primerih o pravilnosti ravnanja policista da mnenje še pristojna strokovna služba policije. To je pomembno predvsem zaradi morebitnih nadaljnjih postopkov, v katerih je treba policistom zagotoviti vso potrebno pomoč, če je odločitev ministrstva ali policije, da je policist ravnal tako, kot mu nalagajo predpisi in strokovna navodila.

Policija seznanja vse policijske enote z odmevnimi in poučnimi pritožbenimi primeri, ki predstavljajo tudi koristen učni pripomoček za njihovo delo.

2.5.3 NEODVISNA PREISKAVA V PRIMERU ZATRJEVANJA MUČENJA, NEČLOVEŠKEGA ALI PONIŽUJOČEGA RAVNANJA

Ministrstvo za notranje zadeve: Varuh človekovih pravic ugotavlja, da je s spremembami in dopolnitvami Zakona o kazenskem postopku in Zakona o državnem tožilstvu, vzpostavljena ustrezna pravna ureditev tega področja.

2.5.4 POLICIJA BREZ POOBLASTILA ZA ZASEG MOTORNEGA VOZILA

Ministrstvo za notranje zadeve: Policija je na podlagi ugotovitev pri obravnavanju tega primera poslala vsem policijskim upravam obvestilo o nepravilnem postopku in jih opozorila na obveznost obveščanja sodnikov. Težava je bila odpravljena z uvedbo dežurstev sodnikov in s spremembo Zakona o varnosti v cestnem prometu.

2.5.5 POGOJEVANJE ZDRAVNIŠKE POMOČI PRIDRŽANI OSEBI Z NUJNOSTJO PRIMERA

Ministrstvo za notranje zadeve: Že ob prejemu poročila varuha leta 2007 je bilo pojasnjeno, da policist, ki je bil odgovoren za pridržanje osumljenca kaznivih dejanj, zdravniške pomoči, ki jo je osumljenec želel, ni pogojeval z nujnostjo primera. Ker ni bilo ogroženo življenje pridržane osebe in je ta policistu samo povedala, da želi zdravniško pomoč, jo je policist vprašal, kaj ji je, oziroma kaj jo boli, da bi lahko zagotovil ustreznega zdravnika. Po mnenju policije je takšno vprašanje razumno, saj za zobobol iščemo zdravniško pomoč pri zobozdravniku, za težave s srcem pri kardiologu itd. Policist s tem ni omejeval pravice pridržane osebe do zdravniške pomoči, ampak je hotel poskrbeti, da bi pridržani osebi zdravniško pomoč glede na zdravstvene težave nudil ustrezno strokovno usposobljen zdravnik.

2.5.6 BREZ PRAVNE PODLAGE V PRIMERU ROMSKE DRUŽINE STROJAN

2.5.7 OMEJEVANJE SVOBODE GIBANJA V OKOLICI ROMSKEGA TABORA

2.5.8 OBISKI POLICIJSKIH POSTAJ

Ministrstvo za notranje zadeve: Policija je glede na ugotovitve in predloge varuha pri pregledu prostorov za pridržanje v policijskih enotah sproti odpravljala pomanjkljivosti in ga obveščala o ukrepih. Z adaptacijami prostorov za pridržanje bo nadaljevala tudi v naslednjih letih.

Prostori za pridržanje, ki ne zagotavljajo ustreznih varnostnih in zdravstvenih razmer za bivanje, se več ne uporabljajo. V nekaterih objektih so odstopanja od normativov le pri opremi in zagotavljanju dnevne svetlobe. Vse te pomanjkljivosti se odpravljajo z gradbeno-tehničnimi adaptacijami.

2.5.9 ZASEBNO VAROVANJE

2.5.10 UČINKOVIT NADZOR NAD IZVAJANJEM VARNOSTNE DEJAVNOSTI

2.5.11 ZAKON O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O ZASEBNEM VAROVANJU

PRIMERI

Primer številka 57. – Plačilna naloga policije brez zakonite podlage

Ministrstvo za notranje zadeve:

Pred uveljavitvijo novega Zakona o prekrških in po njej je policija veliko pozornosti namenila zakonitosti in strokovnosti izvajanja postopkov. V praksi se je pokazalo, da so posamezna zakonska določila opredeljena dvoumno, zato so se pojavljale in se še pojavljajo posamezne nejasnosti in težave, med drugim tudi z določbo o izdajanju plačilnega naloga. Pravni strokovnjaki namreč niso bili enotnega mnenja o tem, kaj se šteje za »osebno zaznavo« prekrška, na kar je bilo opozorjeno tudi na usposabljanju policistov pred začetkom uveljavitve novega zakona. Zato je bilo izdanih nekaj plačilnih nalogov na podlagi prvega odstavka 57. člena Zakona o prekrških, čeprav za izdajo ni bilo osnovnega pogoja, to je »osebne zaznave« prekrška. Policisti so bili opozorjeni na pravi postopek, še vedno pa se nadaljujejo nerešeni primeri iz preteklosti.

2. 6 UPRAVNE ZADEVE

2.6.1 DRŽAVLJANSTVO

Ministrstvo za notranje zadeve: Letno poročilo Varuha človekovih pravic za leto 2007 je za področje državljanstva pohvalno, saj varuh ugotavlja, da se pobudniki precej manj obračajo nanj zaradi dolgotrajnosti postopka. Število pobud se sicer ni spremenilo, razlogi za pobude pa so predvsem v nepoznavanju zakonskih določil, v nekaterih pobudah pa pobudniki varuha prosijo za spregled zakonskih pogojev.

Tako je bilo v dveh pobudah ugotovljeno, da so bili razlogi za dolgotrajnost postopka na strani stranke, v eni pobudi so bili razlogi tako na strani stranke kot na strani Ministrstva za notranje zadeve, saj stranka ni dopolnjevala vloge v določenih rokih, ministrstvo pa je z novimi dopisi zahtevalo predložitev novih dokazov. Pri tem velja poudariti, da je ministrstvo ob pregledu vloge ugotavljalo,

katera dokazila je oseba priložila k vlogi za sprejem v državljanstvo in ki hkrati izkazujejo dejansko stanje. Glede na to, da je bilo potrebno osebo pozvati na predložitev nekaterih manjkajočih dokazov, oseba pa jih v določenem roku ni predložila, nekateri že predloženi dokazi niso več izkazovali dejanskega stanja. Iz navedenega razloga je ministrstvo osebo pozvalo tudi na predložitev dokazov, ki so vlogi že bili predloženi.

V eni pobudi pa je bila izpostavljena problematika, da ministrstvo ni odločilo v roku, ki ga je v postopku upravnega spora postavilo Upravno sodišče Republike Slovenije v svoji sodbi. Ministrstvo se zavezuje, da bo v bodoče sledilo napotilom sodb upravnega sodišča glede roka za ponovno odločitev, pri čemer pa je včasih potreben daljši čas zaradi morebitne izvedbe dodatnega dokaznega postopka.

Varuh pozdravlja sprejetje spremembe Zakona o državljanstvu Republike Slovenije in Uredbe o merilih in okoliščinah ugotavljanja pogojev pridobitve državljanstva Republike Slovenije v postopku naturalizacije, saj je prosilec za državljanstvo sedaj omogočeno, da lahko kot sredstva za preživljanje uveljavljajo prejemke, ki se v preteklosti niso šteli kot dokaz o zagotovljenih sredstvih za preživljanje (npr. otroški dodatek, dodatek za veliko družino...).

2.6.2 TUJCI

Ministrstvo za notranje zadeve: V zvezi z Zakonom o mednarodni zaščiti varuhinja že v uvodu, nato pa še na strani 120 navaja, da novi zakon uvaja bolj restriktiven azilni sistem z nižjimi standardi, ožji je obseg pravnih sredstev, ki so prosilec za azil na voljo, brezplačna pravna pomoč pa je omejena le na postopke pred Upravnim in Vrhovnim sodiščem. Nadalje varuhinja še navaja, da položaj prosilcev za azil poslabšujejo uskladitev in poenotenje z zakonodajo EU. Posebej varuhinja izpostavlja, da se ob poudarjanju preprečevanja zlorab uvajajo tudi ukrepi, ki odvrtaajo morebitne prosilce, da bi sploh zaprosili za azil in da glavni cilj zakona ne bi smel biti le usklajevanje azilne zakonodaje s standardi EU, saj so evropski standardi nižji od mednarodnih standardov, ki jih mora zagotavljati Republika Slovenija kot podpisnica Ženevske konvencije in Newyorškega protokola.

Navedbe, da novi zakon uvaja restriktivnejšo politiko na področju azila in da zakon znižuje standarde na področju azila, Ministrstvo za notranje zadeve ne sprejema. Prav tako tudi navedbe, da imajo prosilci za azil z novim zakonom na razpolago ožji obseg pravnih sredstev, saj zakon nikakor ni posegal v prejšnjo ureditev pravice do sodnega varstva, niti ni nižal obsega brezplačne pravne pomoči, saj je bila taka ureditev vzpostavljena že z novelo Zakona o azilu leta 2006.

Zakon o mednarodni zaščiti sistematično ureja področje mednarodne zaščite na primerljiv način kot druge države članice EU. Zakon številna področja urejena na bistveno višji ravni kot to predpisujejo direktive, ki uvajajo skupni azilni sistem. Izkoriščene so bile možnosti, ki jih dajejo direktive EU s področja azila in uvedeni ugodnejši standardi kot so minimalni, opredeljeni v direktivah. Vsebina zakona je bila zasnovana po tehtnem premisleku na podlagi izkušenj in upravne ter sodne prakse.

Nekatera področja so urejena na višji ravni kot določajo minimalni standardi:

- Direktiva 2003/9/ES- v nadaljevanju Recepcijska direktiva in Direktiva 2004/83/ES v nadaljevanju Kvalifikacijska direktiva, taksativno naštevata družinske člane prosilca za azil in begunca, in sicer, da so to: zakonski partner prosilca in neporočeni partner ter mladoletni otroci para. Zakon o mednarodni zaščiti ta obseg širi še na starše mladoletnika brez spremstva, kar je pozitiven odklon od minimalnih standardov;

- V skladu z Direktivo o združitvi družine je združevanje družine potrebno omogočati samo pri osebah, ki jim je priznan status begunca. Zakon o mednarodni zaščiti združevanje družine omogoča tudi osebam s subsidiarno zaščito.
- Predvsem zaradi sodnega varstva zakon ohranja v vseh primerih tri stopenjski postopek za mednarodno zaščito (ministrstvo, Upravno sodišče in Vrhovno sodišče), kar je bistven odklon od 39. člena Postopkovne direktive, ki določa zgolj to, da mora biti zagotovljeno sodno varstvo zoper vse odločbe pristojnega organa. Potrebno je poudariti, da imajo prosilci možnost, da vložijo pritožbo zoper sodbo Vrhovnega sodišča tudi na Ustavno sodišče;
- Obseg in vrste pravic beguncev in oseb s priznano subsidiarno zaščito ostajajo enake, razen trajanja dovoljenja za prebivanje oseb s subsidiarno zaščito, kar je bistven odklon od zahtevanih minimalnih standardov Kvalifikacijske direktive. Begunec avtomatično dobi stalno dovoljenje za prebivanje (minimalni standard 3 leta), medtem ko se osebi s subsidiarno zaščito prizna dovoljenje za prebivanje v trajanju 3 let (minimalni standard 1 leto), z možnostjo podaljšanja za 2 leti, kar končno vodi v status za daljši čas;
- Stroške nostrifikacije diplom oseb s priznano mednarodno zaščito v celoti krije ministrstvo, kar je pozitiven odklon od Kvalifikacijske direktive, ki zahteva enako obravnavo kot z drugimi državljani (ki morajo te stroške pokriti sami);
- Osebam s priznano mednarodno zaščito je zagotovljena nastanitev v integracijski hiši, kar presega standarde, saj takšna nastanitev ni zagotovljena niti drugim državljanom tretjih držav, ki živijo v Sloveniji, niti slovenskim državljanom.

Zunaj obveznosti iz zakonodaje EU Zakon o mednarodni zaščiti uvaja novo poglavje o možnostih preselitev v Slovenijo na podlagi letnih kvot. Tako se lahko status begunca prizna tudi državljanom tretjih držav in osebam brez državljanstva, ki izpolnjujejo pogoje za priznanje tega statusa in se nahajajo v državi, kjer so varni pred preganjanjem in kjer pogoji bivanja niso primerni za nadaljnjo integracijo.

Spričo migracijskih teženj, kriznih žarišč, števila prosilcev za azil, ki neposredno prispejo v Slovenijo in števila oseb s priznano mednarodno zaščito, bo Vlada Republike Slovenije določila letno kvoto oseb, ki bodo sprejete v Sloveniji kot begunci s ciljem nadaljnje integracije.

Splošno znano dejstvo je, da je Slovenija z vstopom v Evropsko unijo sprejela evropski pravni red, ki ga je dolžna spoštovati in izvajati. Glede hierarhije pravnih aktov je pomembno, da uredba v državi velja neposredno, v primeru direktiv pa to pomeni, da morajo vse države določbe direktiv v nacionalno zakonodajo prenesti v t.i. transpozicijskem roku. Evropska unija na področju azila uvaja skupni evropski azilni sistem (CEAS). Prenos evropske zakonodaje torej ni izgovor, ampak obveznost tako Slovenije, kot vseh drugih evropskih držav.

Vsa zakonodaja EU s področja azila je usklajena z Ženevsko konvencijo in Newyorškim protokolom, kar izhaja tudi iz preambule vseh do sedaj sprejetih zakonodajnih instrumentov, zato navedba, da so evropski standardi nižji od standardov Ženevske konvencije in njenega protokola, ni točna.

V poročilu je tudi navedba o dveh odločbah Ustavnega sodišča RS, ki naj bi bili neizvršeni. Poudariti je potrebno, da je bila odločba Ustavnega sodišča RS št. U-I-284/94 z dne 4. 2. 1999 izvršena; kot posledica je bil namreč sprejet Zakon o urejanju statusa državljanov držav naslednic nekdanje SFRJ (Uradni list RS, št. 61/99; ZUSDDD), ki je začel veljati 28. 9. 1999. Z nerealizirano odločbo Ustavnega sodišča RS št. U-I-246/02-28 z dne 3. 4. 2003 pa je sodišče presoјalo skladnost ZUSDDD z ustavo. V omenjeni odločbi ustavno sodišče ne oporeka temu, da morajo državljani držav naslednic SFRJ za ureditev svojega statusa vložiti prošnjo, kot to trdi varuh. Neskladje z ustavo je bilo v ZUSDDD ugotovljeno, ker zakon ni opredelil pojma dejansko prebivanje in ker ni uredil statusa teh

oseb za nazaj – od dneva, ko jim je prenehala prijava stalnega prebivališča do izdaje dovoljenja za stalno prebivanje. 8. točka izreka zgoraj navedene odločbe Ustavnega sodišča RS namreč nalaga Ministrstvu za notranje zadeve, da po uradni dolžnosti izda dopolnilne odločbe o ugotovitvi stalnega prebivanja za nazaj tistim državljanom bivših republik nekdanje SFRJ, ki so že pridobili dovoljenje za stalno prebivanje po ZUSDDD ali po Zakonu o tujcih. Pred izdajo dopolnilne odločbe pa mora biti ugotovljeno ali posameznik izpolnjuje pogoje za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje, brez volje posameznika (ki jo izrazi z vložitvijo vloge) pa statusa ni mogoče urediti (mu ga podeliti).

Kot je vlada pojasnila že ob vložitvi predloga ustavnega zakona v parlamentarni postopek, je skušala s predloženim besedilom dokončno urediti položaj oseb, ki jim je leta 1992 prenehala prijava stalnega prebivališča. Za ureditev problematike prebivanja državljanov drugih republik nekdanje skupne države je treba izhajati iz 13. člena Ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (UZITUL). Ta je določal, da so državljani drugih republik nekdanje SFRJ, ki so imeli na dan plebiscita o neodvisnosti in samostojnosti Republike Slovenije 23. 12. 1990 v Republiki Sloveniji prijavljeno stalno prebivališče in so tukaj tudi dejansko živeli, v pravicah in dolžnostih izenačeni z državljani Republike Slovenije (razen nakupa nepremičnin) do pridobitve državljanstva Republike Slovenije po 40. členu Zakona o državljanstvu Republike Slovenije oziroma do tedaj, ko so zanje začele veljati določbe Zakona o tujcih. Varuhinja v poročilu tudi navaja, da je 13. člen UZITUL urejal le prehodno obdobje oziroma prehodni status državljanov nekdanje SFRJ do 26. 2. 1992 in da zato predlagani ustavni zakon ni ustrezna rešitev. Poudariti je potrebno, da je prav zaradi tega, ker si vsi državljani nekdanje SFRJ še vedno niso uredili svojega statusa, čeprav jim je bilo dano več možnosti, potrebno zaključiti to prehodno obdobje, kar je mogoče le s predpisom enake pravne veljave, torej z ustavnim zakonom. Ker je od odločbe Ustavnega sodišča RS št. U-I-246/02-28 z dne 3. 4. 2003 ponovno odprt tudi rok za vlaganje prošelj za izdajo dovoljenj za stalno prebivanje po ZUSDDD, je treba ta rok tudi zapreti, posebej še glede na to, da podatki kažejo, da si je večina državljanov naslednic nekdanje SFRJ, ki dejansko prebivajo v Republiki Sloveniji, status že uredila. Od odprtja roka za vložitev prošelj do 30. 9. 2008 je bilo namreč vložjenih le 420 prošelj, od tega jih je v reševanju še 28, skupno pa je bilo na podlagi tega zakona izdanih 13 308 dovoljenj za stalno prebivanje.

Po predlogu zakona je osnovni pogoj za pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje prijavljeno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji na dan 23. 12. 1990, dan plebiscita o neodvisnosti in samostojnosti Republike Slovenije. Ta datum je kot ločnico določil že UZITUL. Poleg prijavljenega stalnega prebivališča pa mora upravičenec po predlogu zakona v Republiki Sloveniji od 23. 12. 1990 dalje tudi dejansko neprekinjeno živeti. Predlog določa tudi pogoje, pod katerimi so državljani drugih držav naslednic nekdanje SFRJ upravičeni do pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje z veljavnostjo za nazaj in od kdaj velja to dovoljenje. Pri rešitvah v predlogu ustavnega zakona pa je Vlada RS izhajala iz stališča, da sta prijava stalnega prebivališča in dovoljenje za stalno prebivanje, ki tujcu dovoljuje prebivanje v državi, dva bistveno različna instituta, ki se ne moreta dopolnjevati ali nadomeščati drug drugega.

Glede odškodnin pa je potrebno dodati, da sodišča že sedaj odločajo o odškodninskih zahtevkih oseb, ki jim je prenehala prijava stalnega prebivališča, in sicer po splošnih načelih odškodninskega prava.

2. 6. 3 DENACIONALIZACIJA

Ministrstvo za javno upravo se v okviru svojih koordinacijskih pristojnosti do upravnih enot, ki izhajajo iz 31. člena Zakona o državni upravi (Uradni list RS, št. 113/05-uradno prečiščeno besedilo in

89/07-odločba US RS) maksimalno trudi za pospešitev in zaključek denacionalizacijskih postopkov, ki potekajo na upravnih enotah:

Na dan 31. 12. 2007 je bilo na upravnih enotah v Republiki Sloveniji od skupno 38.428 vloženih zahtevkov pravnomočno zaključenih 37.178 ali 96,7 % (21. spremljanje realizacije).

Za primerjavo naj navedemo, da je bilo na dan 31. 12. 2006 na upravnih enotah od skupno 38.411 vloženih zahtevkov pravnomočno zaključenih 36. 229 ali 94,3% (17. spremljanje realizacije).

Vseh 58 upravnih enot je imelo na dan 31. 12. 2007 pravnomočno zaključenih 90 in več odstotkov denacionalizacijskih zadev. Kar 47 upravnih enot ima pravnomočno zaključenih 96 in več odstotkov vseh denacionalizacijskih zadev.

Na dan 30. 6. 2007 je ugotovljeno, da je Upravna enota Izola prva pravnomočno zaključila vseh 51 denacionalizacijskih postopkov. Na dan 30. 9. 2007 je ugotovljeno, da ima tudi Upravna enota Postojna na prvi stopnji rešene vse denacionalizacijske zadeve (nekaj zadev je še v pritožbenem postopku). Pri 21. spremljanju denacionalizacije na dan 31. 12. 2007 se ugotavlja, da imajo še 3 upravne enote, in sicer Hrastnik, Šentjur pri Celju in Trebnje na prvi stopnji rešene vse denacionalizacijske zadeve (nekaj zadev je še v pritožbenem postopku). Že na dan 31. 12. 2006 sta imeli tudi upravni enoti Brežice in Dravograd na prvi stopnji rešene vse denacionalizacijske zadeve (nekaj zadev je še v pritožbi), prva upravna enota, ki je imela rešene vse denacionalizacijske zadeve na prvi stopnji pa je Upravna enota Metlika (na dan 30. 6. 2004).

Ugotovljeno je, da ima precej upravnih enot, ki zastavljenega načrta sicer niso dosegle v planiranem obdobju, zelo visok odstotek pravnomočno zaključenih zadev; 5 upravnih enot ima 99 odstotkov pravnomočno zaključenih zadev, 22 upravnih enot ima 98 odstotkov pravnomočno zaključenih zadev, 10 upravnih enot ima 97 odstotkov pravnomočno zaključenih zadev, 9 UE ima 96 odstotkov pravnomočno zaključenih zadev.

Na dan 31. 12. 2007 je bilo po podatkih načelnikov in načelnic upravnih enot ne le-teh nerešenih še 685 denacionalizacijskih zadev. Največ nerešenih zadev je bilo na področju vračanja kmetijskih zemljišč, gozdov in kmetijskih gospodarstev, in sicer 381 zadev (56%); na področju vračanja stanovanjskih hiš, stanovanj, poslovnih stavb, poslovnih prostorov in stavbnih zemljišč je bilo nerešenih še 229 zadev (33%); na področju vračanja zasebnih gospodarskih podjetij je nerešenih še 75 zadev (11%).

Največ nerešenih zadev je na dan 31. 12. 2007 na Upravni enoti Ljubljana, in sicer 128 zadev, sledi Upravna enota Maribor s 112 nerešenimi zadevami, Upravna enota Kranj ima 44 nerešenih zadev, Upravna enota Ptuj pa ima 34 nerešenih zadev.

Konec leta 2007 je na vseh upravnih enotah na izvajanju ZDEN delalo 135 javnih uslužbencev.

Od tega jih je bilo glede na stopnjo izobrazbe:

- 1 uradnica z VIII. stopnjo izobrazbe (Upravna enota Grosuplje – spec. državnih študij);
- 4 uradniki s VII/I. stopnjo izobrazbe;
- 107 uradnikov s VII. stopnjo izobrazbe;
- 20 uradnikov s VI. stopnjo izobrazbe;
- 3 uradniki s V. stopnjo izobrazbe.

Od 135 uradnikov, ki delajo na izvajanju ZDEN je bila na dan 15. 10. 2007 struktura uradniških nazivov naslednja:

- 1 podsekretarka (takratna vršilka dolžnosti načelnice Upravne enote Piran);
- 84 višjih svetovalcev;
- 32 svetovalcev;
- 18 višjih referentov.

Polni delovni čas je na izvajanju ZDEN na dan 15. 10. 2007 delalo 28 uradnikov; 50 odstotkov ali več delovnega časa je delalo na izvajanju ZDEN 28 uradnikov; od 20 do 49 odstotkov delovnega časa je delalo na izvajanju ZDEN 36 uradnikov.

Od 135 uradnikov, ki so na dan 15. 10. 2007 delali na izvajanju ZDEN, jih je glede na smer izobrazbe bilo 63 univerzitetnih diplomiranih pravnikov.

Na upravnih enotah so ostale v reševanju le še najtežje rešljive zadeve za različne vrste premoženja, v katerih so ugotovitveni postopki dolgotrajni ter pravno zelo zahtevni.

Vzroki za dolgotrajnost nerešenih zadev so večinoma objektivni in izhajajo iz časa kmalu po začetku veljavnosti Zakona o denacionalizaciji (ZDEN), torej iz leta 1993:

- ugotavljanje državljanstva kot predhodnega vprašanja;
- zelo pogosto vračanje zadev iz drugostopenjskih organov v ponovni postopek, po dopolnitvi postopka in izdaji nove odločbe je velikokrat sledila pritožba ene ali druge stranke, posledično se je reševanje zadeve seveda temu primerno podaljšalo;
- spori med upravnim organom in sodiščem glede pristojnosti;
- težave pri sodelovanju med upravnimi organi na eni ter na drugi strani s Slovensko odškodninsko družbo d.d., Skladom kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije ter Geodetsko upravo Republike Slovenije.

Z Uredbo o dopolnitvah uredbe o upravnem poslovanju (Uradni list RS, št. 30/06) je bila na področju denacionalizacije v zvezi z izvajanjem prve točke prvega odstavka 54. člena ZDEN ukinjena krajevna pristojnost. S tem v zvezi ter na podlagi 16. člena ter tretje alineje prvega odstavka 53. člena zakona o državni upravi je takratni minister za javno upravo izdal sklep o imenovanju in pristojnostih koordinatorjev za pospešitev in zaključek postopkov po ZDEN.

Posamezne koordinacijske skupine (izjema je UE Ljubljana, ki je organizirana po izpostavah in v Sektorju za upravne notranje zadeve) so sestavljene iz več upravnih enot, ki jih koordinirajo načelniki upravnih enot Celje, Domžale, Kranj, Novo mesto, Maribor in Nova Gorica.

Uveljavila se je dobra praksa prevzemanja reševanja denacionalizacijskih zadev med upravnimi enotami, upošteva obremenjenost posamezne upravne enote z denacionalizacijskimi zadevami na eni strani ter zmožnost druge upravne enote, da glede na proste uradniške kapacitete prevzame nove denacionalizacijske zadeve v reševanje.

Skupna koordinacija (prej navedeni predstavniki – koordinatorji upravnih enot ali pa od njih pooblaščenih uradnikov iz posameznih koordinacijskih skupin, ki se še posebej ukvarjajo z denacionalizacijo, predstavniki Ministrstva za javno upravo in Ministrstva za pravosodje) se je tudi v letu 2007 večkrat sestala na Ministrstvu za javno upravo. Posameznih sestankov so se udeležili tudi

predstavniki drugih državnih organov (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za okolje in prostor ter Geodetska uprava Republike Slovenije).

Ugotavlja se, da so tudi resorna ministrstva pospešila odločanje na drugi stopnji, kar se posledično odraža tudi na hitrosti reševanja denacionalizacijskih zadev na upravnih enotah.

Tudi **Ministrstvo za javno upravo** se povsem strinja s stališčem Varuha za človekove pravice, da kljub vsem sprejetim ukrepom, reševanje teh postopkov ne poteka po predvidenih načrtih. Iz prejetih odgovorov posameznih upravnih enotah, je zaslediti tudi določeno mero nepripravljenosti na morebitni kompromis denacionalizacijskih upravičencev, za rešitev nastalih situacij, saj slednji vztrajajo na svojih zahtevah, kar pa seveda povzroča nestrinjanje z odločitvijo upravnih organov, kar seveda vodi v vedno nove pritožbene in tožbene postopke v teh zadevah.

Ministrstvo za gospodarstvo: ministrstvo je v zvezi s postopki denacionalizacije v poročilu omenjeno v delu, ko govori o nerešenih zadevah. Ministrstvo za gospodarstvo je imelo na dan 31. 12. 2007 šest nerešenih zadev, ki pa so bile rešene v letu 2008. Sicer pa reševanje pritožb poteka v skladu z roki, ki so določeni v zakonu o splošnem upravnem postopku, torej v dveh mesecih od prejema pritožbe in upravnega spisa. Ministrstvo za gospodarstvo poudarja, da sledi navodilu, da se o zadevah v pritožbenem postopku odloča meritorno, razen v zadevah, v katerih je očitno, da bo postopek hitreje in z manjšimi stroški rešil organ prve stopnje.

2.6.4 DAVKI IN CARINE

Ministrstvo za finance: Glede navedb Varuha človekovih pravic v zvezi s socialnimi stiskami družin in posameznikov zaradi nastalih davčnih dolgov, o vprašanju, ali veljajo določbe Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP) v delu, ki ureja osebni stečaj, tudi za davčne dolgove, je stališče Ministrstva za finance naslednje. Osebni stečaj je posebna oblika generalne izvršbe nad premoženjem fizične osebe. Postopek osebnega stečaja sestoji iz dveh faz, pri čemer druga faza ni nujna: prva faza je stečaj in sorazmerno poplačilo upnikov iz premoženja dolžnikov, druga faza pa je odpust obveznosti in se nanaša na obveznosti, ki niso bile poplačane v prvi fazi. Za prvo fazo postopka osebnega stečaja se smiselno uporabljajo pravila, ki so predpisana za stečaj nad pravno osebo. Neporavnane davčne obveznosti pravne osebe se upoštevajo pri ugotavljanju njene insolventnosti kot stečajnega razloga, prav tako pa se neporavnane davčne obveznosti lahko poplačajo v stečajnem postopku. Zaradi izrecne zakonske določbe o subsidiarni uporabi teh pravil v postopkih osebnega stečaja in ker ZFPPIPP nikjer ne odvzema DURS-u položaj upnika v postopku osebnega stečaja menimo, da ima RS (DURS) lahko položaj stranke postopka osebnega stečaja (predlagatelj postopka in upnik). Dejstvo, da se pravila osebnega stečaja uporabljajo tudi za neporavnane davčne obveznosti stečajnega dolžnika ne pomeni samo, da se bodo te lahko poplačale v postopku generalne izvršbe nad fizično osebo, pač pa tudi, da bo fizična oseba v okviru postopka osebnega stečaja lahko dosegla odpust neplačanega dela (davčnih) obveznosti. Odpust obveznosti fizični osebi, ki z zaključkom stečaja ne preneha, omogoči novo življenje brez starih obveznosti.

Pritožbe

Ob tem je treba še poudariti, da je DURS v letu 2007 prejel kar 28.066 pritožb, od tega jih je na prvi stopnji sam rešil 23.636. V zvezi s pritožbami je trud DURS usmerjen najprej k izboljšanju postopkov pred izdajo odločb, ter k boljšemu informiranju davčnih zavezancev. Prvo se poskuša doseči s poenostavljanjem davčne zakonodaje, davčnih postopkov ter izobraževanjem uslužbencev, druga pa s približanjem davčnega prava in pravic ter obveznosti davčnim zavezancem, predvsem preko medijev

in tudi spletne strani DURS. K aktivnostim za informiranje zavezancev pa sicer zavezuje tudi 13. člen ZDavP-2. Na ta način se lahko bistveno zmanjša število pritožb, ki je zaenkrat še precej visoko. Drugi ukrep za skrajšanje pritožbenih postopkov, ki se vodijo v okviru DURS, je boljše in hitrejše reševanje samih pritožb, kar je ob že ugotovljenem velikem številu pritožb in kadrovskih problemih težko doseči.

V poročilu je v zvezi z dolgotrajnostjo pritožbenih postopkov navedeno, da je varuh prejel odgovor Davčnega urada Republike Slovenije o predvidenem roku za rešitev pritožbe zoper odločbo o odmeri dohodnine in da odgovora DURS, da ne more spoštovati instruktorskega roka dveh mesecev, ne more sprejeti, saj je na težave glede rokov opozarjal že v preteklih letnih poročilih. Zakon o splošnem upravnem postopku v 256. členu določa, da mora biti odločba o pritožbi izdana najpozneje v roku dveh mesecev, ko je organ prejel popolno pritožbo. Če organ druge stopnje odločbe ne izda in vroči stranki v roku, ki je določen v tem členu, in je tudi ne izda v roku sedmih dni po vložitvi naknadne zahteve stranke za izdajo odločbe, ima stranka možnost vložiti tožbo v upravnem sporu zaradi molka organa druge stopnje po določbah 26. člena zakona o upravnem sporu (Komentar zakona o splošnem upravnem postopku, GV 2004, str. 777). Rok dveh mesecev je predpisan za odločitev o pritožbi na drugi stopnji, zato pojasnilo glede upoštevanja tega roka daje tudi Ministrstvo za finance, ki je po določilih zakona o državni upravi od 28. 12. 2002 organ druge stopnje v davčnih zadevah.

Ministrstvo za finance se zaveda, da je za davčnega zavezanca pomembno, da je o pritožbi odločeno čim prej. Iz preteklih obdobij je bilo na drugi stopnji precejšnje število nerešenih pritožb, ki pa so se kasneje pospešeno reševale, tako da se je njihovo število bistveno zmanjšalo. V primerjavi z letom 2004 je bilo v letu 2007 rešenih za 31% več pritožb, zlasti pomembno je bilo povečanje v letu 2006, ko je bilo rešenih 22% več pritožb kot v predhodnem letu. Med pritožbami, ki so bile rešene v prvi polovici letošnjega leta, je bilo 64% takih, ki so bile rešene v roku do enega leta. Dobri rezultati so posledica izvedbe načrtovanih aktivnosti za zmanjšanje oziroma odpravo zaostankov pri reševanju pritožb. Med njimi so zlasti pomembne aktivnosti v zvezi z organizacijo dela, kot so skrbno in natančno planiranje reševanja pritožb ter dosledno spremljanje izvajanja planov, notranje prerazporeditve zaposlenih, začasne prerazporeditve s prve stopnje, kot tudi sicer večja učinkovitost zaposlenih kot rezultat daljših delovnih izkušenj in izobraževanj ter opravljanja dodatnega dela. Žal se še vedno pritožbe ne rešujejo v okviru predpisanega roka v vseh zadevah (v roku pa se odloča v zadevah, ki se začnejo na prvi stopnji na zahtevo stranke), vendar pa je napredek po oceni Ministrstva za finance precejšen, saj se je število nerešenih pritožb v zadnjih treh letih zmanjšalo za 54%. Načrtovano je bilo, da bo zmanjšanje nerešenih pritožb še večje, vendar zaradi omejitev zaposlovanja v državni upravi, ni bilo prejetega dovoljenja za nadomestitev sodelavcev, ki so si poiskali zaposlitev drugje. Z aktivnostmi za skrajševanje rokov za odločanje o pritožbah se bo nadaljevalo s ciljem zagotavljanja pričakovanih rokov.

Izdaja odločb o odmeri dohodnine po nadzorstveni pravici

Primeri z izdajo odločb po nadzorstveni pravici, ko je bil zavezancem naknadno odmerjen višji znesek dohodnine kot po prvi dohodninski odločbi, so se zgodili zato, ker je bila nekaterim dohodninskim zavezancem neupravičeno priznana olajšava za vzdrževane družinske člane, kadar so ti imeli svoja lastna sredstva za preživljanje. Navedeno se je zgodilo le v primeru ene serije izdanih dohodninskih odločb, v vseh ostalih je bila olajšava priznana ob upoštevanju, da so vzdrževani družinski člani imeli lastna sredstva. Zavezanci so bili torej neenako obravnavani, ker so bile tem zavezancem v prvi odločbi neupravičeno, v nasprotju z zakonom, priznane olajšave. Ta kršitev zakona je bila popravljena z izdajo odločb po nadzorstveni pravici. Nekateri od teh zavezancev so se pritožili zoper novo odmero,

v pritožbenem postopku je drugostopni organ (ministrstvo za finance) ugotovil, da Generalni davčni urad ni bil pristojen za izdajo odločb po nadzorstveni pravici. Pravico uporabiti to izredno pravno sredstvo ima ministrstvo kot drugostopni organ. Hkrati je ministrstvo samo odločilo o nadzorstveni pravici, in po vsebini potrdilo odločitev Generalnega davčnega urada, torej dohodninskim zavezancem odmerilo višjo dohodnino, kot je bila v prvi odločbi. DURS glede tega ne namerava sprejeti ukrepov.

V zvezi z ugotovitvijo v poročilu, da je pouk o pravnem sredstvu težko razumljiv, pa se poudarja, da je izčrpen pravni pouk podan z namenom, da stranka dobi popolno informacijo, da po novi ureditvi upravnega spora tožbe ne more več vložiti zoper odločbo organa druge stopnje, ampak zoper odločbo prvostopenjskega organa ter kje in kako lahko vloži tožbo. Enako zapisan pouk o pravnem sredstvu je zaslediti tudi v različnih vzorcih uradnih pisanj.

2.6.5 PREMOŽENJSKOPRAVNE ZADEVE

2.6.6 DRUGE UPRAVNE ZADEVE

Ministrstvo za pravosodje: *Varuh človekovih pravic v poročilu navaja, da področje poprave krivic, oškodovancev, ki so utrpeli v času druge svetovne vojne materialno (premoženjsko) škodo, že leta ostaja neurejeno.* Ministrstvo za pravosodje je v letu 2008 aktivno pristopilo k reševanju tega vprašanja in pripravilo Predlog zakona o povračilu premoženjske škode iz časa druge svetovne vojne.

Oškodovancem, ki jim je bila zaradi druge svetovne vojne povzročena škoda na premoženju, je treba določiti primerno povračilo za to škodo v skladu s finančnimi možnostmi države. Oškodovanci so namreč zaupali pravnemu redu oziroma predpisom, ki so veljali leta 1945, v skladu s katerimi so morali prijaviti popoln opis premoženjske vojne škode.

Predlog tega zakona ureja povračilo premoženjske vojne škode le za fizične osebe, določa maksimirano povračilo na posameznega oškodovanca ter natančno ureja postopke dokazovanja. Predlog zakona je bil tudi že predstavljen poslanskim skupinam in trem združenjem, ki aktivno delujejo na tem področju. Tem združenjem je ministrstvo podalo tudi obširna pojasnila, s katerimi je odgovorilo na njihove pripombe in predloge. Po že opravljeni fazi medresorskega usklajevanja je ministrstvo nadaljevalo z delom na pripravi besedila predloga zakona, ki je bilo dne 13.10.2008 obravnavano tudi na seji Medresorske komisije Vlade Republike Slovenije za obravnavo vprašanj vojne škode, ki je predlagane rešitve potrdila.

Ministrstvo za pravosodje ocenjuje, da so rešitve iz predloga zakona ustrezne z vidika dolgotrajnega reševanja vprašanj, povezanih s povračilom premoženjske škode oškodovancem iz časa druge svetovne vojne.

Med primeri, ki se nanašajo na priznanje statusa žrtve vojnega nasilja, kar ureja Zakon o žrtvah vojnega nasilja, je ministrstvo zasledilo nek primer, ki naj bi se nanašal na popravo krivic, to je status žrtve povojnega protipravnega odvzema življenja ali status bivših političnih zapornikov. Na to navedbo se odgovarja, da je ta primer nepravilno pojasnjen med primeri za priznanje statusa žrtve vojnega nasilja. Zakon o popravi krivic se nanaša na žrtve komunističnega nasilja, to je za dogodke, ki so se odvijali po drugi svetovni vojni, to je po 15.05.1945. Ta primer pa se nanaša na čas plačila odškodnine ki jo je nekdo upravičen dobiti od SOD-a.

2. 6. 7 DRUŽBENE DEJAVNOSTI

Ministrstvo za šolstvo in šport: a). Pri pripravi Pravilnika o šolskem redu je ministrstvo dobilo nekaj pripomb iz javne razprave. Pri oblikovanju končnega besedila so natančno pregledali vse dobljene pripombe in jih upoštevali tam, kjer so ugotovili, da lahko spremenjen tekst **zagotavlja upoštevanje ustreznih pravnih norm in višjo kvaliteto predpisa**. Iz objavljenega teksta je razvidno, katere pripombe so upoštevali.

b). Na str. 127 je v 6 vrstici (za besedo: "varnosti. ") potrebno črtati besedilo vse **do pike, pred katero je beseda "dostojanstvo"**. Tekst je ponovljen.

V zvezi s krstom novincev ministrstvo pojasnjuje, da so šole že nekajkrat z okrožnico opozorili, da naj zagotavljajo dostojanstvene "krste" novincev, če jih sploh dopuščajo oziroma je to del tradicije. Če pa bi kljub temu prišlo do kršitev, imajo dijaki oziroma starši možnost, da to javijo na Inšpektorat RS za šolstvo in šport, ki zadevo razišče in ustrezno ukrepa.

V primeru, ki ga navaja Varuhinja človekovih pravic, je, ne glede na to, da je šola ustrezno poskrbela za dogodek, prišlo v času prireditve do manjših odstopanj. Ob tem je potrebno opozoriti tudi na različen odnos starejše oziroma mlajše generacije do istega problema. Ob dogodku so namreč dijaki izjavili, da se ni zgodilo nič posebnega.

Ministrstvo meni, da je večji problem, če prihaja do prikritega nasilja (groženj, zahtev po izpolnitvi določenih obveznosti idr.), kar je težko odkriti in dokazati. V tem primeru bi morali vsi delovati preventivno, kar pa se ne zgodi vedno. Navedeni problem je ministrstvo raziskalo in Varuhinjo človekovih pravic o tem obvestili.

V tem šolskem letu niso zabeležili nobene pritožbe. Tudi v prihodnje bodo pozorni na tovrstne probleme in šole takoj opozorili, da bodo ustrezno ukrepale.

Poleg tega ministrstvo meni, da bi besedilo moralo vsebovati predvsem podatke, ki jih je Varuhinja človekovih pravic evidentirala.

c). Ministrstvo za šolstvo in šport ne razpolaga z informacijami, da šola ne bi dovoljevala izhoda dijaka v času trajanja pouka. Imajo pa določena šolska pravila za evidentiranje izhodov.

Problem **zaklepanja šole** v času trajanja pouka in prepoved izhodov bo ministrstvo proučilo in pripravilo ustrezne rešitve.

Ministrstvo za notranje zadeve: V sklopu kulture je omenjen tudi problem nadzora nad delovanjem društev. Zastavlja se namreč vprašanje, ali je v primeru odklonitve sprejema v članstvo oziroma za uveljavljanje drugih pravic članov društev na voljo le dolgotrajna sodna pot. Pri tem poročilo omenja tudi problematiko nadzora v društvih, ki so ustanovljena z namenom pomoči bolnim in invalidnim osebam.

V skladu s pravnim položajem društev in temeljnimi načeli njihovega ustanavljanja in delovanja (samostojnost, nepridobitnost, prostovoljnost, enakopravnost...) Zakon o društvih (Ur. list RS, št. 61/06) določa le tiste oblike nadzora nad izvrševanjem določb zakona oziroma delovanjem društev, ki so v demokratični družbi nujne, da se zagotovi enakopravnost društev z drugimi pravnimi subjekti.

Glede na navedeno naj bi člani društva upravljali društvo in razreševali medsebojne spore samostojno in v skladu s svojimi internimi akti (temeljni akt, pravilniki), ki morajo takšne postopke tudi opredeliti.

Ustava Republike Slovenije v 42. členu daje pravico vsakomur, da se svobodno združuje z drugimi. Vendar pa ta pravica ne pomeni, da se posameznik (fizična ali pravna oseba) oziroma društvo lahko včlani v katerokoli društvo ali zvezo društev, temveč lahko to pravico uveljavi le, če izpolnjuje določene pogoje, ki jih društvo ali zveza določi v svojem temeljnem aktu. Zavrnitev sprejema v članstvo, ker posameznik ali društvo ne izpolnjuje pogojev, ni kršitev ustavne pravice do svobodnega združevanja. Poleg pogojev pa mora društvo oziroma zveza v temeljnem aktu opredeliti tudi način sprejemanja v članstvo, določiti pristojni organ, ki sprejema prošnje za včlanitev, in čas, v katerem mora ta organ o prošnji odločiti. Prav tako mora temeljni akt določiti tudi, v kakšnem roku je mogoče zoper odklonitev sprejema v članstvo vložiti pritožbo na najvišji organ (zbor članov, skupščina) in rok, v katerem mora ta organ odločiti o pritožbi. V primeru, da je posameznik izčrpal vse pravne možnosti v okviru društva oziroma zveze, pa ima v skladu s 14. členom zakona na voljo tudi sodno varstvo. Razmerja v društvu so namreč civilnopravna razmerja, zato tudi spori iz teh razmerij spadajo v pristojnost sodišč.

V zvezi s problematiko delovanja društev, ki se ustanavljajo za pomoč invalidom in obolelim, pa se pripominja, da ima večina teh društev v skladu z Zakonom o invalidskih organizacijah oziroma Zakonom o humanitarnih organizacijah, podeljen tudi status invalidske oziroma humanitarne organizacije. Navedena zakona pa določata tudi več nadzora nad delovanjem navedenih društev (predvsem glede uresničevanja namena, ciljev in nalog in nacionalnih programov na tem področju) s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve oziroma Ministrstva za zdravje. Ne glede na navedeno, pa v notranja razmerja v društvih in spore med člani ne morejo posegati.

Z opredelitvijo nadzora državnega organa nad sprejemanjem in izvajanjem sklepov organov društev bi nedopustno posegli v samostojnost društev, saj zakon ureja delovanje društev v minimalnem obsegu in še to le z namenom, da zavaruje načelo enakopravnosti članstva. Takšno stališče izhaja tudi iz odločb Ustavnega sodišča Republike Slovenije, izdanih v postopkih presoje ustavnosti nekaterih določb Zakona o političnih strankah in prejšnjega Zakona o društvih. Ustavno sodišče je med drugim zakonodajalca opozorilo, da je političnim strankam potrebno zagotoviti svobodo pri njihovem ustanavljanju, pri njihovih programih, pri njihovem delovanju oziroma da je preveč poseglo v pravico društva, da si notranja razmerja ureja samo. Po mnenju ustavnega sodišča mora država zagotoviti učinkovito udejanjanje navedenih predpostavk, sicer pa se mora vzdržati posegov in vplivov v to področje. Ureditev nadzora na način, da bi registrski ali drug državni organ nadziral skladnost sprejete odločitve organov društva s temeljnim aktom društva, tudi ne bi bila v skladu s Temeljnimi načeli statusa nevladnih organizacij v Evropi, ki jih je kot priporočila za normativno ureditev delovanja društev in drugih nevladnih organizacij sprejel Svet Evrope leta 2002, prav tako pa takšne ureditve društev ni mogoče najti v zakonodaji drugih primerljivih evropskih držav.

PRIMERI

Primer številka 61. – Vračanje podržavljenega premoženja v Srbiji

Ministrstvo za pravosodje:

Varuh na koncu opisa primera povzema informacije s spletnih strani pristojnega srbskega ministrstva. Ministrstvo za pravosodje dodaja, da v Srbiji zakona o vračanju premoženja še niso sprejeli, zato tudi pri vloženih zahtevkih v Republiki Sloveniji po našem zakonu o denacionalizaciji ni mogoče

upoštevati vzajemnosti z Republiko Srbijo. Pri tem ministrstvo dodatno opozarja, da je na svoji spletni strani v letih 2005 in 2006 večkrat objavilo informacijo o postopkih prijav za vračanje podržavljenega premoženja v Srbiji in da so o tem sprotno obveščali tudi medije.

Primer številka 62. – Zaposlitev v šoli za določen čas

Ministrstvo za šolstvo in šport:

Razloge za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas (v nadaljnjem besedilu: PZDČ) določa 52. člen Zakona o delovnih razmerjih (Ur. list RS, št. 42/02 in 103/07; v nadaljnjem besedilu: ZDR). V skladu z omenjenim členom je razlog za sklenitev PZDČ tudi nadomeščanje začasno odsotnega delavca. V tem primeru se PZDČ sklene za čas nadomeščanja odsotnega delavca in preneha s potekom časa, za katerega je bila sklenjena (75. člen ZDR), torej z vrnitvijo odsotnega delavca na delo. Če je razlog za sklenitev PZDČ začasno povečan obseg dela (52. člen ZDR), se PZDČ sklene za čas povečanega obsega dela.

S strokovnimi delavci na področju vzgoje in izobraževanja se ob izpolnjevanju z zakonom določenih pogojev PZDČ praviloma sklepajo za šolsko leto, to je od 1. 9. do 31. 8. naslednjega koledarskega leta.

Primer številka 64. – Nerazumljivost in velikost črk v odločbah davčnih organov

Ministrstvo za finance:

V zvezi z majhnimi črkami na odločbah, ki jih DURS izdaja davčnim zavezancem v zadevah odmere nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča, DURS še ni izvedel prenove grafične podobe upravnih aktov, pričakovat je, da bo prenova izvedena za davčno leto 2009.

Primer številka 65. – Dolgotrajnost postopka za sprejem v državljanstvo

Ministrstvo za notranje zadeve:

Primer je bil izpostavljen že v točki 2.6.1. poročila, zato je ministrstvo razloge, ki največkrat pripeljejo do »dolgotrajnosti« postopka, pojasnilo že v odgovoru na to točko.

Primer številka 66. – Nič več avtomatičnega prenehanja državljanstva Bosne in Hercegovine ob sprejemu v slovensko državljanstvo

Ministrstvo za notranje zadeve:

Ministrstvo glede primera pojasnjuje, da je že v poročilu oddano ustrezno pojasnilo, zato tudi niso pripravili posebnega komentarja.

Primer številka 67. – Državljanstvo NSK

Ministrstvo za notranje zadeve:

Ministrstvo je od treh posameznikov iz Nemčije prejelo izpolnjen obrazec »NSK PASSPORT APLICATION FORM« z njihovimi osebnimi podatki za izdajo t.i. NSK potnega lista. Prosilce je takoj pisno obvestilo, da gre pri t.i. NSK potnih listih za kvazi oz. fantazijske potne listine, ki jih

izdaja »organizacija« Neue Slowenische Kunst in niso priznani kot veljavni potovalni dokumenti Republike Slovenije.

Primer številka 69. – Dovoljenje za stalno prebivanje državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji

Ministrstvo za notranje zadeve:

Glede opisanega primera, ki se nanaša na dolgotrajnost postopka pri reševanju prošnje za izdajo dovoljenja po ZUSDDD, ministrstvo meni, da poseben odziv ni potreben, saj Varuh že sam navaja, da je bilo o zadevi odločeno v marcu 2007. Res pa je, da so nekateri postopki izdaje dovoljenja za stalno prebivanje po ZUSDDD dolgotrajnejši, še posebej v primerih, ko stranka v postopku ne predloži ustreznih dokazil in je potrebno izpolnjevanje pogojev, ki jih določa zakon, ugotavljati na drugačen način, tudi z zaslišanjem prič in stranke same, vse to pa podaljšuje postopke odločanja o zadevi.

Primer številka 74. – (Ne)upravičenost do vračila davka na motorna vozila

Ministrstvo za finance:

Problematika tega primera se nanaša na slovenskega državljana, ki živi v Sloveniji in prejema hrvaško pokojnino. Na Hrvaškem mu je bila z odločbo Hrvatskega zavoda za mirovinsko osiguranje, Područna služba Zagreb, priznana določena stopnja invalidnosti. Ob nakupu motornega vozila v Sloveniji je bil oproščen plačila letnega povračila za uporabo cest, ni pa imel pravice do oprostitve davka na motorna vozila.

Oprostitev za določene vrste invalidnosti se v skladu z Zakonom o davku na motorna vozila uveljavlja po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju na podlagi odločbe Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (v nadaljnjem besedilu: ZPIZ). Omenjeni pobudnik ni imel odločbe ZPIZ.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, ki je pristojno za naloge, ki se nanašajo na sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja, položaj in celovito družbeno varstvo invalidov, je zavzelo stališče, da med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško ni skladnosti predpisov glede stopnje invalidnosti oziroma telesne okvare in da vsaka država postopke ugotavljanja upravičenosti do dajatev iz naslova invalidnosti presoja sama po svojih nacionalnih predpisih.

V zvezi z mnenjem Varuha človekovih pravic, da bi bilo treba uskladiti predpise, ki za invalide določajo pravico do oprostitve plačila davka na motorna vozila in predpisov, ki določajo pravico do oprostitve plačila letnega povračila za uporabo cest, ker je namen oprostitve invalidom omogočiti lažji nakup motornih vozil in olajšati življenje, ministrstvo navaja, da bo ob prvi spremembi Zakona o davku na motorna vozila proučilo mnenje in ga upoštevalo, če bo skladno s slovenskimi predpisi na področju invalidnosti.

Primer številka 75. – Vpis v razvid novinarjev za dve leti nazaj

Ministrstvo za kulturo:

Ministrstvo se je na dopis Varuha človekovih pravic št. 5.5-54/2007 – 5 – OC z dne 07. 02. 2008, ki ga je prejelo dne 12. 02. 2008, v zvezi s pobudo pobudnice v zadevi glede domnevnih nepravilnosti

ministrstva v postopku vpisa v razvid samostojnih novinarjev, korektno odzvalo z dopisom št. 61511-26/2008/2 z dne 12. 03. 2008, ki ga je Urad varuha človekovih pravic prejel dne 17. 03. 2008.

Ministrstvo je podalo jasne in utemeljene razloge, zakaj je bila odločba o vpisu pobudnice v razvid samostojnih novinarjev izdana z zamikom dveh let. Če ministrstvo povzame vsebino omenjenega dopisa, je pobudnica na lastno zahtevo pridobila status samostojne novinarki že leta 1996 na podlagi Zakona o javnih glasilih. Z uveljavitvijo Zakona o medijih leta 2001, ki je v 152. členu med drugim določal, da se novinarje, ki imajo na dan uveljavitve tega zakona status samostojnega novinarja na podlagi Zakona o javnih glasilih, vpiše v razvid medijev iz 22. tega zakona po uradni dolžnosti, če izpolnjujejo z ZMed predpisane pogoje, in Uredbe o postopku in podrobnejših merilih za pridobitev statusa samostojnega novinarja in za vodenje razvida kot javne knjige konec leta 2001 je ministrstvo začelo postopek preverjanja pogojev, ki jih morajo izpolnjevati novinarji za vpis v razvid samostojnih novinarjev. Glede na to, da je v razvid samostojnih novinarjev, na dan uveljavitve Zakona o medijih in kasneje sprejete Uredbe, bilo vpisanih 153 samostojnih novinarjev ter ob upoštevanju dejstva, da so v tem času prihajale nove vloge za vpis, je postopek preverjanja izpolnjevanja pogojev in izdaje ugotovitvenih odločb trajal skoraj dve leti (začetek leta 2002 do sredine leta 2003).

Ministrstvo tu še dodatno dodaja, da je imela torej pobudnica status samostojnega novinarja ves čas, tj. od leta 1996 do dneva izbrisa dne 17. 10. 2003, saj ni v zadevnem obdobju nikoli obvestila ministrstva o okoliščinah, ki so neskladni s statusom samostojnega novinarja, oz. podala zahteve za izbris iz razvida. Še dodatno, izdaja odločb, s katerimi je ministrstvo po uveljavitvi Zakona o medijih vpisovalo samostojne novinarje, ki so imeli ta status še po Zakonu o javnih glasilih, ni bila vezana na noben rok, prav tako pa so se omenjene odločbe izdajale po uradni dolžnosti, za izdajo katerih pa skladno z Zakonom o splošnem upravnem postopku ni možno v nobenem primeru predpisati roka, saj je ta že po naravi stvari možen le v primeru zahtevka stranke.

Ministrstvo je podalo odgovor tudi na vprašanje v zvezi z izgubo pravice do plačila prispevkov iz proračuna. Pojasnilo se je glasilo, da pobudnici pravica do plačila prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje in za obvezno zdravstveno zavarovanje od najnižje pokojninske osnove za socialno in zdravstveno zavarovanje iz državnega proračuna, ni bila nikoli priznana, saj za to ni bilo pravne podlage ne v Zakonu o javnih glasilih ne v Zakonu o medijih.

Pravico do plačila prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje in za obvezno zdravstveno zavarovanje od najnižje pokojninske osnove za socialno in zdravstveno zavarovanje iz državnega proračuna lahko pod pogoji, ki jih v 83. členu določa Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, namreč pridobijo le samozaposleni v kulturi, kar pa pobudnica ni bila.

Primer številka 83. – Vegetarijanska prehrana za otroka v vrtcu

Ministrstvo za zdravje:

MZ je v okviru uresničevanja prehranske politike sprejelo "Smernice zdravega prehranjevanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah" in "Praktikum jedilnikov zdravega prehranjevanja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah", ki dajeta strokovno osnovo za pripravo uravnoteženih obrokov. Pri pripravi omenjenih dokumentov je MZ sledilo zahtevam pediatrične stroke.

Omenjeni praktikum, ki ga je MZ posredoval vsem vrtcem in šolam, vsebuje 30 standardnih jedilnikov, ki vključujejo tudi ustrezne izpeljave za pripravo dietnih jedilnikov (alergija na mleko, jajca in arašide, celiakija ter intoleranca na laktozo) in brezmesnih jedilnikov.

Primer številka 84. – Opravljanje mature

Ministrstvo za šolstvo in šport:

V poglavju je opisan primer dijaka, ki zaradi upravičenih razlogov ni mogel v istem izpitnem roku opravljati celega izpita. Možnosti za rešitev takega problema so v nadaljevanju poročila Varuha povzete iz odgovora predsednika Državne komisije za splošno maturo.

V zvezi z navedenim ministrstvo predlaga, da se **zadnja dva stavka drugega odstavka črtata**, ker nista zapisana v odgovoru predsednika. To so razmišljanja nekoga drugega in ne sodijo v poročilo, kjer Varuh človekovih pravic ugotavlja težave dijakov in možnosti za njihovo reševanje.

2.7 OKOLJE IN PROSTOR

2.7.1 SMRAD

Ministrstvo za okolje in prostor: Problematika smradu je Ministrstvu za okolje in prostor poznana, vendar je ureditev tega področja kompleksen problem. Zahteva po ureditvi tega področja je bila že večkrat poudarjena tudi na telesih Državnega zbora. Potreba po ureditvi vonjav izhaja že iz predpisa, ki ureja emisijo snovi v zrak, in iz Referenčnega dokumenta o splošnih načelih monitoringa 2003/C 170/03 za namene Direktive Sveta 96/61/ES o celovitem preprečevanju in nadzorovanju onesnaževanja okolja. Tudi v programu Vlade za leto 2008 je bila ureditev vonjav predvidena, tako, da je bil predpis o emisiji snovi, ki povzročajo vonjave zasnovan že v letu 2008, vendar je bil njegov sprejem zadržan, ker v EU še niso bila oblikovana harmonizirana izhodišča za določanje mejnih vrednosti ter za ugotavljanje enot obremenjevanja zunanjega zraka z vonjavami. Na ravni EU je bil sedaj že izdan standard merjenja emisije, ki ga povzročajo vonjave, zato je predvideno, da bi se področje lahko uredilo v letu 2009.

2.7.2 PRAVNI INTERES ZA VSTOP V POSTOPEK ODLOČANJA O POSEGU V OKOLJE

Ministrstvo za okolje in prostor: V tem poglavju varuhinja človekovih pravic opozarja na probleme pri odločanju o pravnem interesu pri sodelovanju strank v postopku. Pri tem navaja primer Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS), ki si je tri leta prizadeval za priznanje statusa stranskega udeleženca. Agencija RS za okolje je odločila, da DOPPSu ni mogoče dati statusa stranskega udeleženca izhajajoč iz interpretacije Zakona o varstvu okolja ter mnenja Inštituta za javno upravo pri Pravni fakulteti. Ob tem pa je treba povedati, da je kljub nepriznanju statusa stranskega udeleženca DOPPS sodeloval v postopku. Tako je imel enake možnosti sodelovanja in pravice, kot da bi pridobil status stranskega udeleženca in vse pravice je tudi izkoristil. Glede na navedeno, kot tudi upošteva določbe ZUP, ki določajo vlogo strank v postopku, pa ministrstvo poudarja, da je vsakokratno odločanje o priznanju oz. nepriznanju statusa stranke v postopku predmet vsakokratne presoje v upravnem postopku in pravice do pritožbe skladno z zakonodajo. S tem v zvezi pa je potrebno opozoriti na vezanost organa I. stopnje na odločitve oz. napolnila pritožbenega organa oz. organa v postopku sodne presoje izpodbijanega pravnega akta.

2.7.3 PRAVICA DOSTOPA DO OKOLJSKIH PODATKOV

Ministrstvo za okolje in prostor: Navedba o okoljskih podatkih, ki naj bi bili vedno javni, ne drži popolnoma. Definiranje okoljskih podatkov določa 110. člen ZVO-1, ki tudi določa, kateri izmed njih so javni. Prav tako ne držijo razlage, da so podatki o skladnosti emisij s predpisanimi normami razvidne le iz poročil o občasnih meritvah. Na tem mestu na Agenciji RS za okolje ugotavljajo, da je v Poročilu Varuha človekovih pravic posplošen sistem na področju varstva zraka tudi na ostale emisije (hrup, odpadne vode,...), kar pa ne drži, zato so lahko te trditve enostranske in nepopolne.

2.7.4 IZVAJANJE IN PREVERJANJE KAKOVOSTI TRAJNIH MERITEV ZRAKA (MONITORING)

2.7.5 INŠPEKCIJSKI POSTOPKI

Ministrstvo za okolje in prostor: Inšpektorat RS za okolje in prostor je v poročilu varuhinje naveden tudi v poglavju 2.7 Okolje in prostor 2.7.5. Predlaga, da bi inšpektorat vzpostavil ustrezne evidence o tem, koliko denarnih kazni je bilo izrečenih in koliko izterjanih. Na IRSOP pojasnjujejo, da že imajo vzpostavljene tovrstne evidence.

V tem poglavju so na strani od 147 do 151 povzeti primeri posameznih inšpekcijskih postopkov in sicer pod št. 85,86,87,89, in 91, ki se med drugim nanašajo na delovanje IRSOP.

Primeri so opisani korektno in detajlno.

Strinjajo se z navedbo v poročilu, da je opravljenih upravnih izvršb odločb (predvsem gre za odločbe gradbene inšpekcije) v IRSOP premalo, vendar je potrebno upoštevati, da se opravljajo v okviru danih možnosti, te pa so omejene.

PRIMERI

2.8 GOSPODARSKE JAVNE SLUŽBE

Ministrstvo za javno upravo poudarja, da je Vlada Republike Slovenije na 181. redni seji dne 01.10.2008 pod točko 1.61 sprejela sklep s katerim je naložila Inšpekcijskemu svetu, da pripravi temeljito analizo delovne obremenjenosti in kadrovske popolnjenosti inšpekcijskih služb do 1. 5. 2009. Prav tako je Vlada Republike Slovenije naložila resornim ministrstvom, da morajo zagotavljati ustrezne pogoje dela in vso potrebno strokovno pomoč inšpekcijskih službam pri njihovem delu.

Iz pregleda letnega poročila Varuha človekovih pravic za leto 2007, Ministrstvo za javno upravo, Sektor upravno inšpekcijo (upravna inšpekcija) ugotavlja, da je tudi samo obravnavalo prijave, ki se nanašajo na enake očitke strank zoper delo institucij. Tako tudi upravna inšpekcija ugotavlja pri obravnavi svojih zadev, da je veliko prijav na delo inšpekcijskih služb, kjer je največ očitkov na

neukrepanje inšpekcijskih služb, na nepravočasno odzivnost, na neusklajenost delovanja inšpekcijskih organov. Pri tem tudi upravna inšpekcija ugotavlja, da inšpekcijski organi zaradi kadrovske težave glede na število obravnavanih primerov v večini primerov ne zmore obravnavati primerov, kot to stranke (prijavitelji) pričakujejo. Prav tako je iz obravnavanja posameznih primerov, bilo ugotovljeno, da inšpekcijski organi kršijo instruktorske roke predpisane za posamezna upravna dejanja. V letu 2007 se je upravna inšpekcija soočila tudi z neodzivnostjo oziroma neodgovarjanjem Inšpektorata RS za okolje in prostor ter nekaterih drugih organov, ki sodijo v okvir Ministrstva za okolje in prostor, zaradi česar strankam, upravna inšpekcija ni mogla posredovati ustreznih odgovorov. Ker zahtevanih odgovorov, kljub večkratnim urgencam od organov ni bilo prejetih, je navedena inšpekcija na to problematiko opozorila tudi v svojem letnem poročilo za leto 2007.

Upravna inšpekcija je v okviru svojih pristojnosti v primerih, ko je šlo za očitke o neusklajenem delovanju inšpekcijskih služb, predlagala posameznih inšpekcijskim službam skupen inšpekcijski nadzor.

2.8.1 KOMUNIKACIJE

2.8.2 KOMUNALNO GOSPODARSTVO

2.8.3 OSKRBA S PITNO VODO

Ministrstvo za okolje in prostor: Pravilnik o oskrbi s pitno vodo (Uradni list RS, št. 35/06 in 41/08 – v nadaljevanju pravilnik), ki je bil sprejet na podlagi tretjega odstavka 149. člena Zakona o varstvu okolja daje primerno pravno podlago občinam, da javno službo oskrbe s pitno vodo optimalno uredijo v občinskih odlokih in preko izvajalcev javne službe tudi organizirajo njeno izvajanje. MOP je v letu izvajal aktivnosti, ki so bile povezane z izobraževanjem in informiranjem županov, občinskih uprav in izvajalcev javnih služb na tem področju.

Pravilnik predpisuje prehodna obdobja oziroma roke, v katerih morajo občine izpolniti predpisane zahteve glede javne oskrbe s pitno vodo, glede na velikost obstoječih poselitvenih območij. Tako morajo biti na poselitvenih območjih večjih od 100.000 prebivalcev te zahteve izpolnjene do 31. 12. 2008, na poselitvenih območjih med 15.000 in 100.000 prebivalci do 31. 12. 2009, na poselitvenih območjih z manj kot 15.000 prebivalci pa do 31. 12. 2015. Lastna oskrba s pitno vodo iz zasebnih vodovodov se lahko izvaja na območjih poselitve z manj kot 50 prebivalcev in z letno povprečno zmogljivostjo oskrbe s pitno vodo manjšo od 10 m³/dan in glede na zgoraj navedene roke tudi na poselitvenih območjih kjer se oskrba s pitno vodo še ne zagotavlja v okviru storitev javne službe.

Zasebni vodovodi, tudi tisti ki lahko v taki obliki služijo lastni oskrbi do zgoraj navedenih rokov, se morajo določbam pravilnika prilagoditi do 31. 12. 2010, kar pomeni predvsem, da morajo do tega roka lastniki zasebnih vodovodov, ki oskrbujejo več kot pet stavb s stalnimi prebivalci ali stavbo v kateri se izvaja turistična, gostinska ali živilska dejavnost, izbrati njegovega upravljavca in z njim skleniti pogodbo, upravljavca pa mora potrditi tudi občina.

Občine morajo prilagoditi svoje predpise, ki urejajo izvajanje javne službe na njihovem območju, zahtevam pravilnika do 31. decembra 2008.

Posebej je pomembna določba, da morajo biti v občinskih predpisih posebej navedena in na temeljni topografski karti označena oskrbovalna območja, kjer občina zagotavlja oskrbo s pitno vodo. Glede na to, da se rok za izpolnitev te določbe hitro približuje, je MOP vse občine v RS z dopisom št. 35406-311/2008/1 z dne 17.11.2008 opozorilo na to obveznost.

Glede na to MOP deli mnenje varuha, da je vprašanje oskrbe s pitno vodo še vedno aktualno. Z izpolnjevanjem zahtev pravilnika MOP pričakuje, da se bodo težave in nejasnosti glede oskrbe s pitno vodo tako iz javnih kot tudi zasebnih vodovodov zmanjševale, ministrstvo pa si bo prizadevalo, da bo oskrba s pitno vodo v predpisanih rokih tudi ustrezno urejena.

V zvezi z načinom zaračunavanja stroškov porabljene vode MOP poudarja, da se v večstanovanjski stavbi se vsi obratovalni stroški, med katere sodijo tudi stroški za vodo, delijo po solastniških deležih (določba Stvarnopravnega zakonika, ki je bila kasneje povzeta tudi v Stanovanjskem zakonu), razen če so se sami etažni lastniki s pogodbo o medsebojnih razmerjih dogovorili za drugačen ključ delitve teh stroškov.

Etažnim lastnikom, ki želijo varčevati z vodo in se z večinskim soglasjem odločijo za namestitev merilnih naprav (vodomerov) za določanje porabe, je to omogočeno, saj iz 25. člena Stanovanjskega zakona izhaja, da se takšne odločitve štejejo za posel rednega upravljanja. Glede na to, da trenutno ne obstaja predpis, ki bi določal pravila obračuna porabe vode v primeru, ko so v večstanovanjski stavbi nameščene merilne naprave za porabo vode (merilne naprave imajo vsa stanovanja ali pa le nekatera stanovanja), bo to problematiko natančneje uredil Pravilnik o upravljanju večstanovanjskih stavbah, ki se trenutno pripravlja na Ministrstvu za okolje in prostor na podlagi novele Stanovanjskega zakona, ki je bila sprejeta v letošnjem mesecu juniju 2008.

2.8.4 ENERGETIKA

2.8.5 PROMET

PRIMERI

Primer številka 93. – Pravice svojcev na družinskem grobu

Ministrstvo za gospodarstvo:

Ministrstvo je začelo s pripravo zakona o pogrebni dejavnosti in upravljanju s pokopališči. Zaključen je bil postopek javne obravnave. V Združenju občin Slovenije niso podali skupnega stališča, vendar so posamezne občine izrazile nestrinjanje s predlogom zakona z utemeljitvijo, da je pogrebna dejavnost dejavnost posebnega družbenega pomena, ki ne more biti urejena na trgu. Prav tako pa izražajo dvome glede pristojnosti Ministrstva za gospodarstvo za pripravo akta o pogrebni dejavnosti. Prav tako sta svoje mnenje posredovali Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije in Gospodarska zbornica Slovenije. Slednja je že od začetka zavračala predlog zakona kot popolnoma neustrezen, medtem ko se je Obrtno-podjetniška zbornica s predlogom zakona strinjala oziroma še več, bila je mnenja, da bo takšna ureditev končno uredila neurejene razmere v občinah.

Zaradi različnih pogledov interesnih skupin, ki si nasprotujejo, predvsem glede samega koncepta zakona, se je Ministrstvo za gospodarstvo odločilo, da bo najprej skušalo uskladiti nesporni, tehnični del zakona. Tako je bil predlog zakona o pogrebni dejavnosti in upravljanju s pokopališči umaknjen iz programa Vlade Republike Slovenije v tem mandatu. Med tem časom se bo delo nemoteno nadaljevalo, priprava predloga zakona pa bo ponovno uvrščena v normativni del dela vlade in parlamenta v novem mandatu.

Primer številka 95. – Dolgotrajnost odločanja o pritožbah glede RTV prispevka

Ministrstvo za kulturo:

Ministrstvo je s 1. februarjem 2008 dokončno odpravilo vse upravne zaostanke pri odločanju o RTV pritožbah, kot se je zavezalo z vsemi poročili in drugimi dokumenti. Na področju reševanja RTV pritožb tako na Ministrstvu za kulturo ni več upravnih zaostankov; obstoji le pripad tekočih zadev, ki se rešujejo znotraj zakonskega roka.

S posameznimi strankami, ki se na Ministrstvo za kulturo obrnejo po pomoč v zadevah RTV prispevka, ravna ministrstvo tako, da jih ustrezno seznanj z njihovimi pravicami, obveznostmi in pravnimi koristmi ter pravnimi potmi, ki jih lahko v zadevnih primerih uporabijo.

2.9. STANOVANJSKE ZADEVE

Ministrstvo za okolje in prostor: ministrstvo ne sprejema ocene Varuha človekovih pravic, da je država reševanje stanovanjskih vprašanj skoraj v celoti prepustila trgu in delovanju njegovih zakonitosti. Zlasti socialno in materialno šibkim državljanom in družinam, kakor tudi mladim družinam je v stanovanjski zakonodaji namenjena največja skrb, tako skozi možnost pridobivanja neprofitnih stanovanj v najem kot skozi subvencioniranje najemnin, mladim družinam, ki imajo vsaj enega predšolskega otroka in si same na trgu rešujejo svoje stanovanjsko vprašanje pa država pomaga z nepovratnimi sredstvi v obliki subvencij za nakup, gradnjo, rekonstrukcijo, ali spremembo namembnosti. Poleg tega so na novo uvedene tudi subvencije k tržnim najemninam za mlade družine, pri katerih je vsaj en starš končal študij.

Zakonodaja in podzakonski akti s stanovanjskega področja niso togi, saj po oceni MOP rešujejo veliko večino vprašanj, s katerimi se srečujejo občine pri pridobivanju oziroma zagotavljanju najemnih neprofitnih stanovanj in bivalnih enot. Poleg tega pa se zakonodaja, zlasti pa podzakonski akti, relativno hitro odzivajo na spreminjajoče se gospodarske in socialne razmere.

Tako je bila v leto 2007 opravljena dopolnitev Zakona o nacionalni stanovanjski varčevalni shemi in subvencijah mladim družinam (Ur. l. RS, št. 69/03, 18/04-ZVKSES, 47/06-ZEN, 45/08-ZVEtl in 57/08-ST-1A), ki na novo določa precej ugodnejši dohodkovni materialni cenzus mladim družinam, ki so upravičene do subvencije. Poleg tega je zakon razširil krog upravičencev s tem, da subvencijo pridobi tudi mlada družina, ki si rešuje stanovanjsko vprašanje z rekonstrukcijo objekta ali s spremembo namembnosti objekta. Subvencija na družinskega člana se je povečala od 160 €, kot je veljala v letu 2006, na 300 € na družinskega člana letno. Spremembe in dopolnitve zakona so vodile k temu, da se je število mladih družin ki so prejele subvencijo povečalo od 177 družin v letu 2006, na 1905 družin v letu 2008. Vsako leto bo na novo upravičeno po ocenah MOP med 800 – 1000 družin.

V letu 2008 je bil nadgrajen tudi stanovanjski zakon, ki med drugim v vsebinskem pogledu daje pravno podlago občinam za najem stanovanj na trgu, z namenom oddajanja le-teh upravičencem do neprofitnih stanovanj. Izrecno je urejena tudi izjemna dodelitev stanovanja, če najemnik neprofitnega stanovanja v lasti občine, države ali neprofitne stanovanjske organizacije trajno zapusti stanovanje zaradi nastanka nove družine, ob preselitvi v stanovanje izven kraja bivanja ali trajnega odhoda v dom za starejše ali oskrbovano stanovanje. V takih primerih sklene lastnik stanovanja, zaradi zavarovanja družine, najemno pogodbo brez javnega razpisa z enim od ožjih družinskih članov, navedenim v najemni pogodbi, s stalnim prebivališčem na tem naslovu, če ta izpolnjuje pogoje za dodelitev neprofitnega stanovanja v najem.

Na novo je opredeljeno tudi področje soinvestitorstva in partnerstva z namenom, da bi občine še hitreje kot doslej pridobivale neprofitna najemna stanovanja.

V zvezi z opozorilom glede pomanjkanja finančnih sredstev pa MOP poudarja, da pripadajo občinam poleg izvornih sredstev tudi sredstva iz dohodnine, ki se poleg zakonskega razreza lahko še dodatno korigirajo glede na ovrednotene programe občin (primerna poraba), kar vključuje tudi potrebe po izgradnji neprofitnih najemnih stanovanj in bivalnih enot.

2.9.1 RAZPIS ZA DODELITEV NEPROFITNIH STANOVANJ

Ministrstvo za okolje in prostor: Pobudo varuhinje človekovih pravic, da bi zakonsko določili dolžnost občin, da vsako leto objavijo razpis za dodelitev neprofitnih najemnih stanovanj bo potrebno skrbno proučiti in analizirati skupaj z občinami. Javni razpis za dodelitev neprofitnih najemnih stanovanj je namreč povezan z vrsto tehnično – operativnih nalog, ki zahtevajo precejšnje materialne stroške. Vse od priprav za objavo javnega razpisa, vsebine (odločitve ustreznih organov o vseh elementih, ki jih občine same določijo), objava v sredstvih javnih obveščanja, zbiranje in točkovanje vlog, ogledov komisij, pridobivanje potrebnih podatkov iz javnih in drugih evidenc, priprava prednostne liste, upoštevanje zakonskih rokov za pritožbe, pa do izdaje ustreznih odločb predstavlja za občinske organe zelo zahtevno in praviloma dolgotrajno delo (po podatkih MOP od 6-9 mesecev). Zaradi navedenega dejstva se zdi MOP, da je vsakoletna objava razpisa nekoliko pretrda zaveza za občine, hkrati pa poudarja, da je za reševanje stanovanjskih vprašanj najbolj pomembno vprašanje koliko neprofitnih najemnih stanovanj se v določeni občini letno zgradi oziroma drugače pridobi in posledično tudi dodeli.

Večina občin je pri razpisih za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem zelo prožna, saj običajno pri sestavi prednostne liste nanjo uvrsti večje število prosilcev kot bo v bližnji prihodnosti na razpolago stanovanj, pri čemer so vzete v obzir tudi izpraznitve najemnih stanovanj iz najrazličnejših razlogov (lastno reševanje stanovanjskega vprašanja, selitve, odhodi starejših ljudi v domove za ostarele, smrti ipd.).

Poleg tega bo potrebno upoštevati dejstvo, da zlasti manjše občine in občine, katerih teritorij segajo predvsem na bolj ruralna območja, v povprečju potrebujejo precej manj neprofitnih stanovanj, saj je način oziroma tradicija bivanja njihovih občanov drugačna, kot je v mestih, zato je tudi povpraševanje po tovrstnih stanovanjih manjše. Za te občine bi pomenil obvezen vsakoletni razpis za dodelitev neprofitnih najemnih stanovanj po ocenah MOP prehudo in tudi nepotrebno obremenitev.

MOP pa meni, da bi bila obveza po vsakoletnem objavljanju razpisov za dodelitev neprofitnih najemnih stanovanj zelo sprejemljiva za nivo pokrajin, ko bodo le-te oblikovane.

V zvezi z mnenjem varuhinje človekovih pravic, da je 7. člen pravilnika o dodeljevanju neprofitnih stanovanj v najem nepravilno, MOP poudarja, da predlog sprememb in dopolnitev tega pravilnika, ki je trenutno v medresorskem usklajevanju, predvideva črtanje tega člena.

2.9.2 ISKANJE STANOVANJSKIH REŠITEV ZA SOCIALNO NAJBOLJ OGROŽENE – BIVALNE ENOTE

Ministrstvo za okolje in prostor: Stanovanjski zakon, ki je bil sprejet leta 2003 je prvič oz. na novo predvidel, da se za začasno reševanje stanovanjih potreb socialno ogroženih oseb zagotavljajo oz. pridobivajo tudi bivalne enote. Na podlagi te zakonske določbe, je bil v mesecu novembru 2004 sprejet Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah, ki jih morajo izpolnjevati bivalne enote.

V tem štiriletnem obdobju so občine pridobile 312 bivalnih enot. Po ocenah, ki jih je MOP zbralo po občinah, bo potrebno pridobiti še okoli 280 bivalnih enot. Občine vsako leto pridobivajo te enote glede na opredelitve v prostorskih ureditvenih načrtih, glede na število stavb ki se prenavljajo v občini, pri čemer se določene prostore spreminja v bivalne enote in glede na finančne zmožnosti posameznih občine.

Tudi v tem primeru MOP meni, da bi bila zakonska zahteva po obveznem pridobivanju določenega števila bivalnih enot v občinah, prevelika zaveza za občine, saj je potreba po bivalnih enotah zelo različna v posameznih občinah, v nekaterih občinah pa jih praktično sploh ne potrebujejo.

2.9.3 SUBVENCIONIRANJE NAJEMNIN

Ministrstvo za okolje in prostor: V zvezi s pobudo varuhinje človekovih pravic, da bi se priznavale subvencije tudi pri tržnih stanovanjih, je potrebno poudariti, da iz novele Stanovanjskega zakona, ki je bila sprejeta v juniju 2008 (Uradni list RS št. 57/08) izhaja, da so do subvencije pri plačilu tržne najemnine (ne glede na dosedanji deveti odstavek 121. člena SZ-1) upravičeni tudi najemniki v tržnih stanovanjih in hišniki, če plačujejo tržno najemnino in pod pogojem da ne presegajo zakonsko določenega dohodkovnega in premoženjska cenzusa, kot sicer velja tudi za upravičence do subvencioniranja najemnin v neprofitnih stanovanjih.

Prosilci, ki živijo v tržnih stanovanjih bodo s 1.1.2009 upravičeni do subvencije k tržni najemnini, če so se prijavi na zadnji razpis občine ali NSO za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem, (če razpisa ni bilo več kot leto dni, pa se prosilec lahko prijavi neposredno pri občinskem organu).

Na podlagi 40. člena novele zakona bodo s 1.1.2009 do subvencije k tržni najemnini upravičeni tudi hišniki, če plačujejo tržno najemnino in če bodo izpolnjevali dohodkovne in premoženjske pogoje, kot veljajo za upravičence do subvencioniranja neprofitnih najemnin.

2.9.4 DRUGA STANOVANJSKA VPRAŠANJA

Ministrstvo za okolje in prostor: Osnovne rešitve stanovanjskega zakona so glede denacionaliziranih stanovanj vpete v koncept denacionalizacije, uveljavljen v državi pred sedemnajstimi leti in so vzdržale večkratno ustavno presojo. Pravice prejšnjih imetnikov stanovanjske pravice, sedaj

najemnikov denacionaliziranih stanovanj so: najem za nedoločen čas, neprofitna najemnina, vstop v najemno razmerje po smrti najemnika s strani zakonca ali osebe, s katero je najemnik živel v izvenzakonski skupnosti .

Tako kot drugi najemniki v neprofitnih najemnih stanovanjih imajo tudi ti najemniki pravico do inšpekcijskega varstva v primeru opustitve vzdrževanja stanovanj in skupnih delov s strani lastnika.

Najemniki v denacionaliziranih stanovanjih so imeli do 14. oktobra 2008 tudi pravico do nadomestne privatizacije po 173. členu stanovanjskega zakona. Ta pravica še velja za tiste najemnike, ki zasedajo stanovanja, vrnjena z odločbo o denacionalizaciji, pri katerih še ni potekel petletni rok od izdaje pravnomočne odločbe o vračilu stanovanja. Od skupno 4.730 najemnikov, ki so zasedali stanovanja vrnjena prejšnjim lastnikom, jih je s spodbudami iz 173. člena stanovanjskega zakona, 2.880 bodisi kupilo stanovanje v katerem prebivajo ali drugo stanovanje na trgu ali si zgradilo stanovanjsko hišo.

Najemniki v denacionaliziranih stanovanjih, ki to želijo pa imajo tudi možnost, da kandidirajo za pridobitev drugega neprofitnega stanovanja na razpisih, ki jih objavljajo občine ali neprofitne stanovanjske organizacije, če izpolnjujejo splošne pogoje za pridobitev teh stanovanj v najem.

PRIMERI

Primer številka 100. - Centri za socialno delo prelagajo odgovornosti

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve:

Inšpektorat RS za delo je glede opisanega primera pridobil pisna pojasnila Centra za socialno delo Ljubljana Moste-Polje in Centra za socialno delo Celje. Iz pojasnil je razvidno, da sta centra skušala »**uporabiti**« **Varuha človekovih pravic kot nekakšno »svarilo« organom**, za katere sta ocenila, da bi s svojimi pristojnostmi lahko prispevali k razreševanju socialne problematike uporabnikov, pa tega niso storili. Centra tako **svojih odgovornosti nista prelagala** (ker tudi ne moreta biti odgovorna za odločitve, ki niso v njuni pristojnosti), sta **pa v točki, v kateri sta ocenila, da brez sodelovanja z drugimi organi** (ki jih pa ne moreta pozvati k sodelovanju) **ne moreta pomagati uporabnikom, »uporabila«** sklicevanje oziroma omenjanje **varuha kot obliko pritiska za ukrepanje**.

Ravnanje omenjenih centrov je sporno zaradi težnje, da bi s »prikrito grožnjo« vplivala na avtonomnost odločanja drugih organov, hkrati pa prav to ravnanje kaže, da se omenjena centra v navedenih zadevah **nista ustavila na točki, ko center ni več pristojen za reševanje** (ne more več ukrepati), pač pa sta bila za dobrobit konkretnih uporabnikov pripravljena uporabiti že omenjeni posredni pritisk. Ugotovitev varuha o neupravičenem ravnanju centra ob »pozivu« varuhu k aktivni vključitvi torej ni sporna, **oporeka pa se interpretaciji oziroma poimenovanju tega prizadevanja**. Očitno ne gre za prelaganje odgovornosti, pač pa za poskus vključiti v reševanje problemov vse tiste institucije, ki so prepoznane kot različne oblike nespornih avtoritet.

2. 10 DELOVNA RAZMERJA

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: V drugem odstavku uvoda v poglavje Delovna razmerja varuhinja človekovih pravic omenja tudi pobudo zaposlenih na Slovenskih železnicah, Centralne delavnice Ljubljana, ki se nanaša na azbest v delovnem okolju. Varuhinja med drugim navaja, da še niso seznanjeni z vsemi meritvami ter da nepravilnosti še niso bile ugotovljene, zato želi

ministrstvo poudariti, da je Inšpektorat RS za delo (IRSD) posredoval odgovor o tem Varuhu človekovih pravic 6. maja 2008, potem ko so bili znani rezultati meritev, hkrati pa dosti pred izdajo letnega poročila Varuha človekovih pravic.

V odgovoru so bile navedene osnovne ugotovitve glede meritev koncentracij azbesta v zraku v notranjosti lokomotive, priložena je bila tudi kopija zapisnika o opravljenih meritvah. Inšpektorat RS za delo tako ocenjuje, da je **Varuhu človekovih pravic poročal o nepravilnostih, ki so bile ugotovljene** pri inšpekcijskih nadzorih v družbi Slovenske železnice – Centralne delavnice Ljubljana, posredovane so **bile tudi ugotovitve in rezultati meritev koncentracij azbestnih vlaken** v notranjosti lokomotive med vožnjo.

IRSD je sicer dopis Varuha človekovih pravic, v katerem je bilo navedeno, da obravnava pobudo delavca zaradi neizvajanja ukrepov v zvezi z varnim delom in onesnaženostjo z azbestom, prejel 11. 9. 2007. S tem dopisom je Varuh človekovih pravic pozval Inšpektorat RS za delo, da mu poroča o ugotovitvah in ukrepih v zvezi z omenjeno problematiko. IRSD je 10. 10. 2007 Varuhu človekovih pravic pisno pojasnil, da je pristojni inšpektor s področja varnosti in zdravja že 12. 9. 2006 opravil inšpekcijski nadzor pri Slovenskih železnicah – Centralne delavnice Ljubljana glede domnevnih nepravilnosti pri delu z azbestom in **ugotovil posamezne neustreznosti**, glede katerih je 5. 10. 2006 **izdal ureditveno odločbo in delodajalec je 8. 12. 2006 ter 5. 1. 2007 poročal o izvršitvi te odločbe**.

IRSD je 11. 10. 2007 prejel ponovno zaprosilo varuha, zaradi dodatne pobude delavca glede domnevno nepravilno izvedenih meritev koncentracij vsebnosti azbesta v delavnicah, na kar je IRSD pisno odgovoril 16. 10. 2007, in sicer z ugotovitvami in ukrepi inšpekcijskega nadzora ter ugotovitvami v zvezi z opravljenimi meritvami koncentracij azbestnih vlaken v delavnicah in v vlečnih vozilih. Iz dopisa je razvidno, da so meritve pokazale, da so azbestna vlakna prisotna v delavnicah in v košu lokomotive, ko ta miruje, izmerjene vrednosti pa so v zakonsko določenih dopustnih mejah. IRSD je ob tem Varuhu človekovih pravic tudi pojasnil, da rezultati meritev koncentracij azbestnih vlaken v notranjosti lokomotive med vožnjo še niso na voljo in da bodo varuhu dostavljeni naknadno. Kot navedeno že v začetku tega odgovora, je IRSD dodatni odgovor Varuhu človekovih pravic posredoval 6. 5. 2008.

Kljub temu da se poročilo nanaša na leto 2007, se tako Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve ne more strinjati z zapisom, da nepravilnosti še niso bile ugotovljene in da Varuh človekovih pravic še ni seznanjen z vsemi ugotovitvami in meritvami.

Ministrstvo za finance: V točki 2.10 na strani 163 varuhovega poročila, kjer je navedeno, da je Državni zbor na podlagi poročila Varuha za leto 2006 sprejel priporočila (objavljena v Uradnem listu 109/07), po katerem naj se zagotovi, da bodo delodajalci izpolnjevali svoje obveznosti za plačilo prispevkov pri njih zaposlenih delavcev in da bo njihovo neplačevanje takoj sankcionirano. Varuh že sam v poročilu za leto 2007 ugotavlja, da je to priporočilo bilo upoštevano, in sicer s spremembo zakonodaje. ZDavP-2, ki se je začel uporabljati 1. 1. 2007, je določil, da davčni organ vsaki fizični osebi na njeno zahtevo razkrije podatke o obveznih prispevkih za socialno varnost, ki jih je zanj plačal oziroma jih je dolžan plačati njegov delodajalec. Na podlagi predhodne določbe 407. člena ZDavP-2 se je ta določba začela uporabljati 1. 8. 2008. Poleg Varuhove ugotovitve Ministrstvo za finance pripominja še, da je neplačilo prispevkov v skladu s 3. točko prvega odstavka 397. člena ZDavP-2 sankcionirano tudi kot prekršek. Varuhove pripombe ter priporočila Državnega zbora so torej upoštevane in pomanjkljivosti odpravljene.

2.10.1 PSIHIČNO NASILJE NA DELOVNEM MESTU

2.10.2 SODELOVANJE Z INŠPEKTORATOM RS ZA DELO

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Glede pobude, za katero Varuh človekovih pravic navaja, da je naletel na težave pri sodelovanju z Inšpektoratom RS za delo, inšpektorat pojasnjuje, da je 22. 6. 2007 prejel dopis Varuha človekovih pravic, ki se je nanašal na priznavanje letnega dopusta delavca iz naslova psihičnih obremenitev pri konkretnem delodajalcu. V navedeni zadevi se je vlagatelj v juliju 2007 tudi sam obrnil na Inšpektorat RS za delo. Pristojna inšpektorica je 19. 7. 2007 opravila inšpekcijski nadzor, o čemer je IRSD poslal Varuhu človekovih pravic prvo poročilo 23. 7. 2007, v njem pa izčrpno predstavil dotedanje ugotovitve inšpektorice in opozoril, da ga bo naknadno seznanil z ukrepanjem inšpektorice. IRSD je nato 8. 11. 2007 prejel ponovni dopis Varuha človekovih pravic z zaprosilom za poročilo o tem, ali je postopek že zaključen, kakšne so dokončne ugotovitve in kakšni morebitni ukrepi. Obenem je Varuh človekovih pravic zaprosil IRSD tudi za fotokopije vseh morebitnih izdanih ukrepov. Ker postopek inšpekcijskega nadzora takrat še ni bil končan – prijavitelj je namreč med postopkom zahteval izločitev inšpektorja, kar je bilo s sklepom zavrženo – IRSD Varuhu človekovih pravic še ni podal dokončnega poročila.

Ob tem je treba tudi pojasniti, da je organ druge stopnje na podlagi pritožbe 16. 11. 2007 odpravil odločbo IRSD, izdano v tej zadevi. Hkrati je IRSD 30. 10. 2007 prejel novo prijavo, v zvezi s katero je inšpektorica nadaljevala inšpekcijski postopek. O vsem navedenem je IRSD varuha podrobneje seznanil z dopolnitvijo poročila 4. 12. 2007, nato pa mu 18. 1. 2008 posredovali tudi vse fotokopije izdanih aktov v predmetni zadevi.

Iz 6. člena Zakona o varuhu človekovih pravic izhaja, da morajo državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil varuhu na njegovo zahtevo zagotoviti vse podatke in informacije iz njihove pristojnosti ne glede na stopnjo zaupnosti in mu omogočiti izvedbo preiskave. Zato je IRSD **Varuhu v dotedanji praksi vedno posredoval vse potrebne podatke in informacije v obliki poročil oziroma odgovorov**, ni pa prilagal upravnih aktov, izdanih v posamezni zadevi. Tudi v tem primeru so Varuhu posredovali dva odgovora, s katerima so ga podrobneje seznanili z ugotovitvami in ukrepi inšpektorice. V dopolnitvi odgovora pa so **podali tudi konkretne informacije o vsebini ukrepov**, ki jih je izdala inšpektorica. S tem ko niso že 4. 12. 2007 odgovoru priložili izdanih upravnih aktov, pa **niso imeli namena ovirati dela Varuha človekovih pravic**, saj je čim boljše sodelovanje med organoma nedvomno tudi v interesu Inšpektorata RS za delo. Navedeno so **pojasnili tudi Varuhu v odgovoru z dne 18. 1. 2008**.

2.10.3 ZAPOSLOVANJE NOVINARJEV

2.10.4 PRAVICE V ČASU POKLICNE REHABILITACIJE

2.10.5 KRITERIJI ZA PODELITEV KONCESIJE ZA OPRAVLJANJE JAVNE SLUŽBE

2.10.6 DELAVCI V DRŽAVNIH ORGANIH

Ministrstvo za notranje zadeve: Prijav trpinčenja zaposlenih v policiji ni. V skladu z določbami Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o javnih uslužbencih se v policiji izvajajo ukrepi za preprečevanje šikaniranja in drugih prepovedanih oblik ravnanj proti javnim uslužbencem. Prijave tovrstnih ravnanj policija rešuje od primera do primera, da se lahko javnim uslužbencem zagotovi nemoteno opravljanje njihovega dela.

Ministrstvo za obrambo: Varuhinja je obravnavala tudi pobude, ki jih je nanjo naslovil Sindikat vojske, obrambe in zaščite (SVOZ) v zvezi z domnevnimi kršitvami delovnopravne zakonodaje, pravic do človekovega dostojanstva, spolnim nadlegovanjem ter šikaniranjem. SVOZ je v svoji pobudi navajal tudi domnevne nepravilnosti v določenih vojašnicah. Poročilo se navezuje tudi na poročilo zagovornice enakih možnosti, ki je obravnavala domnevno neenako obravnavanje pripadnikov oziroma diskriminacijo zaradi sindikalnega delovanja in članstva. Končno navaja tudi problematiko zaposlovanja v Slovenski vojski.

Ministrstvo za obrambo ugotavlja, da se je na pobude in vprašanja varuhinje človekovih pravic odzivalo sproti, kar je ugotovljeno tudi v poročilu. Ministrstvo za obrambo se je na pobudo SVOZ odzvalo in se odločilo raziskati dejansko stanje v posameznih enotah Slovenske vojske. Prav tako se je ministrstvo odzvalo na poročilo zagovornice enakih možnosti in seznanilo tako zagovornico kot varuhinjo s poglobitvenimi ukrepi in aktivnostmi, ki jih je izvedlo za zagotavljanje enakih možnosti že v preteklosti in tistimi, ki se šele uvajajo. Med njimi je poudarjena izjava o nični toleranci in ukaz o ravnanju pripadnikov Slovenske vojske. Prav tako je varuhinja konec leta 2007 opravila osebni razgovor z ministrom za obrambo, kjer je bila seznanjena z delovanjem proti nezaželenim oblikam ravnanja in situacijo na področja zaposlovanja v Slovenski vojski. Mnenje varuhinje je, da se je odzivnost odgovornih v Slovenski vojski ob podobnih dogodkih izboljšala.

Glede pobude, ki jo je podal SVOZ, je Ministrstvo za obrambo pojasnilo, da na podlagi drugega odstavka 100 b. člena Zakona o obrambi (Uradni list RS, št. 103/2004 - uradno prečiščeno besedilo), sindikat ne more dajati mnenja k formacijam in organizaciji vojske, njeni opremljenosti, delovanju, pripravljenosti in uporabi. Sindikat prav tako ne more dajati mnenja k aktom vodenja in poveljevanja v vojski oziroma so njegova mnenja za ministra in načelnika Generalštaba ter druge poveljujoče neobvezna. Mnenje sindikata je vedno dobrodošlo, žal pa ga ni mogoče vedno upoštevati.

SVOZ je v preteklosti podal nekaj protestov, v katerih navaja, da so bili določeni pripadniki zaradi delovanja v sindikatu šikanirani. Članstvo v sindikatu naj bi bil vzrok za nenapredovanje v činu, za prerazporeditev na drugo delo, pa tudi za nepodaljšanje pogodbe o zaposlitvi. Ministrstvo za obrambo poudarja, da ne razpolaga s podatki o članstvu pripadnikov v sindikatih, zaradi česar omenjeno dejstvo tudi nima nobenega vpliva na odločitve načelnika Generalštaba Slovenske vojske, koga bo predlagal za premestitev ali povišanje. V zvezi z tem je potrebno pojasniti, da je na podlagi Zakona o obrambi (98. in 98.a člen) mogoče posameznega pripadnika SV zaradi službenih potreb začasno ali za nedoločen čas kadarkoli razporediti na drugo dolžnost. Zaradi situacije, ko se Ministrstvo za obrambo srečuje z manjkom ljudi, je potrebno določiti prioritete, katere enote je potrebno popolniti. Posledično pride do prerazporeditve pripadnikov, ki pa niso v povezavi s članstvom v sindikatu. Kar zadeva povišanja v činu, pa je Ministrstvo za obrambo sindikatu obrazložilo, da ne gre za nikakršen avtomatizem, temveč je povišanje odvisno od kadrovskih potreb po posameznem činu. Če posamezni kandidat za povišanje izpolnjuje ostale pogoje, se ga lahko razporedi na višjo dolžnost, ni pa to nujno. Kdo od primernih kandidatov bo na takšno dolžnost razporejen, je diskrecijska pravica načelnika Generalštaba Slovenske vojske. Vse navedbe sindikata so bile preverjene, ugotovljeno je bilo, da niso bile kršene nobene pravice iz delovnega razmerja ter da člani sindikata niso bili obravnavani neenako glede na ostale pripadnike Slovenske vojske.

Glede navedb SVOZ o nepravilnostih v določeni vojašnici Ministrstvo za obrambo poudarja, da so sindikat zaprosili, da svoje navedbe podkrepí z dodatnimi pojasnili in dokumentacijo, če z njo razpolagajo, saj drugače ministrstvo ne more preveriti resničnosti oziroma neresničnosti navedenega. Obtožbe, da je nekdo zagrešil kaznivo dejanje so resna stvar. Ministrstvo poudarja, da nas druži skupni interes, da se morebitne žrtve zaščitijo, vsa nezaželena in nedopustna ravnanja pa odkrijejo in sankcionirajo. Pri tem pa je potrebno polno sodelovanje vseh, tudi sindikata. Pavšalno navajanje "številnih nepravilnosti" in uporabljanje posploševanja brez primerov je po mnenju Ministrstva za obrambo neprimerno in na taki podlagi ukrepanje ni možno.

Prav tako se je Ministrstvo za obrambo odzvalo na mnenje zagovornice enakih možnosti. Predmet mnenja je bilo obravnavanje dveh pripadnikov Slovenske vojske. Zagovornica navaja, da bi pri omenjenih pripadnikih lahko prišlo do neenakega obravnavanja pripadnikov oz. diskriminacije zaradi sindikalnega delovanja in članstva. Ministrstvo ponovno poudarja, da zaradi delovanja v sindikatu nikakor ne prihaja do diskriminacije. Opravljanje dela sindikalnega zaupnika pa ne preprečuje premestitve ali pa denimo določitve dela v posebnih pogojih, kar je potrdila med drugim tudi sodna praksa. Tudi Pogodba o zagotavljanju pogojev za sindikalno delo, določa v 13. členu, da je sindikalni poverjenik zavezan opravljati sindikalno dejavnost tako, da ne zmanjšuje delovne učinkovitosti organa oziroma organizacijske enote. Iz navedenega sledi, da morajo sindikat oziroma sindikalni poverjeniki, prilagajati svoje dejavnosti delovnim pogojem, ki veljajo pri delodajalcu in ne morda obratno. Ministrstvo ponovno poudarja, da je pripadnik Slovenske vojske zaradi službenih potreb lahko začasno ali trajno premeščen na drugo dolžnost. Delo v sindikatu ne predstavlja izjeme od tega pravila.

V Slovenski vojski se srečujejo s težavami pri pridobitvi ustreznega in motiviranega kadra za popolnjevanje stalne sestave. Tudi zaradi teh težav posvečajo veliko pozornost medčloveškim odnosom in ustreznemu ravnanju s človeškimi viri. V preteklosti je bilo sprejetih kar nekaj aktov, ki so bili namenjeni izboljšanju situacije na tem področju. Pozitivne posledice se že kažejo.

2. 10. 7 BREZPOSELNOST

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Varuh človekovih pravic v letnem poročilu ugotavlja približno 40-odstotni upad pobud, ki jih nanje naslavljajo brezposelne osebe. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve potrjuje domnevo varuha, da stopnja registrirane brezposelnosti postopoma pada, in sicer v povprečju zadnjih štirih let za 2,5 odstotni točki na leto, kar pomeni, da se zabeleži približno 10.000 izhodov brezposelnih oseb v zaposlitev (<http://www.ess.gov.si/slo/Dejavnost/StatistichniPodatki/Kazalci/GibanjeRegBP.htm>, 23. 10. 2008). Ministrstvo se strinja tudi z oceno varuha, da je število pobud brezposelnih oseb mogoče delno pripisati tudi trendu postopnega upadanja brezposelnosti, vendar pa moramo pri tem **izpostaviti predvsem novo doktrino Zavoda RS za zaposlovanje (ZRSZ)**, ki je kot enega glavnih ciljev zastavila tudi **modernizacijo ZRSZ v smeri večje učinkovitosti in prijaznosti do uporabnikov storitev**. V sklopu reorganizacije in modernizacije je ZRSZ v sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve nadgradil informacijsko podporo, uvedel dodatne e-storitve za uporabnike, nadaljeval z izgradnjo modela poslovne odličnosti, okreplil povezovanje svojih storitev s potrebami delodajalcev in še dodatno moči usmeril v preventivno delovanje na trgu dela (zgodnje ukrepanje v primerih napovedanega odpuščanja) in drugo. Omenjeni naporí ZRSZ so zagotovo bistveno prispevali k povečanemu zadovoljstvu strank s storitvami Zavoda.

Glede dvomov, izraženih v poročilu, o različnih evidencah brezposelnih oseb pa ministrstvo pojasnjuje, da se spremljanje brezposelnosti, ki se odraža v stopnji registrirane brezposelnosti, razlikuje od pravnih podlag, na katerih temelji vključevanje ciljnih skupin brezposelnih oseb v ukrepe aktivne politike zaposlovanja. Brezposelnost se meri prek števila registriranih brezposelnih oseb, ki so prijavljeni v evidenci ZRSZ. **Zavrača se domneve Varuha, da podatki o registriranih brezposelnih oseb ne vključujejo vseh brezposelnih oseb.** V druge evidence ZRSZ so že od leta 2002 **premeščeni le tisti, ki dejansko niso iskalci zaposlitve** – ali zaradi trenutne delovne nezmožnosti, ali zaradi izobraževanja po 53. b členu Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (ZZZPB), ki pomeni **pridobitev statusa dijaka oziroma študenta**, ali zaradi vključitve v programe aktivne politike zaposlovanja, ki se izvajajo za daljše časovno obdobje oziroma pomenijo zaposlitev – gre torej za statuse, ki se izključujejo s statusom brezposelne osebe. V tem času **oseba ne išče zaposlitve**, kar je po ZZZPB pogoj, da je registrirana kot brezposelna oseba. Takoj ko ni več razloga za premestitev osebe v drugo evidenco ZRSZ, se oseba ponovno registrira kot brezposelna.

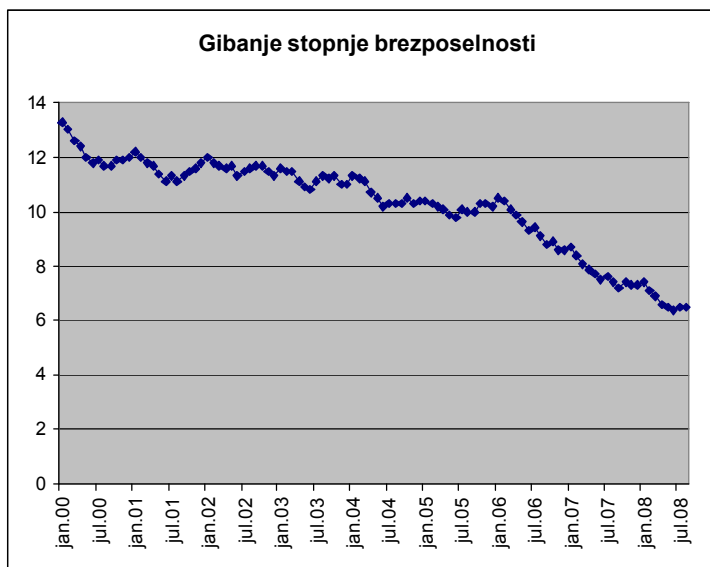
Tovrstno vodenje evidenc je bistveno bolj pregledno in **kaže realno sliko o številu brezposelnih oseb**. Na manjše število brezposelnih oseb kažejo tudi podatki o številu delovno aktivnih, ki se že več let zaporedoma povečuje, kar se posledično kaže tudi v manjšem številu brezposelnih oseb (glej Graf 1 in 2).

Graf 1: Gibanje števila delovno aktivnega prebivalstva (januar 1999 – januar 2008)

Vir podatkov. <http://e-uprava.gov.si/ispo/delovnoprebivalstvo/prikaz.ispo>

Graf 2: Gibanje stopnje brezposelnosti (januar 2000 – julij 2008)

Vir: <http://e-uprava.gov.si/ispo/stopnjabrezposelnosti/prikaz.ispo>

Kot ugotavlja Varuh v svojem poročilu, se status dijaka oziroma študenta in status brezposelne osebe izključujeta, saj ti v času šolanja niso na voljo za zaposlitev. **Zavrača se Varuhovo mnenje, da gre za »kaznovanje« tistih brezposelnih, ki se odločijo za šolanje**, saj se jim na ta način dejansko ponudi novo možnost, da si s finančno pomočjo države pridobijo poklic ali visokošolsko izobrazbo in si tako povečajo konkurenčno prednost na trgu dela. **Poleg statusa dijaka oziroma študenta in pravic**, ki izhajajo iz tega statusa, namreč pridobi brezposelna oseba, ki se vključi v izobraževanje po 53. členu ZZZPB, **tudi pravico do zdravstvenega varstva, štipendije in do povračila stroškov izobraževanja**. V naslednjih letih bo še posebej velik poudarek na izvajanju preventivnih dejavnosti, s katerimi se želi spodbuditi mlade za izobraževanje v okviru rednega šolanja zaradi preprečevanja osipništva in zmanjševanja strukturnih neskladij na trgu dela. Aktivnosti bodo podprte tudi s sredstvi Evropskega socialnega sklada v programskem obdobju 2007-2013.

2.10.8 ŠTIPENDIRANJE

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Glede predstavitve pobud s področja štipendiranja se pojasnjuje, da je **Državni zbor Republike Slovenije junija 2007 sprejel Zakon o štipendiranju**, ki je **na novo uredil področje štipendiranja v Sloveniji**. Med drugim je v 13. členu **določil cenzus za pridobitev državne štipendije**, in sicer za kandidate, ki izpolnjujejo splošne pogoje iz tega zakona in se šolajo ali študirajo v kraju svojega stalnega prebivališča, povprečni mesečni dohodek na družinskega člana v preteklem koledarskem letu pred vložitvijo vloge ne sme presegati 60 % minimalne plače v istem obdobju, za upravičence, ki se šolajo ali študirajo zunaj kraja svojega stalnega prebivališča pa znaša cenzus od 60 do 65 % minimalne plače. V 16. členu pa **zakon natančno določa, kateri dohodki se všttevajo v skupni dohodek družine**.

Glede pripomb Društva psihologov Slovenije pa ministrstvo pojasnjuje, da **testiranje kandidatov za Zoisove štipendije ni bilo opravljeno**. Zakon o štipendiranju namreč v 24. členu kot enega od pogojev za pridobitev Zoisove štipendije določa, da je dijak kot učenec v zaključnem razredu osnovne šole v skladu s **Konceptom: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli identificiran kot nadarjen učenec** oziroma da je študent kot dijak v srednji šoli v skladu s **Konceptom vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi dijaki v srednjem izobraževanju**

identificiran kot nadarjen dijak. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je sicer predlog Zakona o štipendiranju pred obravnavo na seji Vlade RS **dlje časa usklajevalo z različnimi interesnimi skupinami.**

PRIMERI

Primer številka 103. - Neodzivanje Inšpektorata RS za delo

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve:

Ob tem primeru IRSD pojasnjuje, da se je prijavitelj 19. 3. 2007 na inšpektorat za delo obrnil z **zaposilom za strokovno pomoč**, iz katerega je izhajalo, da mu je delovno razmerje pri delodajalcu prenehalo že v letu 2006. Ne glede na to, da vlagatelj v vlogi ni navedel delodajalca, inšpektorat za delo v konkretnem primeru **ne bi imel možnosti ukrepanja**, saj je **od odpovedi pogodbe o zaposlitvi** do dneva vložitve vloge na Inšpektorat RS za delo **minilo več kot leto dni**, od posameznih dogodkov, navedenih v vlogi, pa že **več kot dve leti**. Inšpektorat RS za delo pa nima pooblastil, s katerimi bi dosegel vrnitev delavca na delo. Če torej delavec ni pravočasno uveljavljal varstva pravic, mu je preostala **le možnost uveljavljanja morebitnih denarnih terjatev iz delovnega razmerja**, ki zastarajo v roku petih let.

Ob podatku, da je IRSD delavcu strokovno pomoč posredoval 30. 8. 2007, IRSD dodaja, da za delo ob praktično nespremenjenem številu zaposlenih inšpektorjev poleg svoje prvenstvene naloge, to je izvajanje inšpekcijskega nadzora ter opravljanja drugih zakonsko določenih nalog, v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela nudi tudi strokovno pomoč. Strokovno pomoč nudijo inšpektorji, ki opravljajo tudi inšpekcijske nadzore in vodijo ter odločajo v prekrškovnih postopkih, pri čemer zagotavljanje strokovne pomoči predstavlja velik obseg opravljenega dela, ki se iz leta v leto povečuje. Inšpektorat RS za delo tako nudi strokovno pomoč glede na razpoložljive kadrovske možnosti, pri tem pa imajo **prednost zadeve, pri katerih je treba nemudoma opraviti inšpekcijski nadzor**, ali zadeve, **v katerih je treba vlagatelje pravočasno napotiti na uveljavljanje njihovih pravic**, saj bi v nasprotnem primeru lahko prišlo do zamude roka oziroma izgube pravice.

V predstavljenem primeru pa se je že vlagatelj prepozno obrnil na inšpektorat za delo, zato pozen odgovor za vlagatelja ni imel škodljivih posledic. Kljub temu so se zaradi daljšega odzivnega časa vlagatelju opravičili.

Primer številka 109. – dolgotrajen postopek odločanja o predlogu za opravljanje strokovnega izpita

Ministrstvo za šolstvo in šport:

V zvezi s tem primerom je ministrstvo dne 8. 10. 2008 posredovalo odgovor varuhinji človekovih pravic ter obrazložilo razloge za dolgotrajen postopek in utemeljilo zavrnitev tožeče stranke s strani ministrstva glede vloge za opravljanje strokovnega izpita. Kljub uradnemu stališču ministrstva je bilo na podlagi sodbe tožeči stranki omogočeno opravljanje strokovnega izpita.

Primer številka 113. – vračilo štipendije

Ministrstvo za šolstvo in šport:

V zvezi s tem primerom je ministrstvo v svojih odgovorih stranki večkrat utemeljilo razloge za povrnitev štipendije. Pri tem je pomembno poudariti, da je ministrstvo dolžno vse primere oziroma štipendiste enakopravno obravnavati ne glede na njihov študijski uspeh, ki so ga dosegli z diplomsko nalogo.

2.11 POKOJNINSKO IN INVALIDSKO ZAVAROVANJE

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Glede navedb, ki se nanašajo na spremembo Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1), sprejeto v juliju 2005, ki se nanaša na vdovske pokojnine, le-to pojasnjuje, da ZPIZ-1 vdovi oziroma vdovcu, katerega pokojnik je bil vključen v zavarovanje v istem sistemu, zagotavlja poleg lastne pokojnine tudi del vdovske pokojnine. Omenjena rešitev je izpeljana zaradi dvojnega vplačevanja prispevkov (oba zakonca) in realizacije le ene pravice, saj se po smrti enega od zakoncev izplačuje le ena pokojnina (bodisi lastna bodisi vdovska).

Po osamosvojitvi Republike Slovenije je bilo na območju Republike Slovenije ukinjeno posebno vojaško zavarovanje, **izplačevanje pokojnin nekdanjim aktivnim vojaškim osebam v službi v nekdanji JLA** in drugih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja vojaških zavarovancev pa je **prevzel Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije** kot nosilec splošnega zavarovanja, ki pa sredstev za izplačevanje vojaških pokojnin in drugih pravic iz posebnega vojaškega zavarovanja **ne črpa iz sredstev, ki so jih za lastno zavarovanje zbirali slovenski zavarovanci oziroma zavarovanci, ki so bili zaposleni na območju Republike Slovenije, temveč iz državnega proračuna.**

Izhajajoč iz tega, da zavarovanje nekdanjih vojaških zavarovancev in drugih zaposlenih v času skupne države ni bilo enotno urejeno in **gre za dva ločena sistema**, ne moremo govoriti o diskriminatornem odnosu do vdov oziroma vdovcev po bivših vojaških zavarovancih, saj drugačni zakonski ureditvi izhajata iz specifik posebnega sistema, ki so ga imeli vojaški zavarovanci v nekdanji SFRJ, in ne iz osebnih okoliščin pravnega statusa vdove oziroma vdovca. **Republika Slovenija je vojaškim zavarovancem zagotovila primerne pokojnine s posebnim zakonom** (Zakon o pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja bivših vojaških zavarovancev; Uradni list RS, št. 12/2007 - uradno prečiščeno besedilo; ZPIZVZ), s katerim je **uredila tudi pravice za družinske člane**. Vdovam in vdovcem po vojaških zavarovancih **se tako zagotavljajo enake pravice, kot bi jim pripadale po splošnih predpisih, čeprav se sredstva za plačilo pravic po ZPIZVZ zagotavljajo v celoti iz državnega proračuna.**

Omenjena vsebina je bila **predmet dveh pobud za spremembo** tako splošnega **predpisa** (ZPIZ-1H) kot tudi posebnega predpisa (ZPIZVZ), vendar ju je državni zbor zavrnil. Pobude posameznic, ki so po navodilu varuha vložile **ustavno pobudo**, so bile **zavržene**, saj pobudnice niso izkazale pravnega interesa.

PRIMERI

Primer številka 114. - Štiri leta za vnovično odločitev prvostopenjskega organa

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve:

Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (ZPIZ) je dolgotrajnost postopka v dopisu 22. 6. 2007 **že podrobneje pojasnil Varuhu človekovih pravic**. Medtem pa je bil tudi **že razčiščen obstoj zavarovalne dobe**, ko je bil zavarovanec zaposlen v času prestajanja kazni v Zavodu za prestajanje kazni zapor Dob pri Mirni. Zavarovancu je bila **že izdana dokončna odločba o pravici do invalidske pokojnine**.

Primer številka 115. - Ko se spis namesto z izdajo odločbe konča z arhiviranjem

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve:

ZPIZ je 4. 8. 2008 Varuhu človekovih pravic v tej zadevi posredoval pisno pojasnilo. Pri tem ZPIZ opozarja, da **zadeva ni bila nikoli arhivirana** (upravni spis je bil ves čas v postopku reševanja), ampak je strokovni delavec čakal na vrnitev upravnega spisa z Delovnega in socialnega sodišča v Ljubljani, saj strokovni delavci zavoda praviloma vedno zahtevajo upravni spis od sodišča zaradi reševanja novih zahtevkov. V tem primeru je bilo sodišče zaproseno za vrnitev upravnega spisa, vendar ga **ZPIZ še do zdaj ni prejel**. Ko bo ZPIZ prejel upravni spis, bo nemudoma odmeril invalidsko pokojnino.

Primer 116. - Vodenje upravnega postopka v korist zavarovanca

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve:

Zavarovanec je pri ZPIZ-u vložil zahtevo za invalidsko pokojnino (v Švici je bil že invalidsko upokojen), vendar po mnenju invalidske komisije z dne 17. 5. 2007 pri njem invalidnost ni obstajala. Ker je zavarovanec že izpolnjeval pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine, mu je ZPIZ z dopisom z dne 23.5.2007 **pojasnil, da nima pravice do invalidske pokojnine** (invalidnost ne obstaja), **da pa že izpolnjuje pogoje za starostno pokojnino**, zato **lahko**, če želi, **zahtevak za invalidsko pokojnino spremeni v zahtevak za starostno pokojnino**. Ker tega ni želel, mu je ZPIZ 17. 12. 2007 izdal negativno odločbo o pravici do invalidske pokojnine.

V primerih, ko je bil zavarovanec poleg v Sloveniji zaposlen tudi še v kakšni drugi državi in ne izpolnjuje pogojev za invalidsko pokojnino, ker pri njem ne obstaja invalidnost, izpolnjuje pa pogoje za starostno pokojnino, ga ZPIZ pisno obvesti, da lahko spremeni invalidski zahtevak v zahtevak za starostno pokojnino. V tem primeru namreč lahko **zavarovanec pridobi pravico do pokojnine od prvega dne naslednjega meseca od datuma vložitve zahtevka za invalidsko pokojnino in še za 6 mesecev nazaj**. Če bi mu ZPIZ izdal negativno odločbo o invalidski pokojnini, bi moral še enkrat vložiti zahtevak za starostno pokojnino, **s tem pa bi mu bila pravica do starostne pokojnine priznana s kasnejšim datumom**. ZPIZ v teh primerih **nedvomno ravna v korist zavarovanca**, kot je tudi navedeno v varuhovem poročilu. Če se zavarovanec ne strinja s spremembo zahtevka, mu ZPIZ namreč izda negativno odločbo o invalidski pokojnini.

Varuh človekovih pravic v poročilu opozarja, da gre v navedenem primeru za neupoštevanje Zakona o splošnem upravnem postopku (ZUP), saj naj bi ZPIZ s takšnim ravnanjem kršil pravico pobudnika do uporabe pravnih sredstev zoper upravno odločbo. Varuh navedeno prakso ZPIZ-a ocenjuje kot zanimivo. ZPIZ ob tem meni, da ravna popolnoma v skladu z določbami Zakona o splošnem upravnem postopku, saj lahko stranka **po določbi 133. člena ZUP do izdaje odločbe na prvi stopnji razširi ali spremeni postavljeni zahtevak** ne glede na to, ali ima razširjeni oziroma spremenjeni zahtevak isto pravno podlago ali ne, če se tak zahtevak opira na iste bistvene sestavine dejanskega stanja in če je organ pristojen za njegovo reševanje. Zakon o splošnem upravnem postopku v 7. členu (načelo varstva pravic strank in varstva javnih koristi) določa tudi, da **morajo organi pri postopanju**

in odločanju omogočiti strankam, da čim lažje zavarujejo in uveljavijo svoje pravice. Navedeni člen določa tudi, **da uradna oseba opozori stranko, če glede na podano dejansko stanje izve ali sodi, da ima stranka v postopku podlago za uveljavitev kakšne pravice.** Glede na navedeno menimo, da ZPIZ v zgoraj opisanih primerih ne ravna napačno, saj je stranki izdal negativno odločbo o invalidski pokojnini po tem, ko jo je opozoril, da lahko uveljavlja starostno pokojnino.

Primer številka 117. - Upravni spis na sodišču ovira za odločanje v novem upravnem postopku

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve:

V navedenem primeru gre za enak problem kot v primeru 115. Glede na to da se je pojavilo nekaj več tovrstnih primerov, bo ZPIZ vodje pokojninskih oddelkov vseh svojih območnih enot na skupnem letnem posvetu, ki bo predvidoma v novembru, ponovno opozoril na ta problem in jih pozval, da strokovni delavci obvezno zahtevajo upravni spis s sodišča v primeru, če je bil vložen nov zahtevek za pridobitev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Primer številka 118. - Učinkovanje pravnomočne sodbe

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve:

ZPIZ je v tej zadevi 21. 7. 2008 **posredoval varuhu podrobnejše pisno pojasnilo.** Po navedenem datumu – 25. 7. 2008 – je ZPIZ zavarovanki **izdal odločbo o odmeri nadomestila plače** za čas čakanja na razporeditev oziroma zaposlitev na drugem ustreznem delu.

2.12 ZDRAVSTVENO VARSTVO IN ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE

2.12.1 ZAKON O PACIENTOVIH PRAVICAH

Ministrstvo za zdravje: Z zakonom o pacientovih pravicah je poleg doslej vsebinsko pomanjkljivo urejenih posameznih pravic pacientov urejen tudi pritožbeni postopek oziroma postopek uveljavljanja pravic pacientov. Besedilo zakona v delu, ki se nanaša na uveljavljanje pacientovih pravic sledi stališču Varuha glede instituta posebnega Varuha za pacientove pravice. Tako zakon omogoča reševanje pacientovih pravic s sklenitvijo dogovora o odpravi kršitve že pri izvajalcu zdravstvene dejavnosti in sklenitev poravnave v mediacijskem postopku. Takšni obliki sta v večini primerov najustreznejši, saj pomenita najhitrejšo pot do razrešitve spora. O spornem vprašanju lahko odloči tudi senat Komisije za varstvo pacientovih pravic. Za pomoč pacientom pri uveljavljanju pravic pacientov je zakon uveljavil institut zastopnika pacientovih pravic. Posamezni zastopniki bodo do uveljavitve pokrajinske zakonodaje delovali na območjih, ki jih pokrivajo posamezni zavodi za zdravstveno varstvo. Glede na dejstvo, da se delovanje teh zastopnikov šele začinja, rezultatov njihovega delovanja še ni mogoče oceniti.

2.12.2 ZAKON O DUŠEVNEM ZDRAVJU

Ministrstvo za zdravje: Zakon o duševnem zdravju, ki ga je pripravilo ministrstvo, je Državni zbor sprejel in je bil objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 77/2008 z dne 28. 07. 2008.

Zakon ureja sistem zdravstvene in socialno varstvene skrbi na področju duševnega zdravja, nosilce dejavnosti duševnega zdravja, pravice oseb in postopke sprejema na zdravljenje v oddelek pod posebnim nadzorom psihiatrične bolnišnice, v obravnavo v varovani oddelek socialno varstvenega zavoda, v nadzorovano obravnavo in v obravnavo v skupnosti. Z navedenim zakonom je upoštevana tudi odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije, št. U-I-60/03-20 z dne 4. 12. 2003 (Uradni list RS, št. 131/2003).

2.12.3 ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE – DOLGOTRAJNI POSTOPKI

Ministrstvo za zdravje: Na ministrstvu se zavedajo problema dolgotrajnosti postopkov odločanja o pravicah iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, vendar se stanje na tem področju izboljšuje. Zaradi večje preglednosti nad uresničevanjem pravic iz obveznega zdravstvenega zavarovanja Zavod dvakrat letno objavi podatke o obveznem zdravstvenem zavarovanju na svojih spletnih straneh.

Za obdobje januar - december 2007 so skupaj na vseh organizacijskih enotah zavoda izdali 310.804 odločb imenovanih zdravnikov. Zavod beleži, da pred imenovanimi zdravniki postopki potekajo znotraj zakonskega roka in do zamud ne prihaja. Poleg tega je Zavod prejel 34.318 predlogov za zdraviliško zdravljenje in odobrenih je bilo 17.165 predlogov. Zoper odločbe imenovanih zdravnikov je bilo vloženi 8.259 pritožb. Zdravstvena komisija (II. stopnja) je spremenila 1.639 odločb in izdala 8.259 odločb. Do zamud v pritožbenem postopku sicer prihaja, vendar je zavodu uspelo skrajšati rok za odločitev o pritožbi na povprečno 18 dni.

V obdobju januar - junij 2008 je bilo izdanih 162.441 odločb imenovanih zdravnikov. Prejeli so 19.053 predlogov za zdraviliško zdravljenje in odobrenih je bilo 12.071 predlogov. Zoper odločbe imenovanih zdravnikov je bilo vloženi 5.267 pritožb. Zdravstvena komisija (II. stopnja) je spremenila 886 odločb in izdala 4.609 odločb.

2.12.4 ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE – ČAKALNE DOBE

Ministrstvo za zdravje:

V zadnjih letih postaja vprašanje čakalnih dob v zdravstvu izredno pereč problem, zato je ministrstvo v zadnjem letu pripravilo vrsto ukrepov. Na podlagi Zakona o pacientovih pravicah sta bila sprejeta dva predpisa, in sicer Uredba o poslovanju z uporabniki v javnem zdravstvu (v nadaljnjem besedilu: uredba) in Pravilnik o čakalnih dobah za posamezne zdravstvene storitve in o vodenju čakalnih seznamov (v nadaljnjem besedilu: pravilnik). Namen uredbe je zagotoviti minimalne standarde za kakovostno poslovanje izvajalcev zdravstvenih storitev do pacientov. Z uredbo so izvajalci zavezani k zagotavljanju odzivnosti in nenehnemu ugotavljanju kakovosti njihovega poslovanja izvajalcev ter spoštovanju pravice do pacientovega časa. Pravilnik pa določa najdaljše dopustne čakalne dobe za posamezne zdravstvene storitve za izvajalce zdravstvenih storitev v mreži javne zdravstvene službe, postopek vpisa in prednostne kriterije za uvrščanje pacientov na čakalni seznam ter način vodenja čakalnih seznamov. Čeprav je to le prvi korak je ministrstvo mnenja, da se bo sistem naročanja in čakalnih dob izboljšal in bomo lahko v prihodnje beležili krajše čakalne dobe pri posameznih zdravstvenih storitvah.

PRIMERI

Primer številka 119. – Plačilo stroškov za zdravstveno storitev kljub sklenjeni pogodbi o dodatnem zavarovanju za potovanje v tujino

Ministrstvo za zdravje:

v opisanem primeru se strinja z Varuhovim mnenjem, da bi morala potovalna agencija potnike v primeru, da za njih ureja zdravstveno zavarovanje v tujini, seznaniti kakšne pravice do zdravstvenih storitev imajo med svojim potovanjem v tujini in jih napotiti na morebitno dodatno zavarovanje, ki bi jim nudilo večji obseg zdravstvenih storitev

Primer številka 120. - Obvezno zdravstveno zavarovanje družinskega člana, ki ima status absolventa

Ministrstvo za zdravje:

ministrstvo se pridružuje mnenju Varuha, da je kljub začasnemu zapletu pri vključitvi študentke-absolventke v obvezno zdravstveno zavarovanje, Zavod ravnal korektno in osebo vključil v zavarovanje kot družinskega člana, ko je preveril njen status.

Primer številka 121. – Cepljenje proti gripi za vse kronične bolnike

Ministrstvo za zdravje:

Pridružuje se prizadevanju Zavoda in Varuha za brezplačno cepitev proti gripi vseh kroničnih bolnikov.

Primer številka 122. – Izvršitev odločbe Ustavnega sodišča Republike Slovenije po treh letih?

Ministrstvo za zdravje:

ministrstvo pojasnjuje, da je s sprejemom novele Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 76/08) zakonodajalec izvršil ustavno odločbo U-I-69/03 z dne 20.10.2005 in je s 43. členom omenjene novele odpravljeno neskladje zakona z ustavo.

Ministrstvo se strinja z Varuhom, da je predolgo trajalo, da se je izvršila omenjena ustavna odločba, vendar mora v zagovor navesti, da je novela zakona zaradi zelo pomembnih sprememb terjala dolgotrajno medresorsko usklajevanje in številna pogajanja s socialnimi partnerji.

2.13 SOCIALNO VARSTVO

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: le-to tudi v sodelovanju z drugimi ministrstvi in organi svoje aktivnosti usmerja v pomoč najbolj ranljivim skupinam oseb in v preprečevanje socialne izključenosti, socialno preventivo – od sofinanciranja programov v podporo ranljivim skupinam oseb in njihovih okolici, sofinanciranja zaposlovanja mladih in starejših, mladih staršev, do spodbujanja odločanja za izobraževanje v iskanih poklicih, spodbujanja vseživljenjskega

izobraževanja, priznavanja poklicnih kvalifikacij, spodbujanja aktivnosti posameznika, kar vse posledično povečuje možnosti (pre)zaposlitve in zmanjšuje možnosti za brezposelnost ter s tem socialno izključenost in revščino.

2.13.1 SOCIALNI PREJEMKI IN POMOČI

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Ob navajanju splošnih ocen o tem, da zaradi neprijaznega odnosa strokovnih delavcev na centrih za socialno delo »marsikateri prosilec vloge sploh ne odda, čeprav bi bil do pomoči upravičen«, **žal ministrstvo ne more preveriti dejanskega stanja na posameznem centru**, pobudniki pa se sicer lahko glede tovrstnih izkušenj vedno **obrnejo na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve** oziroma na **socialno inšpekcijo**, lahko pa tudi na svet posameznega socialnovarstvenega zavoda oziroma na Socialno zbornico Slovenije.

Ministrstvo in tudi inšpekcija pa pristojne organe **spodbuja k etičnemu ravnanju** v odnosu do vseh, ki se nanje obrnejo po pomoč, k pomoči pri iskanju rešitev za predstavljene težave, k čemur jih sicer zavezuje tudi **kodeks etičnih načel v socialnem varstvu**, katerega izvajanje nadzira Socialna zbornica Slovenije. Ministrstvo vse strokovne delavce, strokovne sodelavce ter laične delavce v socialnem varstvu spodbuja k prizadevnemu, strokovnemu, človeškemu in spoštljivemu ravnanju, k izobraževanju za svoje delo **tudi z vsakoletnim podeljevanjem nagrad za delo na področju socialnega varstva**, ki jih podeljuje kot posebna družbena priznanja za izjemne uspehe pri delu na področju socialnega varstva.

Glede višine **denarne socialne pomoči ministrstvo** pojasnjuje, da ta **od julija 2008 znaša 221,70 evrov** in da se po sprejemu Zakona o spremembi Zakona o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji v juliju letos **usklajuje dvakrat letno**, in sicer prvič v juliju z rastjo cen življenjskih potrebščin v obdobju januar–junij tekočega leta in drugič v januarju z rastjo cen življenjskih potrebščin v obdobju julij–december preteklega leta po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije.

Ministrstvo se zaveda, da je s takšnim dohodkom **zelo težko preživeti**, vendar je znesek izračunan na podlagi podatkov tako, da **naj bi zadoščal za najnujnejše preživetje samske odrasle osebe**. Denarna socialna pomoč je zadnja v vrsti pomoči, ki jih nudi država, zato je pomembno, da v Sloveniji **vzpostavljamo okvire za aktivno reševanje socialnih stisk**. Zato so bile uzakonjene **spodbude delodajalcem** za zaposlovanje najbolj ranljivih skupin, objavljajo se razpisi za **sofinanciranje zaposlitev težje zaposljivih oseb**, te skupine imajo **tudi prednost pri vključevanju v programe aktivne politike zaposlovanja**, katerih namen je njihovo aktiviranje, pridobitev novih znanj in sposobnosti ter njihova socialna vključenost, s tem pa usposobitev za samostojen nastop in konkuriranje na trgu dela, saj ministrstvo meni, da je **zaposlitev najbolj učinkovit način preprečevanja revščine**.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve si zato v okviru svojih pristojnosti skupaj s socialnimi partnerji **prizadeva tudi za dostojno plačilo zaposlenih**, vsaj z določanjem čim bolj ustreznega zneska **minimalne plače**.

Ministrstvo se strinja, da pa so pri vseh pomočeh, ki jih nudi država, najbolj prizadeti tisti, ki ravno za nek manjši znesek presegajo cenzus za pridobitev posamezne pomoči. Temu pa se v nobenem primeru, ko je posamezna pravica vezana na cenzus, ni mogoče izogniti. Zato v primeru denarne socialne pomoči poznamo tudi **izredno denarno socialno pomoč**, ki jo lahko center za socialno delo dodeli v izrednih okoliščinah in v primerih, ko upravičenec sicer presega cenzus za dodelitev denarne

socialne pomoči, a se je iz razlogov, na katere ni mogel vplivati, znašel v položaju materialne ogroženosti. Višina izredne denarne socialne pomoči sicer mesečno ne more presegati višine enega minimalnega dohodka samske osebe oziroma družine, višina enkratne izredne pomoči pa v enem koledarskem letu ne more presegati višine dveh njenih minimalnih dohodkov.

Izredna denarna socialna pomoč se za daljše obdobje resnično izplačuje le v posebnih okoliščinah, kot so na primer naravne nesreče, tako je bilo tudi ob poplavih v letu 2007 (na Gorenjskem, na Celjskem,...), zato si država prizadeva za ustvarjanje razmer za druge oblike reševanja socialne stiske, ki smo jih že omenili.

Glede meril za ugotavljanje praga revščine pa želi ministrstvo poudariti, da gre za statistično kategorijo, katere ugotavljanje je podrobneje opredeljeno na spletišču Statističnega urada Republike Slovenije (www.stat.si), izhaja pa iz podatkov o dohodkih gospodinjstev in je **mednarodno primerljivo**.

2.13.2 SOCIALNO VARSTVENE STORITVE

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: V tem poglavju Varuh človekovih pravic centrom za socialno delo očita, da premalokrat uporabijo institut skrbnika za poseben primer (ki je pooblastilo po zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih). Očitek je podkrepjen z opisom primera številka 131. Iz opisa sicer ni mogoče povsem nedvoumno razumeti, za katera opravila je bil postavljen skrbnik za poseben primer, vendar se pojasnjuje, da **namen postavitve skrbnika ni v nadomeščanju »pooblaščenecv«, ki jih lahko posameznik pooblasti za pravna opravila oziroma posamezna procesna opravila.** Varovanje pravic in korist prek skrbnika za poseben primer ni mišljeno v življenjskih situacijah, v katerih posameznik ni usposobljen ali pripravljen varovati svojih interesov v civilnopравниh zadevah (kot je prodaja oziroma nakup nepremičnin v predstavljenem primeru), saj je temu namenjen institut pooblaščenca.

Postavljanje skrbnika za poseben primer namesto »učenja« socialnih veščin ali premagovanja komunikacijskih ovir v okviru storitve prve socialne pomoči ali osebne pomoči je **neposredno v nasprotju z nameni dela na področju socialnega varstva. Za poslovno sposobnega posameznika, ki se zaveda posledic svojih odločitev, ni utemeljena postavitve skrbnika za poseben primer, center za socialno delo pa mu vsekakor lahko pomaga** na primer pri iskanju osebe, ki ga lahko pooblasti za izvedbo posameznih procesnih dejanj (na primer tudi izvedbo postopkov za sprejem v institucionalno varstvo).

Centrom za socialno delo se tako skozi številne inšpekcijske nadzore bolj ali manj izrecno naroča, da **morajo »usposabljeni« posameznika, da v čim večji meri samostojno obvladuje socialni prostor** (tudi z uporabo pooblaščenecv, agencij,...), **v primeru ugotovljene nezmožnosti ali nesposobnosti za varovanje svojih pravic in koristi pa morajo posameznika »zaščititi«,** na primer s postavitvijo pod skrbništvo.

- **Vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji**

Glede opozorila na pomanjkanje mest za vključevanje v varstveno-delovne centre Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve pojasnjuje, da bomo do leta 2010 v skladu s cilji Resolucije o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006-2010 v varstveno-delovne centre vključili 36 % oseb s statusom invalida po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, v naslednjem nacionalnem programu pa **bo ta obseg še dvignjen.**

2.13.3 VAROVANJE ČLOVEKOVIH PRAVIC STAREJŠIH

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: ministrstvo se zaveda velikega pomena starejših v družbi in za družbo, zato **temu področju namenja velik del svoje pozornosti**, tako na področju zaposlovanja starejših (z že omenjenim spodbujanjem zaposlovanja starejših, ostajanja v aktivnosti,...) kot na področju zagotavljanja kakovostnega življenja v tretjem življenjskem obdobju – s spodbujanjem medgeneracijskega sožitja, čemur so namenili tudi eno od konferenc v času predsedovanja Svetu EU, z vključevanjem predstavnikov starejših v pripravo predpisov in ukrepov s področja varstva starejših na vseh življenjskih področjih (Strategija varstva starejših do leta 2010 z naslovom Solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva je odgovor Republike Slovenije na posledice, ki jih prinaša vse večji delež starejšega prebivalstva v naši družbi, in sicer kot medresorski dokument, s pomočjo katerega se želi ustvariti možnosti in pogoje za kakovostno in ustvarjalno staranje ter povečati solidarnost in kakovost sožitja med generacijami), z ustanovitvijo in delovanjem **Sveta za medgeneracijsko sožitje**, katerega naloga je tudi spremljanje uresničevanja ciljev omenjene strategije, z zagotavljanjem mest za institucionalno varstvo starejših in v drugih oblikah storitev za kakovostno preživljanje starosti.

2.13.4 INSTITUCIONALNO VARSTVO ODRASLIH OSEB

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: le-to se zaveda neskladja med ponudbo in potrebami pri zagotavljanju institucionalnega varstva starejših, zato so v tem letu s podelitvijo zadnjih koncesij za opravljanje institucionalnega varstva v domovih za starejše **zagotovili pokritost z domovi v vseh upravnih enotah v Sloveniji** in do leta 2010 zagotovili **3.000 novih mest v domovih**, s tem pa je tudi dosežena v resoluciji o nacionalnem programu socialnega varstva zapisani **cilj 5-odstotne vključenosti** starejših v institucionalno varstvo.

Z zagotavljanjem novih kapacitet, predvsem na področjih, kjer je povpraševanje po institucionalnem varstvu starejših največje, to sta predvsem mestni občini Ljubljana in Maribor, bodo še **nadaljevali**, tudi z vlaganjem zasebnega kapitala v okviru **javno-zasebnega partnerstva**. Z javno-zasebnim partnerstvom se odpirajo tudi možnosti za zagotavljanje boljših bivalnih pogojev v že delujočih domovih, ki so potrebni preнове.

Pomemben cilj Vlade Republike Slovenije je, da **storitve in programe socialnega varstva starejših prilagaja njihovim specifičnim potrebam in željam**. Skladno s tem se namenja posebna pozornost usklajenemu načrtovanju različnih storitev v bivalnem okolju in storitev institucionalnega varstva, pri čemer je prednostna naloga razvijanje novih oblik socialnega varstva – dograjevanje mreže dnevnega varstva, širjenje pomoči na domu in sistema oskrbovanih stanovanj ter prilagojenih stanovanj za starejše, širjenje mreže pomoči na daljavo, dodatne možnosti oskrbe starejših v domači družini ali v drugi družini – in zagotavljanje večje dostopnosti storitev.

Glede navedbe o neustreznosti kadrovskega Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve pojasnjuje, da je bil v Uradnem listu RS, št. 90/2008 objavljen **Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev**, ki je med drugim omogočil vodstvom posameznih izvajalskih organizacij tudi, da ministrstvu »predlagajo **potrditev kadrovske zasedbe**, ki zaradi specifičnih okoliščin lokacije, organiziranosti dela in metod dela **odstopa od kadrovskega normativa**, določenega s tem pravilnikom, za 5% navzgor ali navzdol.«.

2.13.5 POMANJKANJE NEGOVALNIH BOLNIŠNIC

2.13.6 NESPOŠTOVANJE ODLOČBE USTAVNEGA SODIŠČA RS IN VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC RS

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: ponovno se pojasnjuje, da je bil v Uradnem listu RS, št. 90/2008 objavljen **Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev**, ki je med drugim omogočil vodstvom posameznih izvajalskih organizacij tudi, da ministrstvu »**predlagajo potrditev kadrovske zasedbe**, ki zaradi specifičnih okoliščin lokacije, organiziranosti dela in metod dela **odstopa od kadrovskega normativa**, določenega s tem pravilnikom, za 5% navzgor ali navzdol.«.

2.13.7 REVŠČINA

2.13.8 NASILJE

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) v 11. členu zavezuje Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve, da pripravi **nacionalni program preprečevanja nasilja v družini**. V skladu s tem je bila že imenovana medresorska skupina za **pripravo podzakonskih aktov**: petletnega nacionalnega programa, akcijskih načrtov (12. člen ZPND), **področnih pravil, postopkov in protokolov organov in organizacij** ter **skupnega protokola** pri obravnavanju primerov nasilja v družini za zagotavljanje usklajenega delovanja organov in organizacij pri medsebojnem obveščanju in nudenju pomoči. Člani medresorske skupine že preučujejo in dopolnjujejo prvi osnutek Nacionalnega programa preprečevanje nasilja v družini 2009-2014, oblikovani pa so tudi že predlogi postopkov in protokolov nekaterih organov in organizacij.

2.13.9 DRUŽINSKI POMOČNIK IN PROBLEMI, KI SO JIH V LETU 2007 PRINESLE SPREMEMBE ZSV

2.13.10 IGRALNIŠTVO

Ministrstvo za finance: Urad Republike Slovenije za nadzor prirejanja iger na srečo kot pristojni del Ministrstva za finance je proučil navedeno poročilo v delu, ki se nanaša na področje prirejanja iger na srečo, in v zvezi s tem podaja svoje mnenje. Urad se načelno strinja z večino stališč Varuhinje človekovih pravic, glede nekaterih vsebin, ki so navedene v poročilu, pa vendarle ima tudi nekaj vsebinskih zadržkov oziroma meni, da bi bilo zaradi še bolj objektivnega prikaza stanja na področju prirejanja iger na srečo v Sloveniji smiselno dodatno pojasniti določene vsebine v obravnavanem poročilu.

1. Urad se ne strinja z navedbo pod to točko, saj Zakon o igrah na srečo (Uradni list RS, št. 134/03 – uradno prečiščeno besedilo; v nadaljnjem besedilu: ZIS) v 3. členu izrecno določa, da je prirejanje iger na srečo izključna pravica Republike Slovenije, igre na srečo pa se lahko prirejajo le na podlagi

dovoljenja oziroma koncesije pristojnega organa. S tem, ko je zakonodajalec določil, da je prirejanje iger na srečo izključna pravica države, je njihovo prirejanje izvzel iz svobodne gospodarske pobude. Gre torej za izredno specifično dejavnost, ki ni in ne more biti predmet svobodne gospodarske pobude, kar je v svoji odločbi potrdilo tudi že Ustavno sodišče Republike Slovenije (Odločba Ustavnega sodišča RS št. **U-I-3/02 z dne 20. 6. 2002**).

5. V zvezi z ugotovitvijo pod to točko Urad pojasnjuje, da ZIS v 83. in v povezavi s 100. členom dovoljuje obisk v igralnici oziroma igralnem salonu samo osebam starim najmanj 18 let. Pri vstopu v igralnico oziroma igralni salon se obvezno opravi identifikacija osebe. Upoštevanje starostne omejitve Urad v okviru svojih pristojnosti nadzira in ni ugotovil kršitve teh določil.

Predvsem zaradi nespoštovanja zakonske omejitve, ki prepoveduje mladoletnim udeležbo pri posebnih igrah na srečo, je Slovenija že leta 2001 ukinila ponudbo igralnih avtomatov v gostinskih lokalih.

Varuhinji človekovih pravic pa se pritrjuje v delu, da ima agresivno oglaševanje in širjenje ponudbe iger na srečo, predvsem možnost igranja iger preko svetovnega spleta (interneta), kjer večinoma ni učinkovito preprečen dostop mladoletnim osebam, močan vpliv na otrokovo zavest in vedenjske vzorce.

Trenutno Slovenija še nima legalne ponudbe iger na srečo preko interneta, saj nihče od obstoječih koncesionarjev, ki prirejajo posebne oziroma klasične igre na srečo še ni pridobil dovoljenja za začetek prirejanja iger na srečo preko interneta oziroma drugih telekomunikacijskih sredstev. S podzakonskim aktom in koncesijskimi pogodbami pa je Slovenija že podrobno opredelila pogoje, ki jih mora ponudnik spletnih iger zagotoviti, da s tehničnimi in drugimi ukrepi internega nadzora onemogoči udeležbo v igri vsem mladoletnim osebam in osebam, ki so odvisne od iger na srečo.

Preko svetovnega spleta je dostopnih približno 1500 strani (število se stalno menja), ki ponujajo igre na srečo pogosto brez ustreznih zaščitnih sistemov, ki onemogočajo igranje mladoletnim osebam. Urad proti takim, nelegalnim ponudnikom iger na srečo, sicer vodi postopke (izdaja prepovednih odločb, vodenje prekrškovnih postopkov), žal pa pogosto ni dovolj učinkovit, in sicer zaradi omejenih zakonskih pristojnosti (nezmožnost pregona institucij, ki omogočajo e-poslovanje), dodaten problem pa predstavljajo še ponudniki teh storitev s sedežem v tujini, ki permanentno spreminjajo spletne strani (problem pravočasne identifikacije družbe in izvršljivosti prepovedne odločbe) ter neurejenega področja spletnih iger na srečo znotraj EU. Na tem področju bi bilo vsekakor treba najti določene skupne rešitve v okviru EU oziroma tudi širše v svetovnem merilu, saj ponudba preko spleta deluje čezmejno, in Slovenija pri srečevanju s to problematiko pri tem ni nobena izjema.

6. Urad se strinja z ugotovitvijo, da v Sloveniji ni bila opravljena nobena celovita raziskava ogroženosti prebivalstva z igrami na srečo, bilo pa je narejenih več parcialnih raziskav, ki so se upoštevale pri posameznih postopkih dodeljevanja koncesij za igralnico ali igralni salon.
7. V Sloveniji sicer ni specializirane zdravstvene ali druge ustanove, ki bi nudila strokovno pomoč patološkimi hazarderjem in njihovim bližnjim, dejansko pa to delo opravljajo zdravstvene in druge ustanove, ki se ukvarjajo z boleznimi odvisnosti, med njimi npr. Zdravstveni dom Nova Gorica, Služba za zdravljenje odvisnosti.

Urad se vseh posledic patološkega hazardiranja zaveda in je zaradi preprečevanja zasvojenosti s posebnimi igrami na srečo pričel uveljavljati princip samoprepovedi, ki ga na podlagi 84. člena ZIS

izvajajo koncesionarji za igralnice in igralne salone. V zvezi z uveljavljanjem omenjene samoprepovedi Urad omogoča posredovanje izjav o samoprepovedi vsem koncesionarjem, ki prirejajo posebne igre na srečo na območju Republike Slovenije. Ker se Urad zaveda problema zasvojenosti, so bile vse koncesijske pogodbe dopolnjene z vsebinami »odgovornega igralništva«, v praksi pa se je najbolj uveljavil že omenjeni ukrep samoprepovedi.

9. Javnosti je bilo predstavljenih več študij oziroma analiz o vplivih širitve igralniške dejavnosti v Sloveniji. Tako je Ekonomski inštitut Pravne fakultete izdelal Raziskavo Trg igranja na igralnih avtomatih, ki je objavljena na spletni strani Urada, v Novi Gorici pa je bilo organiziranih več okroglih miz. Nadalje je Mednarodni inštitut za igralništvo, ki deluje v okviru Raziskovalnega centra Fakultete za uporabne družbene študije začel z delovanjem in izvaja raziskovalni program za dolgoročno in celovito analizo igralništva in industrije zabave. Ta vsebuje tri sklope. Prvi je vzpostavitev centra odličnega znanja na področju igralništva. Drugi je analiza javnega diskurza o igralništvu v slovenskih medijih in javno mnenje. Tretji sklop pa se ukvarja z evalviranjem učinkov igralništva in spremljajočih dejavnost, s posebnim ozirom na severnoprimorsko in slovensko družbeno okolje.

II. Stališče Varuha človekovih pravic RS do širitve igralništva

V zvezi s stališčem Varuha človekovih pravic, da naj Vlada RS upošteva mnenje lokalnih skupnosti o dodelitvi koncesije pa je treba povedati, da je Vlada RS že po samem zakonu (68. člen ZIS) zavezana, da mora pred morebitno dodelitvijo koncesije pridobiti soglasje lokalne skupnosti o opravljanju igralniške dejavnosti na njenem območju in mnenje sosednjih lokalnih skupnosti, pri čemer mnenja sosednjih lokalnih skupnosti resda niso obvezujoča, nikakor pa ni mogoče dodeliti koncesije brez soglasja tiste lokalne skupnosti, na katere območju naj bi se igralniška dejavnost opravljala. Prav tako pa Vlada RS pri odločanju o dodelitvi koncesij vedno upošteva javno objavljene raziskave o vplivu širitve igralništva.

2.13.11 BREZDOMSTVO

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: V Republiki Sloveniji delujejo v letu 2008 zavetišča za brezdomce v Ljubljani s 46 ležišči, v Mariboru s 24 ležišči, v Celju s 24 ležišči, v Slovenj Gradcu s 6 ležišči, v Murski Soboti s 5 ležišči ter v Kopru, tako da je v zavetiščih **na voljo prek 100 ležišč za brezdomce**. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) se aktivno vključuje v reševanje brezdomske problematike, med drugim tudi s **sofinanciranjem** programov socialnega varstva. V letu 2007 je MDDSZ namenilo za zavetišča in sprejemališča za brezdomce ter druge programe za brezdomce nekaj **več kot 300.000 EUR**, v letu 2008 pa že **351.316,28 EUR**. MDDSZ sofinancira naslednje programe, namenjene brezdomcem:

1. JZ Socio, Zavetišče za brezdomce (2004-2008)
2. Škofijska karitas Maribor, Sprejemališče za brezdomce (2005-2009)
3. CSD Maribor, Zavetišče za brezdomce (2006-2010)
4. CSD Ljubljana Center, Zavetišče za brezdomce (2007-2011)
5. Območno združenje Rdečega križa Kočevje, Pomoč brezdomcem
6. Javni zavod Vetrnica Slovenj Gradec, Zavetišče za brezdomce
7. Zavod 69, zavod za razvoj in promocijo športa, Ulična liga za vključevanje socialno ogroženih skupin
8. Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice, Dnevni center za brezdomce

9. MOZAIK - društvo za socialno vključenost, Zavetišče za brezdomce - Murska Sobota
10. Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice, Terensko delo z brezdomci (informiranje, svetovanje, zmanjševanje škode, spremljanje, zagovorništvo)
11. Območno združenje RK Novo mesto, Center za brezdomce
12. Škofijska Karitas Koper, Pomoč brezdomcem
13. Svetovanje, zagovorništvo in psihosocialna pomoč prosilcem za azil, beguncem in tujcem v Republiki Sloveniji, Slovenska Filantropija – združenje za promocijo prostovoljstva
14. Nadškofijska Karitas Maribor, Ambulanta in posvetovalnica za osebe brez obveznega zdravstvenega zavarovanja.

2.13.2 OSEBNE TEŽAVE

PRIMERI

Primer številka 123. - o nasilju v družini mnogokrat vsi predolgo molčimo

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve:

ministrstvo poudarja, da se zavedajo stisk marsikatere žrtve nasilja v družini ter njenega strahu pred prijavljanjem nasilja, katerega žrtev je. Že omenjeni Zakon o **preprečevanju nasilja v družini** s svojimi določbami **na več nivojih ponuja boljše možnosti za rešitev podobnih situacij**. Zakon v 5. členu jasno zavezuje organe in organizacije, da izvedejo vse postopke in ukrepe, ki so potrebni za zaščito žrtve nasilja v družini. V nadaljevanju je v 6. členu zakona jasno določena odgovornost in dolžnost prijave vsakega organa, organizacije, strokovnjaka in vsakega posameznika, da v primeru, ko zazna sum storitve kaznivega dejanja, to dejanje prijavi na policijo ali center za socialno delo. Zakon v 14., 15. in 16. členu tudi jasno opredeljuje naloge centrov za socialno delo ter predvideva **oblikovanje načrta pomoči žrtvi znotraj strokovnega tima** ter ustanovitev **regijske službe za koordinacijo pomoči žrtvam nasilja**. Zakon v 17. členu poziva k sodelovanju tudi nevladne organizacije s področja obravnave in zaščite proti nasilju v družini.

Zaznavanje posameznikov in prijavljanje nasilja v družini pa je v veliki meri **odvisno tudi od odnosa celotne družbe do nasilja v družini**. Izboljšanje splošne družbene klime na tem področju je tudi eden temeljnih namenov nacionalnega programa preprečevanja nasilja v družini, ki ga ministrstvo pripravlja.

Ministrstvo za notranje zadeve:

Ker ni znano, za katero osebo gre v navedenem primeru, ni mogoče pojasniti, kakšne ukrepe so policisti izvedli. Pogosti so primeri, ko žrtev nasilneža prijavi šele po večletnem trpinčenju. To pa je zelo težko dokazovati, še zlasti ker žrtve največkrat ne iščejo zdravniške pomoči zaradi telesnih poškodb ali pri zdravniku navajajo neresnične okoliščine nastanka poškodb. Policisti vsako prijavljeno nasilje v družini resno obravnavajo in preverjajo, ali obstajajo razlogi za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje. Pri sprejemu prijave kaznivega dejanja izvedejo vse ukrepe po Zakonu o kazenskem postopku, vključno s pridržanjem ali privedbo osumljenca. Če ni elementov kaznivega dejanja, lahko prijavo obravnavajo kot prekršek in zoper kršitelja ukrepajo po določbah četrtega odstavka 6. člena Zakona o varstvu javnega reda in miru. V obeh primerih lahko izrečejo tudi ukrep prepovedi

približevanja določenemu kraju oziroma osebi. Če so žrtve kaznivih dejanj otroci, o tem obveščajo pristojne centre za socialno delo, ki se vključijo v delo za zaščito žrtev.

Primer številka 126. - Nujnost takojšnjega ukrepanja

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve:

Navedeni primer kaže med drugim na pomanjkljivo komunikacijo med delavcem centra za socialno delo in uporabnikom. Razvidno je, da je uporabnik razumel center za socialno delo oziroma strokovnega delavca do te mere avtoritarno, da mu ni upal povedati, da je ponujena pomoč zanj povsem neustrezna. Socialna inšpekcija bo centru za socialno delo naložila, da primer preuči in ugotovi, zakaj uporabnik ni upal ugovarjati strokovnemu delavcu centra.

Primer številka 127. - Malomarnost, brezbriznost ali kaj tretjega?

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve:

Socialna inšpekcija je v tem primeru izvedla inšpekcijski nadzor in zaradi ugotovljenih nepravilnosti odredila ukrepe za njihovo odpravo.

Primer številka 130. - Neupravičeno ustavljen dodatek za enostarševsko družino

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve:

Tudi v tem primeru se postavlja vprašanje načina reševanja spornega vprašanja. Stranka, ki ji je center z odločbo zavrnil vlogo, se je obrnila na varuha, kljub temu da je bila s pravnim poukom poučena o možnosti pritožbe. Očitno posamezniki varuha človekovih pravic dojemajo kot svojevrstno moralno avtoriteto, ki lahko s svojim posredovanjem bistveno olajša uveljavljanje pravic pobudnika. Prav zato so centri za socialno delo v posameznih primerih tudi varuha oziroma njegove sodelavce povabili na različna timska posvetovanja. Praviloma so bili vabljeni kot potencialni sodelavci v projektu pomoči za konkretnega posameznika, družino,...

Ob tem ministrstvo poudarja, kot je že bilo nakazano, da **za socialnovarstveno dejavnost ni značilno razsojanje** (razen v primerih odločanja o materialnih pravicah), **pač pa ustvarjanje pogojev za sodelovanje** med udeleženi v problemu.

Primer številka 131. - Nekateri potrebujejo oporo pri uresničitvi nujnih življenjskih odločitev

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve:

Odziv na ta primer je zapisan že v komentarju poglavja 2.13.2 (Socialno varstvene storitve), vendar kljub temu ponavlja, da **namen postavitve skrbnika ni v nadomeščanju »pooblaščenecv«, ki jih lahko posameznik pooblasti za pravna opravila oziroma posamezna procesna opravila, centri za socialno delo morajo predvsem usposabljeni posameznika, da v čim večji meri samostojno**

obvladuje socialni prostor (tudi z uporabo pooblaščenec, agencij,...), v primeru ugotovljene nezmožnosti ali nesposobnosti za varovanje svojih pravic in koristi pa morajo posameznika »zaščititi«, na primer s postavitvijo pod skrbništvo.

Primer številka 139. – Pravica do kajenja v socialno varstvenih zavodih

Ministrstvo za zdravje:

Ministrstvo soglaša z mnenjem Varuha, zavodov predlog je potrebno proučiti, saj naziv posamezne institucije ne sme biti ovira za smiselno uveljavljanje določb Zakona o omejevanju uporabe tobaknih izdelkov.

2.14 VARSTVO OTROKOVIH PRAVIC

2.14.1 DRUŽINSKA RAZMERJA

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Ocena varuha v zadnjem odstavku točke 2.14.1, ki se nanaša na primer številka 149, **je z vidika spoštovanja zakonitosti** in tudi **z vidika strokovnih izhodišč** za delo na področju socialnega varstva **prenagljava**. Centru za socialno delo namreč očita, da se je prehitro »zatekel v varno okrilje predpisov in posameznikom ni priznal statusa stranke v postopku, kar jih tudi formalno odveže od nadaljnje komunikacije s temi posamezniki«.

Pogoje, na podlagi katerih je mogoče **priznati status stranskega udeleženca**, določa **Zakon o splošnem upravnem postopku**. Stranskemu udeležencu je omogočeno, da v upravnem postopku varuje svoje koristi, ne priznava pa se mu pravice, da bi odločal o pravicah in dolžnostih drugih udeležencev postopka. V konkretnem primeru je oseba, ki si je prizadevala za pridobitev statusa stranskega udeleženca v postopku, odločno zavračala komuniciranje s centrom, želela pa je biti seznanjena s potekom ugotovitvenega postopka, in sicer v odločanju o družinskih zadevah, v katerih je (po analogiji s pravdnim postopkom) javnost izključena. Center je kljub pravnomočni in izvršljivi odločbi z izvršbo odlašal, in sicer prav z namenom, da bi s »pogovorom« soustvaril pogoje za miren dogovor o otrokovi koristi.

Center se je v tem primeru soočal tudi z organizirano in usmerjeno akcijo krajanov, ki so bili prepričani v nezakonito ravnanje centra. Njihova **prepričanja o nezakonitosti bi bilo sicer mogoče preprosto ovreči z navedbo nekaterih ugotovljenih dejstev**, žal pa bi s tem v **celoti izpostavili otroka** (in seveda otežili, če ne celo onemogočili, preiskavo suma kaznivih dejanj zoper otroka).

Ministrstvo za pravosodje: *Varuh človekovih pravic je zapisal, da je Vlada RS umaknila iz nadaljnega postopka Predlog Družinskega zakonika. Družinski zakonik naj bi uveljavil nekatere ključne novosti na področju otrokovih pravic in zagotovil, da bodo o njih odločala sodišča. Po mnenju Varuha človekovih pravic je nedopustno, da je ministrstvo, ki obljublja povrnitev materialne škode oškodovancem med drugo svetovno vojno v skupni višini 600 milijonov EUR, imelo moč zadržati sprejem Družinskega zakonika zaradi 4 milijonov EUR njegovih finančnih posledic.*

V zvezi s tem Ministrstvo za pravosodje pojasnjuje, da predlog novega Družinskega zakonika, kot je bil v letu 2007 pripravljen po opravljenem medresorskem usklajevanju, podpira in meni, da je njegova nadaljnja obravnava najprej v okviru vlade in nato v državnem zboru nujno potrebna. Predlog novega

Družinskega zakonika pa predvideva prenos odločanja s centrov za socialno delo na sodišča, kar pomeni nove dodatne naloge in obveznosti za sodišča, ki so že tako ali tako preobremenjena z reševanjem sodnih zaostankov.

Sprejem in uveljavitev predlaganega zakonika bi vsekakor pomenila tudi nove finančne obveznosti sodišč in Ministrstva za pravosodje, ki skrbi za zagotavljanje finančnih sredstev za prostore in opremo sodišč, je zato sodišča v postopku medresorskega usklajevanja zaprosilo za posredovanje ne le vsebinskih predlogov in pomislekov, temveč tudi natančne specifikacije ocene potrebnih dodatnih finančnih sredstev. Na podlagi prejetih ocen posameznih sodišč je Ministrstvo za pravosodje Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve v juliju 2007 posredovalo natančen pregled potrebnih dodatnih finančnih sredstev po posameznih sodiščih in proračunskih postavkah, ki zajema sredstva za plače sodnikov in sodnega osebja, sredstva za stroške postopkov, sredstva za t.i. manjše investicije, pa tudi pregled potrebnih dodatnih sredstev za prostore in opremo, ki jih za sodišča zagotavlja Ministrstvo za pravosodje. Po oceni Ministrstva za pravosodje bi bilo šele z izpolnitvijo teh pogojev zagotovljeno ustrezno in učinkovito izvajanje zakonika v praksi. Navedena vprašanja pa so ostala v medresorskem usklajevanju nerešena, zato jih bo treba v nadaljnjem usklajevanju ustrezno razrešiti, vsekakor pa nadaljevati s postopkom sprejema navedenega zakonika.

2.14.2 ZDRAVSTVENO VARSTVO OTROK

a) Spremljanje otrok v bolnišnicah

Ministrstvo za zdravje je v letu 2008 z novelo Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju zagotovilo, da se bo pravico do sobivanja enega od staršev v zdravstvenem zavodu z bolnim otrokom do starosti otroka vključno 5 let, krilo iz obveznega zdravstvenega zavarovanja. Prav tako je Zakon o pacientov pravicah naložil, da MZ z podzakonskim predpisom uredi vprašanje materialnih stroškov in višine materialnih stroškov nastanitve, ki jih izvajalec zdravstvenih storitev lahko zaračuna. MZ je pravilnik izdalo in določilo, da bolnišnica lahko zaračuna le naslednje materialne stroške:

prehrane, pri čemer cena obroka za starša ali drugo osebo, ki skrbi za otroka, ni višja od cene obroka, ki jo bolnišnica zaračuna zaposlenemu osebju,

nočitve po ceni v višini, ki jo priznava Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije.

Bolnišnica pa ne sme zaračunati več kot 20 evrov za dan nastanitve.

b) Logopedska dejavnost v materinem jeziku

Ministrstvo za zdravje:

Varuh v svojem poročilu opozarja na problematiko zagotavljanja logopedске dejavnosti za otroke na narodnostno mešanem območju v njihovem materinem jeziku. MZ se strinja, da so uporabniki zdravstvenih storitev na narodnostno mešanem območju upravičeni do sporazumevanja v svojem jeziku, saj je to nenazadnje opredeljeno tudi v 63. členu Zakona o zdravstveni dejavnosti, ki določa, da morajo zdravstveni delavci in zdravstveni sodelavci (med te sodijo tudi logopedi), ki opravljajo svoje delo v neposrednem stiku z bolniki, obvladati slovenski jezik, na dvojezičnih območjih pa tudi jezik narodnosti.

Vendar pa vpliva na to, da bi se v državi izobrazilo dovolj logopedov, MZ žal nima, kajti to je poklic, za katerega se izobrazba pridobi na pedagoških fakultetah in ne šolah, kjer se izobražujejo zdravstveni delavci (medicinska fakulteta, srednja in visoka zdravstvena šola).

c) Obvezno cepljenje otrok

Ministrstvo za zdravje se zaveda pomembnosti nevladnih organizacij in širše civilne družbe pri pripravi in sprejemanju zakonodaje. MZ si prizadeva, da bi bili starši cepilnih zavezancev deležni ustreznih pojasnil v zvezi s cepljenjem njihovega otroka, z možnimi nezaželenimi učinki, ipd. MZ beleži v zadnjem letu ali dveh rahel porast predlogov za opustitev cepljenja, kar pripisuje vedno večji informiranosti staršev, tudi s strani nevladnih organizacij in društev. Istočasno pa mora ministrstvo opozoriti tudi na dejstvo, da kljub povečanemu številu predlogov, število dejanskih opustitev cepljenj zaradi ugotovitve obstoja enega izmed zakonsko določenih pogojev, ki predstavljajo osnovo za opustitev, ne beležijo procentualnega povečanja opustitev. Še vedno namreč primeri opustitev cepljenj, zaradi obstoja katerega od zakonsko določenih razlogov, predstavljajo številčno zanemarljiv odstotek v splošni populaciji cepilnih zavezancev.

2.14.3 SOCIALNO VARSTVO OTROK

Plačilo prispevkov za socialno varnost zaradi starševstva

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: V drugem odstavku Varuh človekovih pravic glede dodatka za nego otroka predstavlja mnenje pobudnikov, ki kritizirajo delovanje strokovnih zdravniških komisij. Zato ministrstvo pojasnjuje, da Pravidnik o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo (Uradni list RS, št. 105/2002, 107/2004, 129/2006), določa v 10. členu, da zdravniška komisija poda mnenje na podlagi posredovane zdravstvene dokumentacije in druge dokumentacije. **Zdravniška komisija torej lahko zahteva dodatno dokumentacijo** ali izjemoma **opravi pregled otroka**. Nadalje je v 13. členu navedenega pravilnika določeno, da zdravniška komisija mnenje, ki mora biti jasno, popolno in obrazloženo, skupaj s posredovano dokumentacijo pošlje pristojnemu centru oziroma ministrstvu. **Mnenje morajo podpisati vsi člani komisije** in ga opremiti z žigom. Na obrazcu mnenja mora zdravniška komisija označiti, ali je pripravila mnenje kot prvo obravnavo, ponovno obravnavo ali obravnavo v pritožbenem postopku, ter če je bil potreben tudi pregled otroka.

Iz zgoraj navedenega izhaja, da je kritika zdravniških komisij neutemeljena, ker ima **komisija pri svojem delu možnost pregledati otroka** in podati mnenje na podlagi zdravstvene dokumentacije in pregleda otroka.

Glede **pravice do plačila prispevkov zaradi starševstva** se pojasnjuje, da je to pravica enega od staršev, ki si na podlagi svoje dejavnosti plačuje prispevke za socialno varnost za najmanj 20 ur tedensko ter **varuje in neguje težje gibalno oviranega otroka ali zmerno ali težje duševno prizadetega otroka** tudi po tretjem letu starosti otroka, vendar ne dlje kot do 18. leta starosti otroka. Ta pravica mu **ne pripada, če je otrok** zaradi zdravljenja, usposabljanja, vzgoje ali šolanja **v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo**, razen, če je to obdobje krajše od 30 dni v letu.

Pravica do plačila prispevkov **izhaja iz pravice do krajšega delovnega časa**, ki jo ima eden od staršev, ki neguje in varuje težje gibalno oviranega otroka ali zmerno ali težje duševno prizadetega

otroka tudi po tretjem letu starosti otroka, vendar ne dlje kot do 18. leta starosti otroka. V zakonu je določeno tudi, da pravica ne pripada, ko je otrok zaradi zdravljenja, usposabljanja, vzgoje ali šolanja v zavodu, kar pomeni, da morajo starši skrbeti za otroka.

Ministrstvo meni, da predlagana **sprememba**, da bi se priznala pravica tudi za otroka, ki je v zavodu do 180 dni v letu, **ni skladna z namenom te pravice**, ki določa, da lahko eden od staršev uveljavlja to pravico zaradi dela s krajšim delovnim časom, ker skrbi za otroka, ki ima posebne potrebe. Ko je otrok v zavodu in eden od staršev ne skrbi zanj, ni osnove za pravico do krajšega delovnega časa.

2.14.4 NASILJE

2.14.5 OTROCI MANJŠIN IN OGROŽENIH SKUPIN

2.14.6. OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve: Glede vprašanja financiranja prevoza učencev s posebnimi potrebami oziroma določbe 56. člena Zakona o osnovni šoli ter 81. in 82. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/2007-UPB) ministrstvo poudarja, da 81. člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja določa, da **se iz državnega proračuna krijejo stroški prevoza ob pouka prostih dnevih**, 82. člen pa zavezuje **lokalno skupnost za kritje dnevih prevozov v šolo in nazaj**.

V zvezi s tem je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve letos izdalo že omenjeni **Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev** (Uradni list RS, št. 90/2008), v katerem je med drugim določeno: »Za otroke in mladostnike, ki so v okviru dnevnega varstva vključeni v program usposabljanja, se dnevni prevozi financirajo skladno s predpisi s področja vzgoje in izobraževanja«. To pomeni, da za učence s posebnimi potrebami, vključene v posebni program vzgoje in izobraževanja v socialnovarstvenih zavodih, lokalna skupnost zagotavlja povrnitev stroškov za dnevne prevoze v zavod do 21. leta starosti, kot je zagotovljeno na področju vzgoje in izobraževanja. Stroške prevoza ob pouka prostih dnevih in stroške prevoza za varovance socialnovarstvenih zavodov, vključene v posebni program vzgoje in izobraževanja po 21. letu starosti, pa krije Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

1. Dolgotrajni postopki usmerjanja otrok s posebnimi potrebami

Ministrstvo za šolstvo in šport: Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami je bil sprejet 17.11.2006, veljati pa je začel s 1.1.2007. Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami ter o kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami (Ur. l. RS, št. 23.2007) je bil sprejet 16. marca 2007. Na podlagi slednjega je Zavod RS za šolstvo pričel nemudoma z postopkom imenovanja članov komisij za usmerjanje.

Prenos dejavnosti in povsem nova organizacija dela je predstavljala na Zavodu RS za šolstvo in posameznih enotah vsebinsko in organizacijsko zelo zahteven proces. Prve komisije oz. senati na območnih enotah, kjer so že bili dani kadrovske pogoji, so pričele delovati v mesecu juniju 2007. Tudi

sicer bi moral Zavod RS za šolstvo, za postopek, za katerega je bilo preverjanje usmeritve oz. usmerjanje uvedeno v mesecu februarju 2007 glede na 27. člen ZUOPP izdati odločbo o usmeritvi najkasneje v šestih mesecih od dneva uvedbe postopka. Odločba o usmeritvi pa se izda na podlagi strokovnega mnenja komisije za usmerjanje, katerega rok za izdajo je določen v 31. členu Pravilnika o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami ter o kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj otrok s posebnimi potrebami (Ur. l. RS, št. 23/2007) v roku 90 dni od dneva, ko Zavod prejme obvezno dokumentacijo iz drugega in četrtega odstavka 21. člena ali dokumentacijo iz drugega odstavka 22. člena ZUOPP. To pomeni, da sta postopka med seboj v neposredni povezavi.

Omeniti je potrebno tudi dejstvo, da so določene komisije za usmerjanje še posebej obremenjene, saj pokrivajo celotno področje Slovenije ali večji del države. In nasprotno, težave posameznih komisij za usmerjanje s članstvom oz. ustrezno kadrovske zasedbo, saj na določenih področjih primanjkujejo posameznih specialistov medicinske ali defektološke stroke in morajo posamezniki svojo vlogo opravljati v večjem številu senatov komisije.

Naj zapišemo še dejstvo, da posamezni predsedniki komisij niso profesionalno zaposleni, temveč opravljajo delo v komisiji za usmerjanje pogodbeno, kar je vezano na kadrovske načrt, ki ga sprejme Ministrstvo za šolstvo in šport in obvezuje Zavod RS za šolstvo, da ne more zaposliti novega kadra. Zaradi kadrovskega zaledja, ki je v danih razmerah skladno s kadrovskim načrtom Zavoda, se preobremenjenost ljudi odraža tudi na kvaliteti in dinamiki dela v CUOPP (postopki usmerjanja in komisije za usmerjanje).

2. Zgodnja obravnava otrok s posebnimi potrebami

Ministrstvo za šolstvo in šport: V državi dejansko nimamo zakonske podlage za celovito obravnavo najmlajših otrok s posebnimi potrebami. V zvezi s tem je šolski resor večkrat podal pobudo Ministrstvu za zdravje in problem izpostavil matičnemu odboru za zdravstvo, socialno varstvo in invalide v Državnem zboru. Sicer menimo, da je za zgodnjo obravnavo gluhih in naglušnih otrok dobro poskrbljeno. Vse večje porodnišnice v Sloveniji so opremljene z aparaturami za ugotavljanje gluhote pri novorojenčkih. Bolnišnice takoj ob sumu na odstopanje, napotijo starše v enega izmed zavodov za gluhe in naglušne. Nasprotna pa je situacija pri slepih predšolskih otrocih. Ministrstvo načrtuje, da se bo zavod za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, v obdobju dveh let oblikoval v podporni center za pomoč slepim V centru bi se izvajala tudi zgodnja obravnava najmlajših slepih otrok. Ob tem je potrebno poudariti, da je razen pedagoških storitev potrebno zagotoviti še zdravstvene.

3. Obseg dodatne strokovne pomoči

Ministrstvo za šolstvo in šport: V zvezi z obsegom izvajanja dodatne strokovne pomoči ministrstvo pojasnjuje, da je Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami opredelil dodatno strokovno pomoč, kot pomoč, ki jo prejme otrok, ki je usmerjen v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo. Izvaja se individualno v oddelku ali izven oddelka, lahko pa tudi občasno v posebni skupini izven oddelka. Spremljevalec za nudenje fizične pomoči se lahko dodeli le gibalno oviranim otrokom. Za natančnejšo opredelitev dodatne strokovne pomoči in fizične pomoči je bil sprejet Pravilnik o dodatni strokovni in fizični pomoči za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 25/06 in 60/06; v nadaljevanju: pravilnik), ki določa, da dodatna strokovna pomoč vključuje dejavnost za premagovanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj in učno pomoč. Fizična pomoč obsega različne oblike pomoči, ki težje ali težko gibalno oviranim

otrokom omogočajo nemoteno vključevanje v dejavnosti v okviru vzgojnega oziroma izobraževalnega programa. Pravilnik določa tudi razširjen obseg dodatne strokovne pomoči za slepe učence, ki je namenjena za lažje premagovanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj.

Obseg in način izvajanje dodatne strokovne pomoči kot tudi fizične pomoči se na podlagi strokovnega mnenja, ki ga komisija za usmerjanje pripravi v okviru zakonskih in podzakonskih določb, določi z odločbo o usmeritvi.

Posebej je treba poudariti, da je komisija pred usmeritvijo otroka v zanj najustreznejši program, dolžna preveriti pogoje na šoli, oziroma pri izvajalcu dodatne strokovne pomoči. Zavedamo se, da se to ne dogaja dosledno, zato prihaja tudi do težav pri izvajanju dodatne strokovne pomoči za premagovanje primanjkljajev, ovir oziroma motenj.

Ministrstvo meni, da je obseg dodatne strokovne pomoči, glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja primerno urejen, saj skupinam otrok, ki pomoč najbolj potrebujejo omogoča največje število ur (slepim in slabovidnim in dolgotrajno bolnim otrokom).

Ministrstvo še poudarja, da so v prid poenotenja doktrine usmerjanja slepih in slabovidnih otrok, Centru za usmerjanje pri Zavodu RS za šolstvo, predlagali le eno komisijo za usmerjanje teh otrok, kar se v praksi tudi izvaja.

4. Udeležba na ekskurzijah

Ministrstvo za šolstvo in šport: Neudeležba otrok s posebnimi potrebami na ekskurzijah, izletih ter pri športni vzgoji je v smislu inkluzije nedopustna. Zato bodo šole ponovno opozorjene na izpostavljen problem. Ministrstvu je znano, da imajo šole v nekaterih primerih vključevanja gibalno oviranih učencev težave pri izvajanju pouka športne vzgoje. V ta namen v Zavodu za invalidno mladino v Kamniku in Zavodu za slepe in slabovidne v Ljubljani poteka modul za učitelje športne vzgoje v rednih šolah.

5. Izobraževanje rehabilitacijskih pedagogov – tiflopedagogov

Ministrstvo za šolstvo in šport: Pomanjkanje strokovnega kadra za področje tiflopedagogike je prepoznan že dalj časa. Tudi obstoječi kadri, ki opravljajo delo na tem področju so nezadostno izobraženi v smislu sodobne doktrine. V ta namen se pedagogi iz Zavoda za slepo in slabovidno mladino Ljubljana izobražujejo v okviru projekta, iz sredstev norveškega finančnega mehanizma. V izobraževanje so vključeni vsi pedagogi Zavoda, izobraževanje vodi Husaby center iz Osla. Ministrstvo za šolstvo in šport je kot lasten delež v projektu, ki je skupaj vreden 913.000 evrov, zagotovilo 200.000 evrov.

6. Učbeniki za slepe

Ministrstvo za šolstvo in šport, zagotavlja sredstva za učbenike Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani in Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije. Iz sredstev državnega proračuna se zagotavljajo sredstva za subvencioniranje učbenikov z malo naklado. Ministrstvo za šolstvo in šport je v letu 2008 namenilo za učbenike v prilagojenih tehnikah 53.000 €. Vsi učbeniki, ki so bili do lanskega leta izdani v CD obliki za slabovidne, torej v povečani tehniki, bodo v letu 2008 pripravljeni

v CD obliki. Z januarjem leta 2009 bodo vsi učbeniki za devetletno osnovno šolo pripravljene v CD obliki, razen za šesti razred. V Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani so iz sredstev Ministrstva za šolstvo in šport maja 2008 nabavili lasten Braillov tiskalni stroj, ki pomembno olajšuje pripravo gradiv v Braillovi pisavi. S šolskim leto 2007/08 je v Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, sistemizirano delovno mesto tehnika za pripravo in izposojajo zahtevnejše tehnične opreme. Tehnični pripomoček, ki je dodeljen učencu je namenjen uporabi v šoli. Učenec ga lahko uporablja tudi za izdelavo domačih nalog po pouku.

V šolskem letu 2008/09 je Ministrstvo za šolstvo in šport zagotovilo 200.000 € za izposojevalnico pripomočkov za slepe učence in dijake, ki so vključeni v redne šole. Do zahtevnejšega pripomočka so upravičeni učenci, ki imajo pripomoček določen v odločbi o usmeritvi v program vzgoje in izobraževanja. Izposoja poteka na osnovi pravilnika. Pogodba o izposoji tehničnega pripomočka je sklenjena med Zavodom za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani in zavodom (šolo). Obseg specialne tehnične opreme se glede na potrebe otrok vsako šolsko leto dopolnjuje.

2.14.7 MEDIJSKO POROČANJE KOT KRŠITEV OTROKOVIH PRAVIC

2.14.8 UPRAVLJANJE OTROKOVEGA PREMOŽENJA

2.14.9 PROJEKT ZAGOVORNIK – GLAS OTROKA

PRIMERI

Primer številka 142. – Spremljanje otroka na zdravljenju

Ministrstvo za zdravje:

Tudi MZ si bo preko ustreznih organov nadzora prizadevalo, da se bo spremljanje otrok na zdravljenju kot že s predpisi sprejeti standard uveljavljal pri izvajalcih zdravstvene dejavnosti.

Primer številka 144. – Obravnavanje otrok in mladostnikov s težjimi vedenjskimi in duševnimi motnjami

Ministrstvo za zdravje:

S sprejetjem Področnega dogovora za zdravstveno dejavnost socialno varstvenih zavodov in zavodov za usposabljanje za pogodbeno leto 2008 so bila v 11. členu Področnega dogovora zagotovljena sredstva za financiranje enega zdravnika pedopsihiatra, torej po 0,5 pedopsihiatra za VIZ Veržej in VZ Planina. Skladno s tretjim odstavkom 11. člena Področnega dogovora, ki navaja, da se obseg in struktura po zavodih za izobraževanje otrok in mladostnikov z motnjami v razvoju opredeli v pogodbi s Skupnostjo organizacij za usposabljanje Slovenije (SOUS) bo MZ za dejansko zaposlitev pedopsihiatrov v omenjenih dveh ustanovah poskrbel v sodelovanju s SOUS. Dolgoročna rešitev v okviru medresorske skupine v sodelovanju s psihiatrično in pedagoško stroko za zagotovitev konceptualnega,

strokovnega in finančnega okvira timskega dela pri obravnavi otrok in mladostnikov s težjimi vedenjskimi in duševnimi motnjami, pa še čaka na izvedbo.

Primer številka 153. – Dostopnost neregistriranega zdravila

Ministrstvo za zdravje:

MZ se zaveda, da dejstvo, da določena zdravila nimajo dovoljenja za promet oziroma niso registrirana, so pa uvrščena v seznam nujno potrebnih zdravil, ne sme biti ovira za dostopnost do teh zdravil tudi v breme Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije.

2.15 OSTALO

2.16 OPCIJSKI PROTOKOL

3 PODATKI O DELU VARUHA

3.1 VLOGA IN NAČINI DELA

3.1.1 ODNOSI Z RAZLIČNIMI JAVNOSTMI

3.1.2 TEHNIKE ODNOSOV Z JAVNOSTMI

3.1.3 OZAVEŠČANJE IN PROAKTIVNO DELOVANJE

3.2 ZAPOSLENI

3.3 FINANCE

3.4 STATISTIKA